

MINISTERSTWO
ROZWOJU REGIONALNEGO

Program Operacyjny
INFRASTRUKTURA
I ŚRODOWISKO

Narodowa Strategia Spójności 2007 – 2013

PROJEKT NR 6

Warszawa, 3 lipca 2006 r.

Spis treści:

WSTĘP	4
1. DIAGNOZA SYTUACJI W POSZCZEGÓLNYCH SEKTORACH	5
1.1. Uwarunkowania środowiska przyrodniczego – informacje podstawowe _____	5
1.2. Charakterystyka sytuacji w poszczególnych sektorach _____	8
1.2.2.8. Transport wodny śródlądowy _____	23
1.3. Analiza SWOT – mocne i słabe strony, szanse i zagrożenia _____	39
2. STRATEGIA ROZWOJU – SYNTEZA	42
2.1. Cele programu i ich zgodność z krajowymi dokumentami programowymi i regulacjami unijnymi _____	42
2.2. Wskaźniki _____	47
3. PRIORYTETY REALIZOWANE W RAMACH PROGRAMU OPERACYJNEGO	49
Priorytet I: Gospodarka wodno-ściekowa _____	49
Priorytet II: Gospodarka odpadami i ochrona powierzchni ziemi _____	51
Priorytet III: Bezpieczeństwo ekologiczne _____	53
Priorytet IV: Przedsięwzięcia dostosowujące przedsiębiorstwa do wymogów ochrony środowiska _____	55
Priorytet V: Ochrona przyrody i kształtowanie postaw ekologicznych _____	58
Priorytet VI: Transeuropejskie sieci transportowe TEN-T _____	60
Priorytet VII : Transport przyjazny środowisku _____	62
Priorytet VIII: Bezpieczeństwo transportu i krajowe sieci transportowe _____	64
Priorytet IX : Infrastruktura drogowa w Polsce wschodniej _____	65
Priorytet X: Infrastruktura energetyczna przyjazna środowisku _____	66
Priorytet XI: Bezpieczeństwo energetyczne _____	70
Priorytet XII: Kultura i dziedzictwo kulturowe _____	72
Priorytet XIII: Bezpieczeństwo zdrowotne i poprawa efektywności systemu ochrony zdrowia _____	75
Priorytet XIV: Pomoc techniczna dla wsparcia procesu zarządzania Programem oraz upowszechnienia wiedzy na temat wsparcia ze środków Unii Europejskiej _____	77
Priorytet XV: Pomoc techniczna dla wsparcia zdolności instytucjonalnych w instytucjach uczestniczących we wdrażaniu priorytetów współfinansowanych z Funduszu Spójności	79
4. KOMPLEMENTARNOŚĆ Z DZIAŁANAMI WSPÓŁFINANSOWANYMI Z INNYCH FUNDUSZY I PROGRAMÓW OPERACYJNYCH	81
5. PLAN FINANSOWY	86
6. SYSTEM WDRAŻANIA	96
ZAŁĄCZNIKI	110

<i>1. Analiza i ocena dotychczasowego wykorzystania wsparcia</i>	<i>110</i>
<i>2. Szczegółowa informacja na temat demarkacji i koordynacji działań Priorytetów Programu Operacyjnego z innymi Programami Operacyjnymi</i>	<i>117</i>
UZUPEŁNIENIE PROGRAMU – DOKUMENT KRAJOWY	133
1. INFORMACJA O DZIAŁANIACH REALIZOWANYCH W RAMACH PRIORYTETÓW PROGRAMU	133
Priorytet I: Gospodarka wodno-ściekowa	133
Priorytet II: Gospodarka odpadami i ochrona powierzchni ziemi	135
Priorytet III: Bezpieczeństwo ekologiczne	137
Priorytet IV: Przedsięwzięcia dostosowujące przedsiębiorstwa do wymogów ochrony środowiska	141
Priorytet V: Ochrona przyrody i kształtowanie postaw ekologicznych	147
Priorytet VI: Transeuropejskie sieci transportowe TEN-T	152
Priorytet VII : Transport przyjazny środowisku	155
Priorytet VIII: Bezpieczeństwo transportu i krajowe sieci transportowe	162
<i>Cel Działania</i>	<i>165</i>
Priorytet IX : Infrastruktura drogowa w Polsce wschodniej	166
Priorytet X: Infrastruktura energetyczna przyjazna środowisku	167
Priorytet XI: Bezpieczeństwo energetyczne	170
Priorytet XII: Kultura i dziedzictwo kulturowe	171
Priorytet XIII: Bezpieczeństwo zdrowotne i poprawa efektywności systemu ochrony zdrowia	174
Priorytet XIV: Pomoc techniczna dla wsparcia procesu zarządzania Programem oraz upowszechniania wiedzy na temat wsparcia ze środków Unii Europejskiej	176
Priorytet XV: Pomoc techniczna dla wsparcia zdolności instytucjonalnych w instytucjach uczestniczących we wdrażaniu priorytetów współfinansowanych z Funduszu Spójności	180
2. SZACUNKOWA TABELA FINANSOWA WEDŁUG PRIORYTETÓW I DZIAŁAŃ W PODZIALE NA LATA	182
3. SŁOWNICZEK	200
4. WYKAZ UŻYTYCH SKRÓTÓW	210

WSTĘP

Członkostwo w Unii Europejskiej stanowi dla Polski zarówno szansę, jak też ogromne wyzwanie. Wraz z uczestnictwem we wspólnotowej polityce spójności istnieje szansa na zmniejszenie dystansu rozwojowego, jaki dzieli nasz kraj od starych państw członkowskich UE. Zapóźnienia rozwojowe mają przede wszystkim charakter luki infrastrukturalnej, która uniemożliwia optymalne wykorzystanie zasobów kraju oraz w dużym stopniu blokuje istniejący potencjał. Przewyciężenie jej jest niezbędnym warunkiem dla wzrostu konkurencyjności i podniesienia atrakcyjności inwestycyjnej kraju.

Program Operacyjny „Infrastruktura i Środowisko” stanowi odpowiedź na wspomniane szanse i wyzwania. Celem Programu jest istotne zmniejszenie zapóźnień rozwojowych kraju w dziedzinie infrastruktury rozwoju oraz poprawa atrakcyjności inwestycyjnej. Realizacja programu i osiągnięcie tego celu wiąże się z licznymi wyzwaniami odpowiedniego przygotowania różnych podmiotów systemu (zwłaszcza administracji publicznej i beneficjentów) do jak najlepszego wykorzystania dostępnych w ramach Programu środków na rozwój.

Zgodnie z projektem *rozporządzenia Rady wprowadzającego przepisy ogólne dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego i Funduszu Spójności (rozporządzenia ogólnego)* Komisja Europejska przygotowała projekt *Strategicznych Wytycznych Wspólnoty (SWW)* dotyczących spójności społecznej, gospodarczej i terytorialnej, określających ramy dla interwencji funduszy w latach 2007-2013. Na podstawie SWW każdy kraj członkowski, będący beneficjentem funduszy, przygotowuje *Narodowe Strategiczne Ramy Odniesienia (NSRO)*. Na podstawie tego dokumentu przygotowane zostaną programy operacyjne, będące podstawowym instrumentem realizacji zapisanych w NSRO priorytetów. W Programie Operacyjnym dla określenia NSRO używana jest nazwa Narodowa Strategia Spójności (NSS), stosowana podczas konsultacji społecznych tego dokumentu.

Program Operacyjny „Infrastruktura i Środowisko” zgodnie ze wstępnym projektem Narodowych Strategicznych Ram Odniesienia (NSRO), przyjętym w dn. 14 lutego 2006 r. przez Radę Ministrów, stanowi jeden z programów operacyjnych będących podstawowym narzędziem do osiągnięcia założonych w niej celów przy wykorzystaniu środków Funduszu Spójności i Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego. Cechą charakterystyczną PO „Infrastruktura i Środowisko” jest integralne ujęcie problematyki infrastruktury rozwoju, która obok sfery podstawowej obejmuje też zasadnicze elementy infrastruktury społecznej. Punktem wyjścia dla tak zakreślonego zakresu programu jest zasada maksymalizacji efektów rozwojowych, uwarunkowana komplementarnym potraktowaniem sfery technicznej i społecznej w jednym nurcie programowym i realizacyjnym. Działania w ramach PO Infrastruktura i Środowisko są komplementarne w stosunku do działań realizowanych w ramach regionalnych programów operacyjnych a także innych programów operacyjnych przygotowanych na lata 2007-2013, tj. Innowacyjna Gospodarka, Kapitał Ludzki, Rozwój Polski Wschodniej oraz programów Europejskiej Współpracy Terytorialnej.

Zakres programu wynika z ww. unijnego rozporządzenia ogólnego. W uzupełnieniu umieszczono również istotne bardziej szczegółowe informacje dotyczące poszczególnych działań, które jednak w odniesieniu do lat 2007-2013 nie muszą być negocjowane z Komisją Europejską. Po przyjęciu projektu przez Radę Ministrów będzie on przedmiotem oceny, w tym oddziaływania na środowisko, konsultacji społecznych, a następnie negocjacji z Komisją Europejską.

1. DIAGNOZA SYTUACJI W POSZCZEGÓLNYCH SEKTORACH

1.1. Uwarunkowania środowiska przyrodniczego – informacje podstawowe

Stan środowiska przyrodniczego, pomimo ciągłej poprawy, wymaga podejmowania dalszych działań i znaczących nakładów finansowych. Ilość zanieczyszczeń wprowadzanych do środowiska uległa w Polsce obniżeniu, jednak są to nadal liczby odbiegające od średnich wartości w krajach Unii Europejskiej.¹ Głównymi źródłami zanieczyszczeń środowiska są: przemysł (m.in. energetyka, górnictwo, przemysł hutniczy), sektor komunalno - bytowy, transport i rolnictwo.

Polska zalicza się do krajów ubogich w **zasoby wodne**. Wskaźnikiem stanu zasobów wodnych jest średni odpływ z wielolecia, który w latach 1999 – 2003 wynosił 60,1 km³/rok (GUS 2004). Ilość wody w przeliczeniu na jednego mieszkańca wynosi średnio 1600 m³/rok i jest prawie trzykrotnie niższa od średniej europejskiej wynoszącej ok. 4560 m³/rok. Zasoby wodne przypadające na km² wyrażają się wielkością 5,4 l/s/km² i są prawie dwukrotnie niższe od średniej europejskiej wynoszącej 9,6 l/s/km².

Zmienność zasobów wód powierzchniowych oraz ich nierównomierne rozłożenie na obszarze Polski w stosunku do potrzeb ludności i gospodarki sprawia, iż centralna część kraju ma problem deficytu wody. Południowe rejony górskie, bogatsze w wodę stwarzają potencjalne możliwości retencji zbiornikowej. Łączna wielkość zasobów dyspozycyjnych zmagazynowanej wody w sztucznych zbiornikach wynosi około 4 mld m³, co daje 6,5% objętości średniego rocznego odpływu. Kluczowe jest więc zwiększenie retencionowania wody w dużych zbiornikach wielozadaniowych.

Jakość zasobów wodnych jest niezadowalająca. W 2004 r. na 131 pomiarów jakości wód, w 106 stwierdzono niespełnienie wymagań stawianych dla jakości wody pitnej². Pomimo racjonalizacji gospodarki ściekowej, stan czystości polskich rzek nadal można określić jako bardzo zły. Wód o klasie czystości I (najwyższej) jest łącznie ok. 7%, klasy II (średniej) - ok. 34%, III (niskiej) jest najwięcej, blisko 40%. Wód nadmiernie zanieczyszczonych jest ok. 20%. Jednak odsetek ten stopniowo maleje.

Głównymi antropogenicznymi źródłami **zanieczyszczeń atmosfery** są: sektor energetyczny, technologie przemysłowe, sektor komunalno-bytowy oraz transport. Prowadzony monitoring stanu zanieczyszczenia powietrza wykazuje, że stężenia SO₂, NO_x, CO₂ zmniejszają się. Przekroczenia wartości dopuszczalnych nie są rejestrowane lub ich występowanie, rejestrowane rzadko, ma charakter lokalny. Jednym z zanieczyszczeń powszechnie występującym, którego stężenia w powietrzu nadal pozostają dość wysokie i dość często przekraczają wartości dopuszczalne, szczególnie w miastach jest pył zawieszony PM10. Występowanie wysokich stężeń dotyczy również ozonu. Oba zanieczyszczenia ciągle stanowią istotny, nierozwiązany problem w większości krajów w Europie. Najniższymi wskaźnikami zanieczyszczenia powietrza cechują się województwa wschodniej części kraju, zwłaszcza warmińsko-mazurskie, podlaskie i podkarpackie.

¹ dane średnie UE a dane w Polsce

² GUS/OŚ 2005 r.

Tabela 1. Poziomy emisji zanieczyszczeń w latach 1990-2004 (tys. ton)

Zanieczyszczenie	1990	2000	2001	2002	2003	2004
Dwutlenek siarki	3210	1511	1564	1456	1375	1241
Tlenki azotu	1280	838	805	796	808	804
Pył	1950	464	491	473	476	453

Źródło: GUS/OŚ 2005 r.

Stan środowiska przyrodniczego jest mocno zróżnicowany przestrzennie. Na terenie Polski występuje 485 zespołów roślinnych, z czego 76 typów siedlisk przyrodniczych jest zagrożonych w skali Wspólnoty Europejskiej i wymaga ochrony w ramach Europejskiej Sieci Ekologicznej Natura 2000. Czynnikiem sprzyjającym utrzymaniu dużej różnorodności przyrodniczej i krajobrazowej jest m.in. nierównomierne uprzemysłowienie i urbanizacja kraju, zachowane na znacznych obszarach tradycyjne, ekstensywne rolnictwo oraz rozległe i trwałe historycznie lasy. Do rzadkości w Europie należą występujące w Polsce wielkie i zwarte kompleksy leśne czy doliny rzek, które zachowały wiele cech naturalnych dzięki ograniczonym w przeszłości działaniom regulacyjnym. W Polsce jest objęte różnego rodzaju ochroną 32,5% powierzchni kraju (10 173,2 tys. ha). Składają się na nią 23 parki narodowe, 1368 rezerwatów przyrody, 120 parków krajobrazowych, 448 obszary chronionego krajobrazu. Oprócz istniejących obecnie form ochrony przyrody, powstaje sieć obszarów chronionych Natura 2000. Na koniec 2005 r. wyznaczono w Polsce 265 obszarów Natura 2000 o łącznej powierzchni 2 934 437 ha, co stanowi 9,64% lądowej powierzchni kraju.

Na terenie Polski występują ostoje 267 gatunków ptaków, 46 gatunków roślin i 88 gatunków zwierząt, wśród nich gatunki ginące i rzadkie w skali Europy. Zagrożenie szaty roślinnej na obszarze Polski jest znaczne, ale mniejsze niż w Europie, gdzie na przykład zagrożenie wśród roślin naczyniowych oceniane jest na 30-40% gatunków podczas, gdy w Polsce – na około 19% gatunków. Zagrożenie to będzie wzrastało m.in. wraz z rozwojem sieci transportowej.

Ważną rolę w ochronie różnorodności biologicznej spełniają **las**y, ponieważ cechują się znacznym zróżnicowaniem siedlisk i są ostoją wielu gatunków roślin i zwierząt, a także wpływają znacząco na ich stan, w tym również poprzez kształtowanie bilansu wodnego. Na koniec 2004 r. powierzchnia lasów wynosiła 8 973 tys. ha., co odpowiada wskaźnikowi lesistości kraju 28,7%. Lasy w Polsce charakteryzuje przewaga drzewostanów w wieku od 41 – 80 lat, tj. III i IV klasy wieku, które zajmują 41,9% powierzchni leśnej. Przewaga lasów iglastych (76,7% powierzchni leśnej) i stosunkowo młody wiek monokultur sprzyjają występowaniu chorób, inwazji szkodników i zwiększają ryzyko obumierania drzew.

Stan rozpoznania **złóż kopalin** w Polsce jest dość zaawansowany. Na podstawie danych zawartych w „Bilansie zasobów kopalin i wód podziemnych w Polsce według stanu na 31.12.2003 r.” geologiczne bilansowe zasoby wynoszą:

zasoby stałych kopalin Polski	–	193,74 mld ton,
w tym:		
surowce energetyczne:	–	56,8 mld ton (29,3%)
zasoby wydobywalne ropy naftowej	–	15,18 mln ton ^{*)}
zasoby wydobywalne gazu ziemnego	–	237,11 mld m ^{3**)}

^{*)} zasoby ropy naftowej dotyczą części lądowej Polski, wraz z polską strefą ekonomiczną Bałtyku

^{**)} wraz z metanem z pokładów węgla

W grupie surowców energetycznych w 2003 r. nastąpił ubytek rozpoznanych zasobów węgla kamiennego i węgla brunatnego, natomiast przyrosty zasobów zanotowano w pozostałych kopalniach (ropa naftowa, gaz ziemny, metan z pokładów węgla). W ostatnim dziesięcioleciu odnotowano wzrost rozpoznanych zasobów ropy naftowej o ok. 7,5 mln ton oraz gazu ziemnego o ok. 8 mld m³.

Funkcjonowanie rynku spowodowało urealnienie cen, co z kolei miało wpływ na ich wyraźny wzrost dla wielu kopalni, a zwłaszcza węgla. W konsekwencji nastąpiło zrjonalizowanie jego wydobywania. Wydobywanie kopalni energetycznych w okresie od 1989 do 2003 roku zmniejszyło się wyraźnie o ok. 100 mln ton rocznie. Jednocześnie w grupie kopalni energetycznych, mimo znacznego zmniejszenia ogólnego wydobywania, zanotowano wzrost wydobywania węglowodorów w stosunku do początku lat dziewięćdziesiątych (gaz ziemny – ok. 1,1 mld m³, ropa naftowa – ok. 0,33 mln ton). Ubocznym skutkiem wieloletniego pozyskiwania kopalni jest istnienie terenów zdegradowanych, wymagających rekultywacji (m.in. Tarnobrzeski Okręg Siarkowy).

Klimat. Zasadniczymi uwarunkowaniami gospodarczymi Polski wpływającymi na realizację postanowień Ramowej Konwencji Narodów Zjednoczonych w sprawie zmian klimatu i Protokołu z Kioto są takie czynniki jak: niska rentowność przedsiębiorstw (utrudniająca przeznaczenie niezbędnych środków na pilne modernizacje techniczno-technologiczne), wysoka energochłonność procesów przemysłowych oraz dynamiczny rozwój transportu samochodowego. Emisja gazów cieplarnianych w Polsce w okresie od 1998 r. do 2004 r. obniżyła się jednak o ponad 30%, przez co Polska wypełniła zobowiązanie redukcji emisji gazów cieplarnianych³ ze znaczącą nadwyżką. Tak duża redukcja jest w zasadniczej części efektem procesów transformacji ustrojowej i gospodarczej, zainicjowanych na początku lat 90. Działania prowadzące do redukcji emisji gazów cieplarnianych to m.in.:

- poprawa efektywności energetycznej gospodarki,
- stopniowa redukcja barier rynkowych, utrudniających redukcję emisji w sektorach gospodarczych, w tym eliminacja dotacji,
- zwiększenie pochłaniania gazów cieplarnianych poprzez zalesienia,
- promocja zrównoważonych form rolnictwa,
- promocja i wdrażanie technologii wykorzystania odnawialnych źródeł energii oraz redukcji emisji i pochłaniania gazów cieplarnianych,
- ograniczenia emisji w transporcie,
- ograniczenia emisji metanu ze składowisk odpadów i z procesów produkcji, transportu i przetwarzania energii.

Zagrożenia naturalne i spowodowane poważnymi awariami. W Polsce systematycznie wzrasta ilość rejestrowanych zdarzeń niebezpiecznych. Największą grupę z nich stanowią pożary, w tym znaczną ilość pożary obiektów mieszkalnych, upraw i budynków rolniczych oraz lasów. W kilkuset przypadkach rocznie pożarom towarzyszą zjawiska wybuchowe (np. w 2005 r. zanotowano 238 wybuchów gazów, 31 pyłów i 23 eksplozji materiałów wybuchowych). Wśród pozostałych zagrożeń dominują zagrożenia dla środowiska naturalnego – powodzie, zatory lodowe, huragany, a także katastrofy chemiczne, ekologiczne i techniczne. Dużą grupę zagrożeń stanowią zdarzenia komunikacyjne, w trakcie których

³ Polska jest zobowiązana do 6% redukcji emisji gazów cieplarnianych w okresie 2008-2012 w stosunku do 1988 roku (rok bazowy dla Polski)

bardzo często występują miejscowe zagrożenia ekologiczne (wyciek paliwa, rozszczelnienie cysterny z materiałem niebezpiecznym). Szczegóły przedstawiono w tabeli 2.

Tabela 2. Pożary i miejscowe zagrożenia w Polsce w latach 1998 – 2005.

Rodzaj zdarzenia	Rok							
	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Ogółem zdarzeń	209538	239924	258872	283514	259328	390076	347281	386097
<i>Pożary:</i>								
Ogółem	115557	136284	135889	116602	151026	220855	146728	184316
w obiektach produkcyjnych	2744	2344	2539	2107	2331	2462	2321	2482
w obiektach magazynowych	1363	1549	1429	1116	1331	1461	1361	1258
w rolnictwie	24048	32152	28484	27655	36982	71102	36574	43702
w lasach	6166	9820	12428	4480	10101	17088	7006	12169
<i>Miejscowe zagrożenia:</i>								
Ogółem	93981	103640	122983	166912	197491	169221	200553	201781
silne wiatry	2064	8068	12502	18032	28855	11080	22414	14915
Przybory wody	424	2739	2385	5205	6704	4334	1754	11375
opady śniegu	1056	2148	998	1855	3327	1674	3904	5424
opady deszczu	6670	9489	9461	29845	18627	7452	8498	9589
chemiczne	934	1048	1245	2298	1309	1155	1143	1116
ekologiczne	1768	1457	1960	3081	2576	2735	2701	2736
drogowe	29478	23870	28116	33720	38204	37811	44511	47129
kolejowe	290	333	325	305	273	299	321	278
lotnicze	97	112	155	155	136	104	110	145
radiologiczne	3	18	6	7	1	4	7	5
Wodne	1229	1541	1732	2105	2376	2214	2132	2417
medyczne	-	1401	1766	1748	2284	2670	3143	4302

Źródło: Tabele statystyczne działań ratowniczych, Materiały KGSP (niepublikowane)

Hałas. Stan klimatu akustycznego w Polsce ulega postępującemu pogorszeniu. Jest to konsekwencją systematycznego wzrostu presji motoryzacji, globalnego zwiększania się natężenia ruchu kołowego, prędkości podróźnej pojazdów oraz rozprzestrzeniania się tego zintensyfikowanego ruchu na tereny z dotychczas prawidłowym klimatem akustycznym. Ze względu na źródło pochodzenia do zagrożeń akustycznych zalicza się: hałas drogowy, kolejowy, przemysłowy i lotniczy.

1.2. Charakterystyka sytuacji w poszczególnych sektorach

1.2.1. Środowisko

1.2.1.1. Infrastruktura ochrony środowiska

Systematycznie zmniejsza się ilość ścieków odprowadzanych do wód lub do ziemi. Według danych Głównego Urzędu Statystycznego w 2004 r. odprowadzono ogółem 9 200 hm³

ścieków, w tym ścieków przemysłowych - 86% natomiast komunalnych - 14%. Ilość ścieków wymagających oczyszczenia wynosiła 2 200 hm³, z czego oczyszczono 90%.

Tabela 3. Ilość oczyszczonych ścieków w latach (w hm³)

Wyszczególnienie:	1980	1990	2004
ogółem	12 010	11 368	9 120
ścieki przemysłowe	9 669	9 055	7 826
w tym: chłodnicze	7 329	7 254	6 985
ścieki komunalne	2 342	2 314	1 294
ścieki wymagające oczyszczenia ogółem	4 681	4 115	2 135
ścieki oczyszczone, w tym:	2 704	2 772	1 943
- mechaniczne	1 776	1 459	582
- chemiczne	216	218	108
- biologiczne	712	1 096	586
- z podwyższonym usuwaniem biogenów	b.d.	b.d.	669
Ścieki nieoczyszczone	1 978	1 343	192

Źródło: GUS/OŚ - 2005 r.

Pomimo stopniowej poprawy jakości wód w Polsce w latach 1990-2002, nadal istotne jest inwestowanie w infrastrukturę wodno-ściekową, jak i poprawę zarządzania gospodarką wodno-ściekową w celu szybszego rozwoju gospodarczego, a także wypełniania wymogów dyrektyw wspólnotowych (zwłaszcza dotyczy to aglomeracji powyżej 15 tys. RLM). Wdrażanie ramowej dyrektywy wodnej ustalającej ramy wspólnotowego działania w zakresie polityki wodnej oraz dyrektyw towarzyszących pozwala na przyspieszenie działań mających na celu osiągnięcie w 2015 roku dobrego stanu wód.

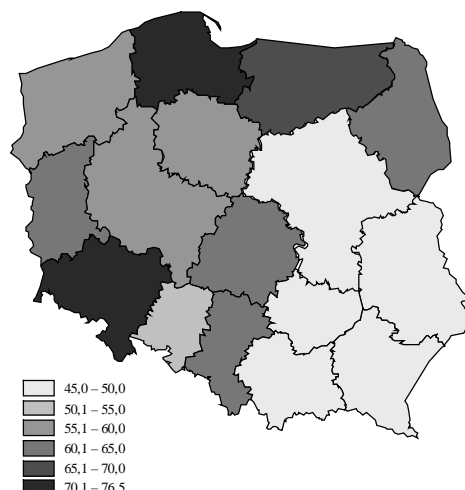
Stopniowa poprawa w zakresie **gospodarki wodno-ściekowej**, jaka ma miejsce od 1990 r., wiąże się w dużej mierze ze wzrostem dostępu ludności do podstawowej infrastruktury, zwłaszcza sieci kanalizacyjnej i wodociągowej. Łączna długość sieci kanalizacyjnej wzrosła z 51,1 tys. km w 2000 r. do 73,9 tys. km w 2004 r. Poprawie uległ również stopień wyposażenia w sieć wodociągową. W 2004 r. długość sieci rozdzielczej wzrosła o ok. 12% w porównaniu z 2000 r., i wynosiła 239,2 tys. km. Wyposażenie w sieć wodno-kanalizacyjną wykazuje znaczne zróżnicowanie przestrzenne. Relatywnie najslabiej są w nią wyposażone województwa wschodniej i północno-wschodniej części kraju. Zrzuty zanieczyszczeń z polskich rzek trafiają do Bałtyku, wywierając niekorzystny wpływ na stan czystości wód i stan biocenoz strefy przybrzeżnej.

W 2004 roku było 1339 oczyszczalni przemysłowych, w tym 53 z podwyższonym usuwaniem biogenów i 2875 (w 1990 – 585) oczyszczalni komunalnych w tym 689 z podwyższonym usuwaniem biogenów. Według szacunków GUS 84,5% (w 1990 – 81) ludności miast i 18,4% ludności wsi korzysta z oczyszczalni ścieków. W krajach Europy Zachodniej oczyszczalnie ścieków obsługują ponad 78% ludności, w Polsce – 59%.

Według tego samego źródła, wielkości ładunków w ściekach komunalnych odprowadzanych po oczyszczeniu do wód lub do ziemi kształtowały się następująco: wyrażone jako BZT₅ 26,8 tys. t/rok, ChZT 101,1 tys. t/rok, zawiesina 37,2 tys. t/rok, azot ogólny 30,2 tys. t/rok i fosfor ogólny 2,9 tys. t/rok.

Ze ścieków przemysłowych, wymagających oczyszczenia, odprowadzanych bezpośrednio do wód lub do ziemi 6% nie jest oczyszczane, a prawie 63% jest oczyszczane wyłącznie mechanicznie.

Mapa 1. Odsetek ludności województw obsługiwanej przez oczyszczalnie ścieków w 2003 r.

Źródło: Instytut na Rzecz Ekorozwoju, 2005

Ilość wytworzonych w 2004 r. **odpadów** wyniosła 133 mln ton⁴. Całkowita ilość odpadów powstających rocznie w przeliczeniu na mieszkańca wynosiła w 2000 r. 3,6 ton, w krajach Europy Zachodniej wielkość ta wynosiła 3,8 ton, a w krajach Europy Wschodniej i Środkowej 4,4 ton. Zmniejszeniu uległa ilość odpadów składowanych w przeliczeniu na jednego mieszkańca z 311,5 kg w 2000 r. do 240,8 kg w 2004 r.

Od 1999 r. obserwuje się ciągły i istotny spadek ilości odpadów komunalnych zebranych w ciągu roku. W 2004 roku zebrano 9,8 mln ton odpadów komunalnych, co w przeliczeniu na jednego mieszkańca wynosi 256 kg. Wskaźnik ilości odpadów komunalnych na jednego mieszkańca w Polsce kształtuje się na znacznie niższym poziomie niż średnia dla 25 krajów Unii Europejskiej (518 kg na jednego mieszkańca w 2001 roku) i krajów UE-15 (556 kg) oraz krajów OECD (570 kg) (dane według szacunków OECD w 2003 r.). Najmniejszą ilością wytwarzanych odpadów na 1 km² cechują się województwa wschodniej części kraju: warmińsko-mazurskie (24 t) i podlaskie (44 t), największą – województwa śląskie (3 524 t) i dolnośląskie (1 740 t).

W 2004 roku w Polsce wytworzono 987,5 tys. Mg odpadów komunalnych ulegających biodegradacji, z czego 26,3% poddano odzyskowi, a 73,7% unieszkodliwieniu; wytworzono 17650,9 tys. Mg odpadów ulegających biodegradacji nie będących odpadami komunalnymi z czego 93,5% poddano odzyskowi, a 6,5% unieszkodliwieniu⁵.

⁴ GUS/OŚ 2005 r.

⁵ Źródło: MŚ, Departament Gospodarki Odpadami na podstawie „Krajowej strategii ograniczania ilości składowanych odpadów biodegradowalnych” obejmującej 14 województw za rok 2004.

Większość odpadów komunalnych nadal trafia na składowiska, z których wiele nie spełnia wymagań technicznych i prawnych. Stąd konieczność zamykania i rekultywacji tych obiektów. Dla porównania 1,5% odpadów komunalnych zbiera się w sposób selektywny, co jest niezbędnym elementem zintegrowanego systemu odzysku i recyklingu odpadów. Natomiast 1,7% odpadów komunalnych jest przetwarzanych w kompostowniach i spalarniach odpadów.

W Polsce istnieje 1321 składowisk odpadów, na których w 2004 r. składowane były odpady komunalne. Wśród tych obiektów 293 spełnia wymagania techniczne i organizacyjne wynikające z dyrektywy 1999/31/WE⁶ z dnia 26 kwietnia 1999 roku, a 1028 nie spełnia tych wymagań. W roku 2004 na składowiskach odpadów komunalnych składowanych było 9 029 326,28 Mg odpadów, z tego:

- 5 207 486,47 Mg na składowiskach spełniających wymagania dyrektywy 1999/31/WE,
- 3 821 839,81 Mg na składowiskach nie spełniających wymagań dyrektywy 1999/31/WE⁷.

Istotne zagrożenie stanowią odpady niebezpieczne wytwarzane w gospodarstwach domowych, trafiające do odpadów komunalnych. Odpady te powinny być wydzielone ze strumienia odpadów komunalnych „u źródła”, czyli przez samych mieszkańców, tymczasem niepokojący jest wzrost ilości tych odpadów składowanych na składowiskach. W zakresie gospodarki odpadami przemysłowymi odnotowano niewielkie ograniczenie zależności wzrostu gospodarczego od ilości wytwarzanych odpadów oraz wzrost ilości odpadów poddawanych procesom odzysku, głównie dzięki restrukturyzacji gospodarki w kierunku mniej materiałochłonnych rodzajów działalności, ale również dzięki stosowaniu czystszych procesów produkcyjnych. Powierzchnia składowisk odpadów (bez komunalnych) do zrehabilitowania na koniec 2004 r. wyniosła 9 685,5 ha, 26 614,8 tys. ton odpadów (bez komunalnych) nie jest odzyskiwane.

Gleba przez ludzi użytkowana jest do produkcji rolniczej i leśnej, eksploatacji zasobów mineralnych, wykorzystywana pod budownictwo działalność rekreacyjną, składowanie i usuwanie odpadów. Różne sposoby użytkowania gleb stanowią o charakterze i skali przekształceń jej naturalnych właściwości.

Do najważniejszych czynników pogarszających jakość gleb w Polsce należy zaliczyć szkodliwe oddziaływanie przemysłu wydobywczego oraz oddziaływanie pyłów i gazów emitowanych przez przemysł i transport. Presje tego typu mają charakter lokalny i dotyczą głównie miast i aglomeracji, terenów zakładów przemysłowych, ciągów komunikacyjnych oraz składowisk odpadów przemysłowych i komunalnych. Gleby na terenach silnie uprzemysłowionych są szczególnie narażone na zanieczyszczenia metalami ciężkimi oraz wielopierścieniowymi węglowodorami aromatycznymi oraz gromadzeniem odpadów z dużą zawartością związków organicznych. Ponadto mogą występować presje o charakterze ponadlokalnym, polegające na zakwaszaniu gleb w związku z osadzaniem się i wymywaniem przez opady zanieczyszczeń z atmosfery. Należy podkreślić, że pomimo znacznego zmniejszenia presji na gleby ze strony górnictwa i przemysłu niskie tempo rekultywacji nie sprzyja szybkiej poprawie jakości gleb w Polsce.

⁶ Dz. Urz. WE L 11 z dnia 16 stycznia 2003 r.

⁷ Źródło: MŚ, Departament Polityki Ekologicznej.

Ponadto do czynników pogarszających jakość gleb należy erozja, zakwaszenie i zasolenie oraz degradacja biologiczna. Istotne zagrożenie dla jakości gleb w Polsce stanowią mogą coraz częściej pojawiające się susze.

Całkowita oszacowana powierzchnia terenów objętych degradacją w Polsce przekracza 8000 km² (800 tys. ha, ok. 2,6% powierzchni kraju), z czego przemysłowa degradacja powierzchni ziemi objęła: w stopniu bardzo dużym i dużym – ponad 1 400 km² (ok. 0,4% powierzchni kraju) w stopniu średnim i małym – niemal 7 000 km² (ok. 2,2% powierzchni kraju). Natomiast powierzchnię obszarów zagrożonych przemysłową degradacją szacuje się na 39 500 km². Warto jednak zauważyć, że począwszy od roku 1990 powierzchnia gruntów zdewastowanych i zdegradowanych wymagających rekultywacji ujętych w ewidencji służb ochrony środowiska stopniowo maleje, zmniejszając się z 93,7 tys. ha w 1990 do 70,7 tys. ha w roku 2003.

W Polsce, podobnie jak w innych krajach europejskich i OECD, występuje problem „porzuconych” terenów po działalności gospodarczej, w tym terenów przemysłowych. Największe obciążenia wieloczynnikową degradacją występują na terenie województwa śląskiego, dolnośląskiego, małopolskiego i opolskiego. W przypadku tych województw dodatkowym czynnikiem degradacji terenu jest podziemna eksploatacja górnictwa, która skutkuje deformacjami powierzchni powodującymi zmiany stosunków wodnych, jak również niekorzystnym mechanicznym oddziaływaniem na budynki i infrastrukturę.

Podjęcia działań wymaga również zjawisko postępującej erozji brzegów morskich, będące głównie wynikiem wzrastającego poziomu morza spowodowanego efektem cieplarnianym. Obserwowane zjawisko zwiększa realne prawdopodobieństwa wystąpienia powodzi sztormowych. Wzrost poziomu morza będzie przyczyną cofnięcia się - w tym stuleciu – linii brzegowej o 150 –400 m. Nastąpi szybki zanik plaż. Zalaniem w wyniku powodzi sztormowych będzie zagrożone około 2200 km² terenów nadmorskich i zaplecza.⁸

1.2.1.2. Zagrożenia naturalne oraz poważne awarie

Do podstawowych **zagrożeń dla środowiska** należy zaliczyć:

- zagrożenia naturalne, m. in. powodziowe, pożarowe (np. pożary lasów), huragany, zatary lodowe,
- spowodowane poważnymi awariami, m. in. zdarzenia chemiczne bądź ekologiczne, związane z istnieniem zakładów przemysłowych, oraz transportem drogowym i kolejowym substancji niebezpiecznych.

W Polsce corocznie rejestruje się od kilkuset do kilku tysięcy zdarzeń związanych z przyborem wody w rzekach. Na przestrzeni ostatnich lat najtragiczniejszym w tym zakresie był rok 1997, w którym zanotowano katastroficzną **powódź** w dorzeczu Odry. W jej trakcie zalanych zostało ok. 500 tys. hektarów terenu, na którym znajdowało się prawie 700 tys. mieszkań oraz kilkanaście tysięcy przedsiębiorstw i instytucji. W wyniku działania żywiołu życie straciły 54 osoby. Według szacunków Głównego Urzędu Statystycznego łączne straty z powodzi, które miały miejsce w latach 1997 – 1998 osiągnęły poziom 14 miliardów złotych, objęły tereny zamieszkałe przez ponad 4,5 mln ludzi. Pod wodą znalazło się 90 miast i 900 wsi w 320 gminach. Ewakuowano 165 tys. osób. Zniszczeniu uległo ponad 45 tys. budynków mieszkalnych, 3 tys. km dróg, 2 tys. km linii kolejowych, 300 mostów, 600 szkół. Zalanych zostało 620 tys. ha gruntów i 70 tys. ha lasów. Szkody dla środowiska zostały

⁸ Zob.: Instytut Morski w Gdańsku „Program ochrony brzegów morskich”, Gdańsk 2002.

pogłębione w wyniku zalania obiektów typu oczyszczalnie ścieków, magazyny substancji niebezpiecznych czy też cementarze.

W ujęciu ilościowym **zagrożenie powodziowe** jest największe na terenach przygranicznych Polski południowej i południowo – wschodniej. Szczególne zagrożenie stwarzają tutaj rzeki znajdujące się w dorzeczu Odry, Wisły, Sanu i Bugu. Nasilenie w ostatnich latach niekorzystnych zjawisk atmosferycznych, w tym intensywnych opadów deszczu, powoduje gwałtowne przybory wód, szczególnie w górskich odcinkach wspomnianych rzek. Chociaż w większości przypadków nie powodują one zagrożenia dla większych połaci terenu to w wymiarze lokalnym niejednokrotnie mają charakter katastrofy.

Istotnym problemem jest ochrona przed powodzią obszaru Żuław Wiślanych, zamieszkiwanych przez ćwierć miliona ludzi. Położenie Żuław na terenach depresyjnych i przyległych do nich terenach przydepresyjnych w delcie Wisły powoduje, że stopień zagrożenia powodziowego jest tam szczególnie wysoki. Wysokie zagrożenie powodzią występuje również w innych częściach kraju (np. obszary górskie i podgórskie).

Obok przyborów związanych z intensywnymi opadami deszczu zagrożenie powodziowe związane jest także z tworzeniem się **zatorów lodowych** w okresach topnienia lodów, szczególnie niebezpieczne na dużych rzekach z zaporami i licznymi mostami.

Łączna wielkość **zmagazynowanej wody** w sztucznych zbiornikach wynosi około 4 mld m³, co daje 6,5% objętości średniego rocznego odpływu. Wieloletnie niedofinansowanie gospodarki wodnej i zaniedbania w prawidłowym utrzymywaniu śródlądowych wód powierzchniowych, niewystarczająca ilość zbiorników retencjonujących wodę i pogarszający się stan obwałowań, zabudowa terenów potencjalnie zagrożonych oraz niewykorzystywanie naturalnych zdolności retencyjnych zlewni przyczyniają się do wzrostu zagrożenia powodziowego. Ponad 3,9% istniejących urządzeń wodnych stale piętrzących wodę i ponad 26% obwałowań - zagraża lub może stwarzać zagrożenie dla bezpieczeństwa. Ponad 50% budowli przekroczyło wiek 50 lat, a prawie 70% budowli ma więcej niż 25 lat.

Ważnym problemem jest znaczne zanieczyszczenie wód **Morza Bałtyckiego** oraz degradacja jego brzegu. W strefie nadmorskiej źródłem zanieczyszczeń wód przybrzeżnych i przejściowych, oprócz pochodzących z lądu, są zanieczyszczenia pochodzące z eksploatacji statków.

Najwięcej **pożarów** notuje się w grupie obiektów mieszkalnych, rolnictwie oraz lasach. Pożary w ostatniej z wymienionych grup oddziałują bardzo niekorzystnie na stan środowiska naturalnego. Zagrożenie pożarowe w lasach i innych przestrzeniach otwartych jest wysokie. Jego skalę można oceniać zarówno w kontekście dużej liczby zaistniałych pożarów (por. tabela 2), jak i przez pryzmat pojedynczych zdarzeń. W przypadku wystąpienia niekorzystnych warunków klimatyczno – pogodowych poziom zagrożenia pożarowego w lasach może gwałtownie wzrosnąć i duże pożary mogą przybrać charakter masowy.

W Polsce zlokalizowanych jest 341 zakładów przemysłowych, w których istnieje możliwość wystąpienia **poważnej awarii przemysłowej** ze względu na ilość przechowywanych materiałów niebezpiecznych. Zagrożenie wystąpienia poważnej awarii przemysłowej w największym stopniu występuje w południowej części kraju w województwach śląskim oraz dolnośląskim oraz wzdłuż dorzecza Wisły, pozostając w ścisłym związku ze stopniem uprzemysłowienia tych obszarów.

Zakres oddziaływania ewentualnych skutków poważnej awarii wykracza daleko poza miejsce jej powstania. Dotyka bezpośrednio ludzi i środowisko naturalne. Likwidacja skutków poważnych awarii zazwyczaj wymaga długoletnich działań odbudowujących środowisko.

W świetle analizy zaistniałych na świecie poważnych awarii przemysłowych pierwotnym **źródłem zagrożenia** były:

- pożary – 45% przypadków,
- wybuchy – 22%,
- uwolnienie substancji toksycznych do otoczenia – 33%.

1.2.1.3 Monitoring środowiska

W ramach Państwowego Monitoringu Środowiska (PMŚ) prowadzone są badania oraz opracowywane analizy i oceny poszczególnych komponentów środowiska (powietrze, wody podziemne i powierzchniowe, gleby, przyroda, lasy) oraz oddziaływań (hałas, promieniowanie elektromagnetyczne, promieniowanie jonizujące) określonych w wieloletnich programach monitoringu środowiska jako podsystemy. Generowane w ramach PMŚ dane stanowią niezależne i obiektywne źródło dla ocen skuteczności działań środowiskowych. Zadania ujęte w programach PMŚ wynikają z prawa krajowego, zobowiązań międzynarodowych oraz innych potrzeb polityki ekologicznej państwa.

1.2.1.4. Ochrona przyrody i edukacja ekologiczna

Zagrożeniem dla środowiska przyrodniczego w Polsce jest zwiększająca się fragmentacja krajobrazu. Ochrona gatunków jest zagrożona m.in. poprzez brak sieci korytarzy ekologicznych, zapewniających wymianę puli genowej pomiędzy poszczególnymi populacjami.

Na obszarach leśnych zagrożeniem dla drzewostanów jest niedostosowanie składu gatunkowego do potencjalnych warunków siedliskowych, presja zanieczyszczeń z przemysłu i transportu oraz zagrożenie suszą. Polepszanie stanu oraz odporności ekosystemów leśnych wymaga wzbogacenia składu gatunkowego lasów i dostosowania go do charakteru warunków siedliskowych poprzez przebudowę drzewostanów oraz przeciwdziałanie nadmiernemu odpływowi wód ze zlewni.

Ochrona przyrody musi być brana pod uwagę również w odniesieniu do realizacji nowych inwestycji, szczególnie w sektorze transportu. Istotne znaczenie odgrywają tu dyrektywa 85/337/EWG w sprawie oceny wpływu wywieranego przez niektóre przedsięwzięcia publiczne i prywatne na środowisko⁹ (znowelizowana dyrektywą 97/11/WE¹⁰) oraz dyrektywa 92/43/EWG („siedliskowa”)¹¹ i dyrektywa 79/409/EWG („ptasia”)¹².

Dla sytuacji w sektorze środowiska naturalnego w Polsce charakterystyczny jest niski poziom świadomości ekologicznej wśród mieszkańców naszego kraju. Zachowania proekologiczne Polaków wypadają słabo na tle postaw proekologicznych obywateli innych krajów UE np. Szwecji, Danii czy Holandii. Polacy nie mają motywacji do prezentowania postaw proekologicznych. Mało uświadomiony jest motyw ekonomiczny zachowań proekologicznych tj. oszczędność w gospodarstwach domowych poprzez racjonalne zużycie wody, energii elektrycznej, ciepła i segregację odpadów. Przemysłane działania edukacyjne

⁹ Dz. Urz. WE L 175 z dn. 5 lipca 1985 r., str. 40

¹⁰ Dz. Urz. WE L 73 z dn. 14 marca 1997 r., str. 5

¹¹ Dz. Urz. WE L 206 z dn. 22 lipca 1997 r., str. 7 z późn. zm.

¹² Dz. Urz. WE L 103 z dn. 25 kwietnia 1979 r., str. 1, z późn. zm.

i informacyjne w tym zakresie powinny stanowić dla administracji rządowej i samorządowej podstawowe narzędzie do realizacji polityki ekologicznej¹³.

Tabela 4. Zaangażowanie respondentów w działania związane z ochroną środowiska naturalnego

Lp.	Czy kiedykolwiek angażował(a) się Pan(i) w działania związane z ochroną środowiska naturalnego?	Przedsiębiorcy prywatni Wskazania (w %) N=46	Ogół respondentów Wskazania (w %) N=1001
1.	Tak	17,4	24,7
2.	Nie	82,6	75,3
Razem		100,0	100,0

Źródło: Ministerstwo Środowiska, badanie opinii publicznej przeprowadzone przez CBM Indicator, wrzesień 2005 r.

Kształtowanie postaw społecznych sprzyjających ochronie przyrody, w tym różnorodności biologicznej powinno stanowić bardzo ważny element działań w tym sektorze. Społeczeństwo wykazuje znikomą wiedzę na temat ochrony przyrody, gatunków zwierząt i roślin oraz obszarów ich występowania.

W opinii większości respondentów badania opinii publicznej przeprowadzonego przez CBM Indicator we wrześniu 2005 r. najskuteczniejszy sposób na ochronę środowiska naturalnego to ekologiczny styl życia. Najczęściej wskazywane rozwiązania to stosowanie zasad ochrony środowiska w życiu codziennym (64 proc.) i edukacja dotycząca właściwego postępowania (60 proc.). Szeroko rozumiana edukacja ekologiczna powinna zatem być podejmowana jako kompleksowe ogólnopolskie przedsięwzięcia/kampanie, a także działania towarzyszące poszczególnym projektom inwestycyjnym w celu uświadomienia konkretnym grupom społecznym i zawodowym potrzeb i właściwych metod ochrony środowiska, przyrody i krajobrazu.

1.2.2. Transport

Stan systemu transportowego w Polsce jest istotną barierą dla rozwoju przemysłu, handlu i usług, wpływa też negatywnie na wielkość wymiany zagranicznej i zmniejsza mobilność obywateli. Bez przełamania tej bariery Polska nie stanie się krajem gospodarczego sukcesu, zdolnym do konkurencyjności na rynku europejskim i światowym, skutecznie wykorzystującym posiadane zasoby ludzkie.

Niskie wskaźniki dostępności komunikacyjnej Polski wynikają z peryferyjnego położenia w ramach Unii Europejskiej, jak również ze słabości istniejących połączeń komunikacyjnych. W żywotnym interesie Polski jest jak najszybsze stworzenie sprawnych połączeń transportowych z resztą Europy.

Wyzwaniem jest też zapewnienie spójności terytorium kraju. Słaba jakość połączeń międzyregionalnych, w tym połączeń pomiędzy największymi ośrodkami metropolitalnymi oraz miastami Polski wschodniej pomiędzy sobą i stolicą, ogranicza oddziaływania synergiczne, nie pozwalając na pełne wykorzystanie istniejącego potencjału nie tylko w gospodarce, lecz także w edukacji, nauce, czy kulturze. Brak spójności terytorialnej sprzyja też utrzymywaniu się dużych różnic rozwojowych pomiędzy poszczególnymi częściami

¹³ Źródło: Tadeusz Burger Instytut Gospodarki Przestrzennej i Mieszkalnictwa „Świadomość ekologiczna społeczeństwa polskiego” Warszawa 2005.

kraju. Wschodnie regiony Polski, należące do najbiedniejszych w Europie, są regionami słabo skomunikowanymi z resztą kraju.

Ze względu na tranzytowe położenie Polski, szlaki komunikacyjne mogą odgrywać bardzo istotną rolę w obsłudze transportu międzynarodowego pomiędzy Europą Zachodnią a Rosją, Ukrainą i Azją Centralną, z perspektywą przedłużenia ich w przyszłości do Azji południowo-wschodniej, w tym do Chin. Szlaki te mogą odgrywać też istotną rolę w obsłudze ruchu pomiędzy krajami skandynawskimi i południem Europy.

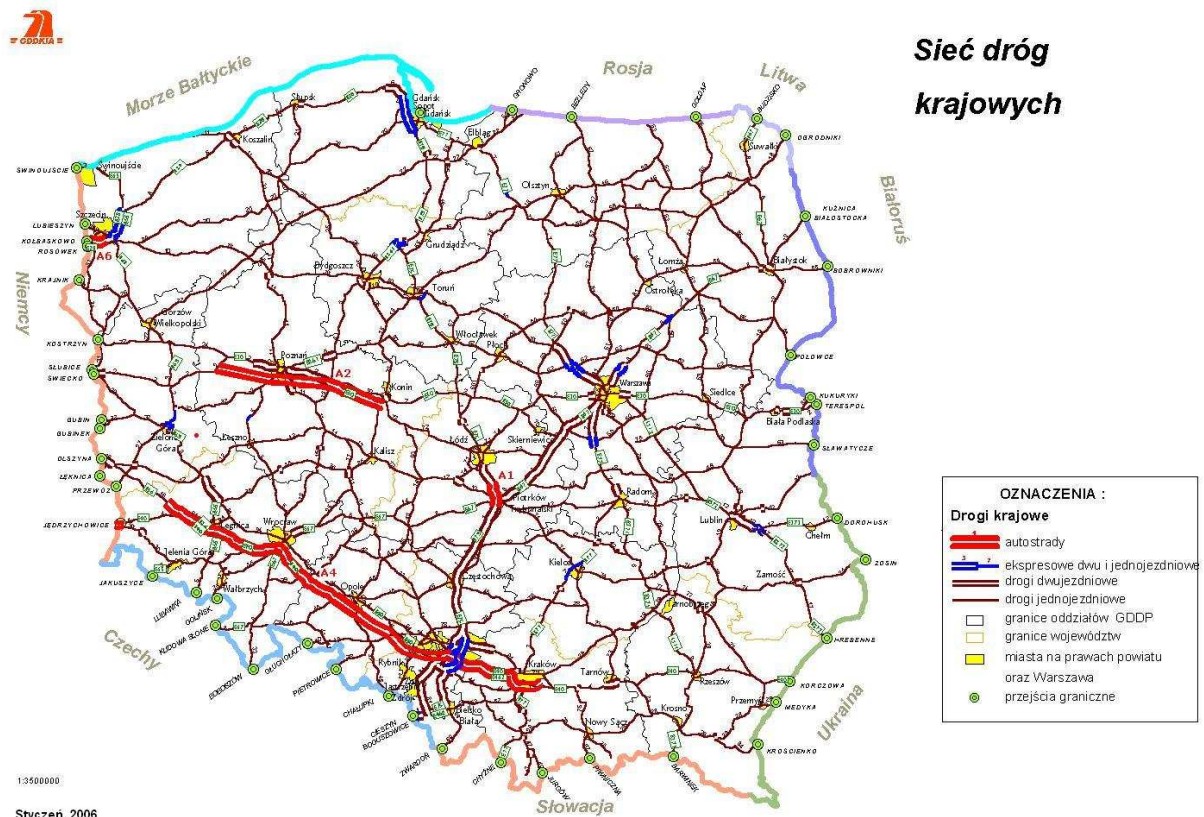
1.2.2.1. Transport drogowy

Długość dróg w Polsce, z podziałem na kategorie, przedstawia Tabela 5, a sieć dróg krajowych mapa nr 2.

Tabela 5. Długość poszczególnych kategorii dróg w Polsce

Lp.	Kategoria drogi	km
1.	Drogi krajowe	18 368
2.	Drogi wojewódzkie	28 444
3.	Drogi powiatowe	128 870
4.	Drogi gminne	203 773
	OGÓŁEM	379 455

oprac.: GDDKiA – Biuro Studiów na dzień 31 grudnia 2005 r.

Z 18,4 tys. km dróg krajowych, 1,5 tys. km to drogi miejskie, zarządzane przez lokalne władze samorządowe.

Gęstość istniejącej sieci drogowej ($1,22 \text{ km/km}^2$) można uznać za zadowalającą. Problemem jest wyczerpywanie się przepustowości dróg i ich rosnące zatłoczenie. Słabością są też niskie standardy techniczne istniejących dróg, ciągle niski poziom ich utrzymania oraz cały szereg wad strukturalnych sieci drogowej. Są to na tyle poważne mankamenty, że należy je uznać za jeden z zasadniczych problemów rozwojowych kraju.

Najpoważniejsze wady polskiej sieci drogowej to:

Brak spójnej sieci autostrad i dróg szybkiego ruchu. Pod koniec 2005 roku w Polsce funkcjonowało 569 km autostrad i 247 km dróg ekspresowych. Ciągi autostradowe, mające łączyć zachodnią granicę państwa z Krakowem i Warszawą, są jeszcze niekompletne. Docelowa długość planowanej sieci autostrad wynosi ok. 2 tys. km, a dróg ekspresowych ok. 5 tys. km. Z punktu widzenia układu dróg szybkiego ruchu na obecnym etapie za szczególnie dotkliwy należy uznać:

- brak połączeń pomiędzy głównymi ośrodkami metropolitalnymi,
- brak lub w niewystarczającym stopniu wykształcone układy tego typu dróg w otoczeniu ośrodków metropolitalnych,
- brak połączeń na kierunku północ-południe (w tym połączenia autostradowego),
- brak dobrych połączeń głównych miast Polski wschodniej z Warszawą i resztą kraju.

Zły stan utrzymania dróg. Pod koniec 2005 r. ponad połowa dróg znajdowała się w stanie złym lub niezadowalającym (odpowiednio 25% i 27%), a w stanie dobrym 48% dróg.

Oznacza to, że ponad połowa dróg krajowych w Polsce kwalifikuje się do remontu natychmiast (stan zły) lub w najbliższej przyszłości (stan niezadowalający). Pomimo tak złego obrazu utrzymania dróg warto zaznaczyć, że udało się zahamować proces dalszej ich degradacji, a od 2003 r. ich stan zaczął się powoli poprawiać.

Niedostosowanie dróg do nośności 115 kN/oś. Większość dróg w Polsce jest dostosowana do standardu naciskowego 80 kN/oś lub 100 kN/oś. Do nacisku 115 kN/oś dostosowanych jest tylko 1,5 tys. km dróg. Jednocześnie na drogach międzynarodowych (o długości 5,5 tys. km), dopuszczony jest ruch pojazdów o nacisku 115 kN/oś. Powoduje to szybką degradację dróg tej kategorii. Polska przyjęła na siebie w Traktacie Akcesyjnym zobowiązania dotyczące wzmocnienia dróg deklarując, że w 2011 roku 2,5 tys. km dróg będzie dostosowanych do nacisku 115 kN/oś.

Prowadzenie ruchu przez tereny zabudowane. Strukturalnym problemem polskiej sieci drogowej są drogi krajowe prowadzące ruch o dużym natężeniu, w tym samochodów ciężarowych przez tereny zabudowane, rozwijające się wzdłuż osi drogowych. Dotyczy to zarówno większych jak i mniejszych miejscowości. Jest to duża uciążliwość dla mieszkańców i zagrożenie dla ich bezpieczeństwa, a jednocześnie sytuacja taka ogranicza przepustowość ciągów drogowych i zmniejsza prędkość ruchu tranzytowego.

Złemu stanowi infrastruktury drogowej towarzyszy bardzo szybki wzrost liczby samochodów. W latach 1990-2004 liczba zarejestrowanych samochodów osobowych wzrosła o 85%, a samochodów ciężarowych aż o 129%¹⁴. Średni dobowy ruch na drogach krajowych w Polsce w latach 1995-2005 wzrósł z 8,5 tys. do 13,5 tys. pojazdów.

¹⁴ Z uwzględnieniem samochodów osobowych rejestrowanych jako ciężarowe.

Prognozy do roku 2020 wskazują na możliwy wzrost liczby samochodów osobowych o 50-70% i wzrost przewozu ładunków w tonach o 33%-67%. Niezwykle szybki będzie wzrost pracy przewozowej (w tkm), który wzrośnie do 2020 roku o około 170%-220%.

Rynek przewozów samochodowych jest rynkiem w pełni zliberalizowanym i bardzo konkurencyjnym. Od momentu przystąpienia Polski do Unii Europejskiej, a tym samym zniesienia wymogu odrębnych zezwoleń na przewozy, liczba pojazdów wykonujących międzynarodowe przewozy osób i rzeczy wzrosła o ponad 50%. Znaczna część pracy przewozowej wykonywanej przez polskich przewoźników międzynarodowych odbywa się pomiędzy Europą Zachodnią a Federacją Rosyjską, Ukrainą i krajami Azji Centralnej.

Bezpieczeństwo ruchu drogowego. Bardzo ważnym problemem polskiego transportu jest niski poziom bezpieczeństwa ruchu drogowego. W 2005 roku na polskich drogach zginęło 5 444 osób, a ponad 61 tys. osób zostało rannych. Liczba ofiar śmiertelnych na 100 tys. mieszkańców w 2005 r. wyniosła 14,3, podczas gdy w krajach przodujących w dziedzinie bezpieczeństwa ruchu wskaźnik ten wynosi 6. Niezwykle wysoka jest też śmiertelność, wynosząca 11,2 ofiary śmiertelne/100 wypadków, wobec przeciętnego wskaźnika w krajach UE 2,7/100 wypadków. Tak duża dysproporcja w znacznym stopniu wynika z zagrożeń bezpieczeństwa ruchu pieszych w Polsce oraz niedostatecznie sprawnego systemu ratownictwa medycznego.

Poprawa stanu bezpieczeństwa ruchu drogowego wymaga przebudowy miejsc szczególnie niebezpiecznych, zmiany w sposobach projektowania dróg (także poprzez szersze wprowadzanie metod uspokojenia ruchu) i inne działania o charakterze infrastrukturalnym (np. rozwój dróg wyższych kategorii).

1.2.2.2. Transport kolejowy

Przez okres lat 90. następował powolny, ale systematyczny spadek przewozów towarowych transportem kolejowym. Było to głównie związane z niską konkurencyjnością transportu kolejowego na przykład w stosunku do transportu drogowego, malejącą transportochłonnością polskiej gospodarki i ze zmniejszającym się popytem na węgiel kamienny i wyroby hutnicze. Następowala też systematyczna utrata przez kolej rynku przewozów na rzecz transportu drogowego. Rynek przewozów pasażerskich uległ w latach 1990 – 2004 silnemu załamaniu, przewozy te zmniejszyły się niemal trzykrotnie.

Infrastruktura kolejowa w ostatnich latach uległa znacznemu zużyciu technicznemu, co spowodowane było głównie brakiem odpowiedniego poziomu dofinansowania ze strony państwa. Długość eksploatowanych linii kolejowych wynosi obecnie ok. 20 tys. km. W stanie dobrym, wymagającym tylko bieżącej konserwacji i utrzymania jest jedynie 30% tej sieci. Pozostała część linii kolejowych jest w stanie dostatecznym lub niedostatecznym, co oznacza, że wymagają one poważnych robót naprawczych. Niewykonanie tych prac jest równoznaczne z koniecznością wprowadzenia ograniczeń prędkości, a nawet z wyłączeniem linii z eksploatacji. Na 9 tys. km linii maksymalna prędkość wynosi 60 km/godz. Jedynie na 2,3 tys. km linii pociągi mogą kursować z prędkością 120 km/godz. lub większą. Prędkość 160 km/godz. może być rozwijana na 538 km linii, co stanowi mniej niż 3% sieci kolejowej w Polsce. Zły stan sieci poważnie obniża jakość usług kolejowych i czyni kolej mniej konkurencyjną w stosunku do transportu samochodowego.

Kolejowa Transeuropejska Sieć Transportowa (TEN-T) ma w Polsce długość 5 370 km linii i stanowi najważniejszą część infrastruktury kolejowej, na której realizuje się około 60% wszystkich przewozów. Przez teren Polski przebiegają linie kolejowe położone w czterech transeuropejskich korytarzach transportowych:

- Korytarz I Trakiszki – Białystok – Warszawa - ok. 350 km,

- Korytarz II Kunowice – Warszawa/Skierniewice – Terespol - ok. 870 km,
- Korytarz III Zgorzelec – Wrocław – Kraków – Medyka - ok. 840 km,
- Korytarz VI Gdynia – Warszawa/Bydgoszcz – Katowice-Zebrzydowice/Zwardoń- ok. 1 300 km.

Prócz tego sieć TEN-T na terenie Polski obejmuje linię E59/CE 59 Szczecin –Wrocław oraz linię nr 7 – Warszawa – Lublin – Dorohusk – granica państwa oraz szereg linii łączących. Sieć AGC na terenie Polski obejmuje 2 940 km linii kolejowych, a sieć AGTC 4 160 km, przy czym 2000 km to odcinki wspólne. Zarówno linie AGC jak i AGTC znajdują się w sieci TEN-T.

Innym istotnym problemem jest też kwestia jakości kolei regionalnych / aglomeracyjnych / miejskich. Ten sektor obsługuje bowiem największe przewozy pasażerskie. Podstawowe problemy w tym względzie to:

- Stan infrastruktury technicznej (tory, systemy zasilania, dworce i przystanki), która jest przestarzała i niedostosowana do wymogów bezpieczeństwa. Dlatego też w obszarach metropolitalnych komfort podróżowania, jak i prędkości podróży (występują liczne ograniczenia prędkości) jest niski. Stan ten wymaga natychmiastowego wsparcia w zakresie modernizacji infrastruktury,
- Wyeksploatowany i przestarzały tabor kolejowy. Średni wiek wagonów pasażerskich wynosi 25 lat, z czego 37% to wagony niesprawne. Taki stan techniczny taboru kolejowego nie tylko poważnie ogranicza konkurencyjność usług kolejowych, ale nie pozwala też na wykorzystanie parametrów technicznych nowo modernizowanych linii.
- Niski poziom konkurencji w świadczeniu usług przewozowych dla ludności. Nie sprzyja to poprawie jakości działania i poprawie oferty kierowanej do pasażera.
- Brak współpracy samorządów w zakresie organizacji przewozów aglomeracyjnych transportem kolejowym; jednym z powodów jest brak odpowiednich przepisów prawnych.

Pomimo kłopotów na rynku przewozów pasażerskich oraz problemów organizacyjnych, kolej odgrywa w Polsce bardzo istotną rolę, zwłaszcza w przewozach towarowych. Blisko połowa przewozów kolejowych mierzonych w tonach to przewozy węgla kamiennego, stanowiącego w Polsce podstawowy surowiec energetyczny. Inne ważne grupy towarów transportowane koleją to rudy metali, kamienie i żwir, ropa i przetwory naftowe, metale i wyroby z metali oraz nawozy sztuczne.

Od 2002 roku wielkość przewozów kolejowych ma tendencję wzrostową. W 2004 roku kolej przewiozła w sumie 283 mln ton ładunków i wykonała pracę przewozową wynoszącą 52 mld tkm. W tym samym roku transportem samochodowym przewieziono 957 mln ton, wykonując pracę przewozową 111 mld tkm.

Według danych Eurostatu w 2004 roku udział kolei w pracy przewozowej (w tkm) wykonanej przez transport lądowy (transport drogowy, kolejowy i wodny śródlądowy) wyniósł w Polsce 33,5%, w porównaniu do 17,6% w krajach UE-25 i 14% w krajach UE-15. Dowodzi to, że pomimo licznych mankamentów Polska jest jednym z niewielu krajów europejskich, posiadających silnie zrównoważony system transportowy.

W obszarze przewozów pasażerskich do 2020 r. przewidywany jest spadek przewozów kolejowych nawet o 25%. Podobne tendencje spadkowe mogą uwidocznić się w zamiejskich

przewozach autobusowych (spadek o 25%), przy równoczesnym wzroście przewozów motoryzacją indywidualną. Kolej przegrywać może więc walkę konkurencyjną zarówno z motoryzacją indywidualną, jak i z transportem lotniczym. Jednak segmentami, w których kolej może nadal odgrywać ważną rolę są przewozy aglomeracyjne. Warunkiem utrzymania tych rynków i odwrócenia tych niekorzystnych tendencji jest zdecydowana poprawa jakości usług, w tym czasu podróży, bezpieczeństwa pasażerów i komfortu przejazdu.

Do 2020 r. przewiduje się wzrost zapotrzebowania na transport towarów, związany bezpośrednio z przewidywanym wysokim wzrostem gospodarczym, a także ze znacznym zwiększeniem obrotów polskiego handlu zagranicznego (przewozy ładunków polskiego handlu zagranicznego mają wzrosnąć do roku 2020 o 300%). Dotyczy to także sektora kolejowego, pomimo że wzrost będzie niższy niż w pozostałych gałęziach transportu. Chociaż tempo wzrostu przewozów kolejowych będzie wolniejsze niż w innych gałęziach transportu, można oczekiwać wzrostu przewozów do roku 2013 na poziomie 12% - 19%, a do 2020 r. na poziomie 21% - 34%.

Za szczególnie istotne należy zatem uznać wspieranie modernizacji infrastruktury kolejowej, wymiany taboru kolejowego i wspieranie aglomeracyjnych przewozów pasażerskich.

1.2.2.3. Transport miejski

Stan systemu transportowego w polskich miastach jest zróżnicowany. Wynika to z różnic w wielkości miast, w poziomach motoryzacji, w jakości infrastruktury technicznej, w zasadach organizacji przewozów transportem publicznym, czy też w stopniu przygotowania i realizacji polityk i programów rozwoju transportu.

Obecnie komunikacja miejska funkcjonuje w 259 miastach w Polsce. Za zapewnienie lokalnego transportu publicznego odpowiadają samorządy gminne. Dominującą formą organizacyjno-własnościową operatorów są spółki gminne, przy czym w kilkunastu miastach zdecydowano się na rozdzielenie funkcji organizatora i operatora.

Najważniejszymi problemami są:

- **Rosnące zatłoczenie ulic ruchem indywidualnym.** Prowadzi to do powstawania strat czasu, powiększania się kosztów eksploatacji systemu transportowego, degradacji infrastruktury oraz negatywnie oddziałuje na otoczenie (środowisko naturalne, obiekty historyczne, itp.). Powoduje to także pogarszanie się warunków funkcjonowania transportu publicznego, gdyż spadek prędkości podróży (głównie autobusów, trolejbusów i tramwajów) obniża jego atrakcyjność i efektywność oraz znacząco pogarsza stan środowiska (hałas, zanieczyszczenie powietrza). Zatłoczenie ulic jest problemem dużych miast i obszarów metropolitalnych, ale coraz częściej pojawia się w miastach średnich i małych. Widoczne jest także rozpraszanie zabudowy i dezintegracja przestrzenna miast i aglomeracji. Zwiększa to zapotrzebowanie na wykorzystywanie samochodu w podróżach.
- **Brak konsekwentnej realizacji i systematycznego planowania rozwoju systemów transportu** powiązanego z planowaniem przestrzennym, zwłaszcza na obszarach metropolitalnych. Nawet w miastach z uchwaloną polityką transportową opartą na zasadach zrównoważonego rozwoju jej wdrażanie odbywa się wolno.
- **Niedoceniana rola transportu publicznego.** Ciągłe zbyt skąpe środki finansowe przeznaczane są przez samorządy na lokalny transport miejski. Zakres inwestowania i remontów (dotyczy to np. komunikacji szynowej) jest niewystarczający, a w niektórych miastach inwestycje nie występują. Mimo rozwiniętej infrastruktury niezwykle mała jest rola kolei w obsłudze podróży dojazdowych do miast i podróży wewnętrznych (w tym szybkiej kolei miejskiej). Zbyt rzadko stosowane są

rozwiązania zapewniające priorytet dla tramwajów, trolejbusów i autobusów (wydzielone pasy ruchu, wydzielone jezdnie, sygnalizacja świetlna). W bardzo złym stanie technicznym jest tabor - w większości przestarzały, wyeksploatowany i nie przystosowany do oczekiwań pasażerów, w tym osób niepełnosprawnych (ponad 35% taboru tramwajowego to tabor ponad 25-letni). Prędkość eksploatacyjna w komunikacji szynowej (za wyjątkiem metra) jest na ogół niska, co utrudnia konkurowanie transportu publicznego z samochodami. W rezultacie w większości miast, zwłaszcza średniej wielkości, udział transportu publicznego (komunikacji autobusowej) w podróżach ulega zmniejszaniu się. W miastach dużych, dzięki rosnącej ruchliwości i funkcjonowaniu komunikacji szynowej (tramwaj, kolej, trolejbus, metro) występuje tendencja stabilizowania się przewozów.

- **Zły stan techniczny infrastruktury, w tym nawierzchni ulic i obiektów** (mosty, wiadukty), pomimo podejmowanych działań remontowych i utrzymaniowych. Skala problemu jest duża i wynika z dwóch podstawowych czynników: złego przygotowywania, wykonywania i nadzoru nad robotami remontowymi oraz z ciągle niewłaściwej proporcji pomiędzy środkami przeznaczanymi na modernizację i nowe inwestycje.
- **Dużą uciążliwość w miastach stanowi ruch tranzytowy, w tym towarowy.** Jest on przyczyną utrudnień w ruchu, złego stanu bezpieczeństwa ruchu i zagrożeń dla środowiska naturalnego. Małą uwagę przywiązuje się do organizacji przewozu ładunków i rozwoju centrów i terminali logistycznych.
- **Niedoceniana jest rola stosowania nowoczesnych technologii informatycznych** w celu maksymalnego wykorzystania istniejącej infrastruktury. Poza wyjątkami ciągle nie są realizowane obszarowe systemy zarządzania ruchem, systemy informacji pasażerskiej, systemy płatnego parkowania itp. W zbyt małym stopniu prowadzone są działania zmierzające do zmian w sposobie podróżowania, na przykład poprzez promowanie ruchu pieszego i rowerowego, łączenie podróży w transporcie indywidualnym i publicznym (park-and-ride, bike-and-ride itd.), chociaż w niektórych miastach widoczne są osiągnięcia w tym względzie (np. Kraków).

Występują także zjawiska bardzo pozytywne. Do podstawowych można zaliczyć: demonopolizację rynku usług przewozowych w transporcie publicznym, wysoki udział transportu zbiorowego w podróżach oraz proefektywnościowe zmiany w przedsiębiorstwach komunikacji miejskiej.

1.2.2.4. Transport morski

Polska posiada cztery porty o podstawowym znaczeniu dla gospodarki narodowej: Gdańsk, Gdynię, Szczecin i Świnoujście. Wysokie przeładunki występują również w porcie w Policach (ponad 2,6 mln ton w 2005 r.). Obroty ładunkowe we wszystkich portach morskich w 2005 roku wyniosły 59,5 mln ton, tj. o 4,5% więcej niż w 2004 roku. W ostatnich latach następuje stopniowa, korzystna zmiana struktury obrotów ładunkowych w portach morskich. Wzrasta udział ładunków drobnicowych. Systematycznie rosną obroty kontenerowe oraz ładunków ro-ro. Wszystkie porty realizują i planują dalszą rozbudowę potencjału przeładunkowo-składowego dla tych ładunków.

Główne problemy transportu morskiego to:

Przestarzała infrastruktura portowa. Dekapitalizacja majątku trwałego, w szczególności urządzeń portowych wynosi w poszczególnych portach od 40% do 70%. Konieczne jest podjęcie inwestycji modernizacyjnych i rozwojowych, takich jak uruchamianie nowych baz i terminali specjalistycznych, czy tworzenie nowych stanowisk do obsługi drobnicy i kontenerów.

Brak dobrego dostępu do portów. Niezadowolający jest również stan infrastruktury dostępu do portów, zarówno od strony morza, jak i lądu. Dla zapewnienia sprawnego dostępu do portów kluczową rolę odgrywa budowa autostrady A1, która zapewni dostęp drogowy do portów w Gdańsku i w Gdyni, oraz budowa drogi ekspresowej S3, łączącej porty Szczecin i Świnoujście z południem kraju. Niezbędna jest modernizacja linii kolejowych w relacji Północ-Południe, w szczególności linii E 65 relacji Warszawa-Gdynia, a także linii E 59, łączącej Świnoujście i Szczecin z Wrocławiem.

Brak nowoczesnych usług portowych. Polskie porty posiadają duży potencjał dla obsługi ładunków masowych, który w zmienionej sytuacji gospodarczej nie jest w pełni wykorzystywany. Konieczne jest dostosowanie infrastruktury portowej do zmienionych potrzeb przewozowych, szczególnie do zwiększonego zapotrzebowania na przewozy kontenerów i drobnicy. W porównaniu z innymi portami bałtyckimi, polskie porty wykazują opóźnienia w stosowaniu nowoczesnych technologii, zwłaszcza w zakresie obsługi ładunków zjednostkowanych, obsługi ruchu promowego, technologii ro-ro, a także szybkości i nowoczesności obsługi ładunków i statków.

1.2.2.5. Transport lotniczy

Polska posiada jeden centralny port lotniczy (Warszawa-Okęcie) i 11 regionalnych portów lotniczych, z czego osiem portów znajduje się w sieci TEN-T. Transport lotniczy jest obecnie najdynamiczniej rozwijającą się gałęzią transportu w Polsce, do czego przyczynia się wstąpienie Polski do Unii Europejskiej oraz liberalizacja przepisów dostępu do rynku, która umożliwiła wejście na polski rynek przewoźników niskokosztowych. W 2005 r. całkowita liczba pasażerów w polskich portach lotniczych wyniosła ponad 11,5 mln. Niezwykle wysoka dynamika wzrostu, wynosząca w 2005 r. 28,5%, wynika z jednej strony z bardzo niskich wskaźników mobilności lotniczej ludności, a z drugiej z obniżenia cen biletów lotniczych. Choć tak wysoka dynamika zazwyczaj jest zjawiskiem przejściowym, to wzrost liczby pasażerów będzie zjawiskiem silnym i przez znaczny okres trwałym. Oczekuje się, że do 2020 roku liczba pasażerów w polskich portach lotniczych wzrośnie 3,5-krotnie¹⁵.

Główne problemy sektora lotniczego to:

Duże potrzeby inwestycyjne związane z gwałtownym wzrostem zapotrzebowania na transport lotniczy. Dynamiczny wzrost liczby pasażerów wymusza konieczność szybkiej realizacji wielu nowych inwestycji infrastrukturalnych. Dotyczy to budowy i rozbudowy terminali pasażerskich, pozwalających na obsługę zwiększonej liczby pasażerów, a także budowę i przebudowę pasów startowych i innych urządzeń lotniskowych, pozwalających na obsługę większej liczby operacji lotniczych. Niezbędne są także nowe inwestycje w infrastrukturę nawigacyjną.

Brak szybkiego i sprawnego dostępu drogowego i kolejowego do portów lotniczych. Większość polskich portów lotniczych jest słabo skomunikowana z obsługiwanymi przez nie aglomeracjami miejskimi. Szczególnie ważnym problemem jest brak połączeń kolejowych, umożliwiających skomunikowanie portów lotniczych z krajową siecią kolejową, a także szybką koleją miejską.

Potrzeba rozwoju lotnisk obsługujących region Warszawy i Mazowsza. Wobec wyczerpywania się przepustowości operacyjnej portu lotniczego Warszawa-Okęcie pilnym zadaniem jest opracowanie koncepcji rozwoju lotnisk obsługujących ruch lotniczy w rejonie Warszawy i Mazowsza, w tym koncepcji nowego lotniska centralnego. Będzie to stanowiło

¹⁵ Urząd Lotnictwa Cywilnego, 2006 r.

istotny element „Programu rozwoju sieci lotnisk i lotniczych urządzeń naziemnych”, który zostanie przedstawiony Radzie Ministrów do przyjęcia w grudniu 2006 r.

Konieczność wypełnienia przepisów międzynarodowych i krajowych dotyczących bezpieczeństwa i ochrony lotnictwa cywilnego. Implementacja w/w regulacji wiązać się będzie z koniecznością poniesienia przez zarządzających lotniskami znacznych nakładów finansowych wynikających z konieczności zakupu niezbędnego sprzętu i urządzeń, jak również realizacji niezbędnych inwestycji.

1.2.2.6. Transport intermodalny

Transport intermodalny wciąż odgrywa w Polsce rolę marginalną. W transporcie kontenerowym w Polsce największy udział ma kolej, która przewiozła w 2003 roku 2,3 mln ton ładunków, co stanowi 1,5% przewozów kolejowych ogółem.

Obecnie krajowe i międzynarodowe przewozy towarowe, nawet na duże odległości, są w zbyt dużym stopniu realizowane przez transport samochodowy. Przy bardziej aktywnej polityce ze strony państwa, możliwe jest przeniesienie części tych przewozów do transportu kolejowego i morskiego.

Głównym problemem transportu intermodalnego w Polsce jest brak odpowiedniej infrastruktury. Dotyczy to w szczególności braku dostatecznej liczby terminali kontenerowych i centrów logistycznych na liniach kolejowych i w portach morskich. Problemem jest także niezadowalający stan infrastruktury kolejowej, ograniczający poważnie prędkość kursowania pociągów, a także jakość usług oferowanych przez kolej.

1.2.2.7. Inteligentne Systemy Transportowe

Zainteresowanie problematyką Inteligentnych Systemów Transportowych (IST) jest w Polsce bardzo ograniczone, co sprawia, że rozwój tej dziedziny jest bardzo powolny, a możliwości, jakie ona daje, są wykorzystywane w bardzo niewielkim stopniu. Istniejące systemy ograniczone są do niewielkiej liczby wzajemnie nieskoordynowanych baz danych, zarówno o charakterze specjalistycznym, jak i baz dostarczających informację dla podróżnych. W Polsce istnieją w tej materii nieliczne przykłady wdrożeń, głównie w zakresie uprawienia komunikacji miejskiej (np. Poznań).

W tej sytuacji niezbędne jest rozwijanie wszystkich obszarów IST, ze szczególnym uwzględnieniem systemów zarządzania ruchem, które w niektórych wypadkach mogą zastąpić znacznie kosztowniejsze inwestycje infrastrukturalne.

1.2.2.8. Transport wodny śródlądowy

Sytuacja śródlądowego transportu wodnego w Polsce jest trudna. Przewozy żeglugi śródlądowej w stosunku do najkorzystniejszego okresu spadły o ponad 10 mln ton. W 2004 roku wynosiły 8,7 mln, w tym przewozy krajowe – 5,0 mln ton. W 2004 r. śródlądowy transport wodny wykonał 0,6% przewozu ładunków ogółem. Z danych za rok 2005 wynika, że szacunkowy wzrost przewozów był większy o ok. 10 % w stosunku do przewozów z roku 2004. Udział tej gałęzi w obsłudze portów morskich zmniejszył się czterokrotnie pomimo dużego zapotrzebowania na tego typu przewozy, na przykład w relacji Szczecin-Berlin (odległość z Berlina do Szczecina jest dwa razy krótsza niż z Berlina do Hamburga). Przewozy morsko - rzeczne są incydentalne, zaś przewozy kontenerowe nie są realizowane, pomimo iż pierwsze próby wprowadzenia tej technologii na Odrze podejmowane były już w latach siedemdziesiątych.

Główne bariery rozwoju transportu wodnego w Polsce wynikają przede wszystkim ze stanu infrastruktury dróg wodnych oraz trudnej sytuacji finansowej armatorów, ograniczającej możliwości odnowienia floty rzecznej. Z danych statystycznych wynika, iż w Polsce istnieje ponad 3,6 tys. km dróg żeglownych, jednak długość faktycznie eksploatowanych dróg wodnych drastycznie zmniejszyła się, zaś ich stan po kolejnych powodziach, zwłaszcza w 1997 i 1998 roku, poważnie utrudnia żeglugę śródlądową. Sieć dróg o znaczeniu międzynarodowym to jedynie 206 km.

1.2.3. Energetyka

1.2.3.1. Podstawowe dane na temat sektora energetycznego w Polsce

Struktura zużycia energii pierwotnej i finalnej w Polsce jest ściśle związana z posiadanymi znacznymi zasobami surowców energetycznych: węgla kamiennego i brunatnego oraz w mniejszym zakresie zasobami gazu ziemnego. W porównaniu do krajów UE istotne różnice występują w podsektorze wytwarzania energii elektrycznej, której produkcja oparta jest w 95,4% na węglu kamiennym i brunatnym.

Zgodnie z dokumentem przyjętym przez Radę Ministrów w dniu 4 stycznia 2005 r. „Polityka energetyczna Polski do 2025 roku” zapotrzebowanie na nośniki energii będzie rosło: przewiduje się w tym okresie wzrost gospodarczy na poziomie blisko 5% PKB rocznie, wzrost zapotrzebowania na energię pierwotną o blisko 40%, w tym na energię elektryczną o ok. 80%.

W sektorze energetycznym do przedsiębiorstw infrastrukturalnych zalicza się przedsiębiorstwa: elektroenergetyczne, ciepłownicze, gazownicze i naftowe. W roku 2004 w Polsce było 559¹⁶ podmiotów sektora energii prowadzących działalność w zakresie wytwarzania, przesyłania, dystrybucji paliw i energii, magazynowania paliw gazowych i ciekłych, skraplania i regazyfikacji skroplonego gazu ziemnego, obrotu paliwami i energią. Produkcja sprzedana tego sektora wyniosła ok. 67,85 mld zł, a przeciętne zatrudnienie kształtowało się na poziomie 167,2 tys. osób.

1.2.3.2. Stan infrastruktury rynków energii i bezpieczeństwa dostaw paliw i energii elektrycznej

Podsektor elektroenergetyczny

Infrastruktura sieciowa – długość linii elektroenergetycznych wynosi ogółem 750 tys. km. System przesyłowy energii elektrycznej składa się z sieci 750, 400 i 220 kV¹⁷. Łączna długość tych sieci wynosi ok. 13 tys. km. Przesył energii elektrycznej w Polsce odbywa się również przy pomocy sieci 110 kV, która powinna zasadniczo pełnić rolę sieci dystrybucyjnej. Długość sieci 110 kV wynosi ok. 32,5 tys. km. System dystrybucyjny – łączna długość sieci średniego i niskiego napięcia wynosi blisko 705 tys. km.

Całkowita zdolność przepustowa połączeń polskiego systemu elektroenergetycznego z krajami UE (Niemcy, Czechy, Słowacja, Szwecja) wynosi 2000-3000 MW, w zależności od konfiguracji pracy systemu i jest ograniczona zdolnościami przesyłowymi wewnątrz

¹⁶ Przedsiębiorstwa zatrudniające powyżej 49 osób i dla których działalność energetyczna jest działalnością podstawową.

¹⁷ Linia 750 kV łączy polski system elektroenergetyczny z systemem ukraińskim; obecnie linia ta nie jest eksploatowana

krajowego systemu. Obecna wielkość połączeń transgranicznych w zasadzie spełnia zalecenie Komisji Europejskiej mówiące o minimum 10% zdolności przesyłowej połączeń transgranicznych w stosunku do mocy zainstalowanej. W krajach UE poziom ten jest zróżnicowany, sięgający od 90% w Luksemburgu, do kilku procent we Włoszech, Portugalii, Hiszpanii oraz Wielkiej Brytanii i Irlandii. Mimo iż Polska wypełnia jeden ze wskaźników bezpieczeństwa dostaw, o którym mowa powyżej, wielkość naszego kraju i konfiguracja sieci elektroenergetycznych powodują, iż obecny poziom połączeń transgranicznych nie zapewnia efektywnego funkcjonowania rynku energii elektrycznej. Brak tych połączeń nie zapewnia także integracji technicznej i handlowej rynków regionalnych i budowy jednolitego europejskiego rynku energii elektrycznej. Ze względu na położenie w rejonie granicy trzech systemów elektroenergetycznych – tj. zachodnioeuropejskiego (UCTE), wschodnioeuropejskiego (WNP/Kraje Bałtyckie) i skandynawskiego (Nordel) – Polska może, wzmacniając jednocześnie sieć połączeń na granicy zachodniej z Niemcami, uczestniczyć w procesie integracji krajów bałtyckich z rynkiem europejskim.

Podsektor gazu ziemnego.

Długość sieci przesyłowych gazu ziemnego wynosi ok. 18,6 tys. km, natomiast dystrybucyjnych ok. 123 tys. km¹⁸. Spośród wszystkich konwencjonalnych źródeł energii, to właśnie popyt na gaz ziemny rośnie najszybciej i zgodnie z prognozami Komisji Europejskiej światowy popyt na gaz do roku 2030 zwiększy się dwukrotnie.¹⁹

Według prognoz Komisji Europejskiej zużycie gazu w UE ma wzrosnąć do roku 2010 o 50% w porównaniu ze stanem dotychczasowym. Aby poprawić bezpieczeństwo energetyczne oraz zwiększyć konkurencyjność gospodarki konieczne są inwestycje w sektor gazowy.

Bezpieczeństwo energetyczne poprzez dywersyfikację.

Polska w znacznym stopniu uzależniona jest od dostaw gazu ziemnego z jednego kierunku. Takie uzależnienie stwarza zagrożenie dla bezpieczeństwa energetycznego w przypadku awarii, naturalnych katastrof czy innych zdarzeń zakłócających ciągłość dostaw gazu ziemnego do kraju.

Krajowe zużycie gazu ziemnego w 2005 r. wyniosło 13,9 mld m³, z czego ok. 4,3 mld m³ pochodzi z wydobycia krajowego²⁰. Import stanowi około 70% zużywanego w kraju gazu (import z Rosji stanowi ok. 65,5% importowanego gazu, 26% stanowi gaz z Azji Środkowej, 5% z Norwegii, ok. 3,5% z Niemiec²¹). Ze względu na dominację importu gazu ziemnego z kierunku wschodniego (ok. 91,5%), niezbędna jest rzeczywista dywersyfikacja dostaw gazu do Polski rozumiana jako uzyskanie dostępu do trzeciego (po kierunku wschodnim i wydobyciu krajowym) trwałego i niezależnego źródła gazu.

Ponadto krajowy system przesyłowy gazu ziemnego jest zorientowany w linii wschód-zachód, co oznacza, że Polska uzależniona jest również infrastrukturalnie od dostaw gazu ze wschodu.

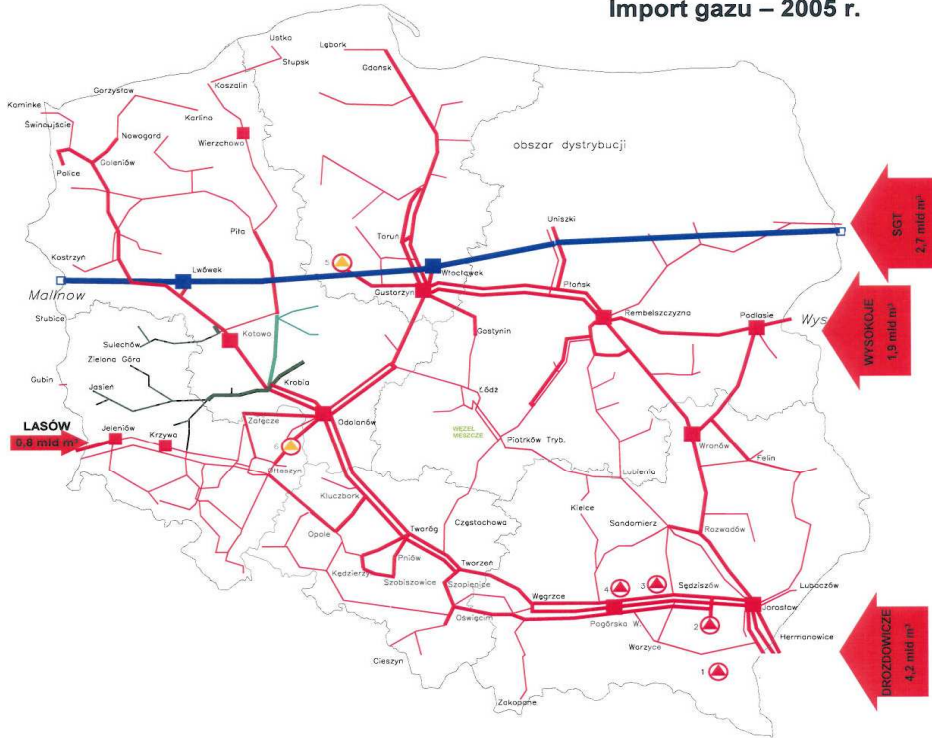
¹⁸ Źródło: Gaz-System Sp. z o.o. (operator sieci przesyłowej)

¹⁹ European Energy and Transport Trends to 2030, January 2003. Urząd Oficjalnych Publikacji Wspólnot Europejskich 2003.

²⁰ Źródło: PGNiG S.A.

²¹ Źródło: PGNiG S.A.

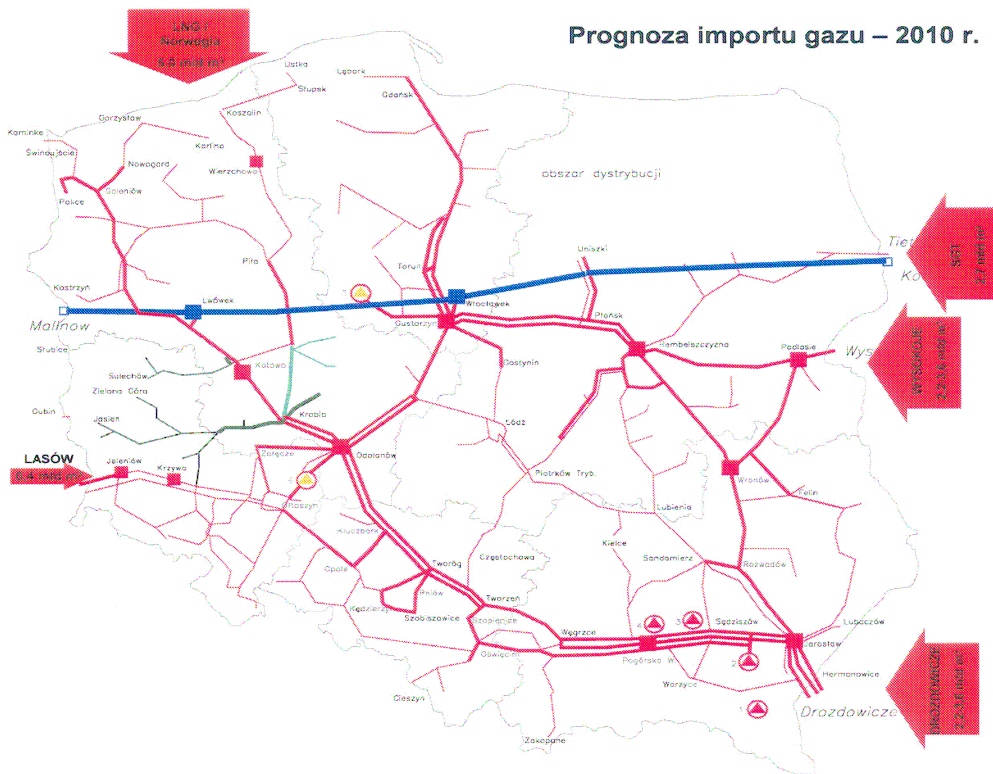
Import gazu – 2005 r.

Źródło: Gaz-System Sp. z o.o.

Najpoważniejszymi projektami, które w znacznym stopniu pozwoliłyby na zróżnicowanie źródeł pozyskania gazu ziemnego są: budowa terminala gazu skroplonego (terminal LNG, gazoport) i bezpośrednie połączenie z norweskimi złożami (tzw. kierunek norweski). Należy podkreślić, iż oba te projekty mogą być elementem dywersyfikacji dostaw gazu do Unii Europejskiej w tym w szczególności do Polski.

Prognoza importu gazu – 2010 r.

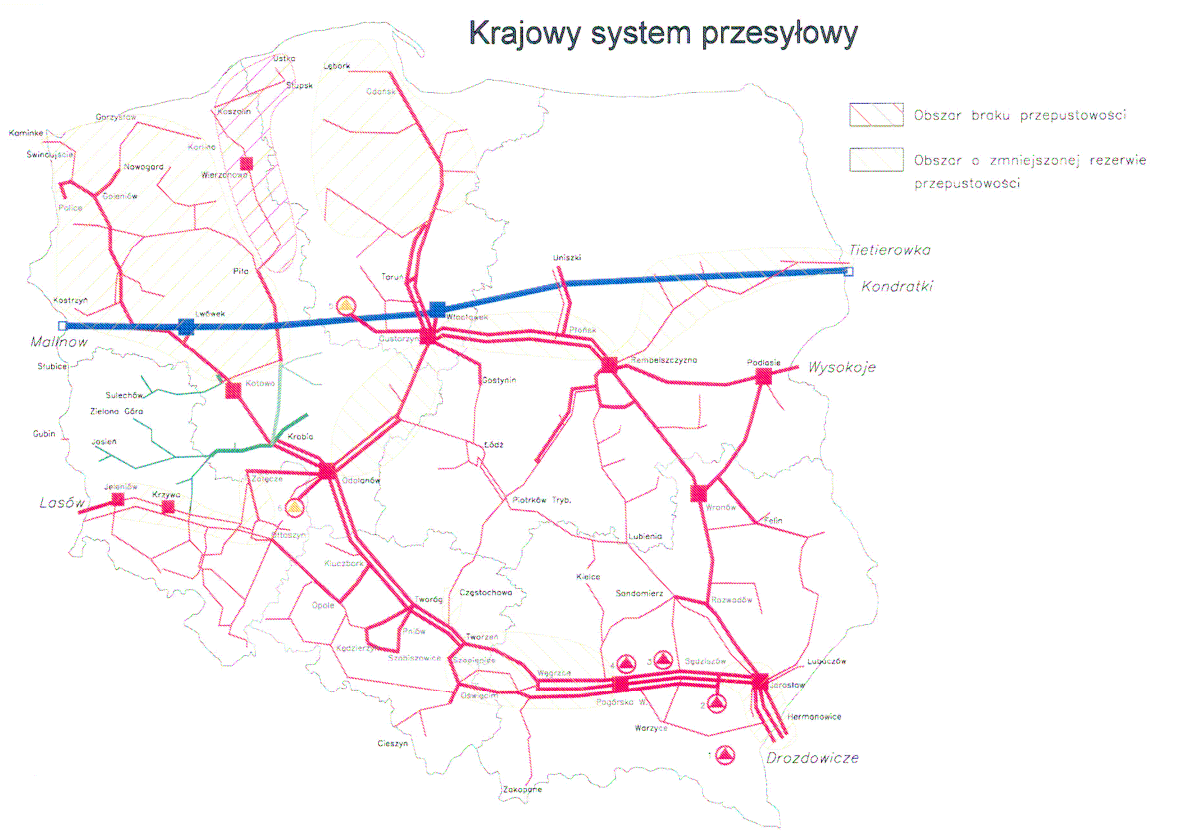

Źródło: Gaz-System Sp. z o.o.

Bezpieczeństwo energetyczne poprzez zapewnienie ciągłości dostaw.

Wielkość zrealizowanego szczytowego przesyłu paliwa gazowego w 2005 r. wynosiła 60,7 mln m³/dobę²². Dla zrealizowania przesyłu gazu na tym poziomie, w niektórych fragmentach systemu została wykorzystana maksymalna lub bliska maksymalnej przepustowości gazociągów.

Zakłócenia w dostawach gazu ziemnego do Polski, które miały miejsce na początku 2006 r., spowodowały konieczność wprowadzenia przez OGP Gaz-System Sp. z o.o. – operatora systemu gazociągów – w dniu 26 stycznia 2006 r. ograniczeń w poborze gazu ziemnego przez odbiorców przemysłowych (10 stopień zasilania).

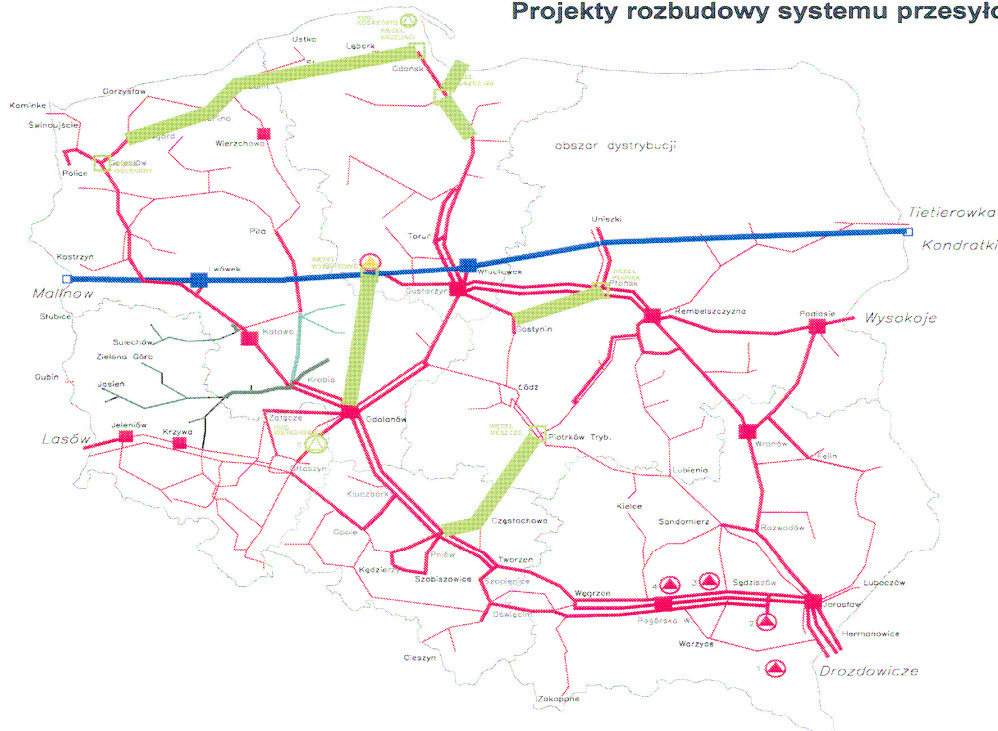

Źródło: Gaz-System Sp. z o.o.

W celu zapewnienia niezawodności dostaw gazu ziemnego oraz dostatecznych rezerw w celu pokrycia zapotrzebowania krajowego na gaz w okresach szczytowych niezbędna jest dalsza rozbudowa pojemności magazynowych gazu ziemnego oraz rozbudowa i modernizacja systemu przesyłowego i dystrybucyjnego.

²² Źródło: PGNiG S.A.

Projekty rozbudowy systemu przesyłowego

Źródło: Gaz-System Sp. z o.o.

Łączna pojemność podziemnych magazynów gazu ziemnego wynosi w Polsce około 1,6 mld m³, a maksymalna moc oddawania gazu do systemu 34 mln m³/dobę²³. Aby zabezpieczyć potrzeby odbiorców na gaz w okresach szczytowych, a także zapewnić możliwość uzupełnienia niedoborów gazu w systemie w przypadku awarii bądź zakłóceń w dostawach konieczne jest zwiększenie pojemności magazynowej o 1,2 mld m³ oraz maksymalnej mocy oddawania gazu do systemu o 16 mln m³/dobę²⁴.

Bez inwestycji w rozbudowę i modernizację systemu przesyłowego, a także rozbudowy pojemności podziemnych magazynów gazu ziemnego już w 2010 r. może okazać się, że ciągłość dostaw gazu do polskich odbiorców nie zostanie zapewniona. Według prognoz zapotrzebowania na gaz ziemny w Polsce w 2010 r. zużycie gazu kształtować będzie się na poziomie 18,8 mld m³.²⁵ Przy tych ilościach system przesyłowy, na skutek braków rezerw przepustowości, nie będzie w stanie dostarczyć gazu do wszystkich odbiorców. Niewystarczająca będzie również moc oddawania gazu do systemu (szczególnie podczas szczytowego zużycia w zimie).

W celu zapewnienia nieprzerwanych dostaw gazu ziemnego do Polski gazociągiem tranzytowym w sytuacjach awaryjnych (spadek ciśnienia na wschodniej granicy, zdarzenia losowe, inne awarie), przewiduje się realizację projektu rewersyjnego na gazociągu Jamał – Europa, który pozwoli na przepływ gazu ziemnego z kierunku zachodniego na wschód.

Podsektor naftowy

Krajowe zużycie ropy naftowej w 2004 r. wyniosło ok. 18 mln ton²⁶. Infrastruktura transportu ropy naftowej i produktów ropopochodnych nie jest w Polsce dobrze rozwinięta.

²³ Źródło: PGNiG S.A.

²⁴ Prognoza wg PGNiG S.A.

²⁵ Polityka energetyczna Polski do 2025 r.

²⁶ Gospodarka paliwowo-energetyczna w latach 2003, 2004; GUS Warszawa 2005.

Strategiczne położenie Polski w centrum Europy sprawia, że przez jej terytorium bieżą główny szlak zaopatrywania państw UE w pochodzącą z państw b. ZSRR ropę naftową, w tym m.in. północna nitka rurociągu naftowego „Przyjaźń”. Podstawowym zadaniem w zakresie podsektora naftowego, którego realizacja może przynieść obopólne korzyści (zarówno Polsce, jak i całej Unii Europejskiej) jest rozbudowa infrastruktury do przesyłu ropy naftowej przez terytorium Polski do innych krajów UE. Dalszy rozwój infrastruktury niezbędnej do transportu tego surowca zapewni możliwość zwiększenia jego dostaw na rynek unijny w czasie, gdy wyczerpywać się będą złoża największych europejskich producentów.

Dodatkową szansą na dywersyfikację dostaw ropy naftowej do Polski i Unii Europejskiej jest projekt budowy rurociągu Brody-Płock, z możliwością jego przedłużenia do Gdańska i dalej do portu Wilhelmshaven (Niemcy), łączącego złoża wysokiej jakości ropy naftowej z regionu Morza Kaspijskiego z odbiorcami w Europie Środkowej i Zachodniej.

1.2.3.3. Efektywność energetyczna w sektorze energetycznym i sektorze publicznym

Efektywność użytkowania energii w gospodarce.

W ostatnich latach w Polsce obserwowany jest postęp w zmniejszaniu energochłonności gospodarki. Spowodowane jest to w dużej mierze znacznym obniżeniem udziału sektorów energochłonnych w wytwarzaniu PKB. Efektywność energetyczna polskiej gospodarki, mierzona jako stosunek zużycia energii finalnej do PKB, jest około 3 razy niższa niż efektywność energetyczna w krajach najbardziej rozwiniętych i ok. 2 razy niższa niż średnia krajów członkowskich UE-15.

Według danych statystycznych za rok 2004, energochłonność PKB w Polsce kształtowała się na poziomie 0,27 toe/1000 euro²⁷, w krajach UE-15 na poziomie około 0,18 toe/1000 euro.

Według danych EUROSTAT w 2004 roku zużycie energii pierwotnej na jednego mieszkańca w Polsce wynosiło 2,31 toe/mieszkańca, a w krajach UE-15 - 3,78 toe/mieszkańca. Oznacza to, że zużycie energii pierwotnej w Polsce odniesione do liczebności populacji jest niemal 40% mniejsze niż w krajach UE-15.

Mimo, że w Polsce osiągnięto znaczący postęp w zakresie poprawy efektywności energetycznej gospodarki, to potencjał w tym zakresie jest nadal bardzo duży. Przeprowadzone prognozy zapotrzebowania na energię do 2025 roku wskazują, iż konieczny i możliwy jest dalszy spadek energochłonności PKB do około 50% obecnego poziomu. Przybliżyłoby to Polskę w istotnym stopniu do standardów energochłonności, jakie osiągane są w krajach wysoko rozwiniętych.

W dyrektywie Parlamentu Europejskiego i Rady 2006/32/WE z dnia 5 kwietnia 2006 r.²⁸ w sprawie efektywności końcowego wykorzystania energii oraz usług energetycznych, przewiduje się działania administracyjne w celu dostarczenia mechanizmów, zachęt i ram instytucjonalnych, finansowych i prawnych, by usunąć istniejące bariery efektywnego użytkowania energii. Dyrektywa wyznacza dla państw członkowskich uzyskanie indykatywnego wskaźnika oszczędności energii na poziomie 9% do 2016 roku. Wzorcowym przykładem w zakresie działań dla zmniejszenia energochłonności powinien stać się sektor publiczny. Według szacunkowych ocen przeprowadzonych przez Krajową Agencję Poszanowania Energii S.A., Polska ma bardzo duży (min. 18 TWh rocznie) potencjał

²⁷ toe – (ton of oil equivalent) tona ekwiwalentu ropy

²⁸ Dz. Urz. UE L 114 z dn. 27 kwietnia 2006 r.

inwestycji energooszczędnych w sektorze publicznym. Możliwości wykorzystania tego potencjału w obecnej sytuacji, głównie uzasadnione efektywnością ekonomiczną, wynoszą 9 TWh rocznie, co daje możliwość redukcji emisji CO₂ na poziomie ok. 1,33 mln ton.

Według danych GUS wielkość finalnego bezpośredniego zużycia energii w Polsce 2004 roku wyniosła: 56,20 Mtoe czyli 653,7 TWh. Aby wypełnić minimalne wymagania dyrektywy należałoby oszczędzić minimum 59 TWh energii finalnej w ciągu 9 lat jej obowiązywania. Ograniczenie zużycia będzie wymagało wdrożenia szeregu inwestycji poprawiających sprawność wytwarzania, przesyłania, dystrybucji paliw i energii a także poprawy użytkowania energii przez odbiorców.

Sprawność wytwarzania energii elektrycznej.

Polski sektor wytwarzania energii elektrycznej wymaga przeprowadzenia niezbędnych programów modernizacji i odbudowy mocy. Ocenia się, że przy istniejących w Polsce ponad 35 tys. MWe mocy wytwórczych i okresie życia instalacji wytwórczej 30-35 lat, corocznie powinno powstawać około 800 - 1000 MWe nowych zdolności wytwórczych - tylko w celu substytucji kończących pracę instalacji. Zużycie majątku wytwórczego w 63% wiąże się również ze stosunkowo niską, na poziomie 36-38% sprawnością energetyczną urządzeń wytwórczych, decydującą w znacznym stopniu o efektywności ekonomicznej producentów. W ostatnich sześciu latach podjęto, z niewielkim skutkiem, tylko trzy inicjatywy budowy nowych systemowych jednostek wytwórczych o łącznej mocy wytwórczej 1700 MWe. Utrzymujący się w kraju regres w budowie nowych mocy wytwórczych może spowodować, że za 5-7 lat ujawni się brak mocy wytwórczych dla zaspokojenia zapotrzebowania na energię elektryczną. Udział produkcji energii elektrycznej w skojarzeniu w produkcji ogółem, wyniósł w 2004 r. w całym sektorze elektroenergetycznym 17%, przy czym sprawność energetyczna wytwarzania układów skojarzonych jest prawie dwukrotnie wyższa niż w jednostkach kondensacyjnych.

Straty sieciowe

Straty i różnice bilansowe energii elektrycznej stanowią prawie 10% energii wytworzonej brutto. W liczbach bezwzględnych w 2004 r. straty te wyniosły 14 264 GWh energii elektrycznej, co jest równoważne ciągłej pracy elektrowni o mocy ponad 1600 MW z mocą osiągalną przez cały rok. Redukcja strat sieciowych dokonana poprzez wzrost efektywności przesyłu i dystrybucji energii przekładać się będzie na wymierną oszczędność paliw, i zmniejszenie zanieczyszczenia środowiska.

W ostatnich latach nie wystąpiły istotne zmiany w strukturze elektroenergetycznej sieci dystrybucyjnej na obszarach wiejskich. Budowa sieci elektroenergetycznych na terenach wiejskich miała miejsce zasadniczo w latach 50 i 60 ubiegłego wieku i finansowana była w głównej mierze ze środków budżetu państwa oraz opłat właścicieli gospodarstw rolnych. Bardzo duża część urządzeń pracuje od tak dawna, że uległa normalnemu zużyciu eksploatacyjnemu. Dodatkowo na terenach tych trwają procesy rozwojowe, wskutek których stale zwiększa się zapotrzebowanie na energię elektryczną oraz wymagania co do jej jakości. Dlatego konieczne jest pilne przeprowadzenie modernizacji i rozbudowy sieci na terenach wiejskich dla zapewnienia bezpieczeństwa energetycznego na szczeblu lokalnym oraz możliwości dalszego rozwoju tych terenów, w tym przyciągnięcia atrakcyjnych inwestycji. Wartość majątku linii jest zdekapitalizowana w ponad 70%, natomiast stacji w ok. 80%, przy czym stan dekapitalizacji sieci zwiększył się na przestrzeni ostatnich lat. W strukturze województw różnice w dekapitalizacji majątku dystrybucyjnego wahają się w granicach 64 – 87%.

Potrzeby inwestycji odtworzeniowych w zakresie linii niskiego napięcia na terenach wiejskich są dwukrotnie wyższe od potrzeb dla terenów miejskich, a dla linii średniego napięcia prawie trzykrotnie wyższe. Dla stacji elektroenergetycznych proporcje są tego samego rzędu.

Pozyskanie finansowania na rozbudowę i unowocześnienie sieci jest bardzo trudne. Potrzeby w zakresie rozbudowy bądź modernizacji sieci elektroenergetycznej przewyższają możliwości finansowe przedsiębiorstw sieciowych. Inwestycje w rozwój sieci wiejskich są nierentowne z punktu widzenia przedsiębiorstw energetycznych, będących właścicielami sieci. Szacowany zwrot nakładów na te inwestycje określany jest na dziesiątki lat. Jednocześnie inwestycje te są w obszarze zainteresowania gmin, które zgodnie z ustawą z dnia 10 kwietnia 1997 r. Prawo energetyczne²⁹ odpowiadają za planowanie i organizację dostaw energii elektrycznej na swoim terenie. Samorządy jednak nie widzą możliwości finansowania inwestycji w rozwój sieci ze środków własnych, gdyż realizacja tych zadań przekracza ich możliwości finansowe.

1.2.3.4. Rozwój energetyki wykorzystującej odnawialne zasoby energii (OZE)

Rozwój energetyki odnawialnej został zaplanowany w „Strategii rozwoju energetyki odnawialnej”, przyjętej przez Sejm 23 sierpnia 2001 r. W dokumentach: „Polityka energetyczna Polski do roku 2025” – dokument przyjęty przez Radę Ministrów 4 stycznia 2005 r., „Program dla elektroenergetyki” - przyjęty przez Radę Ministrów w dn. 28 marca 2006 r., plany wykorzystania odnawialnych zasobów energii zostały wskazane jako działania priorytetowe. Jednym z głównych celów polityki energetycznej Polski jest zapewnienie trwałego zaopatrzenia w energię, który spełniałby wymogi związane z ochroną środowiska przy jednoczesnym wzroście gospodarczym. Celem strategicznym polityki państwa jest zwiększenie wykorzystania odnawialnych zasobów energii i uzyskanie 7,5% udziału energii z OZE w bilansie energii pierwotnej w roku 2010.

W Traktacie Akcesyjnym Polska przyjęła cel indykacyjny udziału energii elektrycznej wytworzonej w źródłach odnawialnych w krajowym zużyciu brutto energii elektrycznej na rok 2010 w wysokości 7,5%.

Aby osiągnąć cel w zakresie energii elektrycznej w 2010 r., konieczny jest znaczny wzrost zainstalowanej mocy wytwórczej OZE – w roku 2005 uzyskano 2,6% energii elektrycznej wytworzonej w tych źródłach w krajowym zużyciu energii elektrycznej brutto. Dynamika wykorzystania odnawialnych zasobów wskazuje na potrzebę intensyfikacji działań w zakresie wsparcia rozwoju tego sektora. Do głównych barier rozwoju sektora energetyki odnawialnej należy zaliczyć uwarunkowania ekonomiczne. Dla wyrównania konkurencji, w tym poprawy relacji ekonomicznych energetyki odnawialnej w stosunku do całego sektora energetyki, istnieje potrzeba dodatkowego, finansowego wsparcia inwestycji OZE. Promowanie zwiększenia wykorzystania odnawialnych zasobów energii powinno stanowić jeden z filarów polityki energetycznej kraju.

Z tego względu wdrożony został prorokowy mechanizm wsparcia, jakim jest system zbywalnych świadectw pochodzenia energii elektrycznej wytwarzanej w odnawialnych źródłach energii, mający formułę tzw. zielonych certyfikatów. Na przedsiębiorstwa energetyczne sprzedające energię elektryczną odbiorcom końcowym nałożono obowiązek przedstawiania do umorzenia świadectw pochodzenia energii elektrycznej z OZE w stosunku do ilości energii elektrycznej sprzedanej odbiorcom końcowym. Obowiązek ten powinien być

²⁹ Dz. U. Nr 54 poz. 348 z późn. zm.

realizowany według następującej ścieżki: 3,6% w roku 2006, 4,8% w roku 2007, 6,0% w roku 2008, 7,5% w roku 2009 i w latach 2010 do 2014 – 9,0%.

Aby zapewnić takie możliwości rozwojowe konieczne jest wsparcie finansowe inwestycji w nowe źródła odnawialne oraz infrastruktury umożliwiającej przyłączanie tych źródeł do sieci elektroenergetycznej.

Ponadto Polska jest zobowiązana do wdrożenia dyrektywy 2003/30/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 8 maja 2003 r. w sprawie promowania użycia w transporcie biopaliw lub innych paliw odnawialnych³⁰, prowadzącej do osiągnięcia 5,75% udziału biokomponentów w rynku paliw zużywanych w transporcie. Polska nie posiada ugruntowanej tradycji w zakresie wykorzystywania biopaliw, czego wynikiem był gorszy punkt startu w odniesieniu do krajów, w których rynek biokomponentów i biopaliw rozwijał się dynamicznie już od lat. Udział biokomponentów w rynku paliw zużywanych w transporcie w roku 2004 wyniósł zaledwie 0,3%. Fundusze europejskie posłużą do wsparcia rozwoju tego rynku, przyczyniając się do wypełnienia zaleceń dyrektywy 2003/30/WE i zwiększenia ww. udziału do wymaganego poziomu w 2010 r. poprzez nowe inwestycje dotyczące wytwarzania biokomponentów - bioetanolu i estrów, jak również uruchomienia produkcji biopaliw drugiej generacji.

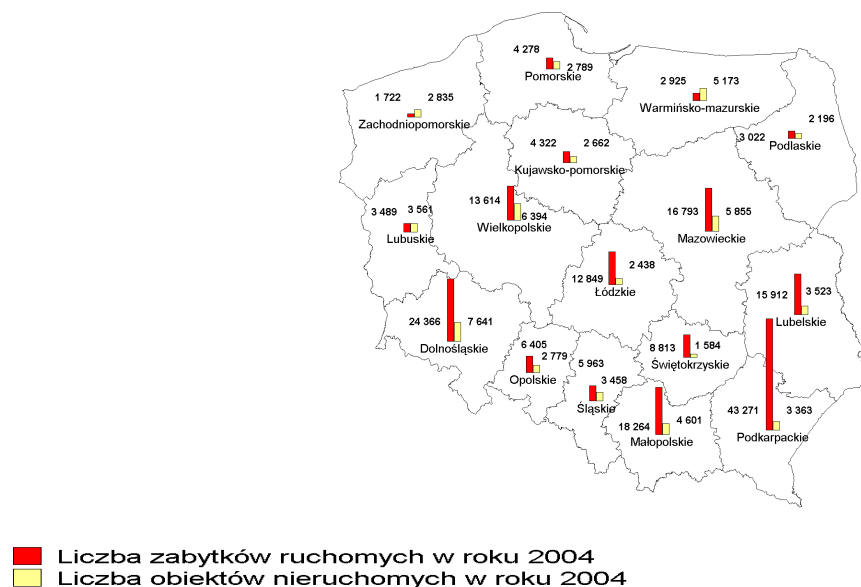
1.2.4. Kultura

Polska posiada bogate zasoby dziedzictwa kulturowego, pomimo faktu, że 70% dziedzictwa kulturowego uległo zniszczeniu w trakcie II wojny światowej. Według danych na koniec 2005 r. do rejestru zabytków wpisanych było ok. 61,5 tys. zabytków nieruchomych, ok. 180 tys. zabytków ruchomych oraz 6 tys. zabytków archeologicznych. Obiekty wpisane do rejestru zabytków są bardzo zróżnicowane zarówno pod względem ich wartości materialnej, jak historycznej i symbolicznej. W latach 1999-2004 liczba zabytków ogółem w Polsce wpisanych do rejestru wzrastała i w 2004 r. była o 4% wyższa niż w 1999 r. Opracowany w roku 2004 r. „Raport o stanie zachowania zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru zabytków” ukazał niezadowolający stan zachowania wielu z nich. Aż 42% zabytków wpisanych do rejestru zabytków wymaga remontu zabezpieczającego lub remontu kapitalnego.

Trzydzieści zabytków nieruchomych o szczególnej wartości dla kultury narodowej uznanych zostało przez Prezydenta RP za pomniki historii. Na terytorium Polski znajdują się także zabytki ujęte na Liście Światowego Dziedzictwa Kulturalnego i Naturalnego UNESCO, najwięcej w Małopolsce: zabytkowe centrum Krakowa, kopalnia soli w Wieliczce, dawny obóz zagłady w Auschwitz-Birkenau, kościołki drewniane w Dębnie Podhalańskim, Binarowej, Bliznem, Haczowie, Lipnicy Murowanej i Sękowej oraz manierystyczny zespół architektoniczny i krajobrazowy i park pielgrzymkowy z XVII w. w Kalwarii Zebrzydowskiej. Obiekty te stanowią główną atrakcję turystyczną regionu. Województwo małopolskie w roku 2004 odwiedziło blisko 9,3 mln turystów, którzy wydali około 3,3 mld złotych. Pozostałe obiekty dziedzictwa kulturowego wymienione na liście UNESCO to na przykład: Stare Miasto w Warszawie, Stare Miasto w Zamościu, Średniowieczny zespół miejski Torunia, Zamek krzyżacki w Malborku oraz Kościoły Pokoju w Jaworze i Świdnicy.

³⁰ Dz. Urz. UE L 123 z dn. 17 maja 2003 r., str. 42

Mapa. 7. Zabytki wpisane do rejestru zabytków w 2004 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Krajowego Ośrodka Badań i Dokumentacji Zabytków.

Turystyka kulturowa to jedna z głównych form turystyki, której organizacja oparta jest na założeniach kontaktu i spotkania z szeroko rozumianą kulturą. Potencjał turystyczny Polski jest duży, jednakże efekty gospodarcze ruchu turystycznego są niewspółmiernie niskie. Niezbędne jest zatem urozmaicenie oferty turystycznej o atrakcje kulturalne, w tym rozwój infrastruktury kultury istotnej dla konkurencyjności oferty produktów turystyki, sprzyjającej wydłużeniu sezonu turystycznego oraz wzrostowi wydatków turystów. Według danych Światowej Organizacji Turystyki (WTO) turystyka kulturowa stanowi 20% głównych celów podróży turystycznych do Europy oraz jeden z celów podróży aż 60% odwiedzających Europę. Na podstawie obserwowanych trendów demograficznych, wzrastającego poziomu wykształcenia czy poprawy sytuacji materialnej społeczeństw europejskich przewidzieć można wzrost zainteresowania turystyką kulturową, co będzie miało bezpośrednie przełożenie na wzrost liczby podróży krajowych mieszkańców Polski oraz przyjazdów turystów zagranicznych. Tworzenie narodowych produktów turystyki kulturowej zakłada przede wszystkim realizację działań mających na celu zachowanie dziedzictwa kulturowego i umocnienie poczucia tożsamości narodowej oraz zwiększenie atrakcyjności i konkurencyjności kraju na europejskim rynku turystyki kulturowej a także stworzenie oferty turystycznej o narodowym charakterze, w tym kreowanie pozytywnego wizerunku regionu i kraju.

Nieodłącznym elementem kompleksowej ochrony i zachowania dziedzictwa kulturowego są także działania z zakresu konserwacji zabytków ruchomych. Do zabytków ruchomych zalicza się m.in. muzealia, archiwalia, starodruki, księgozbiory czy zbiory filmowe. Instytucje posiadające w swoich zbiorach zabytki ruchome wymagają szczególnego wsparcia w zakresie poprawy warunków ich przechowywania (zapewnienie odpowiednich warunków klimatycznych, opakowanie, zabezpieczenia przeciwpożarowe i przeciwkradzieżowe) oraz konserwacji (wyposażenie pracowni konserwatorskich w niezbędny sprzęt).

Obok pogarszającego się stanu zabytków głównym problemem jest nierównomierny dostęp do infrastruktury kultury oraz jej zły standard. Szczególnie widoczne są dysproporcje w dostępie do podstawowych usług kulturalnych na linii wschód – zachód oraz miasto – wieś.

W Polsce funkcjonuje ok. 13 tys. instytucji kultury prowadzonych przez samorządy (w tym ok. 6,5 tys. instytucji samodzielnych). W rejestrze ministra właściwego ds. kultury i dziedzictwa narodowego na koniec 2005 r. znajdowało się 37 narodowych instytucji kultury, 10 instytucji współprowadzonych wraz z samorządami, zaś w rejestrze samorządów 11 instytucji współprowadzonych przez ministra właściwego ds. kultury i dziedzictwa narodowego.

Wydatki publiczne na kulturę w Polsce, według danych na 2004 r., wynoszą blisko 26 euro na mieszkańca i należą do najniższych w Unii Europejskiej. Według stanu danych na 2002 r. największy poziom wydatków na kulturę wynoszący blisko 234 euro osiągnęła Austria. Za średnią europejską można uznać wydatki na kulturę we Włoszech, które wynoszą ok. 118 euro na mieszkańca.³¹

Z danych GUS wynika, że w Polsce w latach 1998–2004 zmniejszyła się liczba instytucji artystycznych. Do instytucji artystycznych zalicza się teatry i instytucje muzyczne: opery, operetki, filharmonie i orkiestry. W 2004 r. zmniejszyła się w porównaniu z 2003 r. o 651 liczba przedstawień i koncertów, zaś liczba widzów i słuchaczy o 197,7 tys. Teatry i instytucje muzyczne zorganizowały w 2004 r. 45,5 tys. przedstawień i koncertów, w których uczestniczyło 9,3 mln widzów i słuchaczy, tj. o 2,1% mniej niż w 2003 r.

Od kilku lat systematycznie zmniejsza się także liczba bibliotek (w 2004 r. o 74 w porównaniu z 2003 r.). W roku 2004 funkcjonowało w skali kraju 8 653 bibliotek wraz z filiami. Najliczniejszą grupę czytelników stanowiły dzieci i młodzież do lat 19 (47,0% całej zbiorowości czytelników), osoby w wieku 25-44 lata (20,7%).

Sieć instytucji kultury charakteryzuje natomiast duża liczba domów i ośrodków kultury oraz klubów i świetlic (te ostatnie dominują w środowiskach wiejskich). Według stanu na rok 2003 w skali kraju funkcjonowało 3716 domów i ośrodków kultury, klubów i świetlic.

W Polsce obserwuje się także tendencję rozwoju sieci muzeów. W roku 2004 działało w Polsce 668 muzeów (wraz z oddziałami muzealnymi), z czego 476 (w tym 133 oddziały) były to muzea samorządowe. 57 muzeów (w tym 31 oddziałów) prowadziły jednostki administracji rządowej – spośród nich 44 muzea (w tym 29 oddziałów) znajdowało się w gestii Ministerstwa Kultury. Ponadto działały również 102 muzea (w tym 7 oddziałów) należące do sektora prywatnego i pozarządowego. Było to między innymi 36 muzeów organizacji społecznych i politycznych (w tym PTTK), 26 muzeów prowadzonych przez kościoły i związki wyznaniowe, 11 muzeów fundacji i 11 osób fizycznych. W 2004 r. zwiększyła się też ich aktywność wystawiennicza. 668 muzeów zaprezentowało 4 171 wystaw (w 2003 r. – 4 083). Muzea i wystawy muzealne zwiedziło 17 505 tys. osób (o 3,7% więcej niż w 2003 r.). W Polsce nie występują instytucje określane jako „nowoczesne muzea”, które na świecie w sposób innowacyjny i interaktywny prezentują dorobek cywilizacyjny, w tym dorobek kultury, a ich silną funkcją jest wszechstronna edukacja widza oraz możliwość wyboru przez niego zakresu przekazywanych informacji i łączenie rekreacji i innych form wypoczynku.

Ważnym elementem infrastruktury kultury jest także sieć szkół i uczelni artystycznych. Instytucje te nie tylko kształcą w zakresie kultury, ale także spełniają rolę aktywnych instytucji kultury odpowiedzialnych za dostarczanie społeczeństwu dóbr i usług kultury. Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego prowadzi lub nadzoruje 596 szkół artystycznych oraz 18 publicznych uczelni artystycznych. W 2005 r. w instytucjach tych uczyło się blisko 80 tys. uczniów i ponad 14 tys. studentów. Polskie uczelnie artystyczne ze względu na

³¹ źródło: www.culturalpolicies.net

wysoką jakość nauczania cieszą się coraz większym zainteresowaniem zagranicznych studentów.

Ważnym zadaniem jest także wykorzystanie technologii informacyjnych i komunikacyjnych w kulturze. Szczególnie dotyczy to rozwoju zasobów cyfrowych w dziedzinie zasobów bibliotecznych, archiwalnych oraz zasobów wirtualnych muzeów. W istotnym stopniu wpłynie to na poprawę jakości świadczenia usług kulturalnych, zwiększy ich dostępność i pozwoli efektywniej wykorzystywać najcenniejsze zasoby kulturowe. Poziom zaawansowania rozwoju usług publicznych wśród krajów EU-25 wynosi 68%, w tym w Polsce 35%. Poziom pełnej interaktywności usług publicznych *on-line* kształtuje się na poziomie 40%, w tym w Polsce – 9% (3. pozycja od końca).

1.2.5. Ochrona zdrowia

1.2.5.1. Struktura demograficzna i kondycja zdrowotna społeczeństwa

W Polsce od kilku lat obserwuje się ujemny przyrost naturalny, zwiększanie liczby osób w wieku poprodukcyjnym oraz liczby osób w wieku produkcyjnym niemobilnym (mężczyźni w wieku 45-64 lata, kobiety w wieku 45-59 lat)³². Prognoza ludności do roku 2030 wskazuje na: stopniowe zmniejszanie się ogólnej liczby ludności, zwiększanie liczby osób w wieku poprodukcyjnym, a od 2010 roku zmniejszanie liczby ludności w wieku produkcyjnym (dla mężczyzn 18-64 lata, dla kobiet 18-59 lat)³³.

Przyczynami niezdolności do pracy w 2004 r. były głównie choroby układu krążenia (20,7%), zaburzenia psychiczne (15,5%), nowotwory (13,8%), choroby układu kostno-stawowego (13,5%) oraz choroby układu nerwowego (8,4%). Udział wypadków przy pracy wynosił 4,3%, a chorób zawodowych 1,4%. Z analizy powyższej struktury wynika, że nie wystąpiły w strukturze istotne zmiany w porównaniu do lat wcześniejszych³⁴. Orzeczenia ponowne wydane dla celów rentowych wykazały, że ich odsetek utrzymujący dotychczasowy stopień niezdolności do pracy, wzrósł w stosunku do roku 2003. W roku 2004 w porównaniu do roku 2003 rzadziej stwierdzano poprawę stanu zdrowia (zmniejszenie udziału osób uznanych za zdolne do pracy i zmniejszenie osób, którym obniżono stopień niezdolności do pracy)³⁵.

Poziom umieralności w Polsce jest wyższy od przeciętnego w krajach UE³⁶ we wszystkich grupach wiekowych z wyjątkiem młodych kobiet (15-29 lat). W najbardziej niekorzystnej sytuacji są mężczyźni w wieku 30-59 lat oraz dzieci w wieku poniżej 15 roku życia, które mają o 10% większe ryzyko zgonu niż ich rówieśnicy z krajów UE. Szacuje się, że obecnie Polacy żyją przeciętnie o około 4,4 lat krócej niż mieszkańcy krajów UE. W porównaniu z czołówką krajów UE w tym zakresie wiek dożywania Polaków jest niższy o ok. 3,5 lat dla kobiet i ponad 8 lat dla mężczyzn (Tabela 6.).

W 2003 r. główną przyczyną zgonów Polaków w wieku produkcyjnym były choroby układu krążenia³⁷. W przypadku tych chorób występuje również największa różnica w stosunku do krajów UE: poziom umieralności jest w Polsce o około 80% wyższy od przeciętnego w UE. Wśród mężczyzn duża nadwyżka zgonów w stosunku do krajów UE występuje również w przypadku zewnętrznych przyczyn zgonów tj. wypadków.

³² Źródło: Rocznik Statystyczny Rzeczypospolitej Polskiej 2005.

³³ Ibidem

³⁴ Źródło: Orzecznictwo lekarskie o niezdolności do pracy w 2004 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych 2005.

³⁵ Ibidem

³⁶ Źródło: Baza WHO, HFA Database (Biuro Regionalne WHO w Kopenhadze). Polska: opracowanie PZH.

³⁷ Źródło: Dane GUS za rok 2003 (Mały Rocznik Statystyczny Polski 2005).

Tabela 6. Szacunkowa długość trwania życia w wybranych krajach w 2004 r.

	Kobiety	Mężczyźni
Polska	79,2	70,0
Czechy	79,0	72,6
Węgry	76,9	68,6
Dania	79,9	75,2
Grecja	81,4	76,6
Niemcy	81,4	75,7
Holandia	81,1	76,4
Szwecja	82,7	78,4

Źródło: Opracowanie CSIOZ na podstawie Eurostat

1.2.5.2. Ratownictwo medyczne w Polsce

W roku 2004 odnotowano w Polsce:

- 51 tys. wypadków drogowych, w których zginęło ponad 5,7 tys. osób, a ponad 64 tys. osób zostało rannych³⁸; na 100 wypadków zginęło w Polsce 11,2 osoby, wobec przeciętnego wskaźnika w krajach Unii Europejskiej – 2,7³⁹.
- 87 tys. wypadków przy pracy, w tym 490 śmiertelnych i ponad 1000 ciężkich⁴⁰.

W Polsce działa obecnie 1410 zespołów ratownictwa medycznego wyposażonych w ambulanse z nadwoziem typu furgon⁴¹. Stan dróg w Polsce oraz obciążenie wezwaniami⁴² sprawiają, że czas eksploatacji środków transportu jest krótszy, niż w innych krajach Unii Europejskiej. Według danych wojewodów w roku 2004 w systemie ratownictwa medycznego użytkowanych jest obecnie ponad 300 samochodów, które wymagają bezwzględnie natychmiastowej wymiany ze względu na znaczne zużycie (przebieg powyżej 300 tys. km, rok produkcji – 2000 i wcześniej). Koszt jednego ambulansu z wyposażeniem przedziału medycznego stanowi około 250 tys. zł. Natomiast dla sprawnego funkcjonowania systemu należy zakupić 300 samochodów.

Duże znaczenie dla systemu ratownictwa medycznego ma również stworzenie sieci szpitalnych oddziałów ratunkowych oraz dostosowanie już powstałych oddziałów do wymogów rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 10 maja 2002 r. w sprawie szpitalnego oddziału ratunkowego.⁴³ Część oddziałów ratunkowych spośród już powstałych (250)⁴⁴ wymaga dalszego doposażenia i dostosowywania do wymagań określonych we właściwych przepisach. Nowa ustawa o ratownictwie medycznym zakłada również, że do systemu ratownictwa medycznego zostaną włączone oddziały szpitalne udzielające świadczeń w urazach, udarach i w zakresie kardiologii interwencyjnej. Świadczenia te zabezpieczone

³⁸ Źródło: Dane GUS za rok 2004 (Mały Rocznik Statystyczny Polski 2005).

³⁹ Źródło: Dane za rok 2004 (CARE – Europejska Baza Danych o Wypadkach Drogowych, Komisja Europejska DG TREN).

⁴⁰ Źródło: Dane GUS za rok 2004 (Mały Rocznik Statystyczny Polski 2005).

⁴¹ Źródło – Narodowy Fundusz Zdrowia 2006.

⁴² W roku 2004 średnio 75,1 wyjazdów na 1000 ludności. Źródło: Dane GUS za rok 2004 (Rocznik Statystyczny RP 2005).

⁴³ Dz. U. Nr 74, poz. 687, z późn. zm.

⁴⁴ Rejestr ZOZ (dane z kwietnia 2006), CSIOZ.

zostaną na poziomie wojewódzkim (16), przy czym oddziały udzielające świadczeń w urazach, udarach i w zakresie kardiologii interwencyjnej powstaną w szpitalach klinicznych lub wojewódzkich, o odpowiednim zapleczu diagnostycznym, zatrudniających specjalistyczny personel medyczny. Świadczenia w oddziałach ratunkowych są udzielane bez skierowania wszystkim osobom znajdującym się w stanie zagrożenia życia lub zdrowia, które zgłosiły się na leczenie same lub zostały przewiezione przez pogotowie ratunkowe. Realizacja powyższego działania jest niezbędna w celu zabezpieczenia świadczeń zdrowotnych dla osób w stanie zagrożenia życia lub zdrowia.

1.2.5.3. Infrastruktura ochrony zdrowia o znaczeniu ponadregionalnym

W 2004 r. liczba szpitali w Polsce wynosiła 790, w tym 147 szpitali niepublicznych. Łóżka w szpitalach niepublicznych stanowią 4,2% ogółu łóżek w szpitalach w Polsce⁴⁵.

Średni wiek budynków użytkowanych przez szpitale kliniczne i instytuty wynosi 48 lat – 21,7% budynków została wybudowana przed pierwszą wojną światową, 14,9% w okresie międzywojennym, 21,2% w latach 1940-1969, 28,8% w latach 1970-1989 i 12,2% po roku 1990 (Tabela 7.). Spośród tych budynków 12,5% jest pod opieką konserwatora zabytków, a w przypadku 6,3% budynków nie jest możliwe przeprowadzenie modernizacji, celem dostosowania budynków do aktualnych przepisów prawa^{46,47}.

Tabela 7. Szpitale kliniczne, instytuty (średni wiek budynków - 48 lat)

Budynki ZOZ	Liczba obiektów	%
XVII w.	3	0,5%
XVIII w.	1	0,2%
1 poł. XIX w	4	0,7%
2 poł. XIX w	56	9,5%
1900-1909	43	7,3%
1910-1919	22	3,7%
1920-1929	35	5,9%
1930-1939	52	8,8%
1940-1949	13	2,2%
1950-1959	40	6,8%
1960-1969	72	12,2%
1970-1979	78	13,2%
1980-1989	92	15,6%
1990-1999	50	8,5%
2000-2006	22	3,7%
brak danych	8	1,4%
OGÓŁEM	591	100%

Źródło: Ministerstwo Zdrowia.

⁴⁵ Źródło: Biuletyn Statystyczny Ministerstwa Zdrowia 2005, CSIOZ, <http://www.csioz.gov.pl/biuletyn.htm>

⁴⁶ Ministerstwo Zdrowia 2006.

⁴⁷ Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 22 czerwca 2005 r. w sprawie wymagań, jakim powinny odpowiadać pod względem fachowym i sanitarnym pomieszczenia i urządzenia zakładu opieki zdrowotnej. (Dz. U. Nr 116, poz. 985 z późn. zm.).

Infrastruktura techniczna systemu ochrony zdrowia oprócz budynków obejmuje także urządzenia techniczne oraz medyczne. Dobra jakość (dobry stan techniczny) i poprawne funkcjonowanie infrastruktury technicznej jest warunkiem niezbędnym dla efektywnego działania systemu ochrony zdrowia. Z analiz ilości i stanu aparatury medycznej funkcjonującej w publicznych zakładach opieki wynika, że występuje nierównomierne nasycenie aparaturą medyczną w skali kraju oraz znaczna część aparatury jest przestarzała. Najgorsza sytuacja dotyczy sprzętu do rentgenodiagnostyki: według stanu na dzień 30 listopada 2004 r. stacjonarne aparaty RTG w Polsce miały przeciętnie 16 lat, przenośne 13 lat. Podobny problem obserwuje się w przypadku urządzeń do sterylizacji – ich średni wiek wynosił 12 lat. Najmłodsze są urządzenia do rezonansu magnetycznego (średni wiek - 5 lat), co wynika w dużej mierze ze stosunkowo niedawnego upowszechnienia tej technologii diagnostycznej (Tabela 8.).

Tabela 8. Aparatura medyczna w Polsce (stan na dzień - 30.11.2004 r.)

Nazwa aparatury	Liczba urządzeń	Średni wiek aparatury (w latach)
Akceleratory liniowe	120	7
Analizatory, chemia kliniczna, automatyczne wieloparametrowe diagnostyczne kombajny biochemiczne	6543	10
Aparaty RTG (poza przenośnymi)	4606	16
Aparaty RTG (przenośne)	1294	13
Brachyterapia, systemy typu 'remote afterloading' (urządzenia do brachyterapii)	56	9
Echokardiografy (ultrasonografy kardiologiczne)	1571	10
Gammakamery	106	11
Litotryptery	113	8
Mammografy	508	8
Maszyny do hemodializy (stanowiska do hemodializy)	2839	7
Rezonans magnetyczny	78	5
Sterylizatory parowe (gazowe)	9771	12
Tomografy komputerowe	264	7
Zestawy do angiografii	153	8

Źródło: Ministerstwo Zdrowia w oparciu o Rejestr Zakładów Opieki Zdrowotnej.

1.3. Analiza SWOT – mocne i słabe strony, szanse i zagrożenia

MOCNE STRONY

- Zrównoważony, policentryczny układ miejskiej sieci osadniczej o umiarkowanym stopniu koncentracji
- Bogactwo walorów przyrodniczych, duża różnorodność gatunkowa, ekosystemowa i krajobrazowa
- Dobrze rozwinięta sieć kolejowa z relatywnie równomiernym rozmieszczeniem przestrzennym
- Dynamiczny rozwój rynku przewozów lotniczych
- Wysoki potencjał produkcyjny sektora energetycznego w gospodarce
- Uznane na świecie dziedzictwo materialne i niematerialne o znaczeniu światowym (w tym wpisane na Listę Światowego Dziedzictwa Kulturalnego i Naturalnego UNESCO)
- Dobrze wykwalifikowana kadra medyczna

SŁABE STRONY

- Opóźnienia w rozwoju infrastruktury technicznej i społecznej skutkujące jej niedostosowaniem do europejskich standardów XXI w.
- Niedostateczne połączenia transportowe na głównych korytarzach transportowych (TEN-T)
- Zły stan infrastruktury kolejowej
- Niska jakość połączeń transportowych pomiędzy głównymi ośrodkami życia gospodarczego
- Brak zintegrowanych systemów transportu publicznego w obszarach metropolitalnych
- Niski poziom bezpieczeństwa ruchu drogowego
- Niedostosowanie infrastruktury transportu lotniczego do rosnącego popytu
- Brak zintegrowanych systemów połączeń portów morskich z inną infrastrukturą transportową
- Słabo rozwinięty dostęp do portów morskich, zarówno od strony lądu jak i morza
- Pogarszający się stan śródlądowych dróg wodnych
- Słabo wykształcone funkcje metropolitalne w największych polskich miastach
- Duże zróżnicowanie w wyposażeniu w infrastrukturę wodno-ściekową
- Niski stan infrastruktury związanej z gospodarką odpadami

- Niski poziom retencjonowania wód
- Słaby stan zabezpieczenia przeciwpowodziowego oraz dekapitalizacja znacznej części urządzeń (Wisła, Odra, Żuławy Wiślane)
- Niski poziom odzysku odpadów komunalnych
- Niedostateczne pokrycie potrzeb ludności w zakresie zaopatrzenia w wodę do spożycia
- Duża ilość zdegradowanych terenów przemysłowych i powojkowych wymagających rekultywacji
- Niski udział energii odnawialnej w bilansie energetycznym
- Zła jakość dystrybucji energii elektrycznej na obszarach wiejskich
- Znaczny udział energochłonnych, przestarzałych technologii w gospodarce
- Zły stan zabytków i duże zróżnicowanie w dostępie do infrastruktury kultury
- Peryferyjność polskich obszarów wschodnich w skali UE
- Znaczna dekapitalizacja infrastruktury ochrony zdrowia oraz sprzętu medycznego
- Duża liczba zachorowań i zwiększona umieralność (w tym w wypadkach) wśród osób w wieku produkcyjnym, w tym związana z wykonywanym zawodem

SZANSE

- Dostępność do środków unijnych, pozwalających na dokonanie zasadniczej przebudowy infrastruktury technicznej w Polsce
- Szybki rozwój innowacyjności prowadzący do zmniejszenia materiałochłonności
- Działanie mechanizmów rynkowych powodujące wzrost opłacalności odzysku odpadów
- Poprawa połączeń transportowych Polski z krajami UE
- Wykorzystanie tranzytowego położenia Polski
- Zwiększenie atrakcyjności Polski dla inwestorów zagranicznych
- Poprawa połączeń międzyregionalnych, w tym połączeń pomiędzy największymi aglomeracjami miejskimi
- Realizacja inwestycji priorytetowych połączeń międzysystemowych określonych w ramach programu TEN-E
- Zwiększenie zainteresowania turystów zagranicznych atrakcyjnością zasobów kultury materialnej i niematerialnej oraz dziedzictwa kulturowego Polski
- Wzrost zainteresowania społeczeństwa, w tym zwłaszcza znajdującego się w wieku produkcyjnym wykonywaniem usług medycznych o wysokim standardzie
- Postęp techniczny i technologiczny w dziedzinie ochrony zdrowia, w tym zwłaszcza w zakresie diagnostyki, profilaktyki i terapii

ZAGROŻENIA

- Brak przekształceń struktury społeczno-gospodarczej kraju dla polepszenia konkurencyjności regionów, szczególnie na obszarach najbiedniejszych
- Niedokończona restrukturyzacja kolei
- Dalsze ograniczenie zakresu usług transportu publicznego poza obszarami metropolitalnymi
- Nierównomierny i niezadowalający rozwój funkcji metropolitalnych
- Zmniejszone zainteresowanie zagranicznych operatorów lotniczych polskimi portami lotniczymi
- Niepowodzenie w przygotowaniu regionalnych i centralnych struktur administracyjnych odpowiedzialnych za wykorzystanie środków pomocowych UE
- Niepowodzenie w reformowaniu finansów publicznych skutkujące niewystarczającymi środkami na współfinansowanie inwestycji
- Wzrost presji na środowisko związany z rozwojem gospodarczym i rozwojem transportu, zwłaszcza drogowego
- Niski poziom świadomości ekologicznej społeczeństwa
- Brak dywersyfikacji dostaw nośników energii
- Trudności związane z restrukturyzacją energochłonnych gałęzi przemysłu
- Zmniejszenie atrakcyjności turystycznej kraju związanej z brakiem dogodnego dostępu do atrakcji kulturowych
- Niepowodzenie w reformowaniu sektora ochrony zdrowia
- Odpływ młodej i wysokowykwalifikowanej kadry medycznej za granicę

2. STRATEGIA ROZWOJU – SYNTEZA

2.1. Cele programu i ich zgodność z krajowymi dokumentami programowymi i regulacjami unijnymi

Z przeprowadzonej analizy SWOT Programu Operacyjnego „Infrastruktura i Środowisko” wynika, iż jedną z głównych barier hamujących rozwój gospodarczy Polski i jej regionów jest niewielka liczba znaczących inwestycji tworzących nowe miejsca pracy. W celu stworzenia warunków dla ich lokalizacji w Polsce niezbędne jest zapewnienie dostępności transportowej terenów potencjalnych inwestycji, odpowiednie uzbrojenie terenów inwestycyjnych, a także zapewnienie dobrze rozwiniętej pozostałej infrastruktury technicznej, odpowiedniej jakości stanu środowiska naturalnego, warunków zdrowotnych mieszkańców i atrakcji kulturalnych. Realizacja inwestycji dotyczących podstawowej infrastruktury w latach 2007-13 jest warunkiem wstępnym osiągnięcia wszystkich celów określonych w Narodowej Strategii Spójności, od którego zależy sukces działań nakierowanych na rozwój zasobów ludzkich oraz zwiększenie innowacyjności. W ujęciu regionalnym duże inwestycje realizowane w ramach Programu Operacyjnego „Infrastruktura i Środowisko” stanowią szkielet, wokół którego będą realizowane inwestycje w 16 Regionalnych Programach Operacyjnych i Programie Operacyjnym Rozwój Polski Wschodniej. Dlatego głównym celem Programu jest:

Podniesienie atrakcyjności inwestycyjnej Polski i jej regionów poprzez rozwój infrastruktury technicznej przy równoczesnej ochronie i poprawie stanu środowiska, zdrowia, zachowaniu tożsamości kulturowej i rozwijaniu spójności terytorialnej

Główny cel Programu doprecyzowuje cel horyzontalny wskazany w Narodowej Strategii Spójności (NSS) 2007-2013 *„Budowa i modernizacja infrastruktury technicznej, mającej podstawowe znaczenie dla wzrostu konkurencyjności Polski i jej regionów”*. NSS jest instrumentem realizacji Strategii Rozwoju Kraju (SRK) na lata 2007-2015, dokumentu nadrzędnego wobec innych dokumentów strategicznych - wieloletniej strategii rozwoju kraju. Zgodnie z celem głównym SRK, którym jest *„Podniesienie poziomu i jakości życia mieszkańców Polski”* oraz celem strategicznym NSS, którym jest *„Tworzenie warunków dla wzrostu konkurencyjności gospodarki polskiej opartej na wiedzy i przedsiębiorczości zapewniającej wzrost zatrudnienia oraz wzrost poziomu spójności społecznej, gospodarczej i przestrzennej Polski w ramach Unii Europejskiej i wewnątrz kraju”*. PO Infrastruktura i Środowisko jest podstawowym elementem realizacji priorytetu 2 Strategii Rozwoju Kraju – *„Poprawa stanu infrastruktury podstawowej: technicznej i społecznej”*.

PO Infrastruktura i Środowisko jest ważnym instrumentem realizacji odnowionej Strategii Lizbońskiej, a wydatki na cele priorytetowe UE spełniające kryteria określone w art. 8 ust. 2a rozporządzenia ogólnego⁴⁸ stanowią **72,2%** całości wydatków. Zgodnie z ustaleniami Rady Europejskiej w Göteborgu ważnym elementem programu są działania wpływające w korzystny sposób na środowisko.

⁴⁸ Dz. Urz. UE ...; zgodnie z zapisami art. 9 ust. 3 zaproponowano uzupełnienie listy kategorii o kategorię 22, ponieważ inwestycje w drogi ekspresowe stanowią istotny element interwencji i są spójne z krajowym programem reform.

W ramach polityki spójności UE, PO Infrastruktura i Środowisko realizuje działania w zakresie zwiększania atrakcyjności Polski jako Państwa Członkowskiego Unii Europejskiej poprzez poprawę dostępności, zapewnienie odpowiedniej jakości i poziomu usług i ochronę potencjału środowiska – priorytety wskazane w Strategicznych Wytocznych Wspólnoty na lata 2007-2013⁴⁹. Priorytety finansowane z Funduszu Spójności są zgodne z określonymi w Traktacie celami tego funduszu, a realizowane projekty w ramach transportowych sieci transeuropejskich są zgodne z rozporządzeniem dotyczącym Funduszu Spójności⁵⁰. W sektorze środowiska priorytety są spójne z szóstym programem działań na rzecz ochrony środowiska⁵¹. W tym kontekście wspierane są również obszary związane ze zrównoważonym rozwojem, które przynoszą korzyści środowiskowe.

Zgodnie z celem głównym programu wybór priorytetów odpowiada tym obszarom, które zgodnie z diagnozą mają podstawowe znaczenie dla wzrostu atrakcyjności Polski i jej regionów. Połączenie wszystkich priorytetów programu w jednym dokumencie wynika z ich wzajemnej komplementarności. Dla zwiększenia inwestycji zagranicznych, spójności terytorialnej i atrakcyjności regionów nie wystarczy zbudowanie drogi, bez rozwoju na przykład infrastruktury środowiskowej, ponieważ nie zachęci ona potencjalnych inwestorów do tworzenia nowych miejsc pracy. Żeby stworzyć warunki dla zatrudnienia w danym regionie wysoko kwalifikowanych specjalistów inwestycjom transportowym i energetycznym muszą towarzyszyć inwestycje w infrastrukturę ochrony środowiska, kultury, czy zdrowia.

Priorytety o charakterze środowiskowym, które uzyskają wsparcie z Funduszu Spójności zostały wyróżnione w celu zapewnienia, że zostanie zachowana równowaga pomiędzy wsparciem dla obu obszarów wsparcia Funduszu (transport i środowisko). Uwzględnienie priorytetów związanych z inwestycjami w sektorze transportu i energetyki, które są korzystne dla środowiska wskazuje na to, że inwestycje o charakterze środowiskowym nie tylko nie utrudniają, ale przyczyniają się do realizacji jednego z celów horyzontalnych Narodowej Strategii Spójności - wzrostu konkurencyjności Polski i jej regionów. Inwestycje przyczyniające się pośrednio oraz bezpośrednio do ochrony środowiska stanowią 55% całego wsparcia Funduszu.

W ramach działań finansowanych z Funduszu Spójności wyodrębniono także priorytet mający na celu działania w kierunku włączenia w system transportowy kraju największych ośrodków miejskich Polski Wschodniej, stanowiący uzupełnienie w stosunku do działań realizowanych w ramach PO „Rozwój Polski Wschodniej”. Zapobiegnie to pogłębianiu się różnic pomiędzy tymi regionami, które są najbiedniejsze w UE, a szybciej rozwijającymi się dotychczas innymi regionami Polski i UE. Pozwoli też zapewnić bardziej zrównoważony rozwój wszystkich regionów, przyczyniając się do wzrostu spójności terytorialnej.

Inwestycje w ramach PO „Infrastruktura i Środowisko” są komplementarne w stosunku do działań realizowanych w ramach 16 Regionalnych Programów Operacyjnych. Wsparcie w ramach programu otrzymają inwestycje infrastrukturalne o znaczeniu ponadregionalnym. Poza tym wsparcie koncentruje się na dużych projektach, które mają znaczący wpływ na osiągnięcie wskazanych celów.

Działania umieszczone w programie zostały poddane ocenie z punktu widzenia ich gotowości do realizacji w terminach odpowiadających wyzwaniom związanym z koniecznością szybkiego nadrobienia dystansu, który dzieli Polskę od średniej UE, jak i spełnienia wymogów finansowych (zasada n+3/ n+2). Tylko obszary o największej wartości dodanej,

⁴⁹ Dz. Urz. UE ...

⁵⁰ Dz. Urz. UE ...

⁵¹ Decyzja 1600/2002/WE z dn. 22 lipca 2002 r. ustanawiająca szósty wspólnotowy program działań w zakresie środowiska naturalnego. Dz. Urz. WE, L 242 z dn. 10 września 2002 r., str. 1.

które jednocześnie nie stwarzają istotnego zagrożenia dla terminowej realizacji podjętych zobowiązań, zostały uwzględnione w programie.

Zgodnie z tymi zasadami i wynikami diagnozy, wzrost atrakcyjności Polski i regionów będzie osiągnięty dzięki inwestycjom w pięciu obszarach mających największe znaczenie dla wzrostu konkurencyjności Polski i jej regionów – w sektorach transportu, środowiska, energetyki, kultury i ochrony zdrowia – poprzez realizację następujących **celów szczegółowych Programu:**

1. Budowa infrastruktury zapewniającej, że rozwój gospodarczy Polski będzie dokonywał się przy równoczesnym zachowaniu i poprawie stanu środowiska naturalnego.
2. Zwiększenie dostępności głównych ośrodków gospodarczych w Polsce poprzez powiązanie ich siecią autostrad i dróg ekspresowych oraz alternatywnych wobec transportu drogowego środków transportu.
3. Zapewnienie długookresowego bezpieczeństwa energetycznego Polski poprzez dywersyfikację dostaw, zmniejszenie energochłonności gospodarki i rozwój odnawialnych źródeł energii.
4. Wykorzystanie potencjału kultury i dziedzictwa kulturowego o znaczeniu światowym i europejskim dla zwiększenia atrakcyjności Polski.
5. Wspieranie utrzymania dobrego poziomu zdrowia siły roboczej.

W **sektorze środowiska** dzięki inwestycjom wspieranym w ramach Programu Operacyjnego „Infrastruktura i Środowisko” stworzone mają zostać atrakcyjne warunki dla przedsiębiorstw i ich wysoko kwalifikowanych pracowników poprzez doprowadzenie do spójności w tym zakresie z innymi krajami UE dzięki wypełnieniu zobowiązań akcesyjnych. Osiągnięcie odpowiednich standardów jest nie tylko wymogiem prawnym, ale także dzięki stosowaniu zasady „zanieczyszczający płaci” prowadzić będzie do efektywnego wykorzystania zasobów uwzględniającego koszty korzystania ze środowiska i koszty dla jakości życia mieszkańców Polski. Efektywne ekonomicznie wsparcie publiczne dla inwestycji powinno również przyczynić się do zmniejszenia kosztów środowiskowych i dzięki temu zwiększenia atrakcyjności inwestycyjnej Polski. Działania w tym sektorze realizują cele wskazane w Narodowych Strategiach Ochrony Środowiska, Polityce Ekologicznej Państwa na lata 2003 – 2006, z uwzględnieniem perspektywy na lata 2007 – 2010 i jej aktualizacjach oraz dokumencie Polska 2025. Długookresowa Strategia Trwałego i Zrównoważonego Rozwoju.

Cel główny programu w **sektorze środowiska** będzie realizowany poprzez ukierunkowane wsparcie inwestycji w następujących obszarach:

- w zakresie gospodarki wodno-ściekowej wspierane będą inwestycje prowadzące do zredukowania ilości zanieczyszczeń odprowadzanych ze ściekami do wód i ziemi oraz zapewnienia odpowiedniej jakości wody pitnej w aglomeracjach zgodnie z Krajowym Programem Oczyszczania Ścieków Komunalnych i Strategią Gospodarki Wodnej,
- w zakresie gospodarki odpadami wspierane będą działania w zakresie zapobiegania oraz ograniczania wytwarzania odpadów komunalnych, wdrażania technologii odzysku, w tym recyklingu, wdrażania technologii unieszkodliwiania odpadów komunalnych, a także likwidacji zagrożeń wynikających ze składowania odpadów zgodnie z krajowym i wojewódzkimi planami gospodarki odpadami

- dla ograniczenia ryzyka zagrożeń ekologicznych wspierane będą inwestycje zwiększające bezpieczeństwo przeciwpowodziowe i prowadzące do wzrostu dyspozycyjnych zasobów wody oraz w zakresie zapobiegania oraz ograniczania skutków zagrożeń naturalnych i przeciwdziałania poważnym awariom, a także monitorowania stanu środowiska,
- komplementarnie w stosunku do działań w ramach 16 Regionalnych Programów Operacyjnych skierowanych do MŚP w celu ograniczenia negatywnego wpływu istniejącej działalności przemysłowej na środowisko i dostosowania przedsiębiorstw do wymogów prawa wspólnotowego wspierane będą projekty dużych przedsiębiorstw redukujące ilość zanieczyszczeń emitowanych do atmosfery, odprowadzanych ze ściekami oraz ilość powstających odpadów i zwiększające udział odpadów odzyskiwanych, w szczególności inwestycje wskazane w Traktacie Akcesyjnym; wspierane będzie również wprowadzenie inwestycji zgodnej z wymogami dokumentów referencyjnych Najlepszych Dostępnych Technik (BAT),
- prowadzone będą również czynne działania na rzecz ochrony przyrody na obszarach chronionych w Polsce prowadzące do ograniczenia degradacji środowiska naturalnego oraz strat zasobów różnorodności biologicznej zgodnie z Krajową Strategią Ochrony i Umiarkowanego Użytkowania Różnorodności Biologicznej wraz z programem działań do tej strategii, oraz Polityką Leśną Państwa, w tym Krajowym Programem Zwiększania Lesistości do roku 2020 z perspektywą do roku 2025. Realizowane będą także elementy działań przewidzianych w Narodowym Programie Edukacji Ekologicznej „Przez edukację do zrównoważonego rozwoju”.

W **sektorze transportu** realizowana będzie Strategia Rozwoju Transportu 2007-13 oraz Polityka Transportowa Państwa na lata 2006-2025 poprzez inwestycje skierowane na priorytety realizujące następujące cele:

- poprawę dostępności komunikacyjnej Polski i połączeń międzyregionalnych w ramach sieci TEN-T poprzez rozwój drogowej i lotniczej sieci TEN-T, w tym inwestycje priorytetowych wskazanych w decyzji Parlamentu i Rady 1692/96/WE⁵² z późn. zm. i powiązanie głównych ośrodków gospodarczych w Polsce siecią autostrad i dróg ekspresowych,
- działania w kierunku włączenia w system transportowy kraju największych ośrodków miejskich Polski Wschodniej oraz wykorzystania ich potencjału rozwojowego wynikającego z położenia na wschodniej granicy całej UE,
- rozwój gałęzi transportu stanowiących alternatywę dla transportu drogowego będzie odbywał się poprzez rozwój kolejowej sieci TEN-T, w tym projektów priorytetowych wskazanych w decyzji Parlamentu i Rady 1692/96/WE⁵³ z późn. zm., infrastruktury portów morskich, poprawę stanu śródlądowych dróg wodnych oraz inwestycje w transport intermodalny; w zakresie transportu publicznego cel polegający na zwiększeniu jego udziału w obsłudze mieszkańców obszarów metropolitalnych realizowany będzie poprzez wsparcie dla dużych inwestycji w ekologiczne systemy transportu publicznego, wynikające z aktualnych Zrównoważonych Planów Rozwoju Transportu Publicznego,

⁵² Dz. Urz. WE L 228 z 9.09.1996 str. 1 z późn. zm.

⁵³ Dz. Urz. WE L 228 z 9.09.1996 str. 1 z późn. zm.

- poprawę stanu bezpieczeństwa w transporcie drogowym i lotniczym oraz poprawę stanu połączeń międzyregionalnych poprzez inwestycje zwiększające bezpieczeństwo i płynność ruchu (w szczególności inteligentne systemy transportu), a także rozwój sieci drogowych stanowiących uzupełnienie inwestycji w ramach TEN-T.

Interwencje w **sektorze energetycznym** realizować będą Politykę Energetyczną Polski do 2025 roku⁵⁴, a ich celem jest zapewnienie długookresowego bezpieczeństwa energetycznego Polski poprzez dywersyfikację dostaw, zmniejszenie energochłonności i strat energii, poprawę efektywności energetycznej i rozwój odnawialnych źródeł energii. W tym celu:

- z Funduszu Spójności uzyskają wsparcie inwestycje dotyczące odnawialnych źródeł energii zgodnie ze Strategią rozwoju energetyki odnawialnej w Polsce⁵⁵ prowadzące do osiągnięcia do roku 2010 udziału energii odnawialnej w produkcji energii wymaganego przez Unię Europejską, oraz produkcji biokomponentów i biopaliw; w zakresie, w którym nie mogą zapewnić tego celu mechanizmy rynkowe, wspierane będą także działania na rzecz zmniejszenia strat sieciowych poprzez modernizację sieci przesyłowych i dystrybucyjnych, w tym głównie poprzez reelektryfikację terenów wiejskich, inwestycje przyczyniające się do poprawy sprawności wytwarzania energii, w szczególności w układach produkcji skojarzonej, a także wsparcie modernizacji pod kątem efektywności energetycznej obiektów użyteczności publicznej (termomodernizacja),
- środki z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego zostaną przede wszystkim wykorzystane dla wsparcia rozbudowy systemu transportu gazu ziemnego i ropy naftowej, infrastruktury zapewniającej dywersyfikację dostaw nośników energii oraz zwiększenie pojemności magazynowania gazu ziemnego, a także rozwój systemów przesyłowych i połączeń transgranicznych energii elektrycznej.

Inwestycje w **sektorze kultury i ochrony dziedzictwa kulturowego** mają w większości charakter regionalny i realizowane będą w ramach 16 Regionalnych Programów Operacyjnych. Zgodnie z Narodową Strategią Rozwoju Kultury na lata 2004-2020 w ramach PO Infrastruktura i Środowisko przewiduje się komplementarne wsparcie rozbudowy i modernizacji infrastruktury kultury i ochronę dziedzictwa kulturowego o znaczeniu europejskim i światowym, w tym szczególnie zabytków wpisanych na Listę Światowego Dziedzictwa Kulturalnego i Naturalnego UNESCO oraz Listę Pomników Historii Prezydenta.

Wsparcie dla inwestycji w **sektorze ochrony zdrowia** ma charakter komplementarny w stosunku do interwencji w innych sektorach oraz działań wspieranych w ramach 16 Regionalnych Programów Operacyjnych. Inwestycje w ramach PO Infrastruktura i Środowisko dotyczyć będą głównie tych elementów Strategii Rozwoju Ochrony Zdrowia w Polsce na lata 2007-2013, które dotyczą usprawnienia i poprawy jakości systemu ratownictwa medycznego oraz inwestycji w infrastrukturę ochrony zdrowia o znaczeniu ponadregionalnym służącą wspieraniu utrzymania dobrego poziomu zdrowia siły roboczej. Będzie miało to bezpośrednie przełożenie na wzrost aktywnego udziału większej liczby osób na rynku pracy i podniesienie konkurencyjności polskiej gospodarki.

⁵⁴ Dokument przyjęty przez Radę Ministrów w dn. 4 stycznia 2005 r.

⁵⁵ Dokument przyjęty przez Sejm w dn. 23 sierpnia 2001 r.

Inwestycje w wybrane elementy infrastruktury kultury i ochrony zdrowia mają charakter komplementarny w stosunku do podejmowanych w sektorach transportu, środowiska i energetyki. Ich realizacja przyczyni się do zwiększenia atrakcyjności inwestycyjnej kraju.

2.2. Wskaźniki

Główne wskaźniki monitorowania realizacji PO Infrastruktura i Środowisko w poszczególnych obszarach wskazane zostały w tabeli 9 i odpowiadają celom szczegółowym programu. Dla podkreślenia wspólnego mianownika inwestycji we wszystkich wskazanych sektorach konieczne jest również zdefiniowanie mierzalnego wskaźnika celu głównego Programu, czyli zwiększenia atrakcyjności Polski i jej regionów. Miernikiem tym będzie indeks przedstawiany w ramach Światowej Tablicy Wyników Konkurencyjności (World Competitiveness Scoreboard) przygotowywany corocznie przez Międzynarodowy Instytut Zarządzania (International Institute for Management Development, IMD) w Lozannie. W odróżnieniu od kilku indeksów przedstawiających konkurencyjność i atrakcyjność inwestycyjną wskaźnik ten jako jeden z elementów oceny poszczególnych krajów uwzględnia w oddzielny sposób infrastrukturę, w tym infrastrukturę środowiska. Obejmuje wprawdzie również inne obszary, na które wpływ PO Infrastruktura i Środowisko nie będzie miało znaczącego wpływu, jednak taka cecha jest nie do uniknięcia przy korzystaniu z syntetycznych mierników gospodarki, a konstrukcja wskaźnika pozwala zminimalizować sezonowe i zupełnie niezależne od Państwa czynniki, które utrudniają wykorzystanie w tym celu takich wskaźników jak wzrost PKB, czy wielkość bezpośrednich inwestycji zagranicznych.

W 2005 r. Polska znalazła się w rankingu IMD na 57 miejscu spośród 60 sklasyfikowanych obszarów, uzyskując 39,016 punktu (100 punktów przyznano najlepszemu krajowi na liście, Stanom Zjednoczonym). Zmniejszenie dystansu dzielącego Polskę od Stanów Zjednoczonych, a także innych członków Unii Europejskiej stanowi podstawowy cel strategii lizbońskiej, polityki spójności Unii Europejskiej i Narodowej Strategii Spójności. Ambitnym celem PO Infrastruktura i Środowisko jest znaczące poprawienie pozycji Polski w tym zakresie. Docelowa wartość wskaźnika i miejsca Polski w rankingu zostanie określona w oparciu o wyniki oceny *ex-ante*.

Tabela 9. Główne wskaźniki monitorowania realizacji PO Infrastruktura i Środowisko

Cele programu	Wskaźniki	Wartość wskaźnika w roku bazowym ⁵⁶	Zakładana wartość wskaźnika w roku docelowym ⁵⁷	Częstotliwość pomiaru	Źródło danych
Cel główny: Podniesienie atrakcyjności inwestycyjnej Polski i jej regionów poprzez rozwój infrastruktury technicznej przy równoczesnej ochronie i poprawie stanu środowiska, zdrowia, zachowaniu tożsamości kulturowej i	Pozycja Polski w rankingu IMD	57		rocznie	IMD World Competitiveness Yearbook (Rocznik Światowej Konkurencyjności IMD)

⁵⁶ Rokiem bazowym z uwagi na dostępność danych jest statystycznych jest rok 2004 (a w niektórych przypadkach 2003). W dalszych pracach dane będą aktualizowane.

⁵⁷ Rokiem docelowym jest rok 2015.

Cele programu	Wskaźniki	Wartość wskaźnika w roku bazowym ⁵⁶	Zakładana wartość wskaźnika w roku docelowym ⁵⁷	Częstotliwość pomiaru	Źródło danych
rozwijaniu spójności terytorialnej	Liczba punktów uzyskanych przez Polskę w rankingu IMD	39,016		rocznie	IMD World Competitive-ness Yearbook (Rocznik Światowej Konkurencyjności IMD)
Cele szczegółowe					
1. Budowa infrastruktury zapewniającej, że rozwój gospodarczy Polski będzie dokonywał się przy równoczesnym zachowaniu i poprawie stanu środowiska naturalnego.	Odpady komunalne zebrane (tys. ton) W tym przetworzone (tys. ton)	9759 234		rocznie	GUS
	Długość sieci wodociągowej / kanalizacyjnej (tys. km)	239,2 / 73,9		rocznie	GUS
	Miasta obsługiwane przez oczyszczalnie ścieków	849		rocznie	GUS
2. Zwiększenie dostępności głównych ośrodków gospodarczych w Polsce poprzez powiązanie ich siecią autostrad i dróg ekspresowych oraz alternatywnych wobec transportu drogowego środków transportu.	Drogi ekspresowe i autostrady w ramach sieci TEN-T (km i % sieci docelowej)				GDDKiA
	Drogi krajowe w km (bez autostrad i dróg ekspresowych) - Ogółem	17594,5 (2003 r.)	19607,5	rocznie	GDDKiA
	Bezpieczeństwo ruchu drogowego (wypadki śmiertelne na 100 tys. mieszkańców)	14,3 (2005 r.)	7,4	rocznie	Komenda Główna Policji
	Przewozy pasażerów transportem zbiorowym (mln pasażerów) drogowym (łącznie z komunikacją miejską)	5 021,8 (2003 r.)		rocznie	GUS
	Udział transportu kolejowego w przewozach ładunków ogółem (tkm)	19,6 (2003 r.)	20	rocznie	PKP PLK.S.A.
	Udział przewozów intermodalnych w przewozach kolejowych	1,6	8	rocznie	PKP PLK.S.A.
	Wielkość przeładunków w morskich portach handlowych (mln ton.)	51,9		rocznie	GUS
3. Zapewnienie długookresowego bezpieczeństwa energetycznego Polski poprzez dywersyfikację dostaw, zmniejszenie energochłonności gospodarki i rozwój odnawialnych źródeł energii.	Udział energii ze źródeł odnawialnych w zużyciu energii elektrycznej (%)	1,99	pow. 7,5	rocznie	GIOS
	Udział dostaw ropy naftowej i gazu ziemnego poprzez nową infrastrukturę (gazociągi i ropociągi) w stosunku do całości importu ropy naftowej i gazu ziemnego (%)	0		rocznie	minister właściwy ds. gospodarki (monitoring programu)
	Moce przesyłowe na połączeniach transgranicznych (%)	10		rocznie	PSE-Operator S.A
4. Wykorzystanie potencjału kultury i dziedzictwa kulturowego o znaczeniu światowym i europejskim dla zwiększenia atrakcyjności Polski.	Liczba odnowionych obiektów zabytkowych o znaczeniu ponadregionalnym	4883	5615	rocznie	KOBIDZ
5. Wspieranie utrzymania dobrego poziomu zdrowia siły roboczej.	Liczba ofiar śmiertelnych na 100 wypadków	11		rocznie	Komenda Główna Policji
	Wartość środków trwałych zakładów opieki zdrowotnej o znaczeniu ponadregionalnym			rocznie	MZ

3. PRIORYTETY REALIZOWANE W RAMACH PROGRAMU OPERACYJNEGO

W ramach Programu realizowanych będzie 15 Priorytetów:

1. Gospodarka wodno-ściekowa.
2. Gospodarka odpadami i ochrona powierzchni ziemi.
3. Bezpieczeństwo ekologiczne.
4. Przedsięwzięcia dostosowujące przedsiębiorstwa do wymogów ochrony środowiska.
5. Ochrona przyrody i kształtowanie postaw ekologicznych.
6. Transeuropejskie sieci transportowe TEN-T.
7. Transport przyjazny środowisku.
8. Bezpieczeństwo transportu i krajowe sieci transportowe.
9. Infrastruktura drogowa w Polsce wschodniej.
10. Infrastruktura energetyczna przyjazna środowisku.
11. Bezpieczeństwo energetyczne.
12. Kultura i dziedzictwo kulturowe.
13. Bezpieczeństwo zdrowotne i poprawa efektywności systemu ochrony zdrowia.
14. Pomoc techniczna dla wsparcia procesu zarządzania Programem oraz upowszechnienia wiedzy na temat wsparcia ze środków Unii Europejskiej.
15. Pomoc techniczna dla wsparcia zdolności instytucjonalnych w instytucjach uczestniczących we wdrażaniu priorytetów współfinansowanych z Funduszu Spójności.

W części finansowej dokumentu zakłada się wyodrębnienie Rezerwy Programu.

Priorytet I: Gospodarka wodno-ściekowa

Główny cel Priorytetu

Rozbudowa infrastruktury wodno-ściekowej warunkującej rozwój gospodarczy.

Cele szczegółowe:

- Wyposażenie (do końca 2013 r.) aglomeracji powyżej 15 tys. RLM w systemy kanalizacji, oczyszczalnie ścieków oraz zapewnienie odpowiedniej jakości wody pitnej,
- Zmniejszenie całkowitego ładunku zanieczyszczeń w ściekach komunalnych poprzez wyposażenie aglomeracji pomiędzy 2 tys., a 15 tys. RLM w systemy kanalizacji i oczyszczalnia ścieków oraz zapewnienie odpowiedniej jakości wody pitnej.

Opis i uzasadnienie Priorytetu

Jednym z podstawowych warunków rozwoju gospodarczego jest zapewnienie szeroko pojętej podstawowej infrastruktury, w tym także ochrony środowiska, która może przyczynić się do długookresowej stabilności wzrostu gospodarczego, zmniejszenia zewnętrznych kosztów środowiskowych dla gospodarki jak również stymulować tworzenie miejsc pracy. Poza tym rozbudowa infrastruktury wodno-ściekowej pośrednio przyczyni się do osiągnięcia następujących dyrektyw środowiskowych UE:

- dyrektywa 91/271/EWG⁵⁸ – poprzez realizację Krajowego Programu Oczyszczania Ścieków Komunalnych /KPOŚK/,
- dyrektywa 75/440/EWG⁵⁹ – poprzez realizację programów poprawy jakości wód przeznaczonych do zaopatrzenia ludności w wodę do picia,
- dyrektywy 76/464/EWG⁶⁰ – poprzez realizację zadań związanych z ograniczeniem odprowadzania do wód substancji niebezpiecznych w tym programu redukcji substancji niebezpiecznych z listy II do dyrektywy,
- dyrektywa 2000/60/WE⁶¹ – ramowa dyrektywa wodna.

Zgodnie z założeniami Krajowego Programu Oczyszczania Ścieków Komunalnych Polska powinna wybudować, rozbudować lub zmodernizować oczyszczalnie ścieków w 318 aglomeracjach powyżej 15 000 RLM. Wymagana jest również rozbudowa lub modernizacja sieci kanalizacji sanitarnej w 459 aglomeracjach o łącznej długości ok. 20 tys. km. Poza tym zgodnie z założeniami Krajowego Programu Oczyszczania Ścieków Komunalnych Polska powinna wybudować, rozbudować lub zmodernizować oczyszczalnie ścieków w aglomeracjach powyżej 2 000 RLM. Tego typu działania osiągnięte zostaną poprzez realizację projektów grupowych ze środków Funduszu Spójności w ramach PO Infrastruktura i Środowisko oraz indywidualnych ze środków EFRR realizowanych w ramach 16 Regionalnych Programów Operacyjnych.

W związku z powyższym w ramach priorytetu w zakresie gospodarki wodno-ściekowej wspierane będą głównie przedsięwzięcia zmierzające do zapewnienia skutecznych i efektywnych systemów zbierania i oczyszczania ścieków komunalnych w aglomeracjach powyżej 15 tys. RLM, a także w ramach grup projektów⁶² w aglomeracjach pomiędzy 2 tys. a 15 tys. RLM oraz uzdatniania i dystrybucji wody. Projekty takie dotyczyć będą także wyeliminowania ze ścieków niektórych substancji niebezpiecznych bezpośrednio zagrażających życiu i zdrowiu ludzi, dotrzymywania bezpiecznych wskaźników emisyjnych w odniesieniu do pozostałych substancji zagrażającym ekosystemom wodnym.

W ramach priorytetu wsparcie uzyskają duże inwestycje z listy indykatywnej oraz inwestycje w aglomeracjach uwzględnionych w KPOŚK, które przyczynią się do wypełnienia zobowiązań akcesyjnych.

⁵⁸ dyrektywa 91/271/EWG z dn. 21 maja 1991 r. dotycząca oczyszczania ścieków komunalnych (Dz. Urz. WE, L 135 z dn. 30 maja 1991 r.) z późn. zm.

⁵⁹ dyrektywa z dn. 16 czerwca 1975 r. dotycząca wymaganej jakości wód powierzchniowych przeznaczonych do pozyskiwania wody pitnej w Państwach Członkowskich (Dz. Urz. WE L 194 z dn. 25 lipca 1975 r.) z późn. zm.

⁶⁰ dyrektywa 1976/464/EWG z dn. 4 maja 1976 r. w sprawie zanieczyszczenia spowodowanego przez niektóre substancje niebezpieczne odprowadzane do środowiska wodnego (Dz. Urz. WE L 129 z dn. 18 maja 1976 r.) z późn. zm.

⁶¹ dyrektywa z dn. 23 października 2000 r. ustanawiająca ramy wspólnotowego działania w dziedzinie polityki wodnej, Dz. Urz. WE L 327 z dn. 22 grudnia 2000 r., str. 1

⁶² W przypadku formuły grup projektów podmiotem odpowiedzialnym za koordynację będzie właściwy miejscowo wojewódzki fundusz ochrony środowiska i gospodarki wodnej.

Głównymi beneficjentami w ramach Priorytetu będą przede wszystkim jednostki samorządu terytorialnego i ich związki oraz podmioty świadczące usługi wodno-ściekowe w ramach realizacji obowiązków własnych gmin, a także wojewódzkie fundusze ochrony środowiska i gospodarki wodnej pełniące funkcję podmiotu odpowiedzialnego za koordynację dla grup projektów.

Przewidywane efekty realizacji Priorytetu:

- zmniejszenie zewnętrznych kosztów środowiskowych dla gospodarki,
- zapewnienie właściwego oczyszczania ścieków komunalnych,
- zwiększenia dostępności do systemu kanalizacji zbiorczej,
- zapewnienia w odpowiedniej ilości i jakości wody.

Wskaźniki:

PRIORYTET I				
	Nazwa wskaźnika	Wartość w roku bazowym	Zakładana wartość w roku docelowym	Źródło danych /częstotliwość pomiaru
Wskaźniki produktu				
Wskaźniki rezultatu				
Wskaźniki oddziaływania				

Priorytet II: Gospodarka odpadami i ochrona powierzchni ziemi

Główny cel Priorytetu

Zwiększenie korzyści gospodarczych poprzez zmniejszenie udziału odpadów komunalnych składowanych i rekultywację terenów zdegradowanych oraz ochronę brzegów morskich.

Cele szczegółowe Priorytetu:

- Redukcja ilości składowanych odpadów komunalnych i zwiększenie udziału odpadów komunalnych poddawanych odzyskowi i unieszkodliwianiu innymi metodami niż składowanie,
- Zwiększenie ilości terenów przywróconych do właściwego stanu poprzez rekultywację terenów zdegradowanych i składowisk na cele przyrodnicze oraz zabezpieczenie brzegów morskich przed zjawiskiem erozji.

Opis i uzasadnienie Priorytetu

W zakresie gospodarki odpadami wspierane będą działania w zakresie zapobiegania oraz ograniczania wytwarzania odpadów komunalnych, wdrażania technologii odzysku, w tym recyklingu, wdrażania technologii ostatecznego unieszkodliwiania odpadów komunalnych, a także likwidacji zagrożeń wynikających ze składowania odpadów oraz rekultywacja na cele przyrodnicze terenów zdegradowanych.

W ramach priorytetu wdrażane będą następujące regulacje wspólnotowe:

- dyrektywa 99/31/WE z dnia 26 kwietnia 1999 r. dotyczącej składowisk odpadów⁶³,
- dyrektywa 1975/442/EWG z dnia 15 lipca 1975 r. w sprawie odpadów⁶⁴ – tzw. dyrektywa ramowa,
- dyrektywa 1991/689/EWG dnia 12 grudnia 1991 r. w sprawie odpadów niebezpiecznych,⁶⁵
- dyrektywa 1994/62/WE z dnia 20 grudnia 1994 r. w sprawie opakowań i odpadów opakowaniowych⁶⁶,
- dyrektywa 2000/76/WE z dnia 4 grudnia 2000 r. w sprawie spalania odpadów.⁶⁷

Zgodnie z potrzebami wskazanymi w diagnozie priorytet ma przyczynić się do wdrożenia nowoczesnych technologii odzysku i unieszkodliwiania odpadów komunalnych, w tym termicznego przekształcania odpadów oraz intensyfikacji odzysku, a także recyklingu odpadów oraz ich unieszkodliwiania w procesach innych niż składowania. Tym samym przyczyni się do realizacji zobowiązań akcesyjnych w zakresie gospodarki odpadowej.

W przypadku działań związanych z rekultywacją dotyczyć będzie przywrócenia naturalnego ukształtowania terenu i/lub osiągnięcia przez glebę lub ziemię zawartości substancji zgodnych z wymaganymi standardami w celu nadania lub przywrócenia terenom zdegradowanym wartości użytkowych lub przyrodniczych. W przypadku rekultywacji ukierunkowanej na cele przyrodnicze – również wprowadzenie i utrzymanie trwałej pokrywy roślinnej. W ramach kompleksowej rekultywacji przewiduje się również rozminowanie obszarów popoligonowych i usuwanie zanieczyszczeń gruntowych. Dodatkowo wspierane również będą projekty dotyczące stabilizacji morskiej linii brzegowej, związane z ochroną i zabezpieczeniem brzegów morskich przed zanikiem plaż morskich.

W ramach priorytetu realizowane będą duże inwestycje według listy indykatywnej, inwestycje z zakresu gospodarki odpadami komunalnymi dotyczące instalacji i systemów obsługujących min. 150 tys. mieszkańców, inwestycje z zakresu rekultywacji terenów (na cele przyrodnicze) o wartości min. 5 mln euro.

Głównymi beneficjentami w ramach Priorytetu będą przede wszystkim jednostki samorządu terytorialnego i ich związki, wojsko, wojewodowie, PGL Lasy Państwowe i jego jednostki organizacyjne (w zakresie rekultywacji), Morska Służba Poszukiwania i Ratownictwa, podmioty odpowiedzialne za realizację zadań wymienionych na liście indykatywnej.

Przewidywane efekty realizacji Priorytetu:

- zmniejszenie zewnętrznych kosztów środowiskowych dla gospodarki,

⁶³ Dz. Urz. WE L 182 z dn. 16 lipca 1999 r.

⁶⁴ Dz. Urz. WE L 194 z dn. 25 lipca 1975 r.

⁶⁵ Dz. Urz. WE L 377 z dn. 31 grudnia 1991 r.

⁶⁶ Dz. Urz. WE L 365 z dn. 31 grudnia 1994 r.

⁶⁷ Dz. Urz. WE L 332 z dn. 28 grudnia 2000 r.

- wdrożenie nowoczesnych technologii odzysku i unieszkodliwiania odpadów komunalnych,
- kompleksowe rozwiązanie problemu unieszkodliwiania odpadów niebezpiecznych,
- zmniejszenie zagrożenia dla zdrowia oraz poprawa jakości życia ludności.

Wskaźniki:

PRIORYTET II				
	Nazwa wskaźnika	Wartość w roku bazowym	Zakładana wartość w roku docelowym	Źródło danych /częstotliwość pomiaru
Wskaźniki produktu				
Wskaźniki rezultatu				
Wskaźniki oddziaływania				

Priorytet III: Bezpieczeństwo ekologiczne

Główny cel Priorytetu

Zapewnienie odpowiedniej ilości zasobów wodnych na potrzeby ludności i gospodarki kraju oraz minimalizacja skutków negatywnych zjawisk naturalnych oraz przeciwdziałanie poważnym awariom.

Cele szczegółowe Priorytetu:

- Zwiększenie ilości zasobów dyspozycyjnych niezbędnych dla ludności i gospodarki kraju oraz stopnia bezpieczeństwa przeciwpowodziowego i przeciwdziałania skutkom suszy,
- Zwiększenie naturalnej retencji dolin rzecznych z zachowaniem dobrego stanu ekologicznego,
- Zwiększenie ochrony przed skutkami zagrożeń naturalnych oraz przeciwdziałanie poważnym awariom, usuwanie ich skutków i przywracanie środowiska do stanu właściwego oraz wzmocnienie wybranych elementów systemu zarządzania środowiskiem,
- Usprawnienie monitoringu stanu środowiska.

Opis i uzasadnienie Priorytetu

Diagnoza sektora środowiska wskazuje na zbyt małą retencję wody w stosunku do potencjału, wysokie zagrożenie związane z bardzo złym stanem obiektów

technicznych związanych z retencjonowaniem wody i zabezpieczeniem przeciwpowodziowym. Dlatego też przedsięwzięcia w ramach priorytetu będą ukierunkowane m.in. na poprawę bilansu wodnego kraju poprzez zwiększenie dyspozycyjnych zasobów wodnych w wyniku budowy zbiorników i stopni wodnych oraz zapewnienie odpowiedniej rezerwy powodziowej zbiorników wraz z prawidłowym utrzymaniem rzek i istniejącej infrastruktury gospodarki wodnej.

Cel priorytetu będzie realizowany poprzez:

- retencjonowanie wody w celu zwiększenia ilości dyspozycyjnych zasobów oraz poprawą stanu bezpieczeństwa technicznego istniejących zbiorników i stopni, a także innych urządzeń okresowo piętrzących wodę,
- przeciwdziałanie nadmiernej erozji i akumulacji rzek i potoków, poprzez właściwe kształtowanie ich koryt, zgodne z dobrymi praktykami w tym zakresie, uwzględniającymi zarówno potrzeby techniczne jak i ekologiczne,
- budowę oraz właściwą konserwacją istniejących wałów przeciwpowodziowych, polderów i tzw. suchych zbiorników przeciwpowodziowych,
- zwiększeniem ochrony przed skutkami zagrożeń naturalnych, przeciwdziałaniem poważnym awariom, usuwanie ich skutków i przywracaniem środowiska do stanu właściwego oraz wzmocnieniem wybranych elementów systemu zarządzania środowiskiem,
- usprawnieniem monitoringu stanu środowiska, poprzez dostarczanie informacji dla procesu zarządzania środowiskiem oraz procesów decyzyjnych w ochronie środowiska,
- opracowaniem dokumentów planistycznych wspierających przygotowanie i realizację w ramach priorytetu, w tym opracowanie programów zarządzania środowiskiem w zakresie zapobiegania występowaniu poważnych awarii i usuwania skutków nadzwyczajnych zagrożeń środowiska na obszarze kraju, w obszarach granicznych i transgranicznych.

W ramach priorytetu wspierane będą przedsięwzięcia związane z realizacją wielozadaniowych zbiorników retencyjnych i stopni wodnych a także innych urządzeń okresowo piętrzących wodę, modernizacja i poprawa stanu bezpieczeństwa technicznego urządzeń wodnych, a także ponadregionalne projekty związane z przeciwdziałaniem suszy i odpływem wód ze zlewni, w tym renaturyzacja cieków wodnych, budowa ponadregionalnych systemów małej retencji utrzymywanie rzek nizinnych, rzek i potoków górskich oraz związanej z nimi infrastruktury w dobrym stanie, budowa, modernizacja i poprawa stanu technicznego urządzeń przeciwpowodziowych (wały, przepompownie, poldery, suche zbiorniki), zwiększanie naturalnej retencji dolin rzecznych z zachowaniem równowagi stanu ekologicznego i technicznego rzek. Dodatkowo wsparcie uzyskają projekty związane z budową i doskonaleniem stanowisk do analizowania i prognozowania zagrożeń naturalnych i stwarzanych poważnymi awariami, w tym: wyposażenie w specjalistyczny sprzęt; zakupy specjalistycznego sprzętu niezbędnego do skutecznego prowadzenia akcji ratowniczych oraz usuwania skutków zagrożeń naturalnych i poważnych awarii np. samochody ratownictwa chemicznego, ratownictwa ekologicznego, samochody ratowniczo – gaśnicze, pompy, łodzie, sprzęt zaplecza socjalnego dla ewakuowanych, nośniki kontenerów z innym sprzętem specjalistycznym oraz wsparcie techniczne krajowego systemu reagowania kryzysowego oraz ratowniczo-gaśniczego w zakresie ratownictwa ekologicznego i chemicznego.

Głównymi beneficjentami w ramach Priorytetu będą przede wszystkim Regionalne Zarządy Gospodarki Wodnej, Wojewódzkie Zarządy Melioracji i Urzędzeń Wodnych, jednostki samorządu terytorialnego i ich związki, PGL Lasy Państwowe i jego jednostki organizacyjne, Komenda Główna i komendy wojewódzkie Państwowej Straży Pożarnej, Główny Inspektor Ochrony Środowiska oraz Wojewódzkie Inspektoraty Ochrony Środowiska.

Przewidywane efekty realizacji Priorytetu:

- zmniejszenie ryzyka dla prowadzenie działalności gospodarczej na obszarach objętych oddziaływaniem inwestycji,
- zmniejszenie kosztów ekonomicznych i społecznych będących następstwem powodzi i suszy i poważnych awarii,
- zapewnienie bezpiecznego poziomu zasobów wodnych dla potrzeb rozwoju gospodarki oraz mieszkańców.

Wskaźniki:

PRIORYTET III				
	Nazwa wskaźnika	Wartość w roku bazowym	Zakładana wartość w roku docelowym	Źródło danych /częstotliwość pomiaru
Wskaźniki produktu				
Wskaźniki rezultatu				
Wskaźniki oddziaływania				

Priorytet IV: Przedsięwzięcia dostosowujące przedsiębiorstwa do wymogów ochrony środowiska

Główny cel Priorytetu

Ograniczanie negatywnego wpływu istniejącej działalności przemysłowej na środowisko i dostosowanie przedsiębiorstw do wymogów prawa wspólnotowego.

Cele szczegółowe Priorytetu:

- Rozpowszechnienie systemów zarządzania środowiskowego objętych certyfikacją,
- Racjonalizacja gospodarki zasobami naturalnymi i odpadami, w tym zmniejszenie ilości odpadów innych niż komunalne i zwiększenie poziomu odzysku tych odpadów,

- Zapobieganie powstawaniu i redukcja zanieczyszczeń różnych komponentów środowiska poprzez dostosowanie istniejących instalacji do wymogów najlepszych dostępnych technik (BAT),
- Ograniczenie ładunku zanieczyszczeń (w szczególności substancji niebezpiecznych) odprowadzanych przez przemysł do środowiska wodnego oraz zmniejszenie ilości nieoczyszczonych ścieków przemysłowych odprowadzanych do wód lub do ziemi,
- Poprawa jakości powietrza poprzez obniżenie wielkości emisji substancji zanieczyszczających z obiektów spalania paliw o mocy większej od 50 MW,
- Zwiększenie udziału odpadów poużytkowych i niebezpiecznych podlegających odzyskowi i prawidłowemu unieszkodliwianiu.

Opis i uzasadnienie Priorytetu

W ramach Priorytetu wspierane będą projekty dużych przedsiębiorstw redukujące ilość zanieczyszczeń emitowanych do atmosfery, odprowadzanych ze ściekami oraz redukujące ilość powstających odpadów i zwiększające udział odpadów odzyskiwanych. W ramach priorytetu wspierane będą też projekty z zakresu systemów zarządzania środowiskowego (z wyłączeniem inwestycji) przygotowanie niezbędnych audytów w celu uzyskania certyfikatów oraz pomoc we wdrożeniach niezbędnych do uzyskania certyfikatów, projekty dla uzyskania eko-znaków dla produktów, projekty z zakresu racjonalizacji gospodarki odpadami w przedsiębiorstwach, projekty wsparcia dla przedsiębiorstw w zakresie wdrażania najlepszych dostępnych technik (BAT), inwestycje mające na celu ograniczenie ilości substancji niebezpiecznych odprowadzanych wraz ze ściekami lub ilości ścieków, przedsięwzięcia z zakresu ochrony powietrza dotyczące istniejących instalacji o mocy powyżej 50 MW, prowadzące do zmniejszenia emisji pyłów, SO₂ lub NO_x. W zakresie ochrony powietrza preferowane będą inwestycje wskazane w Traktacie Akcesyjnym. Punktowane będzie również wprowadzenie inwestycji zgodnej z wymogami dokumentów referencyjnych Najlepszych Dostępnych Technik, zmniejszającej zużycie wody, wykorzystującej alternatywne lub odnawialne źródła energii.

Jak wskazano w diagnozie stanu środowiska, przemysł jest jednym z głównych źródeł zanieczyszczeń w Polsce. Zgodnie z ideą zrównoważonego rozwoju wzrost gospodarczy nie powinien negatywnie oddziaływać na środowisko naturalne. O ile nowe inwestycje muszą spełniać surowe wymogi zarówno unijne jak i krajowe w tym zakresie, to nadal istnieje szereg funkcjonujących już instalacji, które wymagają dostosowania do zaostrzonych wymogów środowiskowych, a ze względu na filary ekonomiczny i społeczny zrównoważonego rozwoju nie powinny być likwidowane. Problem ten znalazł odzwierciedlenie m.in. w zapisach Traktatu Akcesyjnego poprzez ustanowienie dla Polski okresów przejściowych w obszarach: środowisko i polityka konkurencji, na wdrożenie wybranych dyrektyw środowiskowych dotyczących przemysłu. Ograniczone środki do realizacji zadań ochrony środowiska są nadal jednym z czynników hamujących rozwój gospodarczy zarówno na poziomie regionalnym, jak i w skali całego kraju.

W sektorze przedsiębiorstw znaczne inwestycje będą konieczne w odniesieniu do wdrażania standardów określonych w szczególności w następujących przepisach prawa WE:

- dyrektywie 1996/61/WE z dnia 24 września 1996 r. w sprawie zintegrowanego zapobiegania i kontroli zanieczyszczeń⁶⁸,

⁶⁸ Dz. Urz. WE L 257 z dn. 10 października 1996 r.

- dyrektywie 1976/464/EWG z dnia 4 maja 1976 r. w sprawie zanieczyszczenia spowodowanego przez niektóre substancje niebezpieczne odprowadzane do środowiska wodnego⁶⁹ oraz dyrektywach „córkach”,
- dyrektywie 2001/80/WE z dnia 23 października 2001 r. w sprawie ograniczenia emisji niektórych zanieczyszczeń do powietrza z dużych obiektów energetycznego spalania,⁷⁰ dyrektywie 1975/442/EWG z dnia 15 lipca 1975 r. w sprawie odpadów⁷¹ – tzw. dyrektywy ramowej, dyrektywie 1991/689/EWG z dnia 12 grudnia 1991 r. w sprawie odpadów niebezpiecznych⁷², dyrektywie 1994/62/WE z dnia 20 grudnia 1994 r. w sprawie opakowań i odpadów opakowaniowych⁷³ oraz dyrektywie 2000/76/WE z dnia 4 grudnia 2000 r. w sprawie spalania odpadów⁷⁴, dyrektywie 2002/96/WE z dnia 27 stycznia 2003 roku w sprawie zużytego sprzętu elektrycznego i elektronicznego⁷⁵ i dyrektywie 2000/53/WE z dnia 18 września 2000 r. w sprawie pojazdów wycofanych z eksploatacji.⁷⁶

Głównymi beneficjentami w ramach Priorytetu będą przede wszystkim duże przedsiębiorstwa, a w przypadku przedsięwzięć z zakresu ochrony powietrza – przede wszystkim obiekty wymienione na liście odstępstw od wymagań dyrektywy 2001/80/WE, umieszczonej w załączniku XII Traktatu o przystąpieniu Rzeczypospolitej Polskiej do Unii Europejskiej.

Przewidywane efekty realizacji Priorytetu:

- wdrożenie nowoczesnych technologii przyjaznych dla środowiska oraz będące tego efektem zmniejszenie emisji zanieczyszczeń.

Wskaźniki:

Priorytet IV				
	Nazwa wskaźnika	Wartość w roku bazowym	Zakładana wartość w roku docelowym	Źródło danych /częstotliwość pomiaru
Wskaźniki produktu				
Wskaźniki rezultatu				
Wskaźniki oddziaływania				

⁶⁹ Dz. Urz. WE L 129 z dn. 18 maja 1976 r.

⁷⁰ Dz. Urz. WE L 309 z dn. 27 listopada 2001 r.

⁷¹ Dz. Urz. WE L 194 z dn. 25 lipca 1975 r.

⁷² Dz. Urz. WE L 377 z dn. 31 grudnia 1991 r.

⁷³ Dz. Urz. WE L 365 z dn. 31 grudnia 1994 r.

⁷⁴ Dz. Urz. WE L 332 z dn. 28 grudnia 2000 r.

⁷⁵ Dz. Urz. UE L 37 z dn. 13 lutego 2003 r.

⁷⁶ Dz. Urz. WE L 269 z dn. 21 października 2000 r.

Priorytet V: Ochrona przyrody i kształtowanie postaw ekologicznych

Główny cel Priorytetu

Ograniczenie degradacji środowiska naturalnego oraz strat zasobów różnorodności biologicznej.

Cele szczegółowe Priorytetu:

- Przywracanie właściwego stanu siedlisk przyrodniczych (ekosystemów) i ostoi gatunków na obszarach chronionych wraz zachowaniem zagrożonych wyginięciem gatunków oraz różnorodności genetycznej roślin, zwierząt i grzybów,
- Przywrócenie drożności korytarzy ekologicznych umożliwiających przemieszczanie się zwierząt i funkcjonowanie populacji w skali kraju,
- Wsparcie procesu opracowania planów ochrony dla obszarów chronionych,
- Zwiększenie świadomości w zakresie potrzeby i właściwych metod ochrony środowiska, przyrody i krajobrazu.

Opis i uzasadnienie Priorytetu

W ramach priorytetu prowadzona będzie czynna ochrona przyrody na obszarach chronionych w Polsce. Wspierane będą działania mające na celu zachowanie zagrożonych wyginięciem gatunków oraz różnorodności genetycznej roślin, zwierząt i grzybów oraz przywracania drożności korytarzy ekologicznych, aby umożliwić prawidłowe funkcjonowanie sieci NATURA 2000. W ramach priorytetu realizowane będą również działania związane z kształtowaniem postaw społecznych sprzyjających ochronie środowiska, ochronie przyrody, w tym różnorodności biologicznej i ochronie krajobrazu, a także zachowań proekologicznych poprzez szeroko rozumianą edukację ekologiczną.

Właściwa realizacja zadań ochronnych na terenie obszarów chronionych polskim prawem (rezerwatów przyrody, parków narodowych, parków krajobrazowych) i obszarów Natura 2000 wymaga wsparcia procesu opracowania planów ochrony na okres 20 lat i programów ochrony wybranych gatunków lub siedlisk przyrodniczych. Niezbędne jest również przywracanie właściwego stanu siedlisk przyrodniczych ekosystemów i ostoi gatunków na obszarach chronionych zarówno polskim prawem jak i obszarach Natura 2000 zgodnie z dyrektywą 79/409/EWG („ptasią”) oraz dyrektywą 92/43/EWG („siedliskową”). Priorytetem powinno być zachowanie 76 typów siedlisk zagrożonych w skali Wspólnoty Europejskiej i ograniczenie rosnącej antropopresji. Ponadto konieczne jest organizowanie i kontrolowanie aktywności turystycznej na obszarach chronionych poprzez rozbudowę odpowiedniej infrastruktury.

Uzasadnienie realizacji priorytetu wynika bezpośrednio z potrzeb określonych w diagnozie programu. Rozwój cywilizacyjny i gospodarczy sprawia, że zasoby różnorodności biologicznej i walory krajobrazowe składające się na znaczące dziedzictwo przyrodnicze naszego kraju, są narażone na postępującą degradację. W dłuższej perspektywie proces ten doprowadzi do zakłócenia równowagi przyrodniczej środowiska życia człowieka. Walory przyrodnicze Polski mają bezpośredni wpływ zarówno na zdrowie człowieka, jak też na różne gałęzie gospodarki (rozwój turystyki). Realizacja działań w ramach priorytetu jest zgodna z zapisami w strategicznych dokumentach wynikających z Konwencji o Różnorodności Biologicznej, Polityki Ekologicznej Państwa, Narodowej Strategii Spójności, gdzie wskazano na konieczność podjęcia działań ochronnych, zwłaszcza na

obszarach o wysokich walorach przyrodniczych – obszary chronione, w tym obszary Natura 2000.

Należy chronić te zasoby przyrodnicze, które Polska posiada, ale także zapewnić ich właściwą dostępność. Na szczególną uwagę zasługuje również aspekt racjonalnego wykorzystywania zasobów środowiska (w tym przyrodniczych) wobec przyszłych pokoleń.

Ponadto wiedza społeczeństwa na temat wpływu działalności człowieka na stan środowiska naturalnego jest w dalszym ciągu niewystarczająca. Dlatego też istnieje duża potrzeba jej pogłębiania, w tym kształtowania zachowań proekologicznych i umacniania pozytywnych emocjonalnych postaw wobec środowiska naturalnego.

W ramach Priorytetu wspierane będą przedsięwzięcia w następującym zakresie:

- odbudowa zdegradowanych siedlisk nieleśnych i wodnych,
- przebudowa drzewostanów w sposób zgodny z typem siedliska,
- usuwanie gatunków inwazyjnych,
- kształtowanie strefy ekotonów na granicy siedlisk leśnych i nieleśnych,
- usuwanie nalotu roślinności drzewiastej i krzewiastej na siedliskach nieleśnych,
- przywracanie właściwych stosunków wodnych siedlisk wodno-błotnych,
- wykup gruntów kluczowych dla ochrony przyrody i ich renaturalizacja,
- budowa lub modernizacja małej infrastruktury służącej udostępnianiu dla turystów obszarów chronionych, w tym budowa ścieżek dydaktycznych, ścieżek rowerowych, szlaków, parkingów, punktów widokowych, wież widokowych, zadaszeń itp.,
- budowa przejść dla zwierząt nad i pod istniejącymi drogami i liniami kolejowymi,
- likwidacja innych barier dla przemieszczania się zwierząt,
- ochrona ex situ gatunków o zagrożonych pulach genowych,
- ochrona in situ gatunków chronionych,
- reintrodukcja gatunków,
- budowa centrów przetrzymywania gatunków CITES i ośrodków rehabilitacji zwierząt,
- budowa lub rozbudowa obiektów dla zwierząt i roślin w ogrodach zoologicznych lub w ogrodach botanicznych w ramach krajowych programów ochrony gatunków,
- realizacja programów ochrony puli genowej krajowych gatunków drzew leśnych, selekcji i testowania potomstwa,
- przygotowanie studium wykonalności oraz dokumentacji technicznej dla projektów niniejszego priorytetu,
- opracowanie planów ochrony dla obszarów specjalnej ochrony ptaków i specjalnych obszarów ochrony siedlisk Natura 2000,
- opracowanie krajowych programów ochrony wybranych gatunków lub siedlisk przyrodniczych,
- ogólnopolskie lub ponadregionalne projekty szkoleniowe lub programy aktywnej edukacji dla wybranych grup społecznych i zawodowych mające na celu podnoszenie kwalifikacji i kształtowanie świadomości w zakresie zrównoważonego rozwoju,
- kampanie informacyjno-promocyjne dotyczące wybranych aspektów środowiska i jego ochrony prowadzone z udziałem środków masowego przekazu, społecznych organizacji ekologicznych i innych podmiotów, w tym badania opinii publicznej ex-ante i ex-post,
- ogólnopolskie i międzynarodowe imprezy masowe, których celem jest popularyzacja wiedzy o środowisku oraz kształtowanie proekologicznych postaw społecznych,

- budowanie sieci partnerstwa na rzecz ochrony środowiska, moderowanie platform dialogu społecznego jako elementu integrującego społeczeństwo, zwłaszcza organizacje społeczne w procesie podejmowania decyzji,
- organizacja ogólnopolskich konkursów i festiwali ekologicznych.

W ramach limitu 10% wynikającego z art. 33 ust. 2 rozporządzenia ogólnego⁷⁷ pozwalającego finansować z EFRR działania kwalifikowane w ramach EFS finansowany będzie komponent szkoleniowy w wysokości do 10% całkowitych kosztów kwalifikowalnych w ramach Priorytetu.

Głównymi beneficjentami w ramach Priorytetu będą mogły być przede wszystkim: parki narodowe, parki krajobrazowe i ich zespoły, nadleśnictwa i ich grupy, organizacje pozarządowe, instytucje naukowe.

Przewidywane efekty realizacji Priorytetu:

- zapewnienie ochrony najważniejszych obszarów przyrodniczych w kontekście rozwoju gospodarki,
- zwiększenie świadomości ekologicznej w szczególności odnośnie obszarów chronionych,
- właściwie wykorzystanie unikalnych walorów przyrodniczych polski dla zwiększenia jej atrakcyjności.

Wskaźniki:

PRIORYTET V				
	Nazwa wskaźnika	Wartość w roku bazowym	Zakładana wartość w roku docelowym	Źródło danych /częstotliwość pomiaru
Wskaźniki produktu				
Wskaźniki rezultatu				
Wskaźniki oddziaływania				

Priorytet VI: Transeuropejskie sieci transportowe TEN-T

Główny cel Priorytetu

Poprawa dostępności komunikacyjnej Polski i połączeń międzyregionalnych poprzez rozwój drogowej i lotniczej sieci TEN-T

⁷⁷ Dz. Urz. UE ...

Cele szczegółowe Priorytetu:

- Poprawa płynności ruchu, skrócenie czasu przejazdu w ruchu tranzytowym i w połączeniach między dużymi miastami kraju, poprawa stanu bezpieczeństwa ruchu oraz przejezdności przez miasta w ramach sieci TEN-T,
- Zwiększenie przepustowości portów lotniczych znajdujących się w sieci TEN-T oraz zapewnienie wysokiego standardu świadczonych przez nie usług.

Opis i uzasadnienie Priorytetu

W ramach Priorytetu realizowana będzie budowa odcinków autostrad A1, A4 i A18, budowa odcinków dróg ekspresowych pomiędzy największymi aglomeracjami, budowa obwodnic oraz przebudowa odcinków dróg krajowych w miastach na prawach powiatu i poza miastami, znajdujących się w sieci TEN-T.

Przewiduje się, iż w latach 2007-2013 wybudowanych zostanie około 1900 km dróg dla zapewnienia nośności 115 kN/oś, co pozwoli na zapewnienie płynności ruchu tranzytowego przez Polskę i skrócenie czasu przejazdu między dużymi aglomeracjami kraju.

W ramach tego priorytetu realizowane będą również działania, które obejmą rozbudowę infrastruktury ośmiu⁷⁸ portów lotniczych znajdujących się w sieci TEN-T, w tym rozbudowę terminali pasażerskich, inwestycje lotniskowe oraz przygotowanie do budowy drugiego centralnego portu lotniczego w Polsce.

W wyniku podjętych działań powstanie sieć drogowa o znacznie wyższych niż obecnie parametrach użytkowych, w tym stworzony zostanie zasadniczy szkielet dróg o dużej przepustowości, stanowiący sieć połączeń pomiędzy największymi ośrodkami gospodarczymi kraju. W rezultacie nastąpi redukcja zatłoczenia motoryzacyjnego w rejonach wielkich miast oraz znaczące skrócenie czasu przejazdu pomiędzy poszczególnymi miastami. Zapewniona zostanie też płynność przebiegającego przez Polskę ruchu tranzytowego.

Zakładane inwestycje w sektorze lotnictwa cywilnego umożliwią dostosowanie 8 polskich portów lotniczych znajdujących się w sieci TEN-T do rosnących potrzeb przewozowych.

Wyeliminowanie barier rozwojowych kraju poprzez rozbudowę sieci dróg i lotnisk zwiększy możliwości wykorzystania przewag konkurencyjnych, takich jak położenie geograficzne czy duża wielkość rynku. Wpłynie też na poprawę wymiany handlowej z krajami Unii Europejskiej oraz pozostałymi sąsiadami Polski. Rozbudowa istniejącego układu drogowego zapewni właściwą obsługę przemysłu i usług oraz poprawi jakość przewozów pasażerskich. Pozwoli to również na osiągnięcie korzyści wynikających z rozszerzenia Jednolitego Rynku oraz stworzenie dodatkowych możliwości przyciągnięcia kapitału zagranicznego i zwiększenie mobilności siły roboczej.

Głównymi beneficjentami w ramach Priorytetu będą mogły być przede wszystkim: podmioty zarządzające drogami krajowymi oraz portami lotniczymi znajdującymi się w sieci TEN-T.

Przewidywane efekty realizacji Priorytetu:

- stworzenie sieci sprawnych połączeń transportowych, służących intensyfikacji wymiany handlowej na Jednolitym Rynku,

⁷⁸ Warszawa, Poznań, Szczecin, Wrocław, Gdańsk, Rzeszów, Kraków, Katowice.

- rozwój ekonomiczny regionów i poprawa dostępności do głównych aglomeracji miejskich w Polsce,
- poprawa bezpieczeństwa w transporcie pozwoli ograniczyć wysokie koszty społeczne i ekonomiczne wypadków drogowych.

Wskaźniki:

PRIORYTET VI				
	Nazwa wskaźnika	Wartość w roku bazowym	Zakładana wartość w roku docelowym	Źródło danych /częstotliwość pomiaru
Wskaźniki produktu	Autostrady (wybudowane)	0	503 km	GDDKiA
	Drogi ekspresowe (wybudowane)	0	1300 km	GDDKiA
	Drogi przebudowane do nośności 115 kN/oś	0	500 km	GDDKiA
	Liczba zbudowanych obwodnic w sieci TEN-T	0	20	GDDKiA
	Lotniska (przebudowane)		8	Przedsiębiorstwa i spółki zarządzające lotniskami
Wskaźniki rezultatu	Skrócenie czasu przejazdu na odcinkach: Zwiększenie przepustowości portów lotniczych w sieci TEN-T			
Wskaźniki oddziaływania				

Priorytet VII : Transport przyjazny środowisku

Główny cel Priorytetu

Zwiększenie udziału ekologicznych gałęzi transportu w ogólnym przewozie osób i ładunków.

Cele szczegółowe Priorytetu:

- Poprawa stanu połączeń kolejowych wchodzących w skład sieci TEN-T, a także wybranych odcinków znajdujących się poza tą siecią, oraz poprawa obsługi pasażerów w międzynarodowym i międzyregionalnym transporcie kolejowym,
- Zwiększenie konkurencyjności polskich portów morskich w regionie Morza Bałtyckiego,

- Zwiększenie udziału ekologicznego transportu publicznego w obsłudze mieszkańców obszarów metropolitalnych,
- Zwiększenie udziału transportu intermodalnego w ogólnych przewozach ładunków,
- Powstrzymanie regresu żeglugi śródlądowej poprzez inwestycje na drogach wodnych i poprawa warunków na istniejących drogach wodnych.

Opis i uzasadnienie Priorytetu

W ramach priorytetu wsparcie uzyskają następujące formy transportu:

- transport kolejowy,
- transport morski,
- transport miejski w obszarach metropolitalnych,
- transport intermodalny,
- transport wodny śródlądowy.

Realizacja priorytetu służyć będzie zwiększeniu udziału w przewozie ładunków i osób gałęzi transportu alternatywnych w stosunku do transportu drogowego (transport kolejowy, morski, intermodalny, wodny śródlądowy, komunikacja szynowa w obszarach metropolitalnych), co będzie prowadzić do lepszego zrównoważenia systemu transportowego, zmniejszenia negatywnych oddziaływań transportu na środowisko oraz do redukcji zatłoczenia motoryzacyjnego. Celem priorytetu jest też rozwój sieci kolejowej TEN-T na terenie Polski. W ramach priorytetu realizowane będą projekty na liniach kolejowych przede wszystkim znajdujących się w sieci TEN-T oraz projekty dotyczące transportu morskiego. Wsparciem w ramach transportu morskiego mogą być objęte cztery porty o podstawowym znaczeniu dla gospodarki narodowej (Gdańsk, Gdynia, Szczecin i Świnoujście), wchodzące w skład sieci TEN-T, oraz cztery porty znajdujące się poza tą siecią (Police, Elbląg, Darłowo, Kołobrzeg). W ramach priorytetu przewiduje się też realizację inwestycji żeglugowych na dolnej Odrze, która jest zaliczona do sieci TEN-T.

Dla stworzenia w Polsce zrównoważonego gałęziowo systemu transportowego niezbędne jest:

- utrzymanie wysokiego udziału transportu kolejowego w ogólnym przewozie ładunków. Wymaga to poważnych inwestycji na liniach kolejowych oraz wspierania działań w zakresie unowocześnienia taboru kolejowego,
- zwiększenie udziału transportu morskiego w obsłudze międzynarodowej wymiany handlowej, szczególnie w obszarze Morza Bałtyckiego,
- wspieranie w obszarach metropolitalnych alternatywnych w stosunku do transportu indywidualnego form transportu,
- wspieranie rozwoju transportu intermodalnego,
- powstrzymanie regresu żeglugi śródlądowej.

Głównymi beneficjentami w ramach Priorytetu będą mogły być przede wszystkim: podmioty zarządzające liniami kolejowymi, portami morskimi, centrami logistycznymi, śródlądowymi drogami wodnymi oraz instytucje odpowiedzialne za transport publiczny w następujących 9 metropoliach: warszawskiej, katowickiej, wrocławskiej, łódzkiej, trójmiejskiej, krakowskiej, poznańskiej, bydgosko-toruńskiej, szczecińskiej.

Przewidywane efekty realizacji Priorytetu:

- zwiększenie udziału w przewozie ładunków i osób gałęzi transportu alternatywnych w stosunku do transportu drogowego (transport kolejowy, morski, intermodalny, śródlądowy wodny, komunikacja szynowa na obszarach metropolitalnych),
- lepsze zrównoważenie systemu transportowego,

- zmniejszenie negatywnych oddziaływań transportu na środowisko,
- redukcja zatłoczenia motoryzacyjnego.

Wskaźniki

PRIORYTET VII				
	Nazwa wskaźnika	Wartość w roku bazowym	Zakładana wartość w roku docelowym	Źródło danych /częstotliwość pomiaru
Wskaźniki produktu				
Wskaźniki rezultatu				
Wskaźniki oddziaływania				

Priorytet VIII: Bezpieczeństwo transportu i krajowe sieci transportowe

Główny cel Priorytetu

Poprawa stanu bezpieczeństwa w transporcie drogowym oraz dostępności komunikacyjnej Polski i drogowych połączeń międzyregionalnych, położonych poza siecią TEN-T.

Cele szczegółowe Priorytetu:

- Poprawa stanu bezpieczeństwa w ruchu drogowym,
- Poprawa stanu dróg krajowych położonych poza siecią TEN-T,
- Usprawnienie zarządzania ruchem,
- Poprawa stanu bezpieczeństwa w transporcie lotniczym.

Opis i uzasadnienie Priorytetu

W ramach priorytetu wsparcie uzyskują projekty związane z:

- poprawą bezpieczeństwa w ruchu drogowym. Poprawa stanu bezpieczeństwa na drogach obejmie z jednej strony poprawę wyposażenia dróg krajowych w urządzenia zwiększające bezpieczeństwo ruchu z drugiej zaś strony przedsięwzięcia mające na celu zmianę postaw i zachowań uczestników ruchu drogowego,
- poprawą stanu dróg krajowych znajdujących się poza siecią TEN-T,
- rozwojem Inteligentnych Systemów Transportowych, szczególnie systemów zarządzania ruchem,
- zapewnieniem niezbędnych standardów bezpieczeństwa w transporcie lotniczym zgodnie z przepisami międzynarodowymi i krajowymi.

Wybór tego priorytetu wynika z potrzeby rozwoju krajowej infrastruktury transportu poza siecią TEN-T oraz zapewnienia spójności terytorialnej kraju. Poza tym podyktowany jest

potrzebą pilnego zwiększenia poziomu bezpieczeństwa ruchu drogowego oraz stosowania na szerszą skalę nowoczesnych technologii informatycznych w transporcie.

Głównymi beneficjentami w ramach Priorytetu będą mogły być przede wszystkim: podmioty zarządzające drogami krajowymi oraz podmioty odpowiedzialne za bezpieczeństwo ruchu drogowego.

Przewidywane efekty realizacji Priorytetu:

- poprawa bezpieczeństwa ruchu drogowego,
- usprawnienie połączeń drogowych o charakterze międzyregionalnym,
- zwiększenie zakresu stosowania Inteligentnych Systemów Transportu,
- poprawa bezpieczeństwa w transporcie lotniczym.

Wskaźniki:

PRIORYTET VIII				
	Nazwa wskaźnika	Wartość w roku bazowym	Zakładana wartość w roku docelowym	Źródło danych /częstotliwość pomiaru
Wskaźniki produktu				
Wskaźniki rezultatu				
Wskaźniki oddziaływania				

Priorytet IX : Infrastruktura drogowa w Polsce wschodniej

Główny cel Priorytetu

Poprawa połączeń komunikacyjnych głównych miast województw wschodniej Polski z pozostałą częścią kraju poprzez rozwój sieci drogowej na terenie tych województw.

Opis i uzasadnienie Priorytetu

Województwa Polski wschodniej charakteryzują się niskimi wskaźnikami dostępności komunikacyjnej, dlatego też istotne jest stworzenie sprawnych połączeń transportowych z resztą kraju i innymi państwami. Brak spójności terytorialnej regionów Polski wschodniej sprzyja utrzymywaniu się różnic rozwojowych pomiędzy poszczególnymi częściami kraju i Unią Europejską.

Ze względu na tranzytowe położenie województw Polski wschodniej główne szlaki komunikacyjne biegnące przez wschodnie regiony mogą odegrać bardzo istotną rolę w obsłudze transportu międzynarodowego pomiędzy Europą Zachodnią a państwami Europy Wschodniej.

Z uwagi na fakt, iż w sieci TEN-T znajdują się korytarze przebiegające przez dwa największe miasta Polski wschodniej: Białystok i Lublin wsparcie w ramach priorytetu uzyska przebudowa dróg krajowych łączących te dwa ośrodki Polski wschodniej z Warszawą do parametrów dróg ekspresowych (drogi S8 i S17 - odc. Wyszaków – Białystok i Zakręt – Lublin).

W wyniku realizacji projektów w ramach priorytetu powstanie lepsze połączenie dwóch największych miast Polski wschodniej z Warszawą, co wpłynie na szybszy rozwój ekonomiczny województw Polski wschodniej, stanowiących najslabiej rozwinięty region kraju.

Głównymi beneficjentami w ramach Priorytetu będą mogły być przede wszystkim: podmioty zarządzające drogami krajowymi znajdującymi się w sieci TEN-T.

Przewidywane efekty realizacji Priorytetu:

- wzrost dostępności komunikacyjnej terenów Polski wschodniej,
- uatrakcyjnienie dwóch największych miast Polski wschodniej dla lokalizacji inwestycji produkcyjnych.

Wskaźniki:

PRIORYTET IX				
	Nazwa wskaźnika	Wartość w roku bazowym	Zakładana wartość w roku docelowym	Źródło danych /częstotliwość pomiaru
Wskaźniki produktu	Drogi ekspresowe (wybudowane)	0	290 km	GDDKiA
Wskaźniki rezultatu	Skrócenie czasu przejazdu na odcinkach:			
Wskaźniki oddziaływania				

Priorytet X: Infrastruktura energetyczna przyjazna środowisku

Główny cel Priorytetu

Poprawa bezpieczeństwa energetycznego państwa w zakresie oddziaływania sektora energetyki na środowisko.

Cele szczegółowe Priorytetu:

- Podwyższenie sprawności wytwarzania, przesyłania, dystrybucji i użytkowania energii,
- Wzrost wykorzystania energii ze źródeł odnawialnych, w tym biopaliw.

Opis i uzasadnienie Priorytetu

W ramach Priorytetu wsparcie uzyskają działania obejmujące zwiększenie stopnia wykorzystania energii pierwotnej w sektorze energetycznym i obniżenie energochłonności sektora publicznego oraz zwiększenie wytwarzania energii ze źródeł odnawialnych, w tym biopaliw.

Specyfika polskiego sektora energetycznego opartego w większości na węglu kamiennym oraz prognozowany wzrost gospodarczy i wzrost zapotrzebowania na energię w tym w szczególności energię elektryczną, w perspektywie najbliższych lat wymuszają konieczność podejmowania działań związanych z efektywnym wytwarzaniem i użytkowaniem energii oraz ograniczaniem negatywnego wpływu sektora na środowisko. W zakresie zwiększenia efektywności energetycznej sektora energetycznego, wsparcie będzie udzielane na zwiększenie sprawności wytwarzania energii elektrycznej, w tym w szczególności energii wytwarzanej w skojarzeniu z ciepłem, zmniejszenie strat powstających przy przesyłce oraz dystrybucji energii elektrycznej i ciepła. Priorytetem strategii obniżenia energochłonności procesów wytwarzania energii i jej przesyłania jest generacja rozproszona oraz budowa lokalnych, małych źródeł energii produkujących zarówno energię elektryczną jak i ciepło na potrzeby lokalne, nie wymagające przesyłania jej na duże odległości. Działania w tym zakresie spełniają wymagania dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2004/8/WE z dnia 11 lutego 2004 r. w sprawie promowania kogeneracji w oparciu o zapotrzebowanie na ciepło użytkowe na wewnętrznym rynku energii⁷⁹.

W elektroenergetyce efekt działań na rzecz poprawy sprawności wytwarzania w dużych jednostkach energetycznych zostanie osiągnięty poprzez wykorzystanie nowoczesnych technologii na parametry nadkrytyczne pary oraz stosowanie obiegów parowo-gazowych. W ciepłownictwie priorytetem jest poprawa stanu termoizolacji sieci dystrybucyjnych. Zmniejszanie strat sieciowych realizowane będzie poprzez proces modernizacji, wymiany i budowy nowych sieci niskiego i średniego napięcia, głównie na terenach wiejskich.

Realizacja celu oszczędności energii w sektorze publicznym, który zgodnie z dyrektywą w sprawie końcowego wykorzystania energii i usług energetycznych, powinien stanowić przykład szczególnie intensywnych działań i uzyskiwanych efektów, będzie obejmować wsparcie dla rewitalizacji obiektów użyteczności publicznej oraz zmiany wyposażania tych obiektów w urządzenia o najwyższej, uzasadnionej ekonomicznie, klasie efektywności energetycznej.

Rozwój wykorzystania odnawialnych źródeł energii obejmuje zespół działań zmierzających do wzrostu produkcji energii elektrycznej i ciepła pochodzących z odnawialnych zasobów energii oraz wsparcie dla rozbudowy i modernizacji sieci elektroenergetycznych umożliwiających przyłączenie OZE do sieci elektroenergetycznej. Rozwój wykorzystania odnawialnych źródeł energii prowadzony będzie w trzech obszarach: energii elektrycznej z odnawialnych źródeł energii, ciepła z odnawialnych źródeł energii oraz biokomponentów, wykorzystywanych w paliwach ciekłych i biopaliwach ciekłych. Przede wszystkim przewiduje się wykorzystanie zasobów: biomasy, z której wytworzona energia elektryczna wyniesie około 4% krajowego zużycia energii elektrycznej w roku 2010, wiatru, z którego produkcja energii elektrycznej wyniesie około 2,3% krajowego zużycia energii elektrycznej w roku 2010 oraz wody, z której wytworzona energia elektryczna wyniesie ok. 1,2% krajowego zużycia energii elektrycznej w roku 2010. Ponadto przewiduje się rozwój wykorzystania energii geotermalnej, przede wszystkim w małych obiektach obsługiwanych przez lokalne ciepłownie i elektrociepłownie.

⁷⁹ Dz. Urz. UE L 52 z dn. 21 lutego 2004 r.

Rozwój wykorzystania biopaliw realizowany będzie poprzez wsparcie udzielane na budowę instalacji do produkcji biokomponentów i biopaliw ciekłych w tym biopaliw drugiej generacji.

Zwiększenie efektywności energetycznej oraz rozwój energetyki odnawialnej przyczynią się do zwiększenia bezpieczeństwa energetycznego oraz przyniosą wymierne korzyści ekonomiczne, społeczne i środowiskowe. Wzrost efektywności wykorzystania energii pierwotnej zasobów krajowych i zwiększenie wykorzystania energii ze źródeł odnawialnych zmniejszy uzależnienie od importu ropy naftowej i gazu ziemnego. Dodatkowo strategia wspierania m.in. inwestycji w kogeneracyjne źródła energetyki wykorzystywanej na potrzeby lokalne, reelektryfikacja sieci dystrybucyjnej na terenach wiejskich, przyczynią się do zwiększenia efektywności zawodowej na terenach rolniczych i powstania nowych miejsc pracy.

Głównymi beneficjentami w ramach Priorytetu mogą być przede wszystkim: przedsiębiorcy, przedsiębiorstwa gospodarki komunalnej i użyteczności publicznej, jednostki samorządu terytorialnego, jednostki administracji rządowej.

Przewidywane efekty realizacji Priorytetu:

- zmniejszenie zużycia energii pierwotnej oraz emisji CO₂ i innych gazów cieplarnianych,
- wzrost wykorzystania odnawialnych źródeł energii.

Wskaźniki:

PRIORYTET X				
	Nazwa wskaźnika	Wartość w roku bazowym	Zakładana wartość w roku docelowym	Źródło danych /częstotliwość pomiaru
Wskaźniki produktu	Liczba wspartych projektów (szt.)	0		Monitoring programu/corocznie
	Wartość wspartych projektów (PLN)	0		Monitoring programu/corocznie
	Liczba zmodernizowanych i wybudowanych km sieci dystrybucyjnej (km)	0		Monitoring programu/corocznie
	Moc zainstalowana odnawialnych źródeł energii (MW)	0		Monitoring programu/corocznie
	Roczna zdolność produkcji biokomponentu (tys. ton)	0		Monitoring programu/corocznie

	Moc zainstalowana w wysokosprawnych źródłach kogeneracyjnych (MW)	0		Monitoring programu/corocznie
	Liczba obiektów sektora publicznego objętych projektami na rzecz zmniejszenia zużycia energii (szt.)	0		Monitoring programu/corocznie
Wskaźniki rezultatu	Wielkość zmniejszenia zużycia energii pierwotnej (kWh)	0		Monitoring programu/corocznie
	Zmniejszenie wielkości strat w przesyłach i dystrybucji (%)	0		Monitoring programu/corocznie
	Zwiększenie sprawności wytwarzania energii (%)	0		Monitoring programu/corocznie
	Roczna produkcja energii elektrycznej z odnawialnych źródeł energii (MWh)	0		Monitoring programu/corocznie
	Roczna produkcja biokomponentów (tys. ton)	0		Monitoring programu/corocznie
	Roczna produkcja energii elektrycznej w wysokosprawnych źródłach kogeneracyjnych (MW)	0		Monitoring programu/corocznie
Wskaźniki oddziaływania	Zużycie energii pierwotnej na jednostkę PKB (toe/1000 PLN)	0,1		GUS, ARE S.A. /corocznie
	Udział OZE w bilansie energii pierwotnej (%)	4,5		GUS, ARE S.A. /corocznie
	Udział energii elektrycznej z OZE w łącznym zużyciu energii elektrycznej brutto (%)	1,9		GUS, ARE S.A. /corocznie
	Udział biokomponentów w rynku paliw zużywanych w transporcie (%)	0,3		GUS, ARE S.A. /corocznie

Priorytet XI: Bezpieczeństwo energetyczne

Główny cel Priorytetu

Poprawa bezpieczeństwa energetycznego państwa poprzez tworzenie nowych zdolności przesyłowych i transportowych energii elektrycznej, gazu ziemnego i ropy naftowej oraz rozbudowę podziemnych magazynów gazu ziemnego.

Opis i uzasadnienie Priorytetu

W ramach Priorytetu wsparcie uzyskują działania obejmujące rozwój systemów przesyłowych energii elektrycznej, gazu ziemnego i ropy naftowej oraz budowę i rozbudowę podziemnych magazynów gazu ziemnego.

Administracja rządowa w zakresie swoich konstytucyjnych obowiązków odpowiada za kreowanie polityki energetycznej państwa, mającej na celu zapewnienie bezpieczeństwa energetycznego kraju. To właśnie na państwie spoczywa odpowiedzialność stworzenia warunków do inwestowania w rozwój infrastruktury energetycznej, w tym rozbudowę sieci przesyłowych i dystrybucyjnych oraz magazynów gazu ziemnego. Polska będąc członkiem Unii Europejskiej prowadzi taką politykę energetyczną, która uwzględnia również interesy innych państw członkowskich. Realizując projekty, które przyczyniają się do zwiększenia bezpieczeństwa dostaw paliw i energii elektrycznej na rynek wewnętrzny, Polska umacnia bezpieczeństwo całej wspólnoty i wypełnia przyjęte na siebie zobowiązania związane z tworzeniem jednolitego, konkurencyjnego rynku paliw i energii Unii.

Obecny stan infrastruktury sieciowej w Polsce nie zapewnia efektywnego funkcjonowania rynku energii elektrycznej i rynku gazu ziemnego. Wysoki stopień dekapitalizacji majątku trwałego w sektorze energetycznym, zły stan techniczny sieci przesyłowych i dystrybucyjnych gazu ziemnego oraz jej nierównomierny rozwój na terenie kraju wymagają natychmiastowej interwencji na poziomie przedsiębiorstw, administracji rządowej oraz Wspólnot Europejskich. Również Komisja Europejska podziela taki pogląd, wyrażany między innymi w Strategicznych Wytycznych Wspólnoty na lata 2007-2013 oraz Zintegrowanych Wytycznych na rzecz Wzrostu i Zatrudnienia w latach 2005-2008. W dokumentach tych podkreśla się, iż w celu zwiększenia konkurencyjności, atrakcyjności oraz zatrudnienia poszczególnych regionów, jak i całej Wspólnoty niezbędne są inwestycje w sektorze energetycznym. W dyrektywie 2004/67/WE dotyczącej środków zapewniających bezpieczeństwo dostaw gazu⁸⁰ stwierdza się natomiast, iż Wspólnota jest żywotnie zainteresowana zapewnieniem ciągłości inwestycji w struktury dostaw gazu.

Trudności, nawet przejściowe, powodujące redukcję dostaw surowców energetycznych mogą poważnie zakłócić działalność gospodarczą poszczególnych państw członkowskich, jak i całej Wspólnoty. Jednocześnie projekty rozbudowy, bądź modernizacji infrastruktury energetycznej są kosztowne, czasochłonne i często bardzo trudne do zrealizowania na zasadach komercyjnych. Dlatego też decyzje dotyczące realizacji inwestycji w sektorze energetycznym powinny być podejmowane ze sporym wyprzedzeniem czasowym oraz uwzględnieniem prognozowanego przyszłego zapotrzebowania na paliwa i energię. Tymczasem przewiduje się, iż do 2025 roku zużycie energii finalnej w Polsce wzrośnie o 48 – 55%, energii pierwotnej o 41 – 50%, a energii elektrycznej o 80 – 93%⁸¹ i aby sprostać

⁸⁰ Dz. Urz. UE L 127 z dn. 29 kwietnia 2004 r., str. 92

⁸¹ Polityka Energetyczna Polski do 2025 roku, przyjęta przez Radę Ministrów 4 stycznia 2005 r.

rosnącemu zapotrzebowaniu na paliwa i energię należy już dziś podejmować decyzje odnośnie realizacji najważniejszych inwestycji.

Projekty linii energetycznych (elektroenergetycznych i gazowych) o szczególnym znaczeniu dla Unii Europejskiej w świetle tworzenia rynku energii oraz bezpieczeństwa dostaw, a także ochrony środowiska stanowią przedmiot programu Komisji Europejskiej transeuropejskich sieci energetycznych (TEN-E). Wykaz projektów będących we wspólnym interesie UE w tym projektów priorytetowych zawiera decyzja 1229/2003/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 26 czerwca 2003 r. wprowadzająca wytyczne dla transeuropejskich sieci energetycznych⁸². Są to projekty przyczyniające się do zrównoważonego i trwałego rozwoju i mają szczególne znaczenie dla funkcjonowania konkurencyjnego rynku wewnętrznego w Europie i dla wzmocnienia bezpieczeństwa dostaw energii w UE.

Priorytet „Bezpieczeństwo energetyczne” realizuje cele Polityki Energetycznej Polski do 2025 r. w zakresie zapewnienia bezpieczeństwa energetycznego kraju, które rozumiane jest między innymi jako większy stopień zdywersyfikowania źródeł dostaw, poprawa systemów transportu, przesyłu i dystrybucji paliw i energii oraz osiągnięcie stanu zapasów paliw w ilości zapewniającej utrzymanie ciągłości dostaw do odbiorców⁸³.

Głównymi beneficjentami w ramach Priorytetu będą mogli być przede wszystkim: przedsiębiorcy, w tym przedsiębiorstwa obrotu oraz operatorzy systemów przesyłowych i dystrybucyjnych energii elektrycznej, gazu ziemnego i ropy naftowej.

Przewidywane efekty realizacji Priorytetu:

- zmniejszenie barier technicznych funkcjonowania konkurencji na rynkach paliw i energii, zapewnienie ciągłości oraz bezpieczeństwa dostaw gazu ziemnego i energii elektrycznej, zwiększenie stopnia dywersyfikacji źródeł dostaw gazu ziemnego i ropy naftowej,
- wzrost wydajności systemów przesyłowych,
- wzrost pojemności podziemnych magazynów gazu ziemnego.

Wskaźniki:

PRIORYTET XI				
	Nazwa wskaźnika	Wartość w roku bazowym	Zakładana wartość w roku docelowym	Źródło danych /częstotliwość pomiaru
Wskaźniki produktu	Liczba wspartych projektów	0		Monitoring programu/corocznie
	Wartość wspartych projektów (PLN)	0		Monitoring programu/corocznie

⁸² Dz. Urz. UE L 176 z dn. 15 lipca 2003 r. Obecnie na końcowym etapie prac (drugie czytanie w Parlamencie Europejskim) znajduje się nowa decyzja ustanawiająca wytyczne dotyczące transeuropejskich sieci energetycznych, która zastąpi decyzję 1229/2003/WE i zawierać będzie listę projektów infrastruktury elektroenergetycznej i gazowej nowych państw członkowskich.

⁸³ Patrz: *Polityka Energetyczna Polski do 2025 r.*, dokument przyjęty przez Radę Ministrów w dn. 4 stycznia 2005 r., s. 6

Wskaźniki rezultatu	Wzrost mocy przesyłowych energii elektrycznej, gazu ziemnego i ropy naftowej w kraju w wyniku realizacji programu (%)	0		Monitoring programu/corocznie
	Pojemność czynna podziemnych magazynów gazu ziemnego (mln m ³)	1 621,73	Wzrost do 80% w zależności od przyznaných środków	Monitoring programu/corocznie
	Maksymalna moc odbioru gazu z magazynów (tys. m ³ /godz.)	1 414,58	Wzrost do 53% w zależności od przyznaných środków	Monitoring programu/corocznie
	Długość wybudowanych gazociągów systemu przesyłowego (km)	0	800-980km (w zależności od wariantu dywersyfikacji)	Monitoring programu/corocznie
Wskaźniki oddziaływania	Udział dostaw ropy naftowej i gazu ziemnego poprzez nową infrastrukturę (gazociągi i ropociągi) w dostawach ogółem (%)	0	W zależności od zapotrzebowania polskiego rynku od 10% do 40%	Monitoring programu/corocznie
	Moce przesyłowe na połączeniach transgranicznych (%)	10		PSE-Operator S.A./corocznie

Priorytet XII: Kultura i dziedzictwo kulturowe

Główny cel Priorytetu

Wykorzystanie potencjału kultury i dziedzictwa kulturowego o znaczeniu światowym i europejskim dla zwiększenia atrakcyjności Polski.

Cele szczegółowe Priorytetu:

- Ochrona i zachowanie dziedzictwa kulturowego o znaczeniu ponadregionalnym.
- Poprawa stanu infrastruktury kultury o znaczeniu ponadregionalnym oraz zwiększenie dostępu do kultury.

Opis i uzasadnienie Priorytetu

Osiągnięcie celów szczegółowych Priorytetu związane jest z realizacją projektów dotyczących rozbudowy i modernizacji infrastruktury kultury oraz ochrony dziedzictwa kulturowego o znaczeniu ponadregionalnym. W ramach Priorytetu wsparciem objęte będą projekty z zakresu ochrony i zachowania zabytków nieruchomych o znaczeniu ponadregionalnym, w tym wpisane na listę Światowego Dziedzictwa Kulturalnego i Naturalnego UNESCO lub uznane przez Prezydenta RP za Pomniki Historii. Wsparciem objęte będą również projekty z zakresu ochrony i zachowania ruchomych obiektów dziedzictwa kulturowego, a także projekty z zakresu rozwoju zasobów cyfrowych w dziedzinie zasobów bibliotecznych i archiwalnych oraz zasobów wirtualnych muzeów.

W ramach Priorytetu realizowane będą także projekty z zakresu rozwoju oraz poprawy stanu infrastruktury kultury, w tym szkolnictwa artystycznego.

Dziedzictwo kulturowe jest jednym z najważniejszych czynników decydujących o atrakcyjności Polski. Kultura i polski dorobek kulturalny są jednym z głównych elementów wpływających na pozytywny wizerunek kraju, identyfikujący i kształtujący obraz Polski w krajach Europy i Świata. Kultura stanowi także element przewagi strategicznej w procesie definiowania miejsca i pozycji Polski w Unii Europejskiej. Poza tym kultura pełni istotną funkcję w życiu społecznym, integrując i budując poczucie tożsamości regionalnej i narodowej. Jest także uniwersalnym instrumentem rozwijania współpracy międzynarodowej i kształtowania wspólnej, europejskiej tożsamości kulturowej i społecznej. Polska posiada zasoby kulturowe o ogromnej wartości i dużym zróżnicowaniu. Na zasoby te składają się elementy dziedzictwa kulturowego, będącego efektem skomplikowanych procesów cywilizacyjnych, wielokulturowości, otwarcia Polski na mniejszości narodowe, etniczne i religijne oraz tysiącletniej historii państwa. Wyrazem tego jest fakt wpisania wielu polskich zabytków na Listę Światowego Dziedzictwa Kulturalnego i Naturalnego UNESCO, a także na listę Pomników Prezydenta RP. Ważnym elementem zasobów kulturowych kraju są gromadzone od wieków dzieła sztuki, zasoby archiwalne i biblioteczne, a także rozwijająca się kultura współczesna, reprezentowana przez uznanych twórców o europejskiej i światowej sławie. Kultura i polski dorobek kulturalny traktowane będą w Priorytecie jako jeden z głównych elementów wpływających na pozytywny wizerunek kraju, identyfikujący i kształtujący obraz Polski w krajach Europy i świata, element przewagi strategicznej w procesie definiowania miejsca i pozycji Polski w Unii Europejskiej.

Warto podkreślić, że wsparcie inwestycji w obszarze kultury oraz przedsięwzięć kulturalnych jest również zwielokrotniane w otoczeniu przemysłów kulturowych, dając zatrudnienie wysoko kwalifikowanym kadrom i generując znaczącą wartość produktu krajowego brutto o wysokiej wartości dodanej brutto. Inwestycje w rozwój infrastruktury kultury i ochronę dziedzictwa pełnią więc funkcje mnożników rozwoju w sensie:

- ekonomicznym jako istotny czynnik rozwoju kraju poprzez udział w wytwarzaniu PKB, tworzenie nowych miejsc pracy i podnoszenie jakości życia mieszkańców,
- społecznym (budowa społeczeństwa opartego na wiedzy i kapitału społecznego).

Głównymi beneficjentami projektów dotyczących budowy i rozbudowy infrastruktury kultury będą jednostki samorządu terytorialnego, instytucje kultury: samorządowe, państwowe oraz współprowadzone z ministrem właściwym ds. kultury i dziedzictwa narodowego, szkoły i uczelnie artystyczne, a także organizacje pozarządowe ze sfery kultury działające w interesie publicznym. Natomiast dla projektów z zakresu ochrony i zachowania dziedzictwa kulturowego beneficjentami będą: jednostki samorządu terytorialnego, kościelne osoby prawne, instytucje kultury (samorządowe, państwowe oraz współprowadzone z ministrem właściwym ds. kultury i dziedzictwa narodowego), uczelnie publiczne, archiwa państwowe oraz organizacje pozarządowe ze sfery kultury działające w interesie publicznym, zabytkowa kopalnia soli w Bochni i Wieliczce.

Przewidywane efekty realizacji Priorytetu:

- poprawa stanu zachowania zabytków, szczególnie wpisanych na Listę Światowego Dziedzictwa Kulturalnego i Naturalnego UNESCO oraz uznanych przez Prezydenta RP za Pomniki Historii,
- poprawa stanu zachowania zabytków ruchomych,
- rozwój oraz poprawa stanu infrastruktury kultury o znaczeniu ponadregionalnym,

- zwiększenie atrakcyjności kraju dla mieszkańców, turystów i inwestorów.

Wskaźniki:

PRIORYTET XII				
	Nazwa wskaźnika	Wartość w roku bazowym	Zakładana wartość w roku docelowym	Źródło danych /częstotliwość pomiaru
Wskaźniki produktu	Liczba odrestaurowanych i odremontowanych obiektów zabytkowych (szt.)	4 883	5 615	KOBiDZ
	Wzrost liczby nowych / zmodernizowanych instytucji kultury (muzea, galerie, teatry i instytucje muzyczne) (szt.)	1120	1220	GUS / corocznie
	Wzrost liczby muzeów przystosowanych do potrzeb osób niepełnosprawnych (szt.)	146	160	GUS / corocznie
	Wzrost liczby galerii przystosowanych do potrzeb osób niepełnosprawnych (szt.)	92	101	GUS / corocznie
Wskaźniki rezultatu	Wzrost liczby osób odwiedzających muzea (osoby)	17 505 000	17 855 100	GUS / corocznie
	Wzrost liczby osób zwiedzających galerie (osoby)	1 836 649	1 873 381	GUS / corocznie
	Wzrost liczby przedstawień i koncertów (szt.)	45 516	46 881	GUS / corocznie
	Wzrost liczby widzów i słuchaczy (osoby)	9 321 128	9 600 761	GUS / corocznie
	Wzrost liczby uczniów szkół artystycznych (osoby)	80 810	82 426	CEA
	Wzrost liczby studentów uczelni artystycznych (osoby)	13 952	14 231	DSA MKiDN
Wskaźniki oddziaływania	Dochody z turystyki (tys. zł)	39 000 000	42 900 000	Institut Turystyki
	Wzrost wydatków publicznych na kulturę (tys. zł)	3 807 121	4 187 833	GUS / corocznie
	Wzrost liczby turystów na rok (mln osób)	61 917 800	68 109 458	GUS / corocznie

Priorytet XIII: Bezpieczeństwo zdrowotne i poprawa efektywności systemu ochrony zdrowia

Główny cel Priorytetu

Wspieranie utrzymania dobrego poziomu zdrowia siły roboczej.

Cele szczegółowe Priorytetu:

- Obniżenie śmiertelności w wyniku wypadków i innych stanów nagłego zagrożenia zdrowia i życia.
- Poprawa jakości wykonywanych usług medycznych oraz zwiększenie dostępności do wysokospecjalistycznych świadczeń zdrowotnych.

Opis i uzasadnienie Priorytetu

Istotnym elementem zwiększenia bezpieczeństwa zdrowotnego siły roboczej w Polsce jest poprawa infrastruktury ochrony zdrowia, sprzętu medycznego oraz skuteczności działań w stanach zagrożenia życia. W założeniu funkcję tę ma pełnić system zintegrowanego ratownictwa medycznego, który ma obejmować wszystkie podmioty ratownictwa, mające wspólną sieć łączności, procedury ratownicze oraz sprzęt medyczny w celu utrzymania zasady „złotej godziny” i dyslokacji zespołów ratownictwa medycznego.

Rozwój zintegrowanego systemu ratownictwa medycznego będzie jednym z kluczowych czynników obniżenia poziomu śmiertelności, zwłaszcza z powodu wypadków drogowych, katastrof budowlanych, pożarów oraz zgonów spowodowanych chorobami układu krążenia wśród osób w wieku produkcyjnym, przyczyniając się tym samym do wsparcia dobrego poziomu zdrowia siły roboczej. Działania podnoszące poziom bezpieczeństwa ludności w sytuacjach zagrożenia zdrowia lub życia zostaną wsparte od 1 stycznia 2007 r. poprzez rozwiązania prawne (nowa ustawa o ratownictwie medycznym) które stworzą jednolite ramy funkcjonowania systemu.

W celu poprawy jakości i dostępności do systemu ratownictwa medycznego w Polsce w ramach Priorytetu wsparcie uzyskają projekty przyczyniające się do zapewnienia udzielania świadczeń zdrowotnych na wysokim poziomie opartym o standardy obowiązujące w państwach Unii Europejskiej (ratownictwo przedszpitalne oraz wyspecjalizowane oddziały szpitalne). W celu zapewnienia odpowiedniej dyslokacji zespołów ratownictwa medycznego (umożliwiających dotarcie do osoby znajdującej się w stanie nagłym w czasie nie dłuższym niż 8 minut w aglomeracji miejskiej i nie dłuższym niż 15 minut poza aglomeracją miejską) wyposażonych w odpowiednie środki transportu, koniecznym jest doposażenie tych jednostek w wysokiej jakości środki transportu sanitarnego. Poza tym w ramach Priorytetu wsparcie otrzymają projekty dotyczące adaptacji i wyposażenia zakładów opieki zdrowotnej dla potrzeb systemu ratownictwa medycznego oraz zakup wyrobów medycznych niezbędnych do diagnostyki i leczenia osób w stanach nagłych.

Integralną częścią systemu ochrony zdrowia są również zakłady opieki zdrowotnej wykonujące specjalistyczne świadczenia zdrowotne⁸⁴. Obecnie alokacja zasobów ochrony

⁸⁴ Świadczenie wysokospecjalistyczne – świadczenia opieki zdrowotnej lub procedura medyczna spełniająca łącznie następujące kryteria: a) udzielanie świadczenia wymaga wysokiego zaawansowania technicznego świadczeniodawcy i zaawansowanych umiejętności osób udzielających świadczeń; b) koszt jednostkowy świadczenia jest wysoki. Ustawa z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych (Dz. U. Nr 210, poz. 2135 z późn. zm.).

zdrowia nie zawsze jest adekwatna do potrzeb zdrowotnych, zwłaszcza osób znajdujących się na rynku pracy, a istniejąca infrastruktura często nie odpowiada standardom jakości nowoczesnej medycyny.

Ponadto postęp, który występuje w zakresie diagnostyki i terapii powoduje konieczność stałego unowocześniania sprzętu medycznego, jak również wprowadzania nowych rozwiązań technicznych. Problem ten dotyczy w szczególności aparatury do diagnostyki wizualnej, jak i radiologii inwazyjnej, gdyż użytkowany sprzęt musi spełniać aktualne wymogi ochrony radiologicznej. Zastąpienie zdekapitalizowanego sprzętu nowoczesnym, spełniającym aktualne wymagania jest warunkiem podniesienia jakości świadczeń i obniżenia kosztów świadczeń zdrowotnych.

W celu poprawy bezpieczeństwa zdrowotnego siły roboczej i poprawy efektywności systemu ochrony zdrowia w ramach Priorytetu wsparcie uzyskają projekty w zakresie inwestycji w infrastrukturę ochrony zdrowia o znaczeniu ponadregionalnym. W ramach Priorytetu realizowane będą projekty, które przyczynią się do podniesienia jakości świadczonych usług medycznych, w tym diagnostyki i wczesnej wykrywalności chorób zawodowych. Inwestycje w infrastrukturę ochrony zdrowia o znaczeniu ponadregionalnym będą realizowane poprzez przebudowę, modernizację oraz wyposażenie obiektów infrastruktury ochrony zdrowia o znaczeniu ponadregionalnym w nową aparaturę.

Przewiduje się także wsparcie bazy materialnej podmiotów działających w obszarze ochrony zdrowia o znaczeniu ponadregionalnym, poprawiające ich funkcjonowanie i zarządzanie nimi. Przyczyni się to do poprawy jakości świadczeń zdrowotnych, w szczególności wysokospecjalistycznych oraz rozszerzenia możliwości diagnostyczno-leczniczych. Nakłady na inwestycje, rozumiane w sposób wszechstronny i kompleksowy, będą ponoszone zarówno na poszczególne obiekty infrastruktury, jak też w ich wyposażenie oraz podnoszenie jakości ich funkcjonowania.

Głównymi beneficjentami w ramach Priorytetu będą: zakłady opieki zdrowotnej udzielające świadczeń zdrowotnych w zakresie ratownictwa medycznego, dla których organami założycielskimi są m.in. jednostki samorządu terytorialnego, organy administracji rządowej, spółki prawa handlowego, ponadto kolumny transportu sanitarnego, a także zakłady opieki zdrowotnej o znaczeniu ponadregionalnym utworzone przez ministra lub centralny organ administracji rządowej, publiczną uczelnię medyczną lub inną publiczną uczelnię prowadzącą działalność dydaktyczną i badawczą w dziedzinie nauk medycznych oraz spółki prawa handlowego prowadzące działalność w zakresie ochrony zdrowia, utworzone przez ministra właściwego ds. Skarbu Państwa i w/w publiczne uczelnie, w których większość udziałów posiadają organy założycielskie.

Przewidywane efekty realizacji Priorytetu:

- zapewnienie każdej osobie w stanie nagłego zagrożenia zdrowia lub życia możliwości niezwłocznego przybycia na miejsce zdarzenia właściwych podmiotów systemu,
- zapewnienie niezwłocznego przewiezienia i przyjęcia do najbliższego zakładu opieki zdrowotnej, udzielającego świadczeń zdrowotnych we właściwym zakresie,
- utrzymanie zasady „złotej godziny” i dyslokacji zespołów ratownictwa medycznego,
- poprawa funkcjonowania zakładów opieki zdrowotnej i podniesienie standardów świadczenia usług medycznych,
- obniżenie liczby zgonów osób w wieku produkcyjnym.

Wskaźniki:

PRIORYTET XIII				
	Nazwa wskaźnika	Wartość w roku bazowym	Zakładana wartość w roku docelowym	Źródło danych /częstotliwość pomiaru
Wskaźniki produktu	Liczba zakupionego sprzętu (szt.)			MZ/rocznie
Wskaźniki rezultatu	Czas oczekiwania na pomoc ratownictwa przedszpitalnego (minuta) Koszty opieki zdrowotnej			MZ/rocznie
Wskaźniki oddziaływania	Przeciętna długość życia			MZ/rocznie

Priorytet XIV: Pomoc techniczna dla wsparcia procesu zarządzania Programem oraz upowszechnienia wiedzy na temat wsparcia ze środków Unii Europejskiej

Główny cel Priorytetu

Efektywne wykorzystanie środków w ramach Programu Operacyjnego „Infrastruktura i Środowisko”.

Cele szczegółowe Priorytetu:

- Wsparcie systemu zarządzania programem.
- Upowszechnienie wiedzy na temat wsparcia ze środków Unii Europejskiej.
- Wsparcie procesu oceny i monitorowania programu.

Opis i uzasadnienie Priorytetu

W ramach Priorytetu wsparcie uzyskują działania obejmujące wsparcie procesu zarządzania programem, promocji i informacji oraz monitoringu i ewaluacji programu.

Przewiduje się możliwość realizacji projektów dotyczących w szczególności:

- instrumenty wsparcia finansowego dla zatrudnienia pracowników wypełniających zadania związane z przygotowaniem, wyborem, oceną, monitorowaniem projektów i programu, weryfikacją płatności i kontrolą finansową – w zakresie priorytetów współfinansowanych z EFRR,
- wsparcia procesu oceny i selekcji projektów w zakresie priorytetów współfinansowanych z EFRR,
- organizacji i obsługi Komitetu Monitorującego, a także analizy danych na potrzeby monitorowania i wdrażania programu,
- wsparcia procesu kontroli programu,
- zakupu i instalacji sprzętu komputerowego oraz innego wyposażenia biurowego przez jednostki zaangażowane we wdrażanie priorytetów współfinansowanych z EFRR ,
- przygotowania analiz, badań i sprawozdań na potrzeby procesu wdrażania programu,

- podnoszenia kwalifikacji personelu zaangażowanego we wdrażanie priorytetów współfinansowanych z EFRR,
- ewaluacji,
- realizacji Planu Komunikacji oraz działań informacyjnych i promocyjnych.

Wsparcie instytucji zaangażowanych w zarządzanie Programem Operacyjnym jest kluczowe dla zapewnienia efektywnego oraz zgodnego z politykami wspólnotowymi jego realizacji. Poza tym istotne jest wsparcie działań informacyjnych i promocyjnych w ramach programu, ponieważ od ich skuteczności zależeć będzie ilość i jakość zgłaszanych projektów, a co za tym idzie efektywne wykorzystanie środków.

Analiza sytuacji jednostek zaangażowanych w zarządzanie Programami Operacyjnymi w latach 2004-2006 wykazuje, iż w zakresie zarządzania programem niezbędne jest zatrudnienie wykwalifikowanego personelu, szkolenie pracowników, wyposażenie w niezbędny sprzęt oraz zapewnienie właściwej obsługi Komitetowi Monitorującemu.

Głównymi beneficjentami w ramach Priorytetu będzie Instytucja Zarządzająca Programem oraz instytucje uczestniczące w zarządzaniu elementami programu.

Wskaźniki

PRIORYTET XIV				
	Nazwa wskaźnika	Wartość w roku bazowym	Zakładana wartość w roku docelowym	Źródło danych /częstotliwość pomiaru
Wskaźniki produktu	Liczba szkoleń, warsztatów, seminariów, konferencji	0	700	Monitoring programu
	Wolumen opublikowanych tekstów, ulotek i broszur promujących wykorzystanie funduszy PO IiŚ	0	7 000 000	Monitoring programu
	Średnie zatrudnienie w relacji do potrzeb		90%	Informacje uzyskane od poszczególnych instytucji
Wskaźniki rezultatu	Ocena szkolenia, warsztatu, seminarium, konferencji, spotkania		4	Ankieta (skala oceny: 0-4)
	Ocena dostępności i przepływu informacji w systemie realizacji		4	Ankieta wśród uczestników systemu realizacji (skala oceny: 0-4)

	Liczba rozpatrzonych rekomendacji zawartych w raportach ewaluacyjnych (udział wśród ogółu w %)	-	100%	Dane z systemu monitorowania
Wskaźniki oddziaływania	Efektywność realizacji PO IiŚ		4	Ankieta wśród uczestników systemu realizacji (skala oceny: 0-6), raporty ewaluacyjne

Priorytet XV: Pomoc techniczna dla wsparcia zdolności instytucjonalnych w instytucjach uczestniczących we wdrażaniu priorytetów współfinansowanych z Funduszu Spójności

Główny cel Priorytetu:

Zapewnienie odpowiednich zdolności instytucjonalnych w instytucjach uczestniczących we wdrażaniu Programu

Cele szczegółowe Priorytetu:

Zapewnienie w instytucjach uczestniczących we wdrażaniu priorytetów współfinansowanych z Funduszu Spójności:

- Odpowiedniego poziomu zatrudnienia (ilościowego);
- Zatrudnienia pracowników o odpowiednich kwalifikacjach i doświadczeniu;
- Ograniczenia rotacji pracowników spowodowanej niskim poziomem wynagrodzeń
- Podniesienia kwalifikacji personelu zaangażowanych we wdrażanie projektów i priorytetów współfinansowanych z Funduszu Spójności

Opis i uzasadnienie Priorytetu

W ramach Priorytetu dofinansowanie uzyskują działania obejmujące wsparcie zdolności instytucjonalnych w instytucjach uczestniczących we wdrażaniu priorytetów współfinansowanych z Funduszu Spójności.

Jednym z głównych problemów w okresie programowania 2004-2006, podkreślanym przez Komisję Europejską, były trudności instytucji uczestniczących we wdrażaniu projektów współfinansowanych przez Fundusz Spójności i fundusze strukturalne związane z zatrudnieniem odpowiedniej liczby pracowników o właściwych kwalifikacjach oraz z wysoką rotacją personelu. Trudności ww. instytucji wynikały ze zbyt niskiego, niekonkurencyjnego w porównaniu do sektora prywatnego poziomu wynagrodzeń w tych instytucjach. Niezapewnienie instytucjom uczestniczącym we wdrażaniu Programu odpowiedniego poziomu i jakości zatrudnienia uniemożliwi sprawną realizację Programu, co w konsekwencji doprowadzi do niewykorzystania dostępnych w ramach Programu środków.

Przewiduje się możliwość realizacji projektów dotyczących w szczególności:

- instrumentów wsparcia finansowego dla zatrudnienia pracowników wypełniających zadania związane z przygotowaniem, wyborem, oceną, monitorowaniem projektów i

programu, weryfikacją płatności i kontrolą – w zakresie priorytetów współfinansowanych z Funduszu Spójności;

- wsparcia procesu oceny i selekcji projektów w zakresie priorytetów współfinansowanych z Funduszu Spójności,
- zakupu i instalacji sprzętu komputerowego oraz innego wyposażenia biurowego przez jednostki zaangażowane we wdrażanie priorytetów współfinansowanych z Funduszu Spójności
- podnoszenia kwalifikacji personelu zaangażowanego we wdrażanie priorytetów współfinansowanych z Funduszu Spójności,

Głównymi beneficjentami w ramach Priorytetu będzie Instytucja Zarządzająca Programem oraz instytucje uczestniczące w zarządzaniu elementami programu.

Wskaźniki

PRIORYTET XV				
	Nazwa wskaźnika	Wartość w roku bazowym	Zakładana wartość w roku docelowym	Źródło danych /częstotliwość pomiaru
Wskaźniki produktu	Liczba szkoleń, warsztatów, seminariów, konferencji	0	400	Monitoring Programu
	Liczba pracowników, którzy otrzymali wsparcie			Informacje od poszczególnych instytucji
Wskaźniki rezultatu	Średnie zatrudnienie w relacji do potrzeb		90%	Informacje od poszczególnych instytucji
	Rotacja pracowników		<20% rocznie	Informacje od poszczególnych instytucji

4. KOMPLEMENTARNOŚĆ Z DZIAŁANAMI WSPÓŁFINANSOWANYMI Z INNYCH FUNDUSZY I PROGRAMÓW OPERACYJNYCH

W ramach Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko zakłada się następującą komplementarność działań:

Priorytet I: Gospodarka wodno-ściekowa

Projekty w ramach priorytetu są komplementarne z 16 Regionalnymi Programami Operacyjnymi. W programach tych ze środków EFRR są planowane do realizacji indywidualne projekty dotyczące oczyszczania ścieków oraz zaopatrzenia w wodę w aglomeracjach od 2000 RLM do 15 000 RLM. Natomiast w ramach PO Infrastruktura i Środowisko planowane są do realizacji w/w projekty finansowane ze środków Funduszu Spójności w aglomeracjach od 15 000 RLM. Poza tym w przypadku aglomeracji pomiędzy 2 tys. RLM, a 15 tys. RLM będzie możliwa realizacja powyższych projektów ze środków Funduszu Spójności w ramach PO Infrastruktura i Środowisko w ramach grup projektów, dla których podmiotem odpowiedzialnym za koordynację będzie właściwy miejscowo Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej.

Priorytet II: Gospodarka odpadami i ochrona powierzchni ziemi

Projekty w ramach priorytetu są komplementarne z 16 Regionalnymi Programami Operacyjnymi. W programach tych ze środków EFRR są planowane do realizacji projekty w zakresie gospodarki odpadami przewidziane w wojewódzkich programach gospodarki odpadami. Natomiast w ramach PO Infrastruktura i Środowisko planowane są do realizacji w/w projekty finansowane ze środków Funduszu Spójności.

Ponadto w ramach 16 RPO planowane są ze środków EFRR projekty w zakresie rekultywacji terenów zdegradowanych na cele inne niż środowiskowe o wartości do 5 mln euro. Natomiast w ramach PO Infrastruktura i Środowisko planowane są do realizacji w/w projekty finansowane ze środków Funduszu Spójności, których wartość przekracza 5 mln euro, na cele przyrodnicze.

Priorytet III: Bezpieczeństwo ekologiczne

Projekty w ramach priorytetu są komplementarne z 16 Regionalnymi Programami Operacyjnymi. W programach tych ze środków EFRR są planowane do realizacji projekty w zakresie ochrony przeciwpowodziowej o wartości do 10 mln euro, a także regulacja cieków wodnych, tworzenie polderów (w tym zalesianie) oraz odtwarzanie naturalnych terenów zalewowych, budowa i modernizacja małych zbiorników wielozadaniowych o pojemności mniejszej niż 10 mln m³ i stopni wodnych. Natomiast w ramach PO Infrastruktura i Środowisko planowane są do realizacji w/w projekty finansowane ze środków Funduszu Spójności powyżej wskazanych wielkości, wskazane w liście indykatywnej oraz ponadregionalne programy małej retencji, urządzenia wodne o I oraz II klasie budowli wodnych. W przypadku projektów z zakresu nadzwyczajnych zagrożeń środowiska i monitoringu jego stanu w ramach Regionalnych Programów Operacyjnych będą realizowane projekty poniżej 1 mln euro. Natomiast w ramach PO Infrastruktura i Środowisko ze środków Funduszu Spójności będą mogły również uzyskać wsparcie w/w projekty powyżej 1 mln euro.

Priorytet IV: Przedsięwzięcia dostosowujące przedsiębiorstwa do wymogów ochrony środowiska

Projekty w ramach priorytetu są komplementarne z 16 Regionalnymi Programami Operacyjnymi. W programach tych ze środków EFRR są planowane do realizacji projekty

dotyczące wsparcia dla małych i średnich przedsiębiorstw w zakresie: systemów zarządzania środowiskowego, racjonalizacji gospodarki zasobami i odpadami, gospodarki wodno-ściekowej, ochrony powietrza, gospodarowania odpadami przemysłowymi lub niebezpiecznymi, wdrażania najlepszych dostępnych technik. Natomiast w ramach PO Infrastruktura i Środowisko planowane są do realizacji w/w projekty finansowane ze środków EFRR dotyczące dużych przedsiębiorstw, w tym w zakresie ochrony powietrza projekty dla dużych źródeł spalania powyżej 50 MW zapisane w załączniku do Traktatu Akcesyjnego.

Priorytet V: Ochrona przyrody i kształtowanie postaw ekologicznych

Projekty w ramach priorytetu są komplementarne z 16 Regionalnymi Programami Operacyjnymi. W programach tych ze środków EFRR są planowane do realizacji projekty w zakresie ochrony siedlisk o wartości poniżej 0,1 mln euro, budowy infrastruktury służącej promocji obszarów Natura 2000, w tym centrów edukacji ekologicznej, ponadto projekty budowy przejść dla zwierząt i likwidacja barier poniżej 0,1 mln euro, projekty z zakresu zachowania różnorodności gatunkowej poniżej 0,1 mln euro, projekty z zakresu edukacji ekologicznej o wartości poniżej 0,1 mln euro, kampanie promocyjne i informacyjne oraz imprezy masowe o wartości poniżej 0,5 mln euro. Natomiast w ramach PO Infrastruktura i Środowisko planowane są do realizacji w/w projekty finansowane ze środków EFRR powyżej wskazanych wartości, bardziej kompleksowe, a w przypadku działań promocyjnych i informacyjnych o znaczeniu ponadregionalnym. Projekty odnoszące się do zwiększenia drożności korytarzy ekologicznych są również komplementarne do PO Zrównoważony rozwój sektorów rybołówstwa i nadbrzeżnych obszarów rybackich, natomiast przedsięwzięcia odnoszące się do sporządzenia planów ochrony są komplementarne do PO Rozwój obszarów wiejskich.

Priorytet VI: Transeuropejskie sieci transportowe TEN-T

Projekty w ramach Priorytetu są komplementarne z 16 Regionalnymi Programami Operacyjnymi. W programach tych ze środków EFRR są planowane do realizacji projekty o znaczeniu regionalnym i lokalnym z zakresu infrastruktury drogowej (drogi wojewódzkie, powiatowe, gminne) głównie stanowiące połączenie z systemem dróg TEN-T. Natomiast w ramach PO Infrastruktura i Środowisko planowane są do realizacji projekty dotyczące dróg znajdujących się w korytarzach TEN-T finansowane ze środków Funduszu Spójności.

Ponadto w ramach Programów Europejskiej Współpracy Terytorialnej przewidziano projekty w zakresie modernizacji lokalnej infrastruktury drogowej w regionach przygranicznych.

Poza tym w ramach Priorytetu ze środków Funduszu Spójności wsparcie może uzyskać infrastruktura 8 lotnisk, które znajdują się w sieci TEN-T. Natomiast w ramach 16 RPO ze środków EFRR wsparcie mogą otrzymać pozostałe lotniska.

Priorytet VII : Transport przyjazny środowisku

Projekty w ramach Priorytetu są komplementarne z 16 Regionalnymi Programami Operacyjnymi. W programach tych są planowane do realizacji projekty infrastrukturalne o znaczeniu regionalnym. Projekty powinny być spójne z projektami infrastrukturalnymi w sieciach TEN-T.

Minimalna wartość projektów z zakresu infrastruktury kolejowej została określona w PO Infrastruktura i Środowisko na 10 mln euro, natomiast infrastruktury morskiej oraz intermodalnej na 5 mln euro. W zakresie transportu publicznego PO Infrastruktura i Środowisko będzie wspierał projekty o wartości powyżej 25 mln euro zlokalizowane w 9 obszarach metropolitalnych: Warszawa, Kraków, Katowice, Łódź, Wrocław, Poznań,

Szczecin, Toruń-Bydgoszcz, Trójmiasto. Pozostałe obszary metropolitalne (Białystok, Lublin i Rzeszów) mogą uzyskać wsparcie ze środków PO „Rozwój Polski Wschodniej”.

Priorytet VIII: Bezpieczeństwo transportu i krajowe sieci transportowe

Projekty w ramach Priorytetu są komplementarne z 16 Regionalnymi Programami Operacyjnymi oraz z PO „Rozwój Polski Wschodniej”. Komplementarność ta wynika z faktu, że w tych programach są również planowane do realizacji ze środków EFRR projekty o znaczeniu regionalnym z zakresu infrastruktury transportowej (drogi wojewódzkie, powiatowe i gminne). Powinny one być spójne z projektami infrastruktury transportowej znaczenia krajowego, które otrzymają wsparcie ze środków EFRR w ramach PO Infrastruktura i Środowisko.

Ponadto w ramach Programów Europejskiej Współpracy Terytorialnej przewidziano projekty w zakresie modernizacji infrastruktury drogowej w regionach przygranicznych.

Priorytet IX: Infrastruktura drogowa w Polsce wschodniej

Projekty w ramach Priorytetu są komplementarne z projektami drogowymi (drogi gminne, powiatowe i wojewódzkie) w ramach 5 Regionalnych Programów Operacyjnych województw Polski Wschodniej. W programach tych ze środków EFRR są planowane do realizacji projekty o znaczeniu regionalnym i lokalnym z zakresu infrastruktury drogowej (drogi wojewódzkie, powiatowe, gminne).

W ramach PO Infrastruktura i Środowisko planowane są do realizacji projekty dotyczące dróg znajdujących się w korytarzach TEN-T finansowane ze środków Funduszu Spójności.

Poza tym wsparcie będzie komplementarne ze wsparciem przewidzianym w ramach Programu Operacyjnego „Rozwój Polski Wschodniej” (drogi wojewódzkie) oraz w Programach Europejskiej Współpracy Terytorialnej (projekty w zakresie modernizacji lokalnej infrastruktury drogowej w regionach przygranicznych).

Minimalna wartość projektów w ramach tego priorytetu została określona w PO Infrastruktura i Środowisko na 10 mln euro.

Priorytet X: Infrastruktura energetyczna przyjazna środowisku

Projekty w ramach Priorytetu są komplementarne z Regionalnymi Programami Operacyjnymi. W programach tych planowane do realizacji są projekty ze środków EFRR w zakresie odnawialnych źródeł energii o wartości poniżej 5 mln euro, projekty dotyczące lokalnej infrastruktury przesyłu energii elektrycznej o wartości poniżej 5 mln euro. Natomiast w ramach PO Infrastruktura i Środowisko planowane są do realizacji w/w projekty finansowane ze środków Funduszu Spójności powyżej wskazanych wartości. Ten sam próg i podział zadań obowiązuje w przypadku inwestycji dotyczących budowy nowych oraz modernizacji istniejących sieci ciepłowniczych oraz budowy małych i średnich jednostek wytwarzania energii elektrycznej i ciepła w skojarzeniu.

Inwestycje w obszarze odnawialnych źródeł energii, w tym biopaliw, będą komplementarne w stosunku do Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich.

Priorytet XI: Bezpieczeństwo energetyczne

Projekty w ramach Priorytetu są komplementarne z Regionalnymi Programami Operacyjnymi. W programach tych mogą być realizowane projekty dotyczące budowy systemów dystrybucji gazu ziemnego na terenach niezgazyfikowanych oraz modernizacja istniejących sieci dystrybucji. Natomiast w ramach PO Infrastruktura i Środowisko planowane są do realizacji projekty dotyczące rozwoju systemów przesyłowych energii

elektrycznej, gazu ziemnego i ropy naftowej oraz budowa i rozbudowa podziemnych magazynów gazu ziemnego.

Priorytet XII: Kultura i dziedzictwo kulturowe

Projekty w ramach Priorytetu są komplementarne z Regionalnymi Programami Operacyjnymi, w których ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego są planowane do realizacji projekty o wartości do 5 mln euro z zakresu infrastruktury kultury oraz zachowania i ochrony dziedzictwa kulturowego o znaczeniu lokalnym i regionalnym.

Natomiast w ramach PO Infrastruktura i Środowisko planowane są do realizacji projekty z zakresu infrastruktury kultury oraz zachowania i ochrony dziedzictwa kulturowego o znaczeniu ponadregionalnym finansowane ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego o wartości powyżej 5 mln euro, za wyjątkiem projektów dotyczących:

- instytucji kultury: państwowych oraz współprowadzonych przez ministra właściwego ds. kultury i dziedzictwa narodowego,
- konserwacji muzealiów, archiwaliów, starodruków, księgozbiorów oraz innych zabytków ruchomych,
- rozwoju zasobów cyfrowych w dziedzinie zasobów bibliotecznych i archiwalnych oraz zasobów wirtualnych muzeów,
- tworzenia kompleksowych systemów informacji oraz zabezpieczeń przed nielegalnym wywozem dzieł sztuki przez granice oraz zabezpieczenie zabytków przed kradzieżą i zniszczeniem,
- tworzenia systemów zabezpieczeń obiektu i zbiorów przed kradzieżą i zniszczeniem,
- szkół i uczelni artystycznych,

dla których minimalna wartość wynosić będzie 1 mln euro.

W ramach Regionalnych Programów Operacyjnych dopuszcza się możliwość realizacji projektów z zakresu kultury i dziedzictwa kulturowego o znaczeniu regionalnym o wartości powyżej 5 mln euro w przypadku, gdy na „listach projektów kluczowych dla samorządów”, umieszczonych w poszczególnych Regionalnych Programach Operacyjnych, zostaną umieszczone takie projekty, a ich realizacja w istotny sposób przyczyni się do wzrostu gospodarczego lub rozwoju regionów.

Poza tym projekty z zakresu kultury są komplementarne z projektami z zakresu Społeczeństwa Informacyjnego w ramach PO Innowacyjna Gospodarka. Występuje tu ponadto komplementarność z PO Rozwój obszarów wiejskich, gdzie planuje się realizację projektów z zakresu kultury na obszarach gmin wiejskich i wiejsko-miejskich do 5 tysięcy mieszkańców. Ponadto w ramach Programów Europejskiej Współpracy Terytorialnej przewiduje się projekty z zakresu kultury o znaczeniu ponadgranicznym. PO Kapitał Ludzki zaś przewiduje wsparcie lokalnych inicjatyw kulturalno – integracyjnych.

Priorytet XIII: Bezpieczeństwo zdrowotne i poprawa efektywności systemu ochrony zdrowia

Projekty w ramach Priorytetu są komplementarne z Regionalnymi Programami Operacyjnymi, w których wsparcie otrzyma lokalna i regionalna infrastruktura zdrowia, dla których organem założycielskim są jednostki samorządu terytorialnego, w zakresie nie obejmującym wsparcia ratownictwa medycznego. Natomiast ze środków PO Infrastruktura i Środowisko wsparcie otrzyma system ratownictwa medycznego, a także infrastruktura ochrony zdrowia o znaczeniu ponadregionalnym, dla której organem założycielskim jest minister lub centralny organ administracji rządowej, publiczna uczelnia medyczna lub publiczna uczelnia prowadząca działalność dydaktyczną lub badawczą w dziedzinie nauk medycznych. Poza tym wsparcie infrastrukturalne w ramach Priorytetu będzie

komplementarne z projektami dotyczącymi Społeczeństwa Informacyjnego realizowanymi w ramach PO Innowacyjna Gospodarka.

Priorytet XIV: Pomoc techniczna dla wsparcia procesu zarządzania Programem oraz upowszechniania wiedzy na temat wsparcia ze środków Unii Europejskiej

Projekty w ramach Priorytetu są komplementarne z PO Pomoc techniczna 2007–2013, który nakierowany jest na wsparcie horyzontalnych działań i procesów z zakresu zarządzania, wdrażania, monitorowania, oceny i kontroli realizacji NSRO, a także przygotowania projektów oraz rozpowszechniania informacji i promocji operacji funduszy strukturalnych..

Priorytet XV: Pomoc techniczna dla wsparcia zdolności instytucjonalnych w instytucjach uczestniczących we wdrażaniu priorytetów współfinansowanych z Funduszu Spójności

Projekty w ramach Priorytetu są komplementarne z PO Pomoc techniczna 2007-2013, w ramach którego przewidywane są do realizacji projekty wspierające proces realizacji Narodowych Strategicznych Ram Odniesienia 2007-2013, m.in. poprzez wsparcie zasobów ludzkich oraz poprawę funkcjonowania instytucji realizujących NSRO.

Szczegółowa informacja na temat demarkacji i koordynacji działań Priorytetów Programu Operacyjnego z innymi programami operacyjnymi znajduje się w załączniku nr 2.

5. PLAN FINANSOWY

W realizację Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko na lata 2007-2013 zostanie zaangażowanych **26 054,8 mln euro**, w tym: ze środków Unii Europejskiej – 21 275,2 mln euro (w tym ze środków Funduszu Spójności – 18 927,6 mln euro oraz Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego – 2 347,6 mln euro), z publicznych środków krajowych – 3 754,6 mln euro.

W projekcie przyjęto, że poziom współfinansowania ze środków wspólnotowych wynosi 85% wszystkich środków publicznych. Obok środków publicznych w realizacji PO IiŚ będą zaangażowane także środki prywatne – pomoc kierowana do przedsiębiorstw będzie podlegała zasadom konkurencji. Łączną wartość środków prywatnych przyjęto w wysokości 1 025 mln euro.

Rozdysponowanie środków Funduszu Spójności i Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w układzie poszczególnych priorytetów przedstawiono w poniższej tabeli. W poniższej tabeli nr 10 wskazano również indykatywne rozbieżności pomiędzy poszczególnymi kategoriami interwencji⁸⁵:

Tabela 11. Plan finansowy i indykatywny podział na kategorie interwencji.

Nr kategorii interwencji	Priorytety Kategorie interwencji	Kategoria "lizbońska" (T/N)	Szacunkowy podział pomiędzy kategorie	Wkład wspólnotowy [mln euro]		Wydatki „lizbońskie”
				EFRR	FS	
P I	Gospodarka wodno-ściekowa					
45	Woda pitna (gospodarka i dystrybucja)	N	10%		2 473,0	
46	Oczyszczanie ścieków	N	90%			
P II	Gospodarka odpadami i ochrona powierzchni ziemi					
44	Gospodarka odpadami komunalnymi i przemysłowymi	N	85%		973,0	
50	Rekultywacja terenów przemysłowych i zdegradowanych	N	12%			
53	Zapobieganie ryzyku	N	3%			
P III	Bezpieczeństwo ekologiczne					
53	Zapobieganie ryzyku	N	100%		473,0	
P IV	Przedsięwzięcia dostosowujące przedsiębiorstwa do wymogów ochrony środowiska					
44	Gospodarka odpadami komunalnymi i przemysłowymi	N	30%	200,0		
48	Zintegrowane zapobieganie i kontrola zanieczyszczeń	N	15%			
46	Oczyszczanie ścieków	N	25%			
47	Jakość powietrza	N	25%			
55	Inne działania z zakresu ochrony środowiska i zapobiegania ryzykom	N	5%			
P V	Ochrona przyrody i kształtowanie postaw ekologicznych					
51	Promowanie bioróżnorodności i ochrona przyrody	N	100%	89,8		
P VI	Transeuropejskie sieci transportowe TEN-T					
21	Autostrady (TEN-T)	T	30%		7 373,0	7 373,0

⁸⁵ Zgodnie z wymogami art. 36 ust. 1 lit. d) rozporządzenia ogólnego i zgodnie z listą kategorii interwencji zaproponowaną przez Komisję Europejską w projekcie rozporządzenia wykonawczego z dn. 22 maja 2006 r.

22	Drogi krajowe	T	65%			
29	Lotniska	T	5%			
P VII	Transport przyjazny środowisku					
16	Linie kolejowe	T	7%			
17	Linie kolejowe (TEN-T)	T	54%			
19	Tabor kolejowy (TEN-T)	N	7%			
22	Drogi krajowe	T	2%		5 963,0	5 564,5
27	Transport intermodalny	T	2%			
30	Porty	T	7%			
32	Drogi wodne śródlądowe (TEN-T)	T	1%			
53	Promocja czystego miejskiego transportu publicznego	T	20%			
P VIII	Bezpieczeństwo transportu i krajowe sieci transportowe					
22	Drogi krajowe	T	93%	900,0		900,0
28	Inteligentne systemy transportowe	T	7%			
29	Lotniska	T	0%			
P IX	Infrastruktura drogowa w Polsce wschodniej				973,0	973,0
22	Drogi krajowe	T	100%			
P X	Infrastruktura energetyczna przyjazna środowisku					
39	Odnawialne źródła energii: energia wiatrowa	T	25%			
41	Odnawialne źródła energii: biomasa	T	32%		510,6	510,6
42	Odnawialne źródła energii: energia wodna, geotermalna i inne	T	6%			
43	Efektywność energetyczna, kogeneracja, zarządzanie energią	T	37%			
P XI	Bezpieczeństwo energetyczne					
33	Energia elektryczna	N	10%	470,0		47,0
34	Energia elektryczna (TEN-E)	T	10%			
35	Gaz ziemny	N	60%			
37	Ropa naftowa i produkty ropopochodne	N	20%			
P XII	Kultura i dziedzictwo kulturowe					
58	Ochrona i zachowanie dziedzictwa kulturowego	N	40%	350,0		
59	Rozwój infrastruktury kulturalnej	N	60%			
P XIII	Bezpieczeństwo zdrowotne i poprawa efektywności systemu ochrony zdrowia				150,0	
76	Infrastruktura zdrowia	N	100%			
P XIV	Pomoc techniczna dla wsparcia procesu zarządzania Programem oraz upowszechnienia wiedzy na temat wsparcia ze środków Unii Europejskiej				70,4	
85	Przygotowanie, wdrażanie, monitoring i kontrola	N	83%			
86	Ewaluacja, badania, informacja i komunikacja	N	17%			
P XV	Pomoc techniczna dla wsparcia zdolności instytucjonalnych w instytucjach uczestniczących we wdrażaniu Programu					
81	Zdolności instytucjonalne	N	100%		189,0	
	Rezerwa			117,4		
	Razem alokacja 2007-2013			2 347,6	18 927,6	
W tym: wydatki realizujące strategię lizbońską		72,2%		947,0	14 421,1	15 368,1

W ramach programu przewidziano rezerwę w wysokości 5% środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego.

Jak wskazano w powyższej tabeli, w ramach Programu Operacyjnego 72,2% całości środków zostanie przeznaczonych na kategorie interwencji objęte tzw. zasadą „eamarkingu”, czyli zostanie przeznaczone na osiągnięcie celów Strategii Lizbońskiej.

Tabela 11. Indykatywna tabela finansowa dla Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko w mln euro (podział wg priorytetów).

Dane zawarte w tabeli nr 11 zostaną zweryfikowane w zakresie wysokości publicznego i prywatnego współfinansowania w wyniku dalszych prac nad Programem Operacyjnym Infrastruktura i Środowisko, ustaleń prac grupy roboczej Ministerstwa Finansów, procesu negocjacji z Komisją Europejską oraz konsultacji społeczno-gospodarczych Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko.

Szacunkowy plan finansowy Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko														
Lata	Ogółem	Środki publiczne (UE + współfinansowanie krajowe)	Wkład wspólnotowy						Krajowy wkład publiczny				Prywatne	Pożyczki EBI
			Ogółem	EFRR	EFS	FS	EFRRROW	EFR	Ogółem	Budżet państwa	Budżet jednostek samorządu terytorialnego	Inne		
			1=2+13	2=3+9	3=4+5+6+7+8	4	5	6	7	8	9=10+11+12	10		
Priorytet I														
2007	281,0	281,0	238,9			238,9				42,2	4,2	35,8	2,1	
2008	329,3	329,3	279,9			279,9				49,4	4,9	42,0	2,5	
2009	377,6	377,6	321,0			321,0				56,6	5,7	48,1	2,8	
2010	410,8	410,8	349,2			349,2				61,6	6,2	52,4	3,1	
2011	458,5	458,5	389,7			389,7				68,8	6,9	58,5	3,4	
2012	503,6	503,6	428,1			428,1				75,5	7,6	64,2	3,8	
2013	548,4	548,4	466,2			466,2				82,3	8,2	69,9	4,1	
2007-2013	2 909,4	2 909,4	2 473,0			2 473,0				436,4	43,6	371,0	21,8	
Priorytet II														
2007	110,6	110,6	94,0			94,0				16,6	5,0	11,6		
2008	129,6	129,6	110,1			110,1				19,4	5,8	13,6		
2009	148,6	148,6	126,3			126,3				22,3	6,7	15,6		
2010	161,6	161,6	137,4			137,4				24,2	7,3	17,0		

2011	180,4	180,4	153,3			153,3			27,1	8,1	18,9		
2012	198,1	198,1	168,4			168,4			29,7	8,9	20,8		
2013	215,8	215,8	183,4			183,4			32,4	9,7	22,7		
2007-2013	1 144,7	1 144,7	973,0			973,0			171,7	51,5	120,2		
Priorytet III													
2007	53,8	53,8	45,7			45,7			8,1	6,5	1,6		
2008	63,0	63,0	53,5			53,5			9,4	7,6	1,9		
2009	72,2	72,2	61,4			61,4			10,8	8,7	2,2		
2010	78,6	78,6	66,8			66,8			11,8	9,4	2,4		
2011	87,7	87,7	74,5			74,5			13,2	10,5	2,6		
2012	96,3	96,3	81,9			81,9			14,4	11,6	2,9		
2013	104,9	104,9	89,2			89,2			15,7	12,6	3,1		
2007-2013	556,5	556,5	473,0			473,0			83,5	66,8	16,7		
Priorytet IV													
2007	36,1	34,0	28,9	28,9					5,1		5,1	2,2	
2008	36,3	34,1	29,0	29,0					5,1		5,1	2,2	
2009	36,4	34,2	29,1	29,1					5,1		5,1	2,2	
2010	35,2	33,1	28,1	28,1					5,0		5,0	2,1	
2011	35,3	33,2	28,2	28,2					5,0		5,0	2,1	
2012	35,4	33,3	28,3	28,3					5,0		5,0	2,1	
2013	35,6	33,5	28,4	28,4					5,0		5,0	2,1	
2007-2013	250,3	235,3	200,0	200,0					35,3		35,3	15,0	
Priorytet V													
2007	15,3	15,3	13,0	13,0					2,3	1,8	0,5		
2008	15,3	15,3	13,0	13,0					2,3	1,8	0,5		
2009	15,4	15,4	13,0	13,0					2,3	1,8	0,5		
2010	14,8	14,8	12,6	12,6					2,2	1,8	0,4		

2011	14,9	14,9	12,7	12,7					2,2	1,8	0,4		
2012	15,0	15,0	12,7	12,7					2,2	1,8	0,4		
2013	15,0	15,0	12,8	12,8					2,3	1,8	0,5		
2007-2013	105,6	105,6	89,8	89,8					15,8	12,6	3,2		
Priorytet VI													
2007	857,2	837,9	712,2		712,2				125,7	100,6	12,6	12,6	19,3
2008	1 004,6	981,9	834,6		834,6				147,3	117,8	14,7	14,7	22,6
2009	1 151,9	1 125,9	957,0		957,0				168,9	135,1	16,9	16,9	26,0
2010	1 253,0	1 224,8	1 041,1		1 041,1				183,7	147,0	18,4	18,4	28,2
2011	1 398,6	1 367,0	1 162,0		1 162,0				205,1	164,0	20,5	20,5	31,5
2012	1 536,1	1 501,5	1 276,3		1 276,3				225,2	180,2	22,5	22,5	34,6
2013	1 672,8	1 635,1	1 389,8		1 389,8				245,3	196,2	24,5	24,5	37,7
2007-2013	8 874,1	8 674,1	7 373,0		7 373,0				1 301,1	1 040,9	130,1	130,1	200,0
Priorytet VII													
2007	697,0	677,7	576,0		576,0				101,7	67,1	24,4	10,2	19,3
2008	816,8	794,1	675,0		675,0				119,1	78,6	28,6	11,9	22,6
2009	936,5	910,6	774,0		774,0				136,6	90,1	32,8	13,7	26,0
2010	1 018,8	990,6	842,0		842,0				148,6	98,1	35,7	14,9	28,2
2011	1 137,1	1 105,6	939,8		939,8				165,8	109,5	39,8	16,6	31,5
2012	1 249,0	1 214,3	1 032,2		1 032,2				182,2	120,2	43,7	18,2	34,6
2013	1 360,1	1 322,4	1 124,0		1 124,0				198,4	130,9	47,6	19,8	37,7
2007-2013	7 215,3	7 015,3	5 963,0		5 963,0				1 052,3	694,5	252,6	105,2	200,0
Priorytet VIII													
2007	154,3	152,9	130,0	130,0					22,9	18,3	4,6		1,4
2008	154,9	153,4	130,4	130,4					23,0	18,4	4,6		1,4
2009	155,3	153,8	130,8	130,8					23,1	18,5	4,6		1,5
2010	150,2	148,8	126,5	126,5					22,3	17,9	4,5		1,4

2011	150,8	149,4	127,0	127,0					22,4	17,9	4,5	1,4
2012	151,3	149,9	127,4	127,4					22,5	18,0	4,5	1,4
2013	152,0	150,6	128,0	128,0					22,6	18,1	4,5	1,4
2007-2013	1 068,8	1 058,8	900,0	900,0					158,8	127,1	31,8	10,0
Priorytet IX												
2007	110,6	110,6	94,0		94,0				16,6	16,6		
2008	129,6	129,6	110,1		110,1				19,4	19,4		
2009	148,6	148,6	126,3		126,3				22,3	22,3		
2010	161,6	161,6	137,4		137,4				24,2	24,2		
2011	180,4	180,4	153,3		153,3				27,1	27,1		
2012	198,1	198,1	168,4		168,4				29,7	29,7		
2013	215,8	215,8	183,4		183,4				32,4	32,4		
2007-2013	1 144,7	1 144,7	973,0		973,0				171,7	171,7		
Priorytet X												
2007	91,8	58,0	49,3		49,3				8,7	8,7		33,8
2008	107,6	68,0	57,8		57,8				10,2	10,2		39,6
2009	123,4	78,0	66,3		66,3				11,7	11,7		45,4
2010	134,2	84,8	72,1		72,1				12,7	12,7		49,4
2011	149,8	94,7	80,5		80,5				14,2	14,2		55,2
2012	164,6	104,0	88,4		88,4				15,6	15,6		60,6
2013	179,2	113,2	96,2		96,2				17,0	17,0		66,0
2007-2013	950,7	600,7	510,6		510,6				90,1	90,1		350,0
Priorytet XI												
2007	115,9	79,8	67,9	67,9					12,0		12,0	36,1
2008	116,3	80,1	68,1	68,1					12,0		12,0	36,2
2009	116,7	80,3	68,3	68,3					12,1		12,1	36,3
2010	112,8	77,7	66,0	66,0					11,7		11,7	35,1

2011	113,3	78,0	66,3	66,3					11,7			11,7	35,3	
2012	113,7	78,3	66,6	66,6					11,7			11,7	35,4	
2013	114,2	78,6	66,8	66,8					11,8			11,8	35,6	
2007-2013	802,9	552,9	470,0	470,0					82,9			82,9	250,0	
Priorytet XII														
2007	59,5	59,5	50,5	50,5					8,9	4,2	3,6	1,1		
2008	59,7	59,7	50,7	50,7					9,0	4,2	3,6	1,1		
2009	59,8	59,8	50,9	50,9					9,0	4,2	3,6	1,1		
2010	57,9	57,9	49,2	49,2					8,7	4,1	3,5	1,1		
2011	58,1	58,1	49,4	49,4					8,7	4,1	3,5	1,1		
2012	58,3	58,3	49,6	49,6					8,8	4,1	3,5	1,1		
2013	58,6	58,6	49,8	49,8					8,8	4,1	3,5	1,1		
2007-2013	411,8	411,8	350,0	350,0					61,8	29,0	24,9	7,9		
Priorytet XIII														
2007	25,5	25,5	21,7	21,7					3,8	1,9	1,1	0,8		
2008	25,6	25,6	21,7	21,7					3,8	1,9	1,2	0,8		
2009	25,6	25,6	21,8	21,8					3,8	1,9	1,2	0,8		
2010	24,8	24,8	21,1	21,1					3,7	1,9	1,1	0,7		
2011	24,9	24,9	21,2	21,2					3,7	1,9	1,1	0,7		
2012	25,0	25,0	21,2	21,2					3,7	1,9	1,1	0,7		
2013	25,1	25,1	21,3	21,3					3,8	1,9	1,1	0,8		
2007-2013	176,5	176,5	150,0	150,0					26,5	13,3	7,9	5,3		
Priorytet XIV														
2007	12,0	12,0	10,2	10,2					1,8	1,8				
2008	12,0	12,0	10,2	10,2					1,8	1,8				
2009	12,0	12,0	10,2	10,2					1,8	1,8				
2010	11,6	11,6	9,9	9,9					1,7	1,7				

2011	11,7	11,7	9,9	9,9					1,8	1,8			
2012	11,7	11,7	10,0	10,0					1,8	1,8			
2013	11,8	11,8	10,0	10,0					1,8	1,8			
2007-2013	82,8	82,8	70,4	70,4					12,4	12,4			
Priorytet XV													
2007	21,5	21,5	18,3		18,3				3,2	3,2			
2008	25,2	25,2	21,4		21,4				3,8	3,8			
2009	28,9	28,9	24,5		24,5				4,3	4,3			
2010	31,4	31,4	26,7		26,7				4,7	4,7			
2011	35,0	35,0	29,8		29,8				5,3	5,3			
2012	38,5	38,5	32,7		32,7				5,8	5,8			
2013	41,9	41,9	35,6		35,6				6,3	6,3			
2007-2013	222,4	222,4	189,0		189,0				33,4	33,4			
Rezerwa													
2007	19,9	19,9	17,0	17,0					3,0	3,0			
2008	20,0	20,0	17,0	17,0					3,0	3,0			
2009	20,1	20,1	17,1	17,1					3,0	3,0			
2010	19,4	19,4	16,5	16,5					2,9	2,9			
2011	19,5	19,5	16,6	16,6					2,9	2,9			
2012	19,6	19,6	16,6	16,6					2,9	2,9			
2013	19,6	19,6	16,7	16,7					2,9	2,9			
2007-2013	138,1	138,1	117,4	117,4					20,7	20,7			
Koszty ogółem													
2007	2 662,1	2 549,9	2 167,4	339,0	1 828,4				382,5	242,9	95,8	43,8	112,2
2008	3 045,7	2 920,9	2 482,8	340,2	2 142,6				438,1	279,4	110,6	48,2	124,7
2009	3 429,0	3 291,7	2 797,9	341,1	2 456,8				493,8	315,8	125,4	52,5	137,3
2010	3 676,8	3 532,3	3 002,4	329,8	2 672,6				529,8	339,8	135,3	54,8	144,5

2011	4 056,1	3 899,1	3 314,2	331,2		2 983,0			584,9	375,9	149,9	59,1	157,0	
2012	4 414,4	4 245,6	3 608,8	332,4		3 276,4			636,9	410,0	163,7	63,1	168,8	
2013	4 770,7	4 590,2	3 901,7	333,8		3 567,9			688,5	443,9	177,5	67,2	180,5	
2007-2013	26 054,7	25 029,7	21 275,2	2 347,6		18 927,6			3 754,5	2 407,6	958,3	388,6	1 025,0	

6. SYSTEM WDRAŻANIA

6.1. Uwagi ogólne

Zarządzanie i wdrażanie Programu Operacyjnego „Infrastruktura i Środowisko” jest regulowane przez rozporządzenie Rady nrWE z dniar. ustanawiające ogólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego oraz Funduszu Spójności oraz przez rozporządzenie Komisji Nr/WE z dnia r. ustanawiające szczegółowe zasady wykonania rozporządzenia Rady Nr/WE ustanawiającego ogólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego oraz Funduszu Spójności i rozporządzenia Rady i Parlamentu Europejskiego Nr dotyczącego Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego.

Niniejszy rozdział zawiera ustalenia dotyczące systemu zarządzania i kontroli wdrażania Programu Operacyjnego „Infrastruktura i Środowisko” zgodnie z wymogami określonymi w art. 57 rozporządzenia Rady nr/WE z dnia r. Ogólne informacje dotyczące funkcji Instytucji Zarządzającej Narodowej Strategii Spójności (NSS), Instytucji Zarządzającej, Instytucji Certyfikujących, Instytucji Pośredniczących, Instytucji wdrażających, Instytucji Audytowej oraz relacji pomiędzy nimi znajdują się w Narodowej Strategii Spójności na lata 2007-2013.

6.2. Kompetencje instytucji zaangażowanych w zarządzanie Programu Operacyjnego „Infrastruktura i Środowisko”

6.2.1. Instytucja Zarządzająca

Zgodnie z art. 59 rozporządzenia Rady Nr/WE z dniar. wprowadzającego ogólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego i Funduszu Spójności Instytucja Zarządzająca odpowiedzialna jest za skuteczność, efektywność i prawidłowość zarządzania oraz wdrażania programu operacyjnego.

Instytucją Zarządzającą Programem Operacyjnym „Infrastruktura i Środowisko” jest minister właściwy ds. rozwoju regionalnego.

Instytucja Zarządzająca przekazuje realizację części swoich zadań Instytucjom Pośredniczącym, tj. ministrom właściwym, którzy będą realizować zadanie opisane w podrozdziale 6.2.2.

Instytucja Zarządzająca, zgodnie z postanowieniami rozporządzenia Rady Nr, jest odpowiedzialna za:

- a) zapewnienie, że działania wyznaczone do finansowania są zgodne z kryteriami mającymi zastosowanie do programu operacyjnego oraz, że są zgodne ze stosownymi zasadami wspólnotowymi i krajowymi przez cały okres wdrażania,
- b) kontrolę dostarczania produktów i świadczenia usług współfinansowanych oraz za to, że wydatki zadeklarowane dla działań zostały rzeczywiście poniesione i są zgodne z zasadami wspólnotowymi i krajowymi,
- c) zapewnienie, że istnieje system rejestrowania i przechowywania w formie skomputeryzowanej szczegółowych danych księgowych dla każdego działania

w ramach programu operacyjnego oraz, że zbierane są dane dotyczące realizacji, niezbędne do zarządzania finansami, monitorowania, kontroli i oceny,

- d) zapewnienie, że beneficjenci oraz inne organy zaangażowane w realizację działań prowadzą albo system oddzielnej rachunkowości albo nadają właściwy kod księgowy wszystkim transakcjom odnoszącym się do danego działania,
- e) zapewnienie, że ocena programów operacyjnych, o której mowa w art. 45 rozporządzenia Rady (WE) Nrjest prowadzona zgodnie z postanowieniami tego rozporządzenia,
- f) zapewnienie zgodności z wymogami w zakresie informacji i promocji, ustanowionymi w art. 68 rozporządzenia Rady Nr,
- g) dostarczanie Komisji Europejskiej informacji umożliwiających jej ocenę dużych projektów,
- h) ustanowienie procedur dla zapewnienia, że wszystkie dokumenty związane z wydatkami i audytem, niezbędne dla zapewnienia właściwej ścieżki audytu, są przechowywane zgodnie z postanowieniami art. 88 rozporządzenia Rady (WE) nr...,
- i) zapewnienie otrzymywania przez instytucję certyfikującą wszystkich niezbędnych informacji o procedurach i weryfikacjach prowadzonych w związku z wydatkami, dla potrzeb certyfikacji,
- j) kierowanie pracą Komitetu Monitorującego program operacyjny i zapewnienie mu wymaganych dokumentów, umożliwiających monitorowanie wdrażania PO w świetle jego celów,
- k) przygotowanie oraz przekazywanie KE, zatwierdzonych przez Komitet Monitorujący, sprawozdań rocznych i końcowych na temat postępów realizacji programów,
- l) przygotowanie opisu systemu określającego w szczególności organizację i procedury obowiązujące instytucje zarządzające i certyfikujące oraz instytucje pośredniczące, a także instytucje audytowe lub inne instytucje odpowiedzialne za wykonywanie audytu w imieniu instytucji audytowej (zgodnie z art. 70.1 projektu rozporządzenia ogólnego),
- m) przekazywanie Komisji Europejskiej rocznej prognozy wydatków programu na bieżący i następny rok zgodnie z art. 75 ust. 3 rozporządzenia ogólnego.

Ponadto do szczegółowych zadań Instytucji Zarządzającej należy:

- przygotowanie wytycznych dla instytucji pośredniczących do opracowania szczegółowych podręczników i procedur oraz opiniowanie tych dokumentów,
- przygotowanie wzoru sprawozdań dla instytucji pośredniczących oraz wytycznych dotyczących wzorów wniosków aplikacyjnych, umów i innych dokumentów dla beneficjentów, a także weryfikacja i zatwierdzenie przygotowanych przez instytucje pośredniczące wzorów,
- przygotowanie, przy udziale instytucji pośredniczących, podręcznika/wytycznych dotyczących kwalifikowalności wydatków w ramach programu (jeżeli takie wytyczne nie zostaną opracowane przez instytucję koordynującą NSS),
- przygotowanie ogólnych kryteriów wyboru projektów dla programu i przedłożenie ich do akceptacji Komitetu Monitorującego,
- weryfikacja pod względem spełnienia wymogów wynikających z zapisów programu operacyjnego wniosków dotyczących dużych projektów przekazywanych przez instytucje pośredniczące,

- zapewnienie prowadzenia kontroli programu operacyjnego, w tym w szczególności przygotowanie planu kontroli systemowych oraz współpraca z instytucjami pośredniczącymi w przygotowaniu planu kontroli priorytetów oraz ich zatwierdzenie, prowadzenie kontroli systemowych programu,
- dokonywanie oceny postępów realizacji programu na podstawie sprawozdania rocznego,
- przekazywanie Komitetowi Monitorującemu informacji o uwagach Komisji zgłoszonych na podstawie raportu rocznego oraz informowanie Komisji Europejskiej o podjętych działaniach w odpowiedzi na jej uwagi,
- przygotowanie we współpracy z instytucjami pośredniczącymi raportów o nieprawidłowościach oraz przekazywanie ich do uprawnionych instytucji, zgodnie z systemem realizacji NSS,
- zapewnienie prowadzenia ewaluacji programu zgodnie z wymogami UE - w szczególności zadania te dotyczą przygotowania planu ewaluacji dla programu operacyjnego oraz współpracy z instytucjami pośredniczącymi w przygotowaniu planu ewaluacji poszczególnych priorytetów, prowadzenia ewaluacji programu oraz nadzorowania wykonywania ewaluacji przez instytucje pośredniczące,
- w zależności od wybranej opcji w zakresie elektronicznego systemu monitorowania – udział we wdrożeniu i operowaniu systemu centralnego i nadzorowanie realizacji tych zadań przez IP albo – określenie wspólnie z IP zapotrzebowania na systemy w ramach PO i nadzorowanie ich tworzenia oraz funkcjonowania oraz nadzór nad sprawnością współpracy z systemem centralnym w celu zapewnienia prawidłowego zasilania danymi systemu centralnego,
- przygotowywanie we współpracy z instytucjami pośredniczącymi rocznej prognozy wydatków programu na bieżący i następny rok i przekazywanie jej Komisji Europejskiej,
- opracowanie we współpracy z instytucjami pośredniczącymi szczegółowego planu komunikacji dla programu operacyjnego oraz nadzorowanie działań komunikacyjnych prowadzonych przez instytucje pośredniczące.

Instytucja Zarządzająca, na wniosek Komitetu Monitorującego Program Operacyjny „Infrastruktura i Środowisko”, z własnej inicjatywy lub na wniosek Instytucji Pośredniczącej, dokonuje zmian lub rewizji w programie operacyjnym oraz kryteriach wyboru projektów w tym dotyczących wkładu Funduszy. Rewizja następuje na skutek znaczących zmian społeczno-gospodarczych lub w celu głębszego lub odmiennego uwzględnienia priorytetów wspólnotowych, a także w związku z trudnościami w realizacji oraz alokacji rezerw. O takiej decyzji, w ciągu miesiąca od zatwierdzenia jej przez Komitet Monitorujący Program Operacyjny „Infrastruktura i Środowisko”, jest informowana Komisja Europejska. Komisja podejmuje decyzję odnośnie wniosku o rewizję programu operacyjnego w możliwie najkrótszym terminie od daty formalnego przedłożenia wniosku przez Instytucję Zarządzającą.

6.2.2. Instytucje Pośredniczące

Instytucja Zarządzająca PO „Infrastruktura i Środowisko” deleguje wykonywanie części swoich zadań do 5 Instytucji Pośredniczących - Intermediate Body w znaczeniu art. 58 rozporządzenia Komisji Europejskiej Nr – zgodnie z poniższą tabelą:

Priorytet	Instytucja Pośrednicząca
Gospodarka wodno-ściekowa	minister właściwy ds. środowiska
Gospodarka odpadami i ochrona powierzchni ziemi	
Bezpieczeństwo ekologiczne	
Przedsięwzięcia dostosowujące przedsiębiorstwa do wymogów ochrony środowiska	
Ochrona przyrody i kształtowanie postaw ekologicznych	
Transeuropejskie sieci transportowe TEN-T	minister właściwy ds. transportu
Transport przyjazny środowisku	
Bezpieczeństwo transportu i krajowe sieci transportowe	
Infrastruktura drogowa w Polsce wschodniej	
Infrastruktura energetyczna przyjazna środowisku	minister właściwy ds. gospodarki
Bezpieczeństwo energetyczne	
Kultura i dziedzictwo kulturowe	minister właściwy ds. kultury i dziedzictwa narodowego
Bezpieczeństwo zdrowotne i poprawa efektywności systemu ochrony zdrowia	minister właściwy ds. zdrowia

Delegacja uprawnień będzie dotyczyć zadań odnoszących się do poszczególnych priorytetów (lub grup priorytetów) obejmujących interwencje dotyczące obszaru należącego do zakresu odpowiedzialności danego resortu. Dokonując takiej delegacji, Instytucja Zarządzająca zachowuje całkowitą odpowiedzialność za całość realizacji programu. Delegacja odbywa się poprzez podpisanie odpowiedniego porozumienia, określającego szczegółowo jej zakres oraz system raportowania i monitorowania realizacji zadań przez Instytucję Pośredniczącą.

Szczegółowy podział zadań pomiędzy Instytucją Zarządzającą a Instytucjami Pośredniczącymi zostanie uregulowany w porozumieniach zawartych pomiędzy instytucjami.

IZ przewiduje przekazanie Instytucjom Pośredniczącym realizację następujących zadań w odniesieniu do danego priorytetu lub grupy priorytetów:

- monitorowanie przygotowania wniosków o dofinansowanie dla projektów zidentyfikowanych przez instytucję zarządzającą/ pośredniczącą w drodze strategicznego wyboru na podstawie odpowiednich dokumentów strategicznych i programowych,
- dokonywanie oceny wniosków składanych przez beneficjentów zgodnie z procedurą oraz podejmowanie decyzji o współfinansowaniu wybranych do realizacji projektów,
- zapewnienie, że wybór projektów do finansowania następuje zgodnie z kryteriami stosowanymi dla programu operacyjnego i że projekty te, przez cały okres ich realizacji, są zgodne z odpowiednimi zasadami wspólnotowymi i krajowymi,
- zawieranie z beneficjentami umów o dofinansowanie projektów z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego oraz Funduszu Spójności,
- zapewnienie posiadania przez beneficjentów danego priorytetu wymaganych procedur,
- dokonywania oceny prawidłowości, skuteczności i zgodności z przepisami prawa procedur stosowanych przez beneficjentów, m.in. poprzez opiniowanie podręczników procedur beneficjentów w celu zapewnienia poprawności ustanowionych procedur oraz prowadzenie kontroli systemowych u beneficjentów,
- przygotowanie i aktualizacja we współpracy z IZ wytycznych dla beneficjentów,
- przygotowanie i przekazywanie do IZ informacji o nieprawidłowościach,
- realizacja zadań w zakresie zarządzania finansowego na poziomie priorytetu/ grupy priorytetów – w tym: weryfikacja wniosków o płatność sporządzonych przez beneficjentów, sporządzanie zbiorczych wniosków o płatność dla odpowiednich

- priorytetów, przekazywanie wniosków o płatności do Instytucji Certyfikującej, obsługa rachunków bankowych związanych z realizacją programu w Instytucjach Pośredniczących, dokonywania płatności na rzecz beneficjentów,
- odzyskiwanie od beneficjentów kwot nieprawidłowo wydatkowanych,
 - opracowywanie wieloletnich i rocznych prognoz płatności dla odpowiednich priorytetów,
 - nadzór nad zachowaniem przez beneficjentów oddzielnego systemu rachunkowości dla środków wspólnotowych,
 - prowadzenie działań informacyjnych i promujących program zgodnie z planem komunikacji na poziomie Instytucji Pośredniczących,
 - zapewnienia zgodności realizacji priorytetu z wymogami informowania i promocji,
 - monitorowanie realizacji odpowiednich priorytetów,
 - przygotowywanie we współpracy z beneficjentami rocznych i końcowych raportów z realizacji poszczególnych priorytetów w danym sektorze i przekazywanie ich Instytucji Zarządzającej,
 - przeprowadzanie bieżącej kontroli projektów na podstawie otrzymywanych raportów okresowych i końcowych, tj. dokonywanie kontroli dokumentacji oraz prowadzenie kontroli na miejscu realizacji projektów w celu weryfikacji dostarczenia współfinansowanych produktów i usług oraz tego, że wydatki zadeklarowane przez beneficjentów zostały faktycznie poniesione i są zgodne z odpowiednimi zasadami wspólnotowymi i krajowymi,
 - wykonywanie zadań związanych z kontrolą ex-ante zamówień publicznych zgodnie z przyjętą metodologią,
 - wprowadzanie/ weryfikacja danych przekazywanych/ wprowadzanych przez beneficjentów do Systemu Informatycznego Monitorowania i Kontroli lub innego systemu informatycznego,
 - zbieranie informacji finansowych i statystycznych dotyczących działań i projektów realizowanych w ramach poszczególnych priorytetów, przekazywanie tych danych na żądanie Instytucji Zarządzającej, Instytucji Certyfikujących, a także Instytucji Audytowej,
 - zagwarantowanie zgodności z politykami Wspólnoty operacji podejmowanych w ramach danego sektora w kontekście stosowania wspólnotowych zasad zawierania kontraktów publicznych oraz przekazywania o nich informacji,
 - zagwarantowanie zgodności z zasadami pomocy publicznej operacji podejmowanych w ramach danego sektora,
 - otwarcie i obsługa rachunków służących do obsługi programu „Infrastruktura i Środowisko”, na poziomie Instytucji Pośredniczącej oraz zapewnienie otwarcia odpowiednich rachunków na poziomie beneficjentów,
 - zapewnienie istnienia systemu rejestrowania i przechowywania w formie elektronicznej szczegółowych rejestrów księgowych dla każdego projektu w ramach priorytetu oraz gromadzenia danych niezbędnych dla zarządzania finansowego, monitoringu, weryfikacji, audytów i oceny,
 - zapewnienie stosowania przez beneficjentów oraz wszystkie instytucje zaangażowane w realizację priorytetu odrębnych systemów księgowania lub odpowiednich kodów księgowych dla wszystkich operacji finansowych związanych z projektem,
 - przekazywanie Instytucji Certyfikującej lub Sektorowej Instytucji Certyfikującej niezbędnych informacji o procedurach i weryfikacjach prowadzonych w związku z wydatkami, dla potrzeb certyfikacji,
 - zapewnienie stosowania procedur monitorowania i raportowania nieprawidłowości oraz odzyskiwania kwot nienależnie wypłaconych.

6.2.3. Instytucje wdrażające

Wykonywanie funkcji służących operacyjnemu wdrażaniu priorytetu lub jego części (operacji) może zostać powierzone przez instytucję pośredniczącą, po uzgodnieniu z instytucją zarządzającą, instytucji wdrażającej mającej odpowiednie kompetencje,

doświadczenie oraz zasoby kadrowe. Rolę instytucji wdrażającej może pełnić instytucja, której kompetencje w danym zakresie wynikają z właściwych regulacji prawnych lub ewentualnie statutu, należąca do sektora finansów publicznych lub z racji swoich zadań właściwa dla realizacji takiej funkcji.

Mimo powierzenia pewnych zadań instytucji wdrażającej Instytucja Pośrednicząca pozostaje odpowiedzialna za delegowane zadania.

6.2.4. Procedura wyboru projektów

Procedury wyboru projektów w ramach Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko zostaną określone w odniesieniu do poszczególnych priorytetów z uwzględnieniem odnoszących się do danego obszaru interwencji przepisów polskich i unijnych oraz specyfiki danego komponentu programu, w oparciu o reguły określone poniżej.

a) Projekty kluczowe dla PO Infrastruktura i Środowisko.

Projekty kluczowe dla programu operacyjnego zostaną zidentyfikowane przez instytucję zarządzającą we współpracy z Instytucjami Pośredniczącymi w drodze strategicznego wyboru na podstawie odpowiednich dokumentów strategicznych i programowych.

Indykatoryna lista dużych projektów (w rozumieniu regulacji UE) stanowi załącznik do programu operacyjnego. Umieszczenie projektu na liście oznacza jego wstępną akceptację do finansowania w ramach PO, czyli w konsekwencji – uznanie kosztów jego przygotowania, niezbędnego dla ostatecznego zatwierdzenia projektu, za koszty kwalifikowane do współfinansowania z PO (zgodnie z ustalonymi zasadami).

Ponadto Instytucja Zarządzająca we współpracy z Instytucjami Pośredniczącymi w początkowym okresie realizacji programu opracuje listę innych projektów kluczowych dla danego PO, która zostanie przedstawiona do zatwierdzenia Komitetowi Monitorującemu program. Umieszczenie projektu na tej liście także będzie oznaczało jego wstępną akceptację do dofinansowania, czyli uznanie kosztów jego przygotowania za koszty kwalifikowane.

Listy projektów kluczowych będą mogły być corocznie uzupełniane o nowe projekty, w ramach dostępnych środków oraz przy uwzględnieniu ograniczeń czasowych realizacji projektów, wynikających z zasady $n+2/n+3$.

W odniesieniu do projektów umieszczonych na obu listach, określone zostaną harmonogramy działań służących ich przygotowaniu do stanu umożliwiającego podjęcie decyzji o finansowaniu.

Decyzja o finansowaniu projektu i podpisanie umowy (lub przesłanie informacji dotyczących projektu do KE w celu podjęcia decyzji) będzie podejmowana przez Instytucję Zarządzającą lub Pośredniczącą po otrzymaniu całej niezbędnej dokumentacji i jej weryfikacji z punktu widzenia wymogów programu.

b) Pozostałe projekty (z wyjątkiem projektów instytucji z systemu realizacji programu) – wybór w drodze konkursu.

W Programie Operacyjnym Infrastruktura i Środowisko nie przewiduje się na etapie wyboru projektów powoływania gremiów z udziałem partnerów społecznych.

W ocenie technicznej projektów, za którą odpowiedzialne będą instytucje pośredniczące, będą uczestniczyć eksperci zewnętrzni niezależni od instytucji odpowiedzialnej za prowadzenie procedury konkursowej. Finansowanie ich usług może następować ze środków pomocy technicznej.

Konkursy będą przeprowadzone na podstawie regulaminów, określających precyzyjnie w szczególności:

- Szczegółowe kryteria oceny projektów, mierzalne i dostosowane do specyfiki danego priorytetu/operacji i typu projektów,
- Procedurę oceny projektów,
- Procedurę odwoławczą,
- Wzory odpowiednich dokumentów (wniosek, umowa).

Jeżeli będzie taka potrzeba nabór projektów może być organizowany w rundach. Przy określaniu regulaminów konkursów należy wziąć pod uwagę następujące kwestie:

- Jeśli to będzie możliwe technicznie i uzasadnione z punktu widzenia specyfiki danego działania, konkursy będą przebiegać w dwóch etapach:
 - pierwszy - wstępny wybór projektów na podstawie ich zarysów (ewentualnie na podstawie ograniczonej dokumentacji),
 - drugi - polegający na weryfikacji projektu po otrzymaniu pełnej dokumentacji i podejmowaniu decyzji o dofinansowaniu, jeśli projekt będzie spełniał wszystkie niezbędne wymogi; drugi etap może także mieć formę „zamkniętego” konkursu pomiędzy wstępnie wybranymi projektami na podstawie pełnej dokumentacji.
- Konkursy będą mieć w jak największym zakresie charakter „otwarty” w sensie terminu składania wniosków (tzn. rozpatrywanie wniosków na bieżąco, w regularnych odstępach czasu, a nie wyznaczanie indywidualnych terminów składania wniosków – to ostatnie należy stosować jedynie wówczas, gdy przewiduje się, że całość dostępnych środków może zostać wyczerpana jednorazowo).

c) Działania realizowane przez instytucje wchodzące w skład systemu realizacji programu operacyjnego.

System wdrażania projektów jest odmienny dla projektów pomocy technicznej, których Beneficjentami będą wszystkie kwalifikujące się instytucje – oprócz IZ i IPZ oraz dla projektów, których Beneficjentami będą IPZ lub IZ.

1) System wdrażania projektów pomocy technicznej, których Beneficjentami będą: Beneficjenci projektów inwestycyjnych współfinansowanych z POiŚ o docelowej łącznej wartości powyżej 500 mln € oraz Instytucje Wdrażające, tj. wszystkie instytucje, które mogą ubiegać się o wsparcie z pomocy technicznej – poza IPZ i IZ.

Potencjalni Beneficjenci projektów pomocy technicznej składają wnioski o dofinansowanie do Instytucji Pośredniczących. Instytucje Pośredniczące dokonują oceny formalnej i merytorycznej wniosków, podejmują decyzję o przyznaniu dofinansowania dla projektu i podpisują z Beneficjentem Umowę o dofinansowanie.

2) System wdrażania projektów pomocy technicznej, których Beneficjentami będzie Instytucja Zarządzająca i Instytucje Pośredniczące

Wnioski o dofinansowanie projektu w ramach pomocy technicznej przygotowane przez IPZ i IZ będą składane do IZ. W ramach IZ zostanie zapewniona odpowiednia rozdzielność funkcji zapewniająca odrębność komórki przygotowującej wniosek o dofinansowanie od komórki dokonującej oceny wniosków o dofinansowanie.

IZ dokonuje oceny formalnej i merytorycznej złożonych wniosków o dofinansowanie, podejmuje decyzję o przyznaniu dofinansowania dla projektu oraz podpisuje z IPZ Umowy o

dofinansowanie. W przypadku wniosków o dofinansowanie przygotowanych przez IZ, projekty są realizowane w oparciu o Decyzję wydaną przez PS w MRR. Prawa i obowiązki Beneficjenta zawarte w Decyzji Ministra są analogiczne do praw i obowiązków Beneficjenta zawartych w umowie o dofinansowanie zawieranej z innymi Beneficjentami.

6.2.5. Instytucje certyfikujące

6.2.5.1 Instytucja certyfikująca w ministerstwie właściwym ds. rozwoju regionalnego

W strukturze ministerstwa rozwoju regionalnego utworzona zostanie odrębna komórka organizacyjna (niezależna od instytucji zarządzających) odpowiedzialna za certyfikację wydatków ponoszonych w ramach wszystkich programów operacyjnych. Do głównych zadań instytucji certyfikującej należy poświadczanie wobec Komisji Europejskiej deklaracji wydatków poniesionych przez beneficjentów oraz certyfikowanie wniosków o płatność przekazanych przez instytucje zarządzające/instytucje pośredniczące. W szczególności do zadań instytucji certyfikującej należy:

- przygotowywanie i przedkładanie Komisji poświadczonych zestawień wydatków i wniosków o płatność,
- poświadczanie, że zestawienie wydatków jest prawidłowe i wynika z rzetelnych systemów księgowych oraz zostało przygotowane w oparciu o weryfikowalne dokumenty źródłowe,
- poświadczanie, że zadeklarowane wydatki zostały poniesione zgodnie z odpowiednimi zasadami wspólnotowymi i krajowymi,
- poświadczanie, że zadeklarowane wydatki zostały poniesione na realizację projektów wybranych do finansowania zgodnie z kryteriami stosowanymi dla danego programu operacyjnego,
- uwzględnianie do celów certyfikacji wyników całości audytów programów operacyjnych, przeprowadzanych przez instytucję audytującą,
- utrzymywanie dokumentacji księgowej wydatków zadeklarowanych Komisji w formie elektronicznej,
- prowadzenie rejestru kwot przewidzianych do odzyskania i zwrotu do budżetu Unii Europejskiej oraz kwot wycofanych w wyniku unieważnienia całości lub części wkładu finansowego do projektu.

Instytucja certyfikująca deleguje część zadań wymienionych powyżej do regionalnych i sektorowych instytucji certyfikujących (o zakresie delegacji mowa jest w punkcie następnym), zachowując te zadania, które wynikają z faktu, że Instytucja Certyfikująca jest odpowiedzialny za ustanowienie systemu certyfikacji zgodnego z wymogami prawa unijnego oraz prawa polskiego, a następnie za zapewnienie jego właściwego funkcjonowania.

6.2.5.1 Sektorowe Instytucje Certyfikujące

Przewiduje się, że Instytucja Certyfikująca deleguje część swoich zadań do ministrów, pełniących funkcje instytucji pośredniczących w odniesieniu do wydatków ponoszonych w ramach danego priorytetu(ów). W strukturze danego resortu zostanie utworzona komórka pełniąca funkcje Sektorowej instytucji certyfikującej, niezależna od komórki pełniącej funkcje instytucji pośredniczącej. Certyfikacja odbywać się będzie przez dysponentów części budżetowych.

Zakres delegacji będzie określony każdorazowo w odpowiednim porozumieniu. Przewiduje się, że będzie on w szczególności obejmował w odniesieniu priorytetu(ów):

- przygotowywanie i przedkładanie do Komisji Europejskiej poświadczonych zestawień wydatków i wniosków o płatność w ramach danego priorytetu(ów),
- poświadczanie, że:
 - zestawienie wydatków jest prawidłowe i wynika z rzetelnych systemów księgowych oraz zostało przygotowane w oparciu o weryfikowalne dokumenty źródłowe,
 - zadeklarowane wydatki są zgodne z odpowiednimi zasadami wspólnotowymi i krajowymi oraz, że zostały poniesione na realizację projektów wybranych do finansowania zgodnie z kryteriami stosowanymi dla danego programu operacyjnego,
- okresowe raportowanie o przebiegu certyfikacji do instytucji certyfikującej,
- prowadzenie dokumentacji księgowej wydatków zadeklarowanych Komisji w formie elektronicznej,
- prowadzenie rejestru kwot przewidzianych do odzyskania i zwrotu do budżetu Unii Europejskiej oraz kwot wycofanych w wyniku unieważnienia całości lub części wkładu finansowego do projektu.

6.2.6 Instytucja audytowa

Za prowadzenie audytu dla wszystkich programów operacyjnych odpowiedzialny jest Generalny Inspektor Kontroli Skarbowej. Instytucja ta jest niezależna od instytucji zarządzających, pośredniczących i certyfikujących i pełni rolę systemową w odniesieniu do wszystkich programów operacyjnych. Do głównych zadań instytucji audytowej należy zapewnienie prawidłowej i efektywnej realizacji pogłębionej kontroli finansowej w całym systemie wdrażania środków strukturalnych.

Do głównych zadań instytucji audytowej należy:

- przedstawienie Komisji, w terminie 9 miesięcy od zatwierdzenia programu operacyjnego, strategii audytu obejmującej podmioty dokonujące audytów, stosowaną metodologię, metody kontroli wrywkowej dla potrzeb audytu oraz indykacyjny plan audytu,
- zapewnienie prowadzenia audytów w celu weryfikacji skutecznego funkcjonowania systemu zarządzania i kontroli programu operacyjnego,
- przygotowanie raportu z oceny zgodności z art. 57 do 61 projektu rozporządzenia ogólnego systemu zarządzania i kontroli programu operacyjnego (zgodnie z art. 70 p. 2 projektu rozporządzenia ogólnego),
- zapewnienie prowadzenia audytów projektów na stosownej próbie, w celu weryfikacji zgłaszanych wydatków,
- przygotowanie dla KE corocznych raportów oraz raportu końcowego z kontroli zawierających wyniki audytów przeprowadzonych w danym roku, zgodnie ze strategią audytu oraz przedstawiających ewentualne stwierdzone braki w systemie zarządzania i kontroli programu operacyjnego,
- coroczne przygotowanie, na podstawie kontroli i audytów przeprowadzonych na odpowiedzialność instytucji audytowej, opinii stwierdzającej, czy system zarządzania i kontroli daje pewność, iż deklaracje wydatków przedkładane Komisji Europejskiej są poprawne i czy transakcje, których one dotyczą, są poprawne i zgodne z prawem,
- coroczne przedstawianie, w uzasadnionych przypadkach, deklaracji częściowego zamknięcia, zawierającego ocenę zgodności z prawem i prawidłowości wydatków,
- przedłożenie do Komisji Europejskiej deklaracji zamknięcia pomocy.

6.2.7 Beneficjenci (projektodawcy) projektów współfinansowanych z Funduszu Spójności i Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego.

Dla projektów współfinansowanych ze środków Funduszu Spójności i Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach Programu Operacyjnego „Infrastruktura i Środowisko”, beneficjent jest stroną umowy o dofinansowanie, podpisywanej z Instytucją Pośredniczącą.

Beneficjent realizuje projekt. Beneficjent przestrzega zasad zawartych w umowie o dofinansowanie oraz w odpowiednich rozporządzeniach.

Beneficjent odpowiada za:

- realizację projektu,
- zorganizowanie przetargów, gdy jest to wymóg prawa wspólnotowego lub krajowego oraz podpisanie umów z wykonawcami,
- monitorowanie i raportowanie wdrażania projektu, zgodnie z wytycznymi Instytucji Zarządzającej oraz Instytucji Pośredniczącej,
- zapewnienie kodu księgowego,
- przygotowanie oraz stosowanie podręczników procedur wewnętrznych,
- zapewnienie dostępu do wymaganych dokumentów,
- przechowywanie dokumentacji związanej z realizacją projektu przez okres co najmniej 3 lat następujących po zamknięciu programu operacyjnego, nie naruszając przepisów regulujących pomoc publiczną. (art. 88 rozporządzenia Rady nr).

6.3. Monitorowanie

Monitorowanie programu operacyjnego służy zapewnieniu odpowiedniej jakości wdrażania programu operacyjnego. Jest ono prowadzone przez instytucję zarządzającą i Komitet Monitorujący, pracujący pod przewodnictwem przedstawiciela Instytucji Zarządzającej.

Instytucja Zarządzająca monitoruje realizację Programu na podstawie raportów z postępów we wdrażaniu poszczególnych priorytetów, sporządzanych i przekazywanych w cyklu raz na kwartał przez Instytucje Pośredniczące odpowiedzialne za realizację poszczególnych priorytetów. Na podstawie raportów otrzymanych od Instytucji Pośredniczących, Instytucja Zarządzająca sporządza Raport z postępu we wdrażaniu Programu, który następnie jest przekazywany do Komitetu Koordynacyjnego NSS.

Monitorowanie jest prowadzone w oparciu o określone w programie operacyjnym wskaźniki finansowe oraz wskaźniki odnoszące się do produktów i rezultatów, kwantyfikujące cele poszczególnych priorytetów. Tam, gdzie to możliwe, odpowiednie dane statystyczne będą uwzględniać podział na płeć oraz podział ze względu na wielkość projektów realizowanych przez beneficjentów. Dane dla celów monitorowania będą przesyłane do Komisji Europejskiej drogą elektroniczną, zgodnie z wymogami.

Komitet Monitorujący Program Operacyjny „Infrastruktura i Środowisko”

Komitet Monitorujący (KM) Program Operacyjny „Infrastruktura i Środowisko” jest powoływany w ciągu 3 miesięcy od daty przekazania Polsce decyzji Komisji Europejskiej o zatwierdzeniu programu operacyjnego, przez ministra właściwego ds. rozwoju regionalnego. Pracownikiem KM przewodniczy przedstawiciel ministra właściwego ds. rozwoju regionalnego oraz zapewnia obsługę jego prac. Komitet Monitorujący zbiera się w miarę potrzeby, nie rzadziej jednak niż raz na pół roku, a w jego skład wchodzi:

- przedstawiciele Instytucji Zarządzającej,

- przedstawiciele koordynatora NSS,
- przedstawiciele ministerstw właściwych ze względu na zakres działań realizowanych w ramach Programu Operacyjnego „Infrastruktura i Środowisko”,
- przedstawiciele ministra właściwego ds. finansów publicznych,
- przedstawiciele Instytucji Certyfikującej,
- przedstawiciele instytucji wdrażających.

Przedstawiciele KE, EBI, EBOR oraz EFI mogą brać udział w posiedzeniach Komitetów w roli doradców /obserwatorów.

Komitet Monitorujący może podjąć decyzję o powołaniu podkomitetu monitorującego dla grupy priorytetów, któremu deleguje część swoich zadań związanych z prowadzeniem monitoringu w ramach danych priorytetów.

Komitet może powoływać stałe grupy robocze w szczególności dla właściwej oceny złożonych wniosków oraz do monitorowania działań o charakterze horyzontalnym (równość szans, ochrona środowiska, społeczeństwo informacyjne) a także korzystać z opinii niezależnych ekspertów lub usług innych instytucji. Szczegółowy skład i tryb pracy oraz zasady działania KM zostaną określone przez Instytucję Zarządzającą.

Do zadań Komitetu należy między innymi:

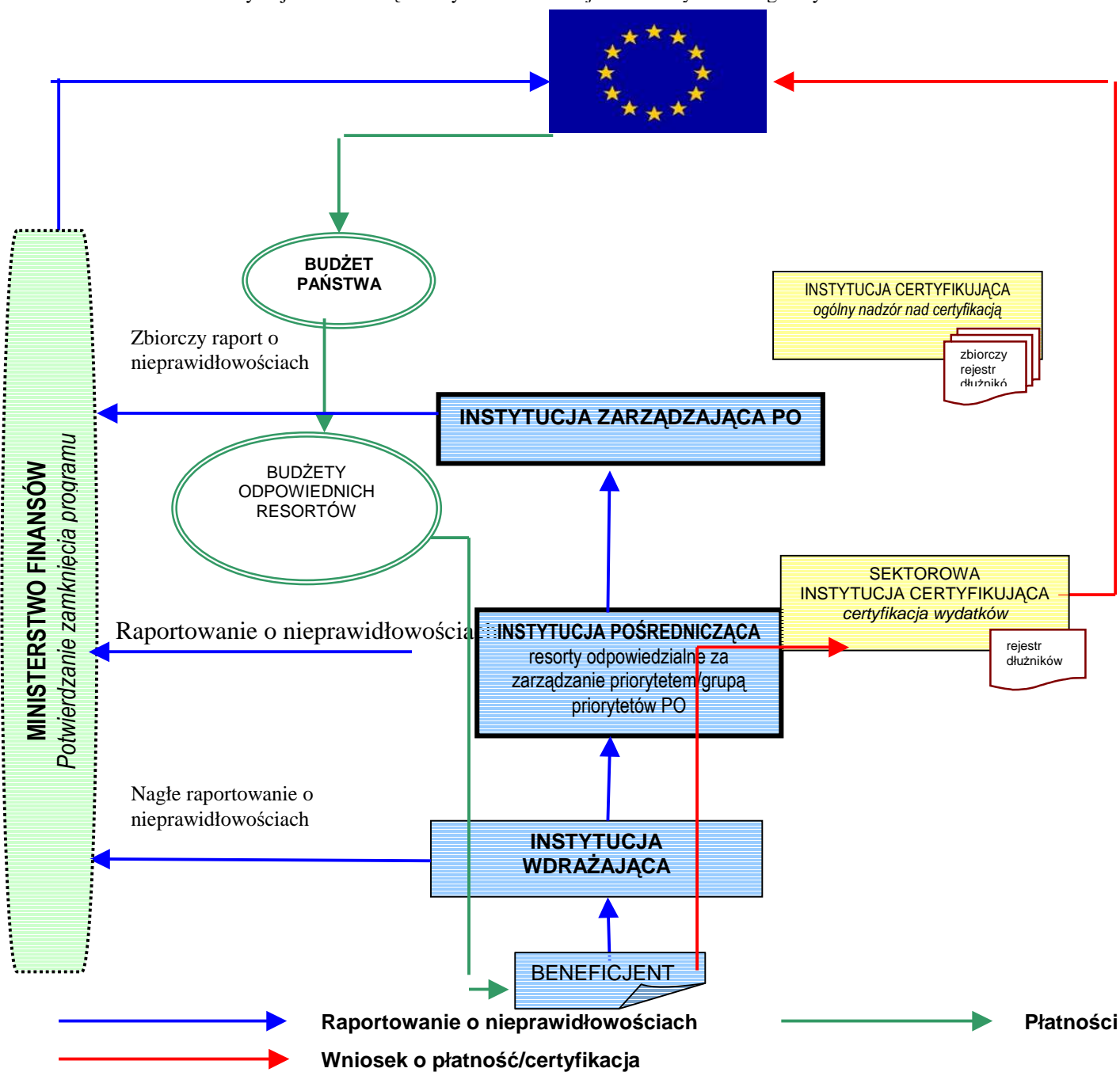
- rozpatrywanie i zatwierdzanie kryteriów wyboru projektów w ramach programu operacyjnego oraz zatwierdzanie ewentualnych zmian tych kryteriów,
- okresowe badanie postępu w zakresie osiągania szczegółowych celów, określonych w programie, na podstawie dokumentów przedkładanych przez instytucję zarządzającą,
- analizowanie rezultatów realizacji programu, w szczególności osiągania celów wyznaczonych dla każdego priorytetu oraz wyników ocen (ewaluacji) związanych z monitorowaniem realizacji programu, w szczególności w przypadku gdy monitoring wykazuje znaczące odstępstwa od początkowo określonych celów lub gdy zgłoszone są propozycje zmian w programie,
- analizowanie i zatwierdzanie rocznych i końcowych raportów z wdrażania,
- zapoznawanie się z rocznymi raportami z kontroli programu oraz z komentarzami Komisji Europejskiej do tych raportów,
- przedkładanie instytucji zarządzającej propozycji zmian lub analiz programu operacyjnego ułatwiających realizację celów funduszy strukturalnych i Funduszu Spójności określonych w rozporządzeniu ogólnym dotyczącym tych funduszy lub służącym usprawnieniu zarządzania programem, w tym zarządzania finansowego,
- analizowanie i zatwierdzanie wszelkich propozycji zmian treści decyzji Komisji w sprawie wkładu funduszy.

6.4. Przepływy finansowe

Środki przekazywane przez Komisję Europejską jako zaliczki oraz płatności pośrednie i płatności końcowe na rzecz Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko zostaną włączone do budżetu państwa jako jego dochody⁸⁶. Będą więc one wpływać z Komisji Europejskiej na rachunek dochodów budżetu państwa prowadzony przez ministra właściwego ds. finansów publicznych w Narodowym Banku Polskim. Z kolei z budżetu państwa będą przekazywane środki na finansowanie projektów, zarówno na tę część wydatków, która obecnie określana jest jako prefinansowanie, jak i tę, która obecnie nazywa się współfinansowaniem (w odniesieniu do projektów współfinansowanych z budżetu).

⁸⁶ Zgodnie z założeniami do projektu nowej ustawy o finansach publicznych.

Schemat 1. Instytucje uczestniczące w systemie realizacji Narodowych Strategicznych Ram Odniesienia

Resorty pełniące funkcje instytucji pośredniczących będą otrzymywać środki na wydatki służące finansowaniu realizacji projektów w ramach danego priorytetu(ów) zgodnie z zasadami realizacji budżetu państwa, w ramach rocznych limitów określonych w ustawie budżetowej. Limity te będą określane w uzgodnieniu z ministrem właściwym ds. rozwoju regionalnego w toku prac nad ustawą budżetową na podstawie harmonogramów zobowiązań i płatności zawartych w odpowiednim programie wieloletnim (Narodowy Plan Rozwoju)⁸⁸ oraz wieloletnich limitów zobowiązań i wydatków określonych w programie operacyjnym i prognoz wydatków na dany rok, tak aby zapewnić sprawną i terminową realizację programu.

⁸⁷ Zgodnie z założeniami do projektu nowej ustawy o finansach publicznych.

⁸⁸ Zgodnie z założeniami do projektu nowej ustawy o finansach publicznych.

W ramach Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko płatności będą dokonywane przez instytucję pośredniczącą do beneficjentów bezpośrednio lub przez instytucje wdrażające

- na podstawie rozliczenia/certyfikacji poniesionych przez nich wydatków (zasadniczo - w przypadku beneficjentów nie będących jednostkami administracji rządowej lub podmiotami o podobnym charakterze), albo
- jako płatności służące pokrywaniu przyszłych wydatków, w wysokości wynikającej z prognoz na określony okres, np. kwartał (zasadniczo – w przypadku instytucji wdrażających oraz beneficjentów będących instytucjami rządowymi). Równolegle IW/beneficjent będzie w ustalonych okresach przekazywał wymagane dokumenty służące certyfikacji wydatków poniesionych na realizację dofinansowanych projektów. Przekazanie kolejnej płatności może być uzależnione od rozliczenia określonej części płatności poprzedniej. Mechanizm ten oraz podmioty z niego korzystające zostaną szczegółowo zdefiniowane w odpowiednich dokumentach PO (umowa IP/IZ z IW, umowa dofinansowania, podręcznik procedur).

W ustalonych okresach instytucja pośrednicząca, na podstawie rozliczenia/certyfikacji dokonanych wydatków, będzie sporządzała wnioski o kolejną płatność środków UE i przekazywała go do sektorowej instytucji certyfikującej w celu przedłożenia do KE.

6.5 Ocena (ewaluacja)

Ocena służy poprawie jakości, efektywności i spójności pomocy udzielanej w ramach polityki spójności oraz strategii i wdrażania Programu, w odniesieniu do specyficznych problemów strukturalnych na poziomie krajowym i regionalnym, przy uwzględnieniu zasady zrównoważonego rozwoju i odpowiednich regulacji wspólnotowych dotyczących wpływu na środowisko oraz strategicznych ocen środowiskowych.

Za prowadzenie oceny Programu odpowiada Instytucja zarządzająca, a w jej ramach utworzona specjalnie w tym celu jednostka ewaluacyjna. Jej zadania obejmują głównie:

- zapewnienie środków finansowych, w ramach pomocy technicznej, na prowadzenie ewaluacji oraz pozyskiwanie i gromadzenie danych z systemu monitoringu,
- opracowanie planu oceny obejmującego różne fazy realizacji programu,
- zapewnienie przeprowadzenia ewaluacji ex-ante – przed rozpoczęciem realizacji programu,
- zapewnienie przeprowadzenia ewaluacji związanych z monitorowaniem realizacji programu, w szczególności w przypadku gdy monitorowanie wykazuje znaczące odstępstwa od początkowo określonych celów lub gdy zgłoszone są propozycje zmian w programie,
- przekazanie wyników ewaluacji związanych z monitorowaniem realizacji programu właściwemu dla danego programu komitetowi monitorującemu oraz Komisji Europejskiej,
- upublicznianie wyników przeprowadzonych ewaluacji,
- zapewnienie przeprowadzenia do dnia 30 czerwca 2011 roku ewaluacji stopnia realizacji programu operacyjnego w odniesieniu do wybranych osi priorytetowych, której wyniki posłużą alokacji krajowej rezerwy wykonania,

- współpracę z Komisją Europejską przy ewaluacjach związanych z monitorowaniem realizacji programu oraz ewaluacjach strategicznych wykonywanych z inicjatywy Komisji,
- współpracę z Komisją Europejską przy ewaluacji ex – post (ocenie na zakończenie programu).

Ponadto, właściwi ministrowie będą odpowiedzialni za zlecenie ewaluacji dotyczących priorytetów programów operacyjnych należących do ich zakresu odpowiedzialności (jako instytucji pośredniczącej).

6.6. Audyt wewnętrzny

We wszystkich instytucjach zaangażowanych we wdrażanie programu operacyjnego, należących do sektora finansów publicznych, stworzono komórki audytu wewnętrznego. Komórka audytu wewnętrznego nie jest zaangażowana w żadną działalność operacyjną jednostki sektora finansów publicznych. Pełni ona funkcję ciała doradczego dla kierownika instytucji, zapewniając go jednocześnie o prawidłowym funkcjonowaniu systemu zarządzania finansowego i kontroli. Ustanowienie audytu wewnętrznego wiąże się bezpośrednio z wdrażaniem ustawy z dnia 30 czerwca 2005 r. o finansach publicznych (Dz. U. Nr 249, poz. 2104 z późn. zm.).

6.7. Wymiana danych elektronicznych w celu spełnienia wymogów dotyczących płatności, monitoringu i oceny

Punkt zostanie uzupełniony, zgodnie z zapisami, które zostaną zawarte w NSS.

6.8. Informacja i promocja

Instytucja Zarządzająca programem operacyjnym przy pomocy Instytucji Pośredniczących zapewni odpowiednią informację i promocję dotyczącą programu operacyjnego oraz projektów realizowanych w jego ramach, skierowaną do obywateli UE oraz beneficjentów. Informacja i promocja ma służyć podkreśleniu roli Wspólnoty oraz zapewnić przejrzystość pomocy udzielanej ze środków polityki spójności. Informacja i promocja musi odpowiadać wymogom określonym w odpowiednim rozporządzeniu Komisji Europejskiej.

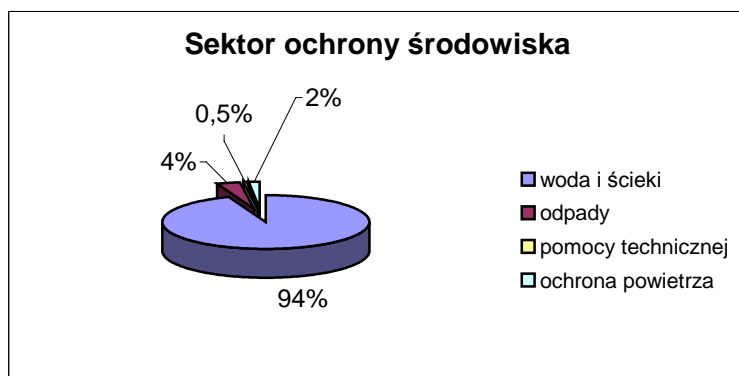
ZAŁĄCZNIKI:

1. Analiza i ocena dotychczasowego wykorzystania wsparcia

1.1. Fundusz Spójności (w tym projekty zatwierdzone w latach 2000-2003 w ramach funduszu przedakcesyjnego ISPA)

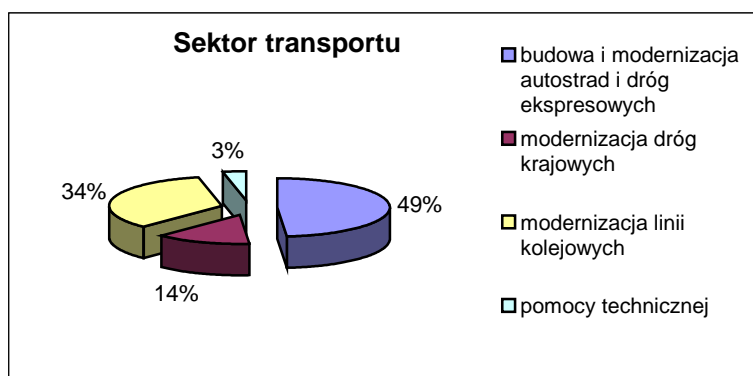
1.1.1 Realizowane projekty w ramach Funduszu Spójności

W latach 2000-2005 w sektorze ochrony środowiska Komisja Europejska zatwierdziła do dofinansowania z Funduszu Spójności 79 projektów wodno-ściekowych, 8 projektów odpadowych oraz 1 w zakresie ochrony powietrza.

Wykres 1. Podział środków FS w sektorze ochrony środowiska na poszczególne podsektory według decyzji zatwierdzonych przez KE. Stan na 31 grudnia 2005 r. Źródło: MRR

Natomiast w sektorze transportu Komisja Europejska zatwierdziła 7 projektów w zakresie budowy i modernizacji autostrad i dróg ekspresowych, 7 projektów dotyczących modernizacji dróg krajowych oraz 8 w zakresie modernizacji linii kolejowych.

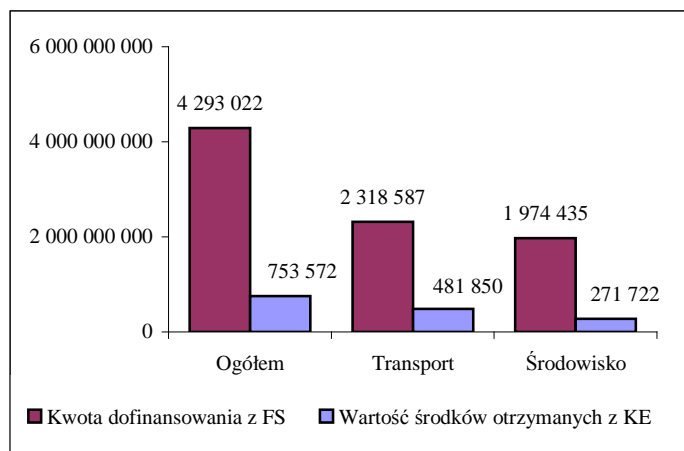

Wykres 2. Podział środków FS w sektorze transportu na poszczególne podsektory według stanu decyzji zatwierdzonych przez KE.

1.1.2. Wykorzystanie środków w ramach Funduszu Spójności

Wartość płatności otrzymanych z Komisji Europejskiej (stan na 30 września 2005 r.) przedstawia się następująco:

Całkowita wartość płatności (środków otrzymanych z KE)/całkowita kwota dofinansowania z FS: **ogółem – 17,41%, transport – 20,46%, środowisko – 13,76%**

Wykres 3. Stopień wykorzystania środków FS na podstawie płatności otrzymanych z KE.

1.2. Sektorowy Program Operacyjny Transport

1.2.1. Realizowane projekty w ramach SPO Transport

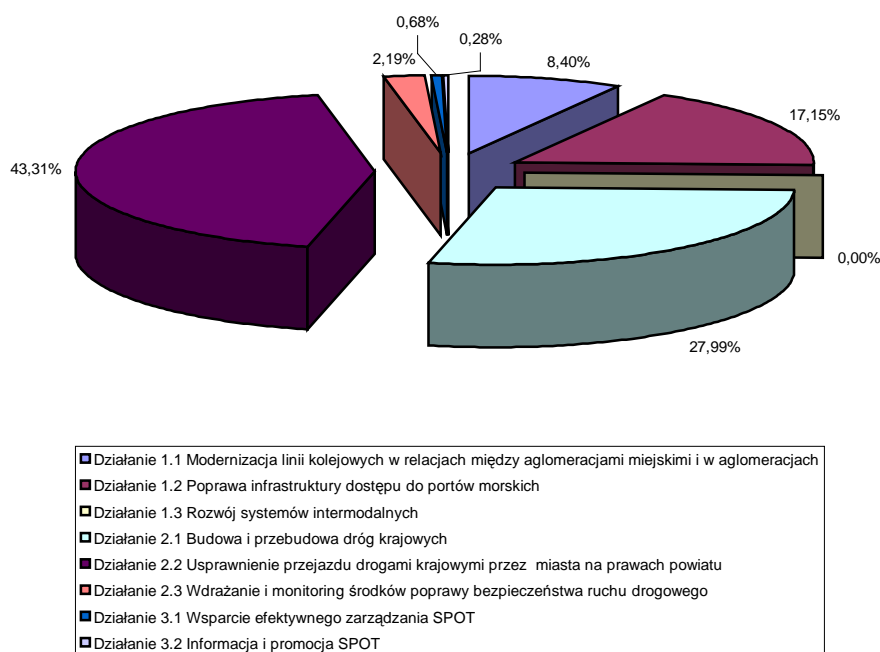
W ramach SPO Transport do 31 grudnia 2005 r. podpisano łącznie 91 umów o dofinansowanie (w tym 75 umów i 16 decyzji ministra na prawach umowy) na kwotę całkowitą **4,4 mld złotych**, w tym **2,8 mld złotych** (ok. 62% alokacji) ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego.

Przedstawione poniżej zestawienie w tabeli nr 12 nie uwzględnia 31 wniosków o łącznej wartości dofinansowania **2,5 mld złotych**, które uzyskały pozytywną rekomendację Komitetu Sterującego SPOT i oczekują na podpisanie umów o dofinansowanie.

	Wartość alokacji	Liczba podpisanych UD	Wartość UD	Poziom wykorzystania
PRIORYTET I ZRÓWNOWAŻONY GAŁĘZIOWO ROZWÓJ TRANSPORTU	1 662 173 490,00	14	716 634 278,53	43%
Działanie 1.1 Modernizacja linii kolejowych w relacjach między aglomeracjami miejskimi i w aglomeracjach	1 102 394 340,00	5	235 609 228,64	21%
Działanie 1.2 Poprawa infrastruktury dostępu do portów morskich	467 327 820,00	9	481 025 049,89	103%
Działanie 1.3 Rozwój systemów intermodalnych	92 451 330,00	0	0,00	0%
PRIORYTET 2 BEZPIECZNIEJSZA INFRASTRUKTURA DROGOWA	2 840 964 869,52	57	2 060 859 662,29	73%
Działanie 2.1 Budowa i przebudowa dróg krajowych	1 510 757 967,53	8	785 002 576,03	52%
Działanie 2.2 Usprawnienie przejazdu drogami krajowymi przez miasta na prawach powiatu	1 224 882 600,00	37	1 214 560 677,86	99%
Działanie 2.3 Wdrażanie i monitoring środków poprawy bezpieczeństwa ruchu drogowego	105 324 301,99	12	61 296 408,40	58%
PRIORYTET 3 POMOC TECHNICZNA	35 108 100,00	20	26 806 340,26	76%
Działanie 3.1 Wsparcie efektywnego zarządzania SPOT	27 306 300,00	18	19 021 624,51	70%
Działanie 3.2 Informacja i promocja SPOT	7 801 800,00	2	7 784 715,75	100%

Dane wyliczone w oparciu o kurs kwartalny z dnia 29 września 2005 r. - EUR = 3,9009 PLN

Spośród wszystkich działań w ramach SPO Transport nie podpisano żadnej umowy o dofinansowanie jedynie w działaniu 1.3 Rozwój systemów intermodalnych, co spowodowane jest faktem, iż niezbędne jest wejście w życie rozporządzenia ministra właściwego ds. transportu w zakresie inwestycji kolejowych w transporcie intermodalnym, które oczekuje na notyfikację Komisji Europejskiej.

Wykres 4. Podział środków na poszczególne działania w ramach SPO Transport według stanu podpisanych umów o dofinansowanie. Źródło: MRR.

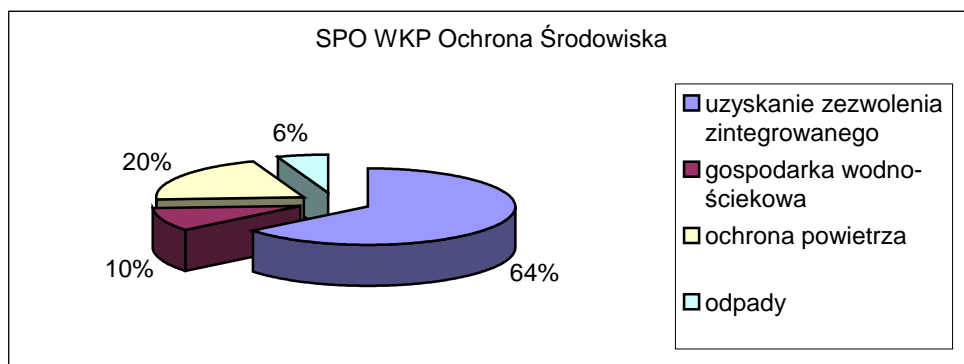
1.2.2. Wykorzystanie środków

W ramach dostępnej w SPO Transport alokacji, która wynosi 1,16 mld euro płatności dokonane na koniec grudnia 2005 r. wynoszą 1,47 mln złotych, co stanowi ok. 0,03% ww. alokacji.

1.3. Sektorowy Program Operacyjny Wzrost Konkurencyjności Przedsiębiorstw

1.3.1 Realizowane projekty w ramach SPO Wzrost Konkurencyjności Przedsiębiorstw

W ramach działania 2.4 „Wsparcie dla przedsięwzięć w zakresie dostosowania przedsiębiorstw do wymogów ochrony środowiska” do końca 2005 r. odpisano umowy na realizację 25 projektów opiewających na łączną kwotę dofinansowania 100,8 mln zł.

Wykres 5. Podział środków na poszczególne poddziałania w ramach działania 2.4 SPO WKP według stanu podpisanych umów o dofinansowanie. Źródło: MRR.

1.3.2 Wykorzystanie środków

Alokacja dla działania 2.4 SPO WKP wynosi 794,8 mln zł, a dokonane płatności wynoszą 62,6 tys. zł czyli 0,008% dostępnej w ramach działania alokacji.

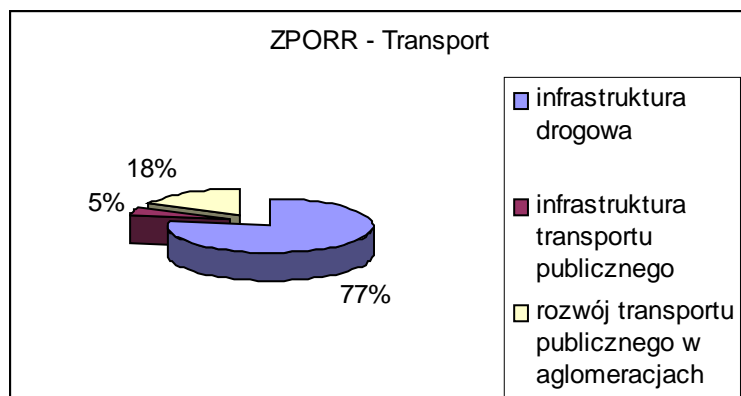
1.4. Zintegrowany Program Operacyjny Rozwoju Regionalnego (ZPORR)

1.4.1. Realizowane projekty w ramach ZPORR

Zintegrowany Program Operacyjny Rozwoju Regionalnego wspiera między innymi projekty w zakresie transportu, ochrony środowiska, kultury i zachowania dziedzictwa narodowego oraz ochrony zdrowia.

W ramach działania 1.1 „*Modernizacja i rozbudowa regionalnego układu transportowego*” Zintegrowanego Programu Operacyjnego Rozwoju Regionalnego podpisano umowy na dofinansowanie 293 projektów o łącznej wartości dofinansowania równej 2,4 mld zł.

W ramach działania 1.6 „*Rozwój transportu publicznego w aglomeracjach*” ZPORR podpisano 12 umów, a łączna kwota dofinansowania opiewa na kwotę 507 mln zł.

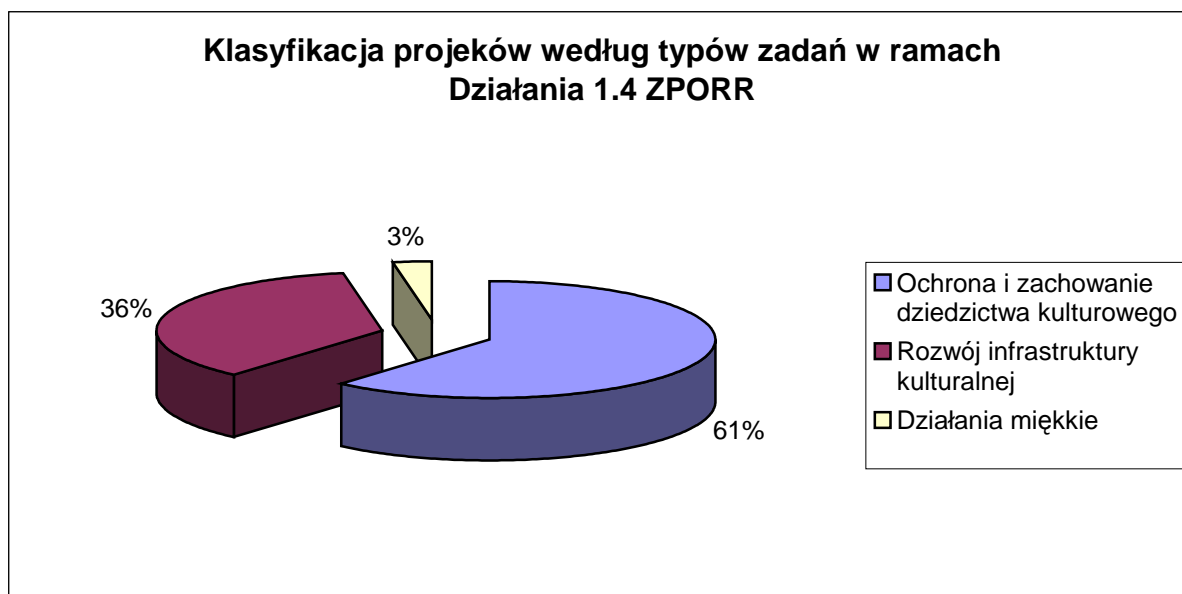
Wykres 6. Podział środków na poszczególne poddziałania w ramach Zintegrowanego Programu Operacyjnego Rozwoju Regionalnego według stanu podpisanych umów o dofinansowanie.

W ramach działania 1.2 „*Infrastruktura ochrony środowiska*” ZPORR liczba podpisanych umów o dofinansowanie wynosi 140 i opiewa na kwotę 962,6 mln zł.

W ramach działania 3.1 „*Obszary wiejskie*” ZPORR liczba podpisanych umów o dofinansowanie wynosi 844 i opiewa na kwotę 920,7 mln zł.

W ramach działania 3.2 „*Obszary podlegające restrukturyzacji*” ZPORR liczba podpisanych umów o dofinansowanie wynosi 158 i opiewa na kwotę 234,9 mln zł.

W ramach działania 1.4 „*Rozwój turystyki i kultury*” ZPORR liczba podpisanych umów o dofinansowanie wynosi 59 i opiewa na kwotę 473,8 mln zł.

Wykres 7. Klasyfikacja projektów według typów zadań w ramach działania 1.4 „Rozwój turystyki i kultury” ZPORR.

W ramach działania 3.5.2 „Lokalna infrastruktura ochrony zdrowia” ZPORR liczba podpisanych umów o dofinansowanie wynosi 167 i opiewa na kwotę 111,5 mln zł.

1.4.2. Wykorzystanie środków

Dla działania 1.1 „Modernizacja i rozbudowa regionalnego układu transportowego” ZPORR dostępna alokacja wynosi 2,9 mld zł, natomiast dokonane płatności wynoszą 319,7 mln zł co stanowi 11,04% ww. alokacji.

Dla działania 1.6 „Rozwój transportu publicznego w aglomeracjach” ZPORR dostępna alokacja wynosi 644,1 mln zł. Dokonane płatności w ramach tego działania wynoszą 10,4 mln zł co stanowi 1,59% alokacji dla ww. działania.

Dla działania 1.2 „Infrastruktura ochrony środowiska” ZPORR dostępna alokacja wynosi 1,2 mld zł, a dokonane płatności opiewają na kwotę 112,4 mln zł, co stanowi 9,45% alokacji dla tego działania.

Dla działania 3.1 „Obszary wiejskie” ZPORR dostępna alokacja wynosi 1,4 mld zł, a dokonane płatności opiewają na kwotę 282,0 mln zł, co stanowi 20,48% ww. alokacji.

W ramach tego działania wspierane są projekty z zakresu lokalnego transportu, ochrony środowiska oraz kultury.

Dla działania 3.2 „Obszary podlegające restrukturyzacji” ZPORR dostępna alokacja wynosi 422,2 mln zł, a dokonane płatności opiewają na kwotę 44,1 mln zł, co stanowi 10,44% ww. alokacji. W ramach tego działania - podobnie jak w przypadku 3.1. - wspierane są projekty z zakresu lokalnego transportu, ochrony środowiska oraz kultury.

Dla działania 1.4 „Rozwój turystyki i kultury” ZPORR dostępna alokacja wynosi 748,4 mln zł, a dokonane płatności opiewają na kwotę 17,0 mln zł, co stanowi 2,27% ww. alokacji. Dla działania 3.5.2 „Lokalna infrastruktura ochrony zdrowia” ZPORR

dostępna alokacja wynosi 197,0 mln zł, a dokonane płatności opiewają na kwotę 29,8 mln zł, co stanowi 15,49% ww. alokacji.

1.5. Dotychczasowe wsparcie dla sektora energetyki

Dotychczasowe wsparcie dla sektora energetycznego polegało głównie na finansowaniu ze środków publicznych nakładów inwestycyjnych na ochronę powietrza. Celem tej pomocy było stosowanie preferencji dla inwestycji dotyczących nowych technik i technologii spalania oraz modernizacji kotłowni i ciepłowni.

Pomoc realizowana była poprzez dotacje z budżetu państwa (centralnego i samorządów terytorialnych), preferencyjne pożyczki i dotacje z funduszy ekologicznych (NFOŚiGW, Ekofundusz).

W ostatnich latach zrealizowano:

- inwestycje na ochronę powietrza na kwotę ok. 4,1 mld zł w latach 1990-1995 i na kwotę ok. 22,1 mld zł w latach 1996-2002,
- inwestycje na nowe techniki i technologie spalania oraz modernizację kotłowni i ciepłowni na kwotę ok. 7,6 mld zł w latach 1996-2002.

Około 23% tych środków pochodziło z budżetu i z funduszy ekologicznych.

Z środków pomocy publicznej zrealizowano między innymi następujące inwestycje mające istotny wpływ na poprawę stanu środowiska:

- budowa bloku energetycznego o mocy 400 MW w Elektrowni Łagisza – pożyczka w kwocie 352 mln zł,
- rozbudowa Elektrociepłowni Rzeszów o blok parowo-gazowy – pożyczka w kwocie 146 mln zł,
- instalacja odsiarczania spalin w Elektrowni Bełchatów – pożyczka w kwocie 125 mln zł,
- budowa farmy elektrowni wiatrowych – pożyczka w kwocie 52 mln zł, udzielona Energia-Eco sp. z o.o.⁸⁹

W wyniku realizacji tych przedsięwzięć udział gazu ziemnego i paliw ciekłych w paliwach stosowanych w ciepłowniach zawodowych i niezawodowych wzrósł w latach 1995-2003 z 1,5% do 9,5%, a przeciętna sprawność wytwarzania ciepła wzrosła z 71% do 76%.

1.6. Wnioski wynikające z dotychczasowego wsparcia sektorów znajdujących się w PO Infrastruktura i Środowisko

Dotychczasowe wnioski wynikające z wdrażania projektów infrastrukturalnych wskazują, iż kluczową rolę w trakcie realizacji inwestycji odgrywa stopień przygotowania projektu. Większość problemów podczas wdrażania projektów związana jest z ich słabym przygotowaniem, a zwłaszcza brakiem gruntów, współfinansowania, dokumentacji technicznej, środowiskowej, czy przetargowej.

Ponadto, można wskazać na dodatkowe problemy pojawiające się na etapie wdrażania:

⁸⁹ Program polityki w zakresie pomocy publicznej na lata 2005-2010, przyjęty przez Radę Ministrów w dniu 29 marca 2005 r.

- liczne protesty i odwołania w ramach prowadzonych postępowań o udzielenie zamówień publicznych doprowadzają do opóźnień lub konieczności powtarzania postępowań,
- problemy z prowadzeniem postępowań w sprawie oceny oddziaływania na środowisko, w sytuacji gdy nie zostały one przeprowadzone na etapie przygotowywania projektu, a KE uznała je za celowe.

Biorąc powyższe wnioski pod uwagę Ministerstwo Rozwoju Regionalnego przygotowało program naprawczy, aby usprawnić wykorzystanie środków w latach 2004-2006. Wnioski te służą także do lepszego przygotowania systemu wdrażania programów operacyjnych w latach 2007-2013.

2. Szczegółowa informacja na temat demarkacji i koordynacji działań Priorytetów Programu Operacyjnego z innymi Programami Operacyjnymi

Dziedzina Interwencji	Regionalne Programy Operacyjne	PO „Rozwój Polski Wschodniej”	Programy Operacyjne na poziomie centralnym	Programy Operacyjne Europejskiej Współpracy Terytorialnej oraz współpracy transgranicznej w ramach EISP
Drogi	Drogi wojewódzkie Drogi powiatowe Drogi gminne Bezpieczeństwo ruchu drogowego Inteligentne Systemy Transportu na drogach podlegających JST	Wybrane odcinki dróg wojewódzkich	PO Infrastruktura i środowisko Autostrady Drogi ekspresowe Drogi krajowe Drogi krajowe w miastach na prawach powiatów Bezpieczeństwo ruchu drogowego na drogach krajowych (bez działań szkoleniowych). Inteligentne Systemy Transportu na drogach podlegających GDDKiA oraz JST w miastach na prawach powiatów	Modernizacja infrastruktury drogowej w regionach przygranicznych (NUTS III)
Koleje	Zakup taboru dla połączeń regionalnych oraz modernizacja regionalnej sieci kolejowej		PO Infrastruktura i środowisko Połączenia kolejowe do portów morskich. Eliminacja wąskich gardeł na liniach kolejowych, Połączenia kolejowe o znaczeniu międzyregionalnym i międzynarodowym	
Lotniska	Lotniska finansowane ze środków EFRR (inne niż finansowane ze środków PO Infrastruktura i Środowisko).		PO Infrastruktura i Środowisko Lotniska, które znajdują się na sieci TEN-T (8 lotnisk, tj. Warszawa, Kraków, Gdańsk, Szczecin, Poznań, Wrocław, Katowice, Rzeszów): infrastruktura oraz urządzenia nawigacyjne – finansowane z Funduszu Spójności. Bezpieczeństwo ruchu lotniczego ze środków EFRR	

Porty morskie i rzeczne, drogi wodne.	Lokalne i regionalne porty morskie oraz regionalne porty rzeczne.		PO Infrastruktura i środowisko Wsparcie portów morskich: Świnoujście, Szczecin, Gdynia, Gdańsk, Police, Elbląg, Kołobrzeg i Darłowo. Transport wodny śródlądowy na dolnej Odrze	
Transport publiczny	W miastach i ośrodkach miejskich - projekty finansowane ze środków EFRR Inteligentne Systemy Transportu dotyczące transportu publicznego (przewóz pasażerów) - projekty finansowane ze środków EFRR	Rozbudowa i modernizacja infrastruktury transportu publicznego w 3 potencjalnych obszarach metropolitalnych – Białystok, Lublin i Rzeszów oraz w 2 ośrodkach miejskich: Olsztyn, Kielce) Inteligentne Systemy Transportu dotyczące transportu publicznego (przewóz pasażerów) w 3 potencjalnych obszarach metropolitalnych – Białystok, Lublin i Rzeszów oraz 2 ośrodkach miejskich: Olsztyn, Kielce Projekty finansowane ze środków EFRR powyżej 20 mln euro.	PO Infrastruktura i środowisko Szybka kolej miejska/metropolitalna/aglomeracyjna na terenie 9 obszarów metropolitalnych (warszawski, poznański, katowicki, łódzki, trójmiejski, wrocławski, krakowski, szczeciński, bydgosko-toruński) Rozbudowa i modernizacja infrastruktury transportu publicznego na terenie w/w 9 obszarów metropolitalnych oraz zakup sprzętu Źródło współfinansowania – Fundusz Spójności. Projekty powyżej 25 mln euro	
Transport intermodalny			PO Infrastruktura i środowisko Centra logistyczne, terminale kontenerowe na liniach kolejowych, w portach morskich	Projekty „miękkie”: studia, ekspertyzy, badania, itp. o charakterze ponadgranicznym
Zdrowie	Lokalna i regionalna infrastruktura ochrony zdrowia, dla której organem założycielskim są jednostki samorządu terytorialnego		PO Infrastruktura i środowisko Rozwój systemu ratownictwa medycznego: wsparcie zoz-ów świadczących usługi w zakresie ratownictwa (w tym prowadzonych przez JST) oraz kolumn transportu sanitarnego. Infrastruktura ochrony zdrowia o znaczeniu ponadregionalnym: wsparcie zoz-ów, dla których organami założycielskimi są: minister, centralny organ administracji rządowej, publiczna uczelnia medyczna lub publiczna uczelnia prowadząca działalność dydaktyczną i badawczą w	

			<p>dziedzinie nauk medycznych. Poza tym beneficjentami mogą być spółki prawa handlowego utworzone przez w/w podmioty, prowadzące działalność w zakresie ochrony zdrowia, w których większość udziałów należy do organu założycielskiego.</p> <p>PO Innowacyjna Gospodarka Rozwój aplikacji telemedycznych i systemów informacyjnych dla sektora opieki zdrowotnej</p> <p>Wsparcie tworzenia oprogramowania i sprzętu dla telemedycyny</p> <p>Zbieranie i prezentacja informacji strategicznej w ochronie zdrowia, gromadzenie i prezentacji danych o podmiotach ochrony zdrowia, doskonalenie personelu medycznego na odległość oraz wspomaganie procesów diagnostyczno-terapeutycznych z wykorzystaniem narzędzi telemedycznych, budowa systemów informatycznych (ogólnopolskiego systemu informacji medycznej, systemu zbierania, gromadzenia oraz przetwarzania dokumentacji rejestrowej oraz informacji statystyczno-finansowej, centralnego portalu informacyjnego ochrony zdrowia), budowa zintegrowanych systemów informatycznych umożliwiających: zapisywanie danych na nośniku (karcie) zawierającej informacje dotyczące prowadzonej terapii; rozwój systemów informatycznych poprawiających zarządzanie (w celu: optymalizacji wykorzystania środków finansowych, monitorowania rynku farmaceutycznego; monitorowania ordynacji lekarskiej, monitorowania efektów zdrowotnych, monitorowanie działań niepożądanych leków; monitorowanie badań klinicznych), informatyczny system zarządzania ratownictwem medycznym w oparciu o centralny system rejestracji jednostek ratownictwa medycznego</p>	
Kultura	Utrzymanie i ochrona dziedzictwa kulturowego o znaczeniu regionalnym i lokalnym – projekty	.	<p>PO Infrastruktura i środowisko</p> <p>Rozbudowa i modernizacja infrastruktury kultury i ochrona</p>	Utrzymanie i ochrona dziedzictwa kulturowego o znaczeniu

	<p>do 5 mln euro. Dopuszcza się możliwość realizacji projektów z zakresu kultury i dziedzictwa kulturowego o znaczeniu regionalnym o wartości powyżej 5 mln euro w przypadku, gdy na „listach projektów kluczowych dla samorządów”, umieszczonych w poszczególnych Regionalnych Programach Operacyjnych, zostaną umieszczone takie projekty, a ich realizacja w istotny sposób przyczyni się do wzrostu gospodarczego lub rozwoju regionów.</p> <p>Zwiększanie dostępności do kultury poprzez rozbudowę regionalnej i lokalnej infrastruktury kulturalnej – projekty do 5 mln euro. Dopuszcza się możliwość realizacji projektów z zakresu infrastruktury kultury o znaczeniu regionalnym o wartości powyżej 5 mln euro w przypadku, gdy na „listach projektów kluczowych dla samorządów”, umieszczonych w poszczególnych Regionalnych Programach Operacyjnych, zostaną umieszczone takie projekty, a ich realizacja w istotny sposób przyczyni się do wzrostu gospodarczego lub rozwoju regionów.</p> <p>Kultura i dziedzictwo kulturowe jako element rewitalizacji w</p>		<p>dziedzictwa kulturowego o znaczeniu ponadregionalnym, poprzez projekty powyżej 5 mln euro za wyjątkiem projektów dotyczących:</p> <ul style="list-style-type: none"> - instytucji kultury: państwowych oraz współprowadzonych przez ministra właściwego ds. kultury i dziedzictwa narodowego, - konserwacji muzealiów, archiwaliów, starodruków, księgozbiorów oraz innych zabytków ruchomych, - rozwoju zasobów cyfrowych w dziedzinie zasobów bibliotecznych i archiwalnych oraz zasobów wirtualnych muzeów; - tworzenia kompleksowych systemów informacji oraz zabezpieczeń przed nielegalnym wywozem dzieł sztuki przez granice oraz zabezpieczenie zabytków przed kradzieżą i zniszczeniem, - tworzenia systemów zabezpieczeń obiektu i zbiorów przed kradzieżą i zniszczeniem,- szkół i uczelni artystycznych, dla których pułap ten powinien być obniżony do 1 mln euro. <p>Dla projektów dotyczących przygotowania dokumentacji technicznej - wszystkie typy projektów kwalifikowalnych w ramach działania, niezależnie od ich wartości.</p> <p>PO Innowacyjna Gospodarka</p> <p>Społeczeństwo informacyjne:</p> <p>Inwestycje dotyczące budowy, rozbudowy, modernizacji i rozwoju przedsiębiorstw sektora przemysłów kultury.</p> <p>Polska gospodarka na rynku międzynarodowym poprzez promocję konkurencyjnych produktów turystycznych i kulturowych, w tym dofinansowanie marketingu produktów turystycznych i kulturowych, doradztwo i szkolenia w dziedzinie tworzenia i promocji produktów turystycznych i kulturowych oraz rozwój krajowego systemu promocji</p>	<p>ponadgranicznym Organizacja imprez kulturalnych o charakterze ponadgranicznym Promocja kultury</p>
--	--	--	--	---

	miastach. Rozwój infrastruktury społeczeństwa informacyjnego w dziedzinie kultury.		kulturowej. PO Rozwój obszarów wiejskich Zachowanie i poprawa stanu dziedzictwa kulturowego wsi oraz rozwój infrastruktury kultury na obszarach gmin wiejskich i wiejsko-miejskich do 5 tysięcy mieszkańców.	
Środowisko Gospodarka wodno-ściekowa	Oczyszczanie ścieków oraz zaopatrzenie w wodę – indywidualne projekty-oznaczone w KPOŚK od 2000 RLM do 15000 RLM		Program Operacyjny „Infrastruktura i Środowisko” Priorytet I Gospodarka wodno - ściekowa Realizacja dużych projektów według listy indykatywnej 1.1. Gospodarka wodno-ściekowa w aglomeracjach powyżej 15 tys. RLM: <ul style="list-style-type: none"> • budowa i modernizacja systemów kanalizacji zbiorczej; • budowa sieci kanalizacji deszczowej o ile przyczyni się do wdrożenia dyrektywy 91/271/EWG; • budowa, rozbudowa lub modernizacja oczyszczalni ścieków komunalnych; • budowa i modernizacja systemów zaopatrzenia w wodę; przygotowanie dokumentacji niezbędnej do wnioskowania (studium wykonalności, dokumentacja techniczna dla projektów, dokumentacja przetargowa). Uwzględnienie w KPOŚK powyżej 15 tys. RLM 1.2. Gospodarka wodno-ściekowa w aglomeracjach od 2 tys. RLM do 15 tys. RLM: <ul style="list-style-type: none"> • grupy projektów indywidualnych na budowę i modernizację systemów oczyszczania ścieków oraz uzdatniania i dystrybucji wody (projekty o wspólnej ilości RLM powyżej 15 tys., przy czym każda z aglomeracji musi mieć co najmniej 2 tys. RLM i 	Zapobiegania powstawaniu ryzyka katastrof ekologicznych, ochrony środowiska, gospodarki wodnej o charakterze ponadgranicznym Ochrona i rozwój środowiska naturalnego, obszarów chronionych w obszarze przygranicznym

<p>Gospodarka odpadami komunalnymi</p>	<p>Gospodarka odpadami – tylko gdy jest w Wojewódzkim Planie Gospodarki Odpadami</p>		<p>wynikać z KPOŚK) – dla koordynację tych projektów odpowiadać będzie właściwy miejscowo WFOŚiGW.</p> <p>Priorytet II: Gospodarka odpadami i ochrona powierzchni ziemi</p> <p>Realizacja dużych projektów według listy indykatywnej.</p> <p>2.1. Kompleksowe przedsięwzięcia z zakresu gospodarki odpadami komunalnymi, ze szczególnym uwzględnieniem odpadów niebezpiecznych:</p> <ul style="list-style-type: none"> • kompleksowe systemy gospodarowania odpadami komunalnymi od projektu do realizacji, uwzględniające co najmniej: działania prewencyjne, selektywne zbieranie, przygotowanie odpadów do odzysku lub unieszkodliwiania oraz, o ile wynika to z planów gospodarki odpadami, instalacje do odzysku, w tym recyklingu oraz unieszkodliwiania; • dostosowanie istniejących składowisk odpadów do obowiązujących przepisów; • budowa: <ul style="list-style-type: none"> – punktów selektywnego zbierania odpadów komunalnych, w szczególności odpadów niebezpiecznych, – instalacji umożliwiających przygotowanie odpadów do procesów odzysku, w tym recyklingu, – instalacji do odzysku, w tym recyklingu poszczególnych rodzajów odpadów komunalnych, – instalacji do termicznego przekształcania odpadów komunalnych z odzyskiem energii, – instalacji do unieszkodliwiania odpadów komunalnych w procesach innych niż składowanie, • przygotowanie dokumentacji niezbędnej do wnioskowania (studium wykonalności, dokumentacja techniczna dla projektów, dokumentacja programowa) 	
--	--	--	--	--

<p>Rekultywacja</p>	<p>Rekultywacja terenów zdegradowanych na cele inne niż środowiskowe,- projekty współfinansowane z EFRR o wartości do 5 mln euro</p>		<p>techniczna dla projektów, dokumentacja przetargowa).</p> <p>Spójność z planami gospodarki odpadami, instalacje i systemy obsługujące min. 150 tys. mieszkańców.</p> <p>2.2. Przywracanie terenom zdegradowanym wartości przyrodniczej i ochrona brzegów morskich:</p> <ul style="list-style-type: none"> • rekultywacja terenów powojennych oraz zdegradowanych przez przemysł i górnictwo na cele przyrodnicze (włącznie z działaniami udostępniającymi tereny do rekultywacji – usuwanie min, zanieczyszczeń ropopochodnych i chemicznych), • modernizacja i budowa umocnień brzegowych, sztuczne zasilanie wraz z budowlami wspomagającymi; • przygotowanie dokumentacji niezbędnej do wnioskowania (studium wykonalności, dokumentacja techniczna dla projektów, dokumentacja przetargowa), <p>Wartość projektu powyżej 5 mln euro, rekultywacja na cele przyrodnicze, ochrona wód podziemnych i powierzchniowych, zgodność z planem zagospodarowania przestrzennego, spójność z Krajowym planem gospodarki odpadami;</p>	
<p>Ochrona przeciwpowodziowa</p>	<p>Zapobieganie powodziom:</p> <ul style="list-style-type: none"> • regulacja cieków wodnych , • tworzenie polderów (w tym zalesianie) oraz odtwarzanie naturalnych terenów zalewowych, • budowa i modernizacja małych zbiorników wielozadaniowych o pojemności mniejszej niż 10 mln m³ i stopni wodnych • utrzymanie rzek nizinnych, rzek i potoków górskich oraz związanej z nimi infrastruktury w dobrym stanie (wartość 		<p>Priorytet III Bezpieczeństwo ekologiczne</p> <p>Realizacja dużych projektów według listy indykatywnej.</p> <p>Retencjonowanie wody i poprawa stanu bezpieczeństwa technicznego istniejących urządzeń wodnych oraz zapewnienie bezpiecznego przejścia wód powodziowych i lodów:</p> <ul style="list-style-type: none"> • realizacja wielozadaniowych zbiorników retencyjnych i stopni wodnych; • modernizacja i poprawa stanu bezpieczeństwa technicznego urządzeń wodnych; 	

<p>Nadzwyczajne zagrożenia środowiska i monitoring jego stanu</p>	<p>działania do 10 mln euro);</p> <ul style="list-style-type: none"> • budowa, modernizacja i poprawa stanu technicznego urządzeń przeciwpowodziowych (np. wały, przepompownie, poldery, suche zbiorniki) - wartość działania do 10 mln euro; • zwiększanie naturalnej retencji dolin rzecznych z zachowaniem równowagi stanu ekologicznego i technicznego utrzymania rzeki (wartość działania do 10 mln euro). <p>Zapobieganie i ograniczanie skutków zagrożeń naturalnych oraz przeciwdziałanie poważnym awariom ze środków EFRR – projekty do 1 mln euro</p>		<ul style="list-style-type: none"> • realizacja ponadregionalnych projektów związanych z przeciwdziałaniem suszy i odpływowi wód ze zlewni przez, renaturyzację cieków wodnych, budowę ponadregionalnych systemów małej retencji. • utrzymanie rzek nizinnych, rzek i potoków górskich oraz związanej z nimi infrastruktury w dobrym stanie; • budowa, modernizacja i poprawa stanu technicznego urządzeń przeciwpowodziowych (np. wały, przepompownie, poldery, suche zbiorniki); • zwiększanie naturalnej retencji dolin rzecznych z zachowaniem równowagi stanu ekologicznego i technicznego utrzymania rzeki. • przygotowanie dokumentacji niezbędnej do wnioskowania (studium wykonalności, dokumentacja techniczna dla projektów, dokumentacja przetargowa). <p>Dotyczy zbiorników retencyjnych: Zbiorniki powyżej 10 mln m³ lub ponadregionalne programy małej retencji zgodność z programami i strategiami rządu w zakresie gospodarki wodnej lub wskazaniami Raportu Nadzoru Budowlanego,</p> <p>Urządzenie wodne o I i II klasie budowli wodnych (nie dotyczy ponadregionalnych programów małej retencji)</p> <p>Dotyczy działań z zakresu wód powodziowych: Wartość projektu powyżej 10 mln euro, zgodność z programami oraz strategiami rządu w zakresie gospodarki wodnej lub wskazaniami Raportu Nadzoru Budowlanego, redukcja zagrożenia powodziowego.</p> <p><u>Zapobieganie i ograniczanie skutków zagrożeń naturalnych oraz przeciwdziałanie poważnym awariom:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • budowa i doskonalenie stanowisk do analizowania i prognozowania zagrożeń naturalnych i stwarzanych poważnymi awariami, w tym: wyposażenie w specjalistyczny sprzęt, • zakup specjalistycznego sprzętu niezbędnego do skutecznego prowadzenia akcji ratowniczych i usuwania 	
---	---	--	--	--

	<p>Monitoring środowiskowy Wartość projektu poniżej 1 mln euro</p>		<p>skutków zagrożeń naturalnych i poważnych awarii np. samochody ratownictwa chemicznego, ratownictwa ekologicznego, samochody ratowniczo - gaśnicze, pompy, łodzie, sprzęt zaplecza socjalnego dla ewakuowanych, nośniki kontenerów z innym sprzętem specjalistycznym itp.,</p> <ul style="list-style-type: none"> • wsparcie techniczne krajowego systemu reagowania kryzysowego oraz ratowniczo-gaśniczego w zakresie ratownictwa ekologicznego i chemicznego, • realizacja przedsięwzięć w zakresie metod i narzędzi do analizowania zagrożeń poważnymi awariami; • przygotowanie dokumentacji niezbędnej do wnioskowania (studium wykonalności, dokumentacja techniczna dla projektów, dokumentacja przetargowa, • opracowanie dokumentów planistycznych wspierających przygotowanie i realizację projektów w ramach priorytetu, w tym opracowanie programów zarządzania środowiskiem w zakresie zapobiegania występowaniu poważnych awarii i usuwania skutków nadzwyczajnych zagrożeń środowiska na obszarze kraju, w obszarach granicznych i transgranicznych <p>Wartość projektu powyżej 1 mln euro, zasadność realizacji projektu na poziomie co najmniej jednego województwa</p> <p><u>Monitoring środowiskowy:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • wdrażanie nowych narzędzi i metod obserwacji stanu środowiska • przygotowanie nowych bądź modernizacja istniejących baz danych do gromadzenia i przetwarzania informacji o środowisku, • przygotowanie dokumentacji niezbędnej do wnioskowania (studium wykonalności, dokumentacja techniczna dla projektów, dokumentacja przetargowa <p>Wartość projektu powyżej 1 mln euro, zgodność z Państwowym Monitorowaniem Środowiska na lata 2007 – 2013, zgodność z programami ponadregionalnymi i przygranicznymi, zasadność realizacji projektu na poziomie co najmniej województwa</p>	
--	--	--	---	--

<p>Wsparcie dla przedsiębiorstw</p>	<p>Wsparcie dla małych i średnich przedsiębiorstw w zakresie: systemów zarządzania środowiskowego racjonalizacji gospodarki zasobami i odpadami, gospodarki wodno – ściekowej, ochrony powietrza, gospodarowania odpadami przemysłowymi lub niebezpiecznymi, wdrażania najlepszych dostępnych technik;</p>		<p>co najmniej województwa.</p> <p>Priorytet IV Przedsięwzięcia dostosowujące przedsiębiorstwa do wymogów ochrony środowiska</p> <p>Wsparcie systemów zarządzania środowiskowego</p> <ul style="list-style-type: none"> • publikacja materiałów uzasadniających wprowadzenie systemów zarządzania środowiskowego; • wykonanie audytu niezbędnego dla uzyskania certyfikatu; • projekty dostosowawcze dla przedsiębiorstw, warunkujące uzyskanie certyfikatu; • projekty dla uzyskania eko-znaków dla produktów; • projekty związane z wprowadzeniem eko-etykiety. <p>Wsparcie dla przedsiębiorstw w zakresie: racjonalizacji gospodarki zasobami i odpadami</p> <ul style="list-style-type: none"> • zastępowanie surowców pierwotnych surowcami wtórnymi z odpadów; • ograniczanie ilości powstawania odpadów; <p>Wsparcie dla przedsiębiorstw w zakresie wdrażania najlepszych dostępnych technik (BAT);</p> <ul style="list-style-type: none"> • zmiany technologii służące eliminowaniu szkodliwych oddziaływań i uciążliwości poprzez zapobieganie emisjom do środowiska; • zmiany technologii służące zmniejszeniu zapotrzebowania na energię, wodę oraz surowce, ze szczególnym uwzględnieniem wtórnego wykorzystania ciepła odpadowego oraz eliminacji wytwarzania odpadów; • zmiany technologii ukierunkowane na ograniczenie wielkości emisji niektórych substancji i energii do poziomu określonego w przepisach krajowych i wspólnotowych oraz w dokumentach referencyjnych BAT; • inwestycje w urządzenia ograniczające emisje do środowiska (tzw. urządzenia „końca rury”), których zastosowanie jest niezbędne dla spełnienia zaostrzających 	
-------------------------------------	--	--	--	--

			<p>się standardów emisyjnych lub granicznych wielkości emisji.</p> <p>Wsparcie dla przedsiębiorstw w zakresie gospodarki wodno – ściekowej</p> <ul style="list-style-type: none"> • inwestycje mające na celu zmniejszenie zużycia wody oraz ilości substancji niebezpiecznych odprowadzanych wraz ze ściekami; • budowa lub modernizacja oczyszczalni lub podczyszczalni ścieków przemysłowych; <p>Wsparcie dla przedsiębiorstw w zakresie ochrony powietrza,</p> <ul style="list-style-type: none"> • modernizacja lub rozbudowa obiektów systemów spalania paliw i systemów ciepłowniczych; • modernizacja urządzeń lub wyposażenie obiektów spalania paliw w urządzenia lub instalacje do ograniczenia emisji zanieczyszczeń gazowych i pyłowych; • konwersja obiektów spalania paliw na rozwiązania przyjazne środowisku; <p>Wsparcie przedsiębiorstw w zakresie gospodarowania odpadami przemysłowymi lub niebezpiecznymi,</p> <ul style="list-style-type: none"> • budowa, rozbudowa lub modernizacja instalacji do odzysku, w tym recyklingu lub unieszkodliwiania odpadów użytkowych lub niebezpiecznych, ze szczególnym uwzględnieniem obiektów, które mogą pełnić funkcje usługowe, zgodnie z krajowym i wojewódzkimi planami gospodarki odpadami, dla położonych w pobliżu jednostek gospodarczych, które nie mogą uniknąć wytwarzania podobnych typów odpadów; • budowa, rozbudowa lub modernizacja instalacji do przekształcania odpadów w celu ułatwienia magazynowania i transportu odpadów oraz przygotowania ich do odzysku lub unieszkodliwiania; • budowa, rozbudowa lub modernizacja instalacji do zbierania lub magazynowania odpadów, w szczególności odpadów niebezpiecznych. 	
--	--	--	---	--

<p>Ochrona przyrody i kształtowanie postaw ekologicznych</p>	<p>projekty z zakresu zachowania różnorodności gatunkowej poniżej 0,1 mln euro</p> <p>projekty z zakresu ochrony siedlisk poniżej 0,1 mln euro</p>		<p>Wsparcie według typu projektu bez względu na wartość.</p> <p>Działania dot. ochrony powietrza – instalacje pow. 50 MW zapisane w załączniku do Traktatu, Dla pozostałych działań – wielkość przedsiębiorstwa (duże przedsiębiorstwa w PO Infrastruktura i Środowisko)</p> <p>Priorytet V - Ochrona przyrody i kształtowanie postaw ekologicznych</p> <p>5.1. Kompleksowe projekty z zakresu siedlisk przyrodniczych (ekosystemów) na obszarach chronionych Zachowanie różnorodności gatunkowej</p> <ul style="list-style-type: none"> • ochrona ex situ gatunków o zagrożonych pulach genowych; • ochrona in situ gatunków chronionych; • reintrodukcja gatunków; • budowa centrów przetrzymywania gatunków CITES i ośrodków rehabilitacji zwierząt; • budowa lub rozbudowa obiektów dla zwierząt i roślin w ogrodach zoologicznych lub w ogrodach botanicznych w ramach krajowych programów ochrony gatunków, • realizacja programów ochrony puli genowej krajowych gatunków drzew leśnych, selekcji i testowania potomstwa, <p>Wartość projektu powyżej 0,1 mln euro, stopień zagrożenia gatunków, ranga gatunku priorytetowego, podstawa działania – opracowany krajowy program ochrony danego gatunku, opracowany na podstawie ustawy o ochronie przyrody, zgodność z zasadami IUCN – w przypadku projektów reintrodukcji:</p> <ul style="list-style-type: none"> • odbudowa zdegradowanych siedlisk nieleśnych i wodnych; • przebudowa drzewostanów w sposób zgodny z typem siedliska; 	
--	--	--	--	--

	<p>budowa infrastruktury służącej promocji obszarów Natura 2000, w tym centrów edukacji ekologicznej</p> <p>projekty budowy przejść dla zwierząt i likwidacja barier poniżej 0,5 mln euro</p>		<p>z typem siedliska ;</p> <ul style="list-style-type: none"> • usuwanie gatunków inwazyjnych; • kształtowanie strefy ekotonów na granicy siedlisk leśnych i nieleśnych; • usuwanie nalotu roślinności drzewiastej i krzewiastej na siedliskach nieleśnych; • przywracanie właściwych stosunków wodnych siedlisk wodno-błotnych; • wykup gruntów kluczowych dla ochrony przyrody i ich renaturalizacja, • budowa lub modernizacja małej infrastruktury służącej udostępnianiu dla turystów obszarów chronionych, w tym budowa ścieżek dydaktycznych, ścieżek rowerowych, szlaków, parkingów, punktów widokowych, wież widokowych, zadaszeń, itp. <p>Wartość projektu powyżej 0,1 mln euro; lokalizacja na obszarach rezerwatów, parków narodowych, parków krajobrazowych, obszarach chronionego krajobrazu, obszarach Natura 2000 lub w lasach ochronnych; ukierunkowanie projektów na odtwarzanie siedlisk przyrodniczych o znaczeniu europejskim lub najbardziej zagrożonych w skali kraju, które znalazły się na listach referencyjnych siedlisk przyrodniczych dla regionu alpejskiego i kontynentalnego sieci Natura 2000 i ostoje gatunków lub zostały uwzględnione w planach ochrony obszarów chronionych; znaczenie projektu dla zachowania krajowych zasobów danego typu siedliska przyrodniczego; oddziaływanie projektu na powierzchnię co najmniej jednego obszaru chronionego; deklaracja/zapewnienie utrzymania siedliska, trwałość efektów ochrony.</p> <p>5.2. Zwiększenie drożności korytarzy ekologicznych.</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ budowa przejść dla zwierząt nad i pod istniejącymi drogami i liniami kolejowymi; ○ likwidacja barier dla przemieszczania się zwierząt; 	
--	---	--	---	--

	<p>projekty z zakresu edukacji ekologicznej o wartości poniżej 0,1 mln euro kampanie promocyjne i informacyjne oraz imprezy masowe o wartości poniżej 0,5 mln euro</p>		<p>Wartość projektu powyżej 0,5 mln euro; miejsce lokalizacji projektu na obszarach chronionych lub w systemie korytarzy ekologicznych. Znaczenie dla funkcjonowania korytarzy ekologicznych sieci Natura 2000 lub dla powiązania innych obszarów chronionych; ponadlokalna i udokumentowana skala konfliktu;</p> <p>Opracowanie planów ochrony:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Opracowanie planów ochrony dla obszarów specjalnej ochrony ptaków i specjalnych obszarów ochrony siedlisk; • Opracowanie krajowych programów ochrony wybranych gatunków lub siedlisk przyrodniczych <p>Wartość projektu pow. 0,1 mln euro;</p> <p>5.4. Kształtowanie postaw społecznych sprzyjających ochronie środowiska, w tym różnorodności biologicznej</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ ogólnopolskie lub ponadregionalne projekty szkoleniowe lub programy edukacyjne dla wybranych grup społecznych i zawodowych mające na celu podnoszenie kwalifikacji i kształtowanie świadomości w zakresie zrównoważonego rozwoju; ○ kampanie informacyjno-promocyjne dotyczące wybranych aspektów środowiska i jego ochrony prowadzone z udziałem środków masowego przekazu, społecznych organizacji ekologicznych i innych podmiotów, w tym badania opinii publicznej ex-ante i ex-post; ○ ogólnopolskie i międzynarodowe imprezy masowe, których celem jest popularyzacja wiedzy o środowisku oraz kształtowanie proekologicznych postaw społecznych; ○ organizacja ogólnopolskich konkursów i festiwali ekologicznych. <p>Wartość projektu powyżej 0,1 mln euro;</p> <ul style="list-style-type: none"> • znaczenie oczekiwanego efektu komunikacyjnego w 	
--	--	--	--	--

			<p>światle strategicznych celów ochrony różnorodności biologicznej;</p> <ul style="list-style-type: none"> • środki komunikacji, techniki przekazu i kwalifikacje kadry właściwe • kompleksowość projektu; w stosunku do celów komunikacji i uprawdopodobniające jej sukces; • dla kampanii promocyjno – informacyjnych: kompleksowość i złożoność projektu, projekt ogólnopolski, czas trwania min. pół roku, wartość projektu powyżej 0,5 mln euro); • dla imprez masowych: kompleksowość projektu, wartość projektu powyżej 0,5 mln euro; • dla konkursów i festiwali: kompleksowość projektu, wartość projektu powyżej 0,1 mln euro 	
Energetyka	<p>Projekty dotyczące odnawialnych źródeł energii o wartości poniżej 5 mln euro</p> <p>Projekty dotyczące lokalnej infrastruktury przesyłu energii elektrycznej o wartości poniżej 5 mln euro</p> <p>Budowa nowych oraz modernizacja istniejących sieci ciepłowniczych– projekty poniżej 5 mln</p> <p>Budowa małych i średnich jednostek wytwarzania energii elektrycznej i ciepła w skojarzeniu – projekty do 5 mln euro</p> <p>Budowa oraz modernizacja istniejących systemów wytwarzania energii cieplnej w elektrociepłowniach;</p>		<p><u>PO „Infrastruktura i Środowisko”</u></p> <p>Odnawialne źródła energii – projekty powyżej 5 mln euro</p> <p>Projekty dotyczące lokalnej infrastruktury przesyłu energii elektrycznej o wartości powyżej 5 mln euro</p> <p>Budowa nowych oraz modernizacja istniejących sieci ciepłowniczych– projekty powyżej 5 mln</p> <p>Budowa i modernizacja jednostek wytwarzania energii elektrycznej i ciepła w skojarzeniu zgodnie z wymogami dyrektywy o kogeneracji – projekty powyżej 5 mln</p> <p>Budowa i modernizacja istniejących systemów wytwarzania energii elektrycznej w elektrowniach kondensacyjnych, z wykorzystaniem technologii zwiększających sprawność wytwarzania – wsparcie dla projektów powyżej 5 mln euro;</p> <p>Termomodernizacja budynków publicznych - projekty powyżej 5 mln euro</p> <p>Rozwój systemów przesyłowych energii elektrycznej, gazu ziemnego i ropy naftowej, połączeń transgranicznych oraz magazynów gazu ziemnego – projekty powyżej 5 mln euro</p>	

	<p>Budowa systemów dystrybucji gazu ziemnego na terenach niezgazyfikowanych oraz modernizacja istniejących sieci dystrybucji</p>		<p><u>PO „Innowacyjna Gospodarka”</u></p> <p>Opracowanie ogólnopolskiego monitoringu efektywności energetycznej i systemu finansowania inwestycji energooszczędnych dla sektora małych i średnich przedsiębiorstw.</p> <p>Stworzenie centralnego systemu informacyjnego o potencjale i rozwoju energetyki odnawialnej w regionach</p> <p>Budowa infrastruktury informatycznej niezbędnej dla bilansowania i zarządzania energią, monitorowania jakości dostarczanej energii elektrycznej oraz udostępniania danych rynkowych – wsparcie dla projektów powyżej 5 mln euro;</p>	
--	--	--	---	--

UZUPEŁNIENIE PROGRAMU – DOKUMENT KRAJOWY

1. INFORMACJA O DZIAŁANIACH REALIZOWANYCH W RAMACH PRIORYTETÓW PROGRAMU

Priorytet I: Gospodarka wodno-ściekowa

PRIORYTET I

DZIAŁANIE 1.1: GOSPODARKA WODNO-ŚCIEKOWA W AGLOMERACJACH⁹⁰ POWYŻEJ 15 TYS. RLM

FINANSOWANIE: FUNDUSZ SPÓJNOŚCI, BUDŻET PAŃSTWA, JEDNOSTKI SAMORZĄDU TERYTORIALNEGO

KATEGORIA INTERWENCJI: 45 - woda pitna (gospodarka i dystrybucja)
 46 - gospodarka wodno-ściekowa
 44 - gospodarka odpadami komunalnymi
 i przemysłowymi (zagospodarowanie
 osadów pościekowych)

Cel Działania

Wyposażenie (do końca 2013 r.) aglomeracji powyżej 15 000 RLM w systemy kanalizacji, oczyszczalnię ścieków oraz zapewnienie odpowiedniej jakości wody pitnej.

Opis Działania

Działanie będzie dotyczyło budowy, rozbudowy i modernizacji oczyszczalni ścieków komunalnych oraz budowy i modernizacji systemów kanalizacji zbiorczej, kanalizacji deszczowej oraz systemów zaopatrzenia w wodę w aglomeracjach powyżej 15 000 RLM.

Rodzaje projektów:

- budowa i modernizacja systemów kanalizacji zbiorczej,
- budowa i modernizacja sieci kanalizacji deszczowej o ile przyczyni się do wdrożenia dyrektywy 91/271/EWG,
- budowa, rozbudowa lub modernizacja oczyszczalni ścieków komunalnych,
- budowa i modernizacja systemów zaopatrzenia w wodę,
- przygotowanie dokumentacji niezbędnej do wnioskowania i realizacji przedsięwzięcia (w tym studium wykonalności, dokumentacja techniczna dla projektów, dokumentacja przetargowa).

Rodzaje beneficjentów:

- jednostki samorządu terytorialnego i ich związki,
- podmioty świadczące usługi wodno-ściekowe w ramach realizacji obowiązków własnych gmin.

Pomoc publiczna (do ostatecznego ustalenia z UOKiK i Komisją Europejską w dalszych pracach nad Programem):

⁹⁰ Aglomeracja według Prawa wodnego oznacza teren, na którym zaludnienie lub działalność gospodarcza są wystarczająco skoncentrowane, aby ścieki komunalne były zbierane i przekazywane do oczyszczalni ścieków komunalnych

W ramach Działania nie przewiduje się pomocy publicznej.

Wartość projektu:

Projekty powyżej 15 000 RLM bez względu na wartość

Poziom dofinansowania

Dofinansowanie wynosi maksymalnie 85% kwalifikujących się wydatków.

PRIORYTET I

DZIAŁANIE 1.2. : GOSPODARKA WODNO-ŚCIEKOWA W AGLOMERACJACH OD 2 TYS. RLM do 15 TYS. RLM

FINANSOWANIE: FUNDUSZ SPÓJNOŚCI, BUDŻET PAŃSTWA, JEDNOSTKI SAMORZĄDU TERYTORIALNEGO, BUDŻETY FUNDUSZY CELOWYCH

**KATEGORIA INTERWENCJI: 45 – Woda pitna (gospodarka i dystrybucja),
46 – Gospodarka wodno – ściekowa.**

Cel Działania

Zmniejszenie całkowitego ładunku zanieczyszczeń w ściekach komunalnych poprzez wyposażenie aglomeracji pomiędzy 2 tys. RLM, a 15 tys. RLM w systemy kanalizacji i oczyszczalnia ścieków oraz zapewnienie odpowiedniej jakości wody pitnej.

Opis Działania

Działanie to obejmować będzie budowę, rozbudowę i modernizację przedsięwzięć z zakresu gospodarki wodno-ściekowej oraz uzdatniania i dystrybucji wody w aglomeracjach pomiędzy 2 tys. RLM, a 15 tys. RLM w ramach grupy projektów indywidualnych. Projekty te będą koordynowane przez właściwe miejscowo Wojewódzkie Fundusze Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej.

Rodzaje projektów:

- grupy projektów indywidualnych dotyczących budowy i modernizacji systemów oczyszczania ścieków oraz uzdatniania i dystrybucji wody (projekty o wspólnej ilości RLM powyżej 15 tys., przy czym każda z aglomeracji musi mieć co najmniej 2 tys. RLM i wynikać z KPOŚK).

Rodzaje beneficjentów:

- jednostki samorządu terytorialnego w strukturze, w której podmiotem odpowiedzialnym za koordynację jest właściwy miejscowo WFOŚiGW.

Pomoc publiczna (do ostatecznego ustalenia z UOKiK i Komisją Europejską w dalszych pracach nad Programem):

W ramach Działania nie przewiduje się pomocy publicznej.

Wartość projektu:

Grupa projektów, bez względu na wartość, o ile razem przekraczają wartość 15 000 RLM

Poziom dofinansowania

Dofinansowanie wynosi maksymalnie 85% kwalifikujących się wydatków.

Priorytet II: Gospodarka odpadami i ochrona powierzchni ziemi

PRIORYTET II

DZIAŁANIE 2.1. : KOMPLEKSOWE PRZEDSIĘWZIĘCIA Z ZAKRESU GOSPODARKI ODPADAMI KOMUNALNYMI ZE SZCZEGÓLNYM UWZGLĘDNIENIEM ODPADÓW NIEBEZPIECZNYCH

FINANSOWANIE: FUNDUSZ SPÓJNOŚCI, BUDŻET PAŃSTWA, JEDNOSTKI SAMORZĄDU TERYTORIALNEGO

KATEGORIA INTERWENCJI: 44 – Gospodarka odpadami komunalnymi i przemysłowymi.

Cel Działania

Redukcja ilości składowanych odpadów komunalnych i zwiększenie udziału odpadów komunalnych poddawanych odzyskowi i unieszkodliwianiu

Opis Działania

Cel działania realizowany będzie poprzez rozwój nowoczesnych technologii odzysku i unieszkodliwiania odpadów komunalnych, w tym termicznego przekształcania odpadów oraz intensyfikacja odzysku, w tym recyklingu odpadów oraz ich unieszkodliwiania w procesach innych niż składowanie.

W ramach działania budowana będzie instalacja umożliwiająca przygotowanie odpadów do procesów odzysku, w tym recyklingu lub unieszkodliwiania poszczególnych rodzajów odpadów komunalnych w procesach innych niż składowanie. Ponadto tworzenie kompleksowych systemów selektywnego zbierania odpadów komunalnych, w szczególności niebezpiecznych, a także odpadów wielkogabarytowych i budowlanych.

Rodzaje projektów:

kompleksowe systemy gospodarowania odpadami komunalnymi od projektu do realizacji, uwzględniające co najmniej: działania prewencyjne, selektywne zbieranie, przygotowanie odpadów do odzysku lub unieszkodliwiania oraz, o ile wynika to z planów gospodarki odpadami, instalacje do odzysku, w tym recyklingu oraz unieszkodliwiania;

- budowa:
 - punktów selektywnego zbierania odpadów komunalnych, w szczególności odpadów niebezpiecznych,
 - instalacji umożliwiających przygotowanie odpadów do procesów odzysku, w tym recyklingu,
 - instalacji do odzysku, w tym recyklingu poszczególnych rodzajów odpadów komunalnych,
 - instalacji do termicznego przekształcania odpadów komunalnych z odzyskiem energii,
 - instalacji do unieszkodliwiania odpadów komunalnych w procesach innych niż składowanie,
- dostosowanie istniejących składowisk odpadów do obowiązujących przepisów,
- przygotowanie dokumentacji niezbędnej do wnioskowania i realizacji przedsięwzięcia (w tym studium wykonalności, dokumentacja techniczna dla projektów, dokumentacja przetargowa).

Rodzaje beneficjentów:

- jednostki samorządu terytorialnego i ich związki,
- podmioty świadczące usługi z zakresu zadań własnych jst,
- podmioty odpowiedzialne za realizację zadań wymienionych na liście inedykatywnej.

Pomoc publiczna (do ostatecznego ustalenia z UOKiK i Komisją Europejską w dalszych pracach nad Programem):

Działanie może być objęte pomocą publiczną.

Wartość projektu:

Projekty dla instalacji i systemów gospodarki odpadami powyżej 150 000 mieszkańców bez względu na wartość.

Poziom dofinansowania (do ostatecznego ustalenia z UOKiK i Komisją Europejską w dalszych pracach nad Programem):

Dofinansowanie wynosi maksymalnie 85% kwalifikujących się wydatków. W przypadku projektów objętych zasadami pomocy publicznej poziom dofinansowania wynikać będzie z dopuszczalnego pułapu tej pomocy.

PRIORYTET II

DZIAŁANIE 2.2.: PRZYWRACANIE TERENOM ZDEGRADOWANYM WARTOŚCI PRZYRODNICZYCH I OCHRONA BRZEGÓW MORSKICH

FINANSOWANIE: FUNDUSZ SPÓJNOŚCI, BUDŻET PAŃSTWA, JEDNOSTKI SAMORZĄDU TERYTORIALNEGO

KATEGORIA INTERWENCJI: 50 – Rekultywacja terenów przemysłowych i zdegradowanych,
53 – Zapobieganie ryzyku

Cel Działania

Zwiększenie ilości terenów przywróconych do właściwego stanu poprzez rekultywację terenów zdegradowanych i składowisk na cele przyrodnicze oraz zabezpieczenie brzegów morskich przed zjawiskiem erozji.

Opis Działania

Zanieczyszczone przez wojsko, przemysł i górnictwo tereny wymagają podjęcia szeregu działań naprawczych. W związku z tym wspierane będą projekty polegające na kompleksowej rekultywacji zmierzającej do przywrócenia naturalnego ukształtowania terenu i/lub osiągnięcia przez glebę lub ziemię zawartości substancji zgodnych z wymaganymi standardami w celu nadania lub przywrócenia terenom zdegradowanym wartości przyrodniczych. Poza tym w ramach działania przewiduje się rozminowanie obszarów popoligonowych i usuwanie zanieczyszczeń gruntowych.

Ponadto realizowane będą projekty polegające na ratowaniu brzegów morskich poprzez zapobieganie zanikowi plaż morskich i stabilizację morskiej linii brzegowej.

Rodzaje projektów:

- rekultywacja terenów powojсковych oraz zdegradowanych przez przemysł i górnictwo na cele przyrodnicze (włącznie z działaniami udostępniającymi tereny do rekultywacji – usuwanie min, zanieczyszczeń ropopochodnych i chemicznych),
- modernizacja i budowa umocnień brzegowych, sztuczne zasilanie wraz z budowlami wspomagającymi,
- przygotowanie dokumentacji niezbędnej do wnioskowania i realizacji przedsięwzięcia (w tym studium wykonalności, dokumentacja techniczna dla projektów, dokumentacja przetargowa).

Rodzaje beneficjentów:

- jednostki samorządu terytorialnego i ich związki,
- podmioty świadczące usługi z zakresu zadań własnych jst,
- wojsko, wojewodowie, PGL Lasy Państwowe i jego jednostki organizacyjne,
- urzędy morskie,
- podmioty odpowiedzialne za realizację zadań wymienionych na liście indykatywnej,

Pomoc publiczna (do ostatecznego ustalenia z UOKiK i Komisją Europejską w dalszych pracach nad Programem):

Działanie może być objęte pomocą publiczną.

Wartość projektu:

Minimalna wartość projektu wynosi 5 mln euro.

Poziom dofinansowania

Dofinansowanie wynosi maksymalnie 85% kwalifikujących się wydatków. W przypadku projektów objętych zasadami pomocy publicznej poziom dofinansowania wynikać będzie z dopuszczalnego pułapu tej pomocy.

Priorytet III: Bezpieczeństwo ekologiczne

PRIORYTET III

**DZIAŁANIE 3.1. : RETENCJONOWANIE WODY I POPRAWA STANU
BEZPIECZEŃSTWA TECHNICZNEGO ISTNIEJĄCYCH URZĄDZEŃ WODNYCH
ORAZ ZAPEWNIENIE BEZPIECZNEGO PRZEJŚCIA WÓD POWODZIOWYCH I
LÓDÓW**

**FINANSOWANIE: FUNDUSZ SPÓJNOŚCI, BUDŻET PAŃSTWA, JEDNOSTKI
SAMORZĄDU TERYTORIALNEGO**

KATEGORIA INTERWENCJI: 53 – Zapobieganie ryzyku

Cel Działania:

Zwiększenie ilości zasobów dyspozycyjnych niezbędnych dla ludności i gospodarki kraju oraz stopnia bezpieczeństwa przeciwpowodziowego i przeciwdziałania skutkom suszy

Opis Działania:

Dla zwiększenia ilości zasobów dyspozycyjnych niezbędnych dla ludności i gospodarki kraju, a także by stworzyć odpowiednie warunki dla przeciwdziałania i minimalizowania skutków

zjawisk naturalnych jakimi są powodzie i susze, należy dążyć do zwiększenia ilości retencjonowanej wody, osiągając min. 8-10% średniego rocznego odpływu. Niezbędne jest więc podjęcie budowy zbiorników i stopni wodnych, zwłaszcza na obszarach o znacznym zagrożeniu powodzią i suszą. Projektowane wielozadaniowe zbiorniki są obiektami spełniającymi szereg, często równorzędnych funkcji, z których najistotniejszą, obok gromadzenia wody, jest funkcja przeciwpowodziowa.

W celu zapewnienia warunków dla bezpiecznego przejścia wód powodziowych i lodów niezbędne jest utrzymanie wód powierzchniowych i urządzeń wodnych we właściwym stanie. Niezbędne jest przeciwdziałanie procesowi nadmiernej erozji i akumulacji poprzez właściwe kształtowanie koryt rzek i potoków, a także odpowiednie utrzymanie roślinności nadwodnej. Prawidłową realizację projektowanych działań warunkować będzie ochrona siedlisk, gatunków i ekosystemów zależnych od wód, stanowiąc jednocześnie realizację postanowień wynikających z ramowej dyrektywy wodnej.

Ważnym czynnikiem kształtującym bezpieczeństwo powodziowe jest ocena stanu technicznego istniejących urządzeń przeciwpowodziowych. Wynika z niej, iż wiele obiektów okresowo piętrzących wodę jest w złym stanie technicznym, stąd konieczne jest podejmowanie działań modernizacyjnych gwarantujących ich bezpieczeństwo. Równoczesnym działaniem powinna być realizacja takich obiektów i urządzeń jak: poldery przeciwpowodziowe, suche zbiorniki, nowe odcinki obwałowań czy przepompownie, które warunkują minimalizowanie skutków powodzi.

Wiele obiektów stale piętrzących wodę jest w złym stanie technicznym. Należą do nich zarówno zapory wodne jak i stopnie. Muszą być podejmowane działania o charakterze remontowo – modernizacyjnym bądź działania polegające na realizacji nowych współdziałających obiektów, gwarantujących bezpieczeństwo techniczne budowli wodnych.

Rodzaje projektów:

- realizacja wielozadaniowych zbiorników retencyjnych i stopni wodnych,
- modernizacja i poprawa stanu bezpieczeństwa technicznego urządzeń wodnych,
- renaturyzację cieków wodnych, budowę ponadregionalnych systemów małej retencji,
- utrzymanie rzek nizinnych, rzek i potoków górskich oraz związanej z nimi infrastruktury w dobrym stanie,
- budowa, modernizacja i poprawa stanu technicznego urządzeń przeciwpowodziowych (np. wały, przepompownie, poldery, suche zbiorniki),
- zwiększanie naturalnej retencji dolin rzecznych z zachowaniem równowagi stanu ekologicznego i technicznego utrzymania rzeki,
- przygotowanie dokumentacji niezbędnej do wnioskowania i realizacji przedsięwzięcia (w tym studium wykonalności, dokumentacja techniczna dla projektów, dokumentacja przetargowa).

Rodzaje beneficjentów:

- Regionalne Zarządy Gospodarki Wodnej i Krajowy Zarząd Gospodarki Wodnej,
- Wojewódzkie Zarządy Urządzeń i Melioracji Wodnej,
- jednostki samorządu terytorialnego i ich związki,
- podmioty świadczące usługi z zakresu zadań własnych jst,
- PGL Lasy Państwowe i jego jednostki organizacyjne,
- Podmioty realizujące inwestycje wskazane na liście indykatywnej.

Pomoc publiczna (do ostatecznego ustalenia z UOKiK i Komisją Europejską w dalszych pracach nad Programem):

W ramach Działania nie przewiduje się pomocy publicznej.

Wartość projektu:

Zbiorniki retencyjne powyżej 10 mln³ lub ponadregionalne, działania z zakresu wód powodziowych powyżej 10 mln euro.

Poziom dofinansowania:

Dofinansowanie wynosi maksymalnie 85% kwalifikujących się wydatków.

PRIORYTET III

DZIAŁANIE 3.2. : ZAPOBIEGANIE I OGRANICZANIE SKUTKÓW ZAGROŻEŃ NATURALNYCH ORAZ PRZECIWDZIAŁANIE POWAŻNYM AWARIOM

FINANSOWANIE: FUNDUSZ SPÓJNOŚCI, BUDŻET PAŃSTWA, JEDNOSTKI SAMORZĄDU TERYTORIALNEGO

KATEGORIA INTERWENCJI: 53 – Zapobieganie ryzyku.

Cel Działania:

Zwiększenie ochrony przed skutkami zagrożeń naturalnych oraz przeciwdziałanie poważnym awariom, usuwanie ich skutków i przywracanie środowiska do stanu właściwego oraz wzmocnienie wybranych elementów systemu zarządzania środowiskiem

Opis Działania:

Cel działania będzie realizowany poprzez zapobieganie i ograniczanie zagrożeń środowiskowych, w tym również właściwe planowanie przestrzenne, zapobieganie poważnym awariom. Ponadto instytucje systemu reagowania kryzysowego: komendy Państwowej Straży Pożarnej oraz inspekcja ochrony środowiska będą wyposażane w narzędzia umożliwiające dokonanie weryfikacji danych i obliczeń dostarczonych przez prowadzących zakłady przemysłowe w zakresie:

- rozpoznania zagrożeń,
- oceny możliwości powstania zdarzeń niebezpiecznych,
- prognoz rozwoju sytuacji awaryjnych, w tym zasięgu stref skażeń.

Instytucje te będą również wyposażane w narzędzia umożliwiające właściwe planowanie własnych działań ratowniczych, nie tylko w odniesieniu do zakładów zakwalifikowanych do grupy dużego ryzyka, ale także do pozostałych obiektów i terenów znajdujących się na terenie danej komendy. W tym aspekcie szczególne znaczenie mają aplikacje umożliwiające identyfikację i ocenę skutków zagrożeń, mapy cyfrowe z ich aplikacjami, sprzęt i urządzenia służące do obsługi wspomnianego oprogramowania. Ponadto w ramach technicznego wsparcia ratownictwa ekologicznego i chemicznego dokonywane będą zakupy specjalistycznego sprzętu ratowniczego.

Rodzaje projektów:

- budowanie i doskonalenie stanowisk do analizowania i prognozowania zagrożeń naturalnych i stwarzanych poważnymi awariami, w tym: wyposażenie w specjalistyczny sprzęt,
- zakupy specjalistycznego sprzętu niezbędnego do skutecznego prowadzenia akcji ratowniczych oraz usuwania skutków zagrożeń naturalnych i poważnych awarii np.

samochody ratownictwa chemicznego, ratownictwa ekologicznego, samochody ratowniczo - gaśnicze, pompy, łodzie, sprzęt zaplecza socjalnego dla ewakuowanych, nośniki kontenerów z innym sprzętem specjalistycznym,

- wsparcie techniczne krajowego systemu reagowania kryzysowego oraz ratowniczo-gaśniczego w zakresie ratownictwa ekologicznego i chemicznego,
- realizacja przedsięwzięć w zakresie metod i narzędzi do analizowania zagrożeń poważnymi awariami,
- przygotowanie dokumentacji niezbędnej do wnioskowania (studium wykonalności, dokumentacja techniczna dla projektów, dokumentacja przetargowa), opracowanie dokumentów planistycznych wspierających przygotowanie i realizację projektów w ramach priorytetu, w tym opracowanie programów zarządzania środowiskiem w zakresie zapobiegania występowaniu poważnych awarii i usuwania skutków nadzwyczajnych zagrożeń środowiska na obszarze kraju, w obszarach granicznych i transgranicznych.

Rodzaje beneficjentów:

- Komenda Główna oraz komendy wojewódzkie Państwowej Straży Pożarnej,
- Główny Inspektorat Ochrony Środowiska i Wojewódzkie Inspektoraty Ochrony Środowiska,
- PGL Lasy Państwowe oraz jego jednostki organizacyjne,
- urzędy morskie,
- Morska Służba Poszukiwania i Ratownictwa.

Pomoc publiczna (do ostatecznego ustalenia z UOKiK i Komisją Europejską w dalszych pracach nad Programem):

W ramach Działania nie przewiduje się pomocy publicznej.

Wartość projektu:

Minimalna wartość projektu to 1 mln euro.

Poziom dofinansowania:

Dofinansowanie wynosi maksymalnie 85% kwalifikujących się wydatków.

PRIORYTET III

DZIAŁANIE 3.3. : MONITORING ŚRODOWISKA

FINANSOWANIE: FUNDUSZ SPÓJNOŚCI, BUDŻET PAŃSTWA, JEDNOSTKI SAMORZĄDU TERYTORIALNEGO

KATEGORIA INTERWENCJI: 53 – Zapobieganie ryzyku.

Cel Działania:

Usprawnienie monitoringu stanu środowiska

Opis Działania:

Obserwacja i ocena stanu środowiska oraz kontrola przestrzegania prawa ochrony środowiska jest podstawowym i niezbędnym sposobem monitorowania skuteczności podejmowanych działań na rzecz poprawy jego jakości. Działania te stanowią źródło informacji dla decydentów ułatwiając pełniejszą identyfikację problemów, podejmowanie decyzji i alokację

funduszy na działania zapobiegawcze i naprawcze. Aspekty środowiskowe ujęte są nie tylko w PO Infrastruktura i Środowisko, ale również w innych programach. Natomiast odpowiedzialność za stan środowiska, na który wpływ mają działania podejmowane także przez inne resorty, jest scentralizowana i znajduje się w rękach ministra właściwego ds. środowiska, który zobligowany jest do raportowania informacji o jego stanie do Komisji Europejskiej i innych agend międzynarodowych.

Rodzaje projektów:

- wdrażanie nowych narzędzi i metod obserwacji stanu środowiska,
- przygotowanie nowych bądź modernizacja istniejących baz danych do gromadzenia i przetwarzania informacji o środowisku,
- przygotowanie dokumentacji niezbędnej do wnioskowania (studium wykonalności, dokumentacja techniczna dla projektów, dokumentacja przetargowa).

Rodzaje beneficjentów:

- Główny Inspektorat Ochrony Środowiska,
- Wojewódzkie Inspektoraty Ochrony Środowiska,
- PGL Lasy Państwowe oraz jego jednostki organizacyjne.

Pomoc publiczna (do ostatecznego ustalenia z UOKiK i Komisją Europejską w dalszych pracach nad Programem):

Działanie nie jest objęte pomocą publiczną

Wartość projektu:

Minimalna wartość projektu to 1 mln euro.

Poziom dofinansowania:

Dofinansowanie wynosi maksymalnie 85% kwalifikujących się wydatków.

Priorytet IV: Przedsięwzięcia dostosowujące przedsiębiorstwa do wymogów ochrony środowiska

PRIORYTET IV DZIAŁANIE 4.1. : WSPARCIE SYSTEMÓW ZARZĄDZANIA ŚRODOWISKOWEGO

FINANSOWANIE: EUROPEJSKI FUNDUSZ ROZWOJU REGIONALNEGO, KRAJOWE ŚRODKI PUBLICZNE, ŚRODKI PRYWATNE

KATEGORIA INTERWENCJI: 54 – Inne działania z zakresu ochrony środowiska i zapobiegania ryzykom

Cel Działania

Rozpowszechnienie systemów zarządzania środowiskowego objętych certyfikacją.

Opis Działania

W ramach działania popularyzowane będzie wprowadzanie systemów zarządzania środowiskowego poprzez przedstawienie możliwych do osiągnięcia efektów. Udzielana będzie także pomoc przedsiębiorstwom w przygotowaniu niezbędnych audytów w celu

uzyskania odpowiednich certyfikatów oraz we wdrożeniach niezbędnych do uzyskania certyfikatu środków.

Wspieranie rozpowszechnienia wprowadzania dobrowolnych systemów zarządzania środowiskowego na poziomie przedsiębiorstw oraz innych komórek organizacyjnych ma na celu ograniczenie ujemnych skutków oddziaływania na środowisko. Wprowadzenie takiego systemu zarządzania na poziomie komórki organizacyjnej czy przedsiębiorstwa gwarantować będzie zastosowanie się do norm ochrony środowiska oraz wprowadzenie takiej organizacji, aby minimalizować negatywne oddziaływania na środowisko przy racjonalnym wykorzystaniu zasobów naturalnych. Wprowadzony system zapewniac będzie stałe dążenie do osiągnięcia takiego celu i dostosowanie do zmieniającej się sytuacji. Usprawnienia systemów zarządzania środowiskowego przynosić będą też przedsiębiorstwom efekty ekonomiczne oraz promocyjne.

Rodzaje projektów:

- publikacja materiałów uzasadniających wprowadzenie systemów zarządzania środowiskowego,
- wykonanie audytu niezbędnego dla uzyskania certyfikatu,
- projekty dostosowawcze dla przedsiębiorstw, warunkujące uzyskanie certyfikatu,
- projekty dla uzyskania eko-znaków dla produktów,
- projekty związane z wprowadzeniem eko-etykiel.

Rodzaje beneficjentów:

Przedsiębiorcy.

Pomoc publiczna (do ostatecznego ustalenia z UOKiK i Komisją Europejską w dalszych pracach nad Programem):

Działanie objęte jest pomocą publiczną.

Wartość projektu:

Wsparcie według typu projektu bez względu na wartość

Poziom dofinansowania:

Zgodnie z projektami nowych rozporządzeń UE maksymalny poziom dofinansowania zostanie ograniczony poprzez limity wynikające z pomocy publicznej.

PRIORYTET IV

DZIAŁANIE 4.2. : RACJONALIZACJA GOSPODARKI ZASOBAMI I ODPADAMI

FINANSOWANIE: EUROPEJSKI FUNDUSZ ROZWOJU REGIONALNEGO, KRAJOWE ŚRODKI PUBLICZNE, ŚRODKI PRYWATNE

KATEGORIA INTERWENCJI: 44 – Gospodarka odpadami komunalnymi i przemysłowymi.

Cel Działania:

- Racjonalizacja gospodarki zasobami naturalnymi i odpadami, w tym zmniejszenie ilości odpadów innych niż komunalne i zwiększenie poziomu odzysku tych odpadów

Opis Działania:

Racjonalizacja gospodarki zasobami i odpadami dokonywana będzie poprzez wsparcie dla wdrożenia nowych technologii w zakresie ograniczania materiałochłonności i ilości wytwarzanych odpadów. Wspierana będzie rozbudowa i modernizacja istniejących instalacji przemysłowych prowadząca do zmniejszenia zużycia surowców, materiałów oraz wytwarzanych ilości odpadów oraz ich wpływu na środowisko, zgodnie ze standardami unijnymi.

Rodzaje projektów:

- zastępowanie surowców pierwotnych surowcami wtórnymi z odpadów,
- ograniczanie ilości powstawania odpadów,
- ograniczanie zużycia surowców naturalnych, w tym wody oraz ograniczanie zużycia energii.

Rodzaje beneficjentów:

Przedsiębiorcy.

Pomoc publiczna (do ostatecznego ustalenia z UOKiK i Komisją Europejską w dalszych pracach nad Programem):

Działanie objęte jest pomocą publiczną.

Wartość projektu:

Wsparcie według typu projektu bez względu na wartość

Poziom dofinansowania:

Zgodnie z projektami nowych rozporządzeń UE maksymalny poziom dofinansowania zostanie ograniczony poprzez limity wynikające z pomocy publicznej.

**PRIORYTET IV
DZIAŁANIE 4.3. : WSPARCIE DLA PRZEDSIĘBIORSTW W ZAKRESIE WDRAŻANIA
NAJLEPSZYCH DOSTĘPNYCH TECHNIK (BAT)**

**FINANSOWANIE: EUROPEJSKI FUNDUSZ ROZWOJU REGIONALNEGO, KRAJOWE
ŚRODKI PUBLICZNE, ŚRODKI PRYWATNE**

**KATEGORIA INTERWENCJI: 48 – zintegrowane zapobieganie i kontrola
zanieczyszczeń**

Cel Działania:

Zapobieganie powstawaniu i redukcja zanieczyszczeń różnych komponentów środowiska poprzez dostosowanie istniejących instalacji do wymogów najlepszych dostępnych technik (BAT).

Opis Działania:

W ramach działania wspierane będą inwestycje pozwalające przedsiębiorcy wdrożyć najlepsze dostępne techniki, umożliwiające dostosowanie przedsiębiorstw do wymogów prawa wspólnotowego (dyrektywa 96/61/WE w sprawie zintegrowanego zapobiegania i kontroli zanieczyszczeń), co jest często niezbędne do ich funkcjonowania w warunkach Jednolitego Rynku Europejskiego. Instalacja, której ma dotyczyć inwestycja, powinna

podlegać przepisom rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 26 lipca 2002 r. w sprawie instalacji, które mogą powodować znaczne zanieczyszczenie poszczególnych elementów przyrodniczych albo środowiska jako całości.⁹¹

Rodzaje projektów:

- zmiany technologii służące eliminowaniu szkodliwych oddziaływań i uciążliwości poprzez zapobieganie emisjom do środowiska,
- zmiany technologii służące zmniejszeniu zapotrzebowania na energię, wodę oraz surowce, ze szczególnym uwzględnieniem wtórnego wykorzystania ciepła odpadowego oraz eliminacji wytwarzania odpadów,
- zmiany technologii ukierunkowane na ograniczenie wielkości emisji niektórych substancji i energii do poziomu określonego w przepisach krajowych i wspólnotowych oraz w dokumentach referencyjnych BAT,
- inwestycje w urządzenia ograniczające emisje do środowiska (tzw. urządzenia „końca rury”), których zastosowanie jest niezbędne dla spełnienia zaostrzających się standardów emisyjnych lub granicznych wielkości emisji.

Rodzaje beneficjentów:

Przedsiębiorcy.

Pomoc publiczna (do ostatecznego ustalenia z UOKiK i Komisją Europejską w dalszych pracach nad Programem):

Działanie objęte jest pomocą publiczną.

Wartość projektu

Wsparcie według typu projektu bez względu na wartość

Poziom dofinansowania

Zgodnie z projektami nowych rozporządzeń UE maksymalny poziom dofinansowania zostanie ograniczony poprzez limity wynikające z pomocy publicznej.

**PRIORYTET IV
DZIAŁANIE 4.4. : WSPARCIE DLA PRZEDSIĘBIORSTW W ZAKRESIE GOSPODARKI
WODNO-ŚCIEKOWEJ**

**FINANSOWANIE: EUROPEJSKI FUNDUSZ ROZWOJU REGIONALNEGO, KRAJOWE
ŚRODKI PUBLICZNE, ŚRODKI PRYWATNE**

KATEGORIA INTERWENCJI: 46 – Oczyszczanie ścieków

Cel Działania

Ograniczenie ładunku zanieczyszczeń (w szczególności substancji niebezpiecznych) odprowadzanych przez przemysł do środowiska wodnego oraz zmniejszenie ilości nieoczyszczonych ścieków przemysłowych odprowadzanych do wód lub do ziemi.

Opis Działania

Wsparcie mogą otrzymać inwestycje w technologie oraz infrastrukturę gospodarki wodno-ściekowej mające na celu ograniczenie ilości wytwarzanych ścieków przemysłowych,

⁹¹ Dz. U. Nr 122 poz. 1055

szczególnie ścieków niebezpiecznych oraz służące zwiększeniu stopnia redukcji ładunku zanieczyszczeń w ściekach odprowadzanych do wód.

Rodzaje projektów:

- inwestycje mające na celu zmniejszenie zużycia wody oraz ilości substancji niebezpiecznych odprowadzanych wraz ze ściekami,
- budowa lub modernizacja oczyszczalni lub podczyszczalni ścieków przemysłowych.

Rodzaje beneficjentów:

Przedsiębiorcy.

Pomoc publiczna (do ostatecznego ustalenia z UOKiK i Komisją Europejską w dalszych pracach nad Programem):

Działanie objęte jest pomocą publiczną.

Wartość projektu

Wsparcie według typu projektu bez względu na wartość.

Poziom dofinansowania

Zgodnie z projektami nowych rozporządzeń UE maksymalny poziom dofinansowania zostanie ograniczony poprzez limity wynikające z pomocy publicznej.

PRIORYTET IV

DZIAŁANIE 4.5. : WSPARCIE DLA PRZEDSIĘBIORSTW W ZAKRESIE OCHRONY POWIETRZA

FINANSOWANIE: EUROPEJSKI FUNDUSZ ROZWOJU REGIONALNEGO, KRAJOWE ŚRODKI PUBLICZNE, ŚRODKI PRYWATNE

KATEGORIA INTERWENCJI: 47 - Jakość powietrza

Cel Działania

Poprawa jakości powietrza poprzez obniżenie wielkości emisji substancji zanieczyszczających z obiektów spalania paliw o mocy większej od 50 MW

Opis Działania

Pomoc dla przedsiębiorców będzie ukierunkowana na inwestycje w zakresie ochrony powietrza i dostosowanie istniejących obiektów do wymagań wynikających z dyrektywy 80/01/WE w sprawie ograniczenia emisji niektórych zanieczyszczeń do powietrza z dużych źródeł spalania. Wspierane będą inwestycje w istniejących obiektach spalania o mocy cieplnej wprowadzanej w paliwie większej niż 50 MW, w szczególności obiekty wymienione na liście odstępstw od wymagań dyrektywy 2001/80/WE, umieszczonej w załączniku XII Traktatu o przystąpieniu Rzeczypospolitej Polskiej do Unii Europejskiej.

Rodzaje projektów:

- modernizacja lub rozbudowa obiektów systemów spalania paliw i systemów ciepłowniczych,
- modernizacja urządzeń lub wyposażenie obiektów spalania paliw w urządzenia lub instalacje do ograniczenia emisji zanieczyszczeń gazowych i pyłowych,
- konwersja obiektów spalania paliw na rozwiązania przyjazne środowisku,

Rodzaje beneficjentów:

Podmioty prowadzące inwestycje związane z instalacjami wskazanymi na liście w Traktacie Akcesyjnym.

Pomoc publiczna (do ostatecznego ustalenia z UOKiK i Komisją Europejską w dalszych pracach nad Programem):

Działanie objęte jest pomocą publiczną.

Wartość projektu:

Wsparcie według typu projektu bez względu na wartość.

Poziom dofinansowania

Zgodnie z projektami nowych rozporządzeń UE maksymalny poziom dofinansowania zostanie ograniczony poprzez limity wynikające z pomocy publicznej.

PRIORYTET IV

DZIAŁANIE 4.6. : WSPARCIE DLA PRZEDSIĘBIORSTW W ZAKRESIE ODZYSKU I UNIESZKODLIWIANIA ODPADÓW POUŻYTKOWYCH LUB NIEBEZPIECZNYCH

FINANSOWANIE: EUROPEJSKI FUNDUSZ ROZWOJU REGIONALNEGO, KRAJOWE ŚRODKI PUBLICZNE, ŚRODKI PRYWATNE

KATEGORIA INTERWENCJI: 44 – Gospodarka odpadami komunalnymi i przemysłowymi.

Cel Działania

Zwiększenie udziału odpadów użytkowych i niebezpiecznych podlegających odzyskowi i prawidłowemu unieszkodliwianiu.

Opis Działania

Pomoc będzie przeznaczona dla przedsiębiorstw prowadzących działalność w zakresie odzysku i unieszkodliwiania odpadów użytkowych lub niebezpiecznych. Dofinansowana inwestycja powinna przyczynić się do realizacji postanowień ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. o odpadach⁹² oraz ustaw dotyczących postępowania z poszczególnymi rodzajami odpadów (opakowania i odpady opakowaniowe, baterie i akumulatory, zużyty sprzęt elektryczny i elektroniczny, pojazdy wycofane z eksploatacji).

Rodzaje projektów:

- budowa, rozbudowa lub modernizacja instalacji do odzysku, w tym recyklingu lub unieszkodliwiania odpadów użytkowych lub niebezpiecznych, ze szczególnym uwzględnieniem obiektów, które mogą pełnić funkcje usługowe, zgodnie z krajowym i wojewódzkimi planami gospodarki odpadami, dla położonych w pobliżu jednostek gospodarczych, które nie mogą uniknąć wytwarzania podobnych typów odpadów,
- budowa, rozbudowa lub modernizacja instalacji do przekształcania odpadów w celu ułatwienia magazynowania i transportu odpadów oraz przygotowania ich do odzysku lub unieszkodliwiania,
- budowa, rozbudowa lub modernizacja instalacji do zbierania lub magazynowania odpadów, w szczególności odpadów niebezpiecznych.

⁹² Dz. U. Nr 62, poz. 628 z późn. zm.

Rodzaje beneficjentów:

Przedsiębiorcy.

Pomoc publiczna (do ostatecznego ustalenia z UOKiK i Komisją Europejską w dalszych pracach nad Programem):

Działanie objęte jest pomocą publiczną.

Wartość projektu:

Wsparcie według typu projektu bez względu na wartość.

Poziom dofinansowania

Zgodnie z projektami nowych rozporządzeń UE maksymalny poziom dofinansowania zostanie ograniczony poprzez limity wynikające z pomocy publicznej.

Priorytet V: Ochrona przyrody i kształtowanie postaw ekologicznych

PRIORYTET V

DZIAŁANIE 5.1. : WSPIERANIE KOMPLEKSOWYCH PROJEKTÓW Z ZAKRESU OCHRONY SIEDLISK PRZYRODNICZYCH (EKOSYSTEMÓW) NA OBSZARACH CHRONIONYCH ORAZ ZACHOWANIE RÓŻNORODNOŚCI GATUNKOWEJ

FINANSOWANIE: EUROPEJSKI FUNDUSZ ROZWOJU REGIONALNEGO, BUDŻET PAŃSTWA, JEDNOSTKI SAMORZĄDU TERYTORIALNEGO

KATEGORIA INTERWENCJI: 51 - Promowanie bioróżnorodności i ochrona przyrody

Cel Działania

Przywracanie właściwego stanu siedlisk przyrodniczych (ekosystemów) i ostoi gatunków na obszarach chronionych wraz zachowaniem zagrożonych wyginięciem gatunków oraz różnorodności genetycznej roślin, zwierząt i grzybów.

Opis Działania

Kompleksowe projekty obejmować będą działania służące bezpośrednio ochronie wartości przyrodniczych siedlisk zagrożonych w skali kraju i Europy, polegające na przywracaniu lub odtworzeniu ich właściwego stanu, przywracaniu właściwego składu gatunkowego drzewostanów oraz na wykupie gruntów dla celów ochrony przyrody. Ponieważ największe niekorzystne przekształcenia i potrzeby działań ochronnych wykazują siedliska nieleśne i wodne, w zakresie tego działania duży nacisk został położony na projekty mające na celu odtwarzanie i kształtowanie warunków dla trwałego zachowania tych siedlisk, w tym zwłaszcza zbiorników wodnych, mokradeł, torfowisk, wrzosowisk i innych siedlisk zaliczanych do nieużytków lub marginalnych użytków rolniczych. W zakresie ekosystemów leśnych prowadzona będzie przebudowa struktury gatunkowej drzewostanów polegająca na doborze drzew zgodnych z ich naturalnym siedliskiem przyrodniczym. Wprowadzanie rodzimych gatunków drzew właściwych dla naturalnych zbiorowisk roślinnych powinna przebiegać z równoczesnym usuwaniem inwazyjnych gatunków obcego pochodzenia geograficznego.

W ramach działania będą realizowane również inwestycje związane z udostępnianiem i promocją obszarów chronionych np.: wyznaczanie szlaków turystycznych, budowa ścieżek przyrodniczych na obszarach chronionych oraz innych form małej infrastruktury (zadaszenia,

punkty widokowe, parkingi, ścieżki rowerowe, itp.), które zabezpieczą przed nadmierną presją turystów na obszary cenne przyrodniczo.

Wdrażane będą także projekty obejmujące kompleksowe programy ochrony gatunków zagrożonych wyginięciem, które będą uwzględniać kształtowanie ostoi tych gatunków, zachowanie ich pul genowych in situ i ex situ, restytucję i reintrodukcję⁹³ oraz budowę infrastruktury niezbędnej do realizacji tych programów. Ponadto działanie to będzie miało na celu wybudowanie obiektów niezbędnych do przetrzymywania gatunków z konwencji „CITES” zatrzymywanych na granicy, rozbudowa i modernizacja ogrodów zoologicznych i botanicznych, budowa i organizacja ośrodków rehabilitacji zwierząt rzadkich gatunków.

Rodzaje projektów:

- odbudowa zdegradowanych siedlisk nieleśnych i wodnych,
- przebudowa drzewostanów w sposób zgodny z typem siedliska,
- usuwanie gatunków inwazyjnych,
- kształtowanie strefy ekotonów na granicy siedlisk leśnych i nieleśnych,
- usuwanie nalotu roślinności drzewiastej i krzewiastej na siedliskach nieleśnych,
- przywracanie właściwych stosunków wodnych siedlisk wodno-błotnych,
- wykup gruntów kluczowych dla ochrony przyrody i ich renaturalizacja,
- budowa lub modernizacja małej infrastruktury służącej udostępnianiu dla turystów obszarów chronionych, w tym budowa ścieżek dydaktycznych, ścieżek rowerowych, szlaków, parkingów, punktów widokowych, wież widokowych, zadaszeń, itp.,
- ochrona ex situ gatunków o zagrożonych pulach genowych,
- ochrona in situ gatunków chronionych,
- reintrodukcja gatunków,
- budowa centrów przetrzymywania gatunków CITES i ośrodków rehabilitacji zwierząt,
- budowa lub rozbudowa obiektów dla zwierząt i roślin w ogrodach zoologicznych lub w ogrodach botanicznych w ramach krajowych programów ochrony gatunków,
- realizacja programów ochrony puli genowej krajowych gatunków drzew leśnych, selekcji i testowania potomstwa,
- przygotowanie studium wykonalności oraz dokumentacji technicznej dla projektów tego priorytetu.

Rodzaje beneficjentów:

- parki narodowe,
- nadleśnictwa lub ich grupy,
- organizacje pozarządowe,
- jednostki rządowe, samorządowe oraz podmioty sprawujące nadzór lub zarządzające ochroną obszarów chronionych,
- wojewoda,
- ogrody botaniczne,
- ogrody zoologiczne,
- instytucje naukowe,
- Urzędy Morskie,
- inne podmioty sprawujące nadzór lub zarządzające ochroną obszarów chronionych.

Pomoc publiczna (do ostatecznego ustalenia z UOKiK i Komisją Europejską w dalszych pracach nad Programem):

⁹³ reintrodukcja – ponowne wprowadzenie gatunków na tereny przez nie zasiedlone w przeszłości

W ramach Działania nie przewiduje się pomocy publicznej.

Wartość projektu

Minimalna wartość projektu to 100 tys. euro.

Poziom dofinansowania

Dofinansowanie wynosi maksymalnie 85% kwalifikujących się wydatków.

PRIORYTET V
DZIAŁANIE 5.2. : ZWIĘKSZENIE DROŻNOŚCI KORYTARZY EKOLOGICZNYCH
FINANSOWANIE: EUROPEJSKI FUNDUSZ ROZWOJU REGIONALNEGO, BUDŻET PAŃSTWA, JEDNOSTKI SAMORZĄDU TERYTORIALNEGO
KATEGORIA INTERWENCJI: 51 - Promowanie bioróżnorodności i ochrona przyrody

Cel Działania

Przywrócenie drożności korytarzy ekologicznych umożliwiających przemieszczanie się zwierząt i funkcjonowanie populacji w skali kraju.

Opis Działania

Przywracanie drożności i funkcjonowania korytarzy lądowych i wodnych jest warunkiem przetrwania wielu gatunków, które wiąże się z możliwością wymiany genów między lokalnymi izolowanymi populacjami zwierząt, koniecznością przemieszczania się populacji. Szczególnie ważną rolę pełnią korytarze umożliwiające funkcjonowanie sieci Natura 2000. Działanie to będzie ukierunkowane na zniesienie lub ograniczenie barier dla przemieszczania się zwierząt, które tworzy istniejąca infrastruktura techniczna.

Rodzaje projektów:

- budowa przejść dla zwierząt nad i pod istniejącymi drogami i liniami kolejowymi,
- likwidacja innych barier dla przemieszczania się zwierząt.

Rodzaje beneficjentów:

- RZGW, KZGW,
- zarządcy dróg i linii kolejowych,
- właściwe jednostki rządowe i samorządowe,
- parki narodowe,
- organizacje pozarządowe,
- Urzędy Morskie
- podmioty sprawujące nadzór lub zarządzające ochroną obszarów chronionych.

Pomoc publiczna (do ostatecznego ustalenia z UOKiK i Komisją Europejską w dalszych pracach nad Programem):

W ramach Działania nie przewiduje się pomocy publicznej

Wartość projektu

Minimalna wartość projektu to 0,5 mln euro.

Poziom dofinansowania

Dofinansowanie wynosi maksymalnie 85% kwalifikujących się wydatków.

PRIORYTET V
DZIAŁANIE 5.3 : OPRACOWANIE PLANÓW OCHRONY
FINANSOWANIE: EUROPEJSKI FUNDUSZ ROZWOJU REGIONALNEGO, BUDŻET PAŃSTWA, JEDNOSTKI SAMORZĄDU TERYTORIALNEGO

KATEGORIA INTERWENCJI: 51 - Promowanie bioróżnorodności i ochrona przyrody

Cel Działania

Wsparcie procesu opracowania planów ochrony dla obszarów chronionych

Opis Działania

Właściwa realizacja zadań ochronnych na terenie rezerwatów przyrody, parków narodowych, parków krajobrazowych i obszarów Natura 2000 wiąże się z opracowaniem planów ochrony na okres 20 lat.

Rodzaje projektów:

- opracowanie planów ochrony dla obszarów specjalnej ochrony ptaków i specjalnych obszarów ochrony siedlisk Natura 2000,
- opracowanie krajowych programów ochrony wybranych gatunków lub siedlisk przyrodniczych.

Rodzaje beneficjentów:

- jednostki sprawujące nadzór nad obszarami chronionymi,
- nadleśnictwa i ich grupy,
- jednostki rządowe.

Pomoc publiczna (do ostatecznego ustalenia z UOKiK i Komisją Europejską w dalszych pracach nad Programem):

W ramach Działania nie przewiduje się pomocy publicznej.

Wartość projektu:

Minimalna wartość projektu to 0,1 mln euro.

Poziom dofinansowania

Dofinansowanie wynosi maksymalnie 85% kwalifikujących się wydatków.

PRIORYTET V
DZIAŁANIE 5.4. : KSZTAŁTOWANIE POSTAW SPOŁECZNYCH SPRZYJAJĄCYCH OCHRONIE ŚRODOWISKA, W TYM RÓZNORODNOŚCI BIOLOGICZNEJ

FINANSOWANIE: EUROPEJSKI FUNDUSZ ROZWOJU REGIONALNEGO, BUDŻET PAŃSTWA, JEDNOSTKI SAMORZĄDU TERYTORIALNEGO

KATEGORIA INTERWENCJI: 51 - Promowanie bioróżnorodności i ochrona przyrody

Cel Działania

Zwiększenie świadomości w zakresie potrzeby i właściwych metod ochrony środowiska, przyrody i krajobrazu.

Opis Działania

W ramach limitu 10% wynikającego z art. 33 ust.2 rozporządzenia ogólnego⁹⁴ pozwalającego finansować z EFRR działania kwalifikowane w ramach EFS finansowane będą działania edukacyjne z zakresu ochrony środowiska i przyrody dla grup zawodowych wywierających największy wpływ na przyrodę, ze szczególnym uwzględnieniem sposobów uwzględniania potrzeb przyrody w gospodarce leśnej, gospodarce wodnej, rolnictwie, planowaniu przestrzennym, rybołówstwie, szkolenia usprawniające i ulepszające proces ocen oddziaływania na środowisko, szkolenia usprawniające likwidowanie zagrożeń dla środowiska (służby ratownicze, wojsko) oraz usprawniające wykrywanie i sankcjonowanie przestępstw przeciwko środowisku (celnicy, Policja, straże branżowe, wymiar sprawiedliwości), a także budowa świadomości potrzeby ochrony przyrody i korzyści z dobrze zachowanej przyrody i krajobrazu (wśród społeczności lokalnych na obszarach chronionych).

W ramach działania mogą być realizowane zadania związane z szeroko pojmowanym kształtowaniem zachowań proekologicznych, kompleksowe projekty edukacji ekologicznej, w tym projekty dotyczące organizacji szkoleń i programów aktywnej edukacji z zakresu ochrony środowiska, ochrony przyrody i różnorodności biologicznej.

Projekty szkoleniowe, edukacyjne lub informacyjne powinny być ukierunkowane na tematykę związaną z:

- ochroną przyrody w gospodarce leśnej, gospodarce wodnej, rolnictwie, planowaniu przestrzennym i rybołówstwie dla grup zawodowych wywierających największy wpływ na przyrodę,
- procesem przeprowadzania ocen oddziaływania na środowisko,
- likwidowaniem zagrożeń dla środowiska dla służb ratowniczych i wojska,
- likwidowaniem i sankcjonowaniem przestępstw przeciwko środowisku dla celników, policji, straży branżowej, wymiaru sprawiedliwości,
- budową świadomości potrzeby ochrony przyrody i korzyści z dobrze zachowanej przyrody i krajobrazu dla społeczności lokalnych na obszarach chronionych,
- kształtowaniem zachowań proekologicznych,
- wpływem działalności człowieka na stan środowiska naturalnego, w tym różnorodności biologicznej.

Rodzaje projektów:

- ogólnopolskie lub ponadregionalne projekty szkoleniowe lub programy edukacyjne dla wybranych grup społecznych i zawodowych mające na celu podnoszenie kwalifikacji i kształtowania świadomości w zakresie zrównoważonego rozwoju,
- kampanie informacyjno-promocyjne dotyczące wybranych aspektów środowiska i jego ochrony prowadzone z udziałem środków masowego przekazu, społecznych organizacji ekologicznych i innych podmiotów, w tym badania opinii publicznej ex-ante i ex-post,
- ogólnopolskie i międzynarodowe imprezy masowe, których celem jest popularyzacja wiedzy o środowisku oraz kształtowanie proekologicznych postaw społecznych,
- budowanie sieci partnerstwa na rzecz ochrony środowiska, moderowanie platform dialogu społecznego jako elementu integrującego społeczeństwo, zwłaszcza organizacje społeczne w procesie podejmowania decyzji,
- organizacja ogólnopolskich konkursów i festiwali ekologicznych.

Rodzaje beneficjentów:

⁹⁴ Dz. Urz. UE ...

- nadleśnictwa i ich grupy,
- ośrodki doradztwa rolniczego,
- organy administracji państwowej i samorządowej,
- podmioty specjalizujące się organizacji imprez targowych (o tematyce ochrony środowiska), stowarzyszenia inżynierów, techników, architektów i urbanistów, rolników;
- Policja,
- Służba Celna,
- Straż Graniczna,
- Straż Pożarna,
- pozarządowe organizacje ekologiczne,
- parki narodowe,
- parki krajobrazowe i ich zespoły,
- wojewódzcy konserwatorzy przyrody,
- inne podmioty sprawujące nadzór lub zarządzające ochroną obszarów chronionych,
- ośrodki edukacji ekologicznej,
- jednostki badawczo – rozwojowe.

Pomoc publiczna (do ostatecznego ustalenia z UOKiK i Komisją Europejską w dalszych pracach nad Programem):

W ramach Działania nie przewiduje się pomocy publicznej.

Wartość projektu:

Minimalna wartość projektu to 0,5 mln euro dla kampanii promocyjno – informacyjnych oraz imprez masowych, dla pozostałych - 0,1 mln euro.

Poziom dofinansowania

Dofinansowanie wynosi maksymalnie 85% kwalifikujących się wydatków.

Priorytet VI: Transeuropejskie sieci transportowe TEN-T

**PRIORYTET VI
DZIAŁANIE 6.1. : ROZWÓJ SIECI DROGOWEJ TEN-T
FINANSOWANIE: FUNDUSZ SPÓJNOŚCI, BUDŻET PAŃSTWA, JEDNOSTKI
SAMORZĄDU TERYTORIALNEGO**

KATEGORIA INTERWENCJI: 21 – Autostrady (TEN-T),
22 – Drogi krajowe

Cel Działania

Poprawa płynności ruchu, skrócenie czasu przejazdu w ruchu tranzytowym i w połączeniach między dużymi miastami kraju, poprawa stanu bezpieczeństwa ruchu oraz przejezdności przez miasta w ramach sieci TEN-T.

Opis Działania

Działanie obejmuje budowę odcinków autostrad, co zapewni wzrost długości autostrad w eksploatacji o 503 km. Drogi ekspresowe będą stanowiły nie mniej istotny niż autostrady element polskiej sieci drogowej, pozwalając na sprawną obsługę połączeń

międzyregionalnych. Przewiduje się, że do 2013 łączna długość dróg ekspresowych wzrośnie o 1300 km.

Ważnym elementem realizacji tego działania będzie wyprowadzenie ruchu krajowego z obszarów miejskich poprzez budowę obwodnic. Zmniejszy to utrudnienia jakie stwarza dla mieszkańców ruch tranzytowy, a także poprawi stan bezpieczeństwa na drogach oraz zwiększy przepustowość istniejącej sieci dróg krajowych. Zakłada się, że w latach 2007-2013 wybudowanych zostanie około 20 obwodnic miast i miejscowości.

Uzupełnieniem wymienionych przedsięwzięć inwestycyjnych będzie przebudowa nawierzchni dróg międzynarodowych. Zgodnie z traktatem akcesyjnym od maja 2004 roku w Polsce dopuszczony został ruch pojazdów o nacisku 115 kN/oś na drogach międzynarodowych. Zakres tego ruchu będzie stopniowo rozszerzany na całą sieć dróg. Wymaga to jak najszybszego dostosowania dróg do wyższych obciążeń w celu uniknięcia dekapitalizacji nawierzchni drogowych. Wzmocnienia dróg w ramach tego działania będą prowadzone na drogach krajowych w sieci TEN-T.

Rodzaje projektów:

- budowa odcinków autostrad,
- budowa odcinków dróg ekspresowych,
- przebudowa dróg krajowych do nośności 115 kN/oś,
- przebudowa i budowa ulic miejskich leżących w ciągach dróg krajowych, przebiegających przez miasta na prawach powiatu,
- budowa obwodnic na drogach krajowych.

Rodzaje beneficjentów:

- Generalna Dyrekcja Dróg Krajowych i Autostrad,
- miasta na prawach powiatu,
- wyodrębnione ustawowo podmioty służące realizacji projektów drogowych (spółki specjalnego przeznaczenia - SSP).

Pomoc publiczna (do ostatecznego ustalenia z UOKiK i Komisją Europejską w dalszych pracach nad Programem):

W ramach Działania nie przewiduje się pomocy publicznej.

Wartość projektu:

Wartość projektu nie może być mniejsza niż 10 mln euro.

Poziom dofinansowania

Dofinansowanie projektów wynosi maksymalnie 85% kwalifikujących się wydatków.

PRIORYTET VI

DZIAŁANIE 6.2. : ROZWÓJ SIECI LOTNICZEJ TEN-T

FINANSOWANIE: FUNDUSZ SPÓJNOŚCI, BUDŻET PAŃSTWA

KATEGORIA INTERWENCJI:

29 - Lotniska

Cel Działania

Zwiększenie przepustowości portów lotniczych znajdujących się w sieci TEN-T oraz zapewnienie wysokiego standardu świadczonych przez nie usług.

Opis Działania

Poprzez realizację tego działania nastąpi też realizacja ogólnoeuropejskich programów zarządzania ruchem lotniczym, w tym programów Jednolitej Europejskiej Przestrzeni Powietrznej (Single European Sky) oraz Europejskiej Strategii Zarządzania Ruchem Lotniczym (ATM Strategy 2000+). Celem działania jest również to, aby polski podmiot świadczący usługi nawigacyjne został dostawcą usług w dolnej i górnej przestrzeni powietrznej nad terytorium Polski (Inicjatywa Bałtycka). Wspierane też będą działania zmierzające do poprawy stanu infrastruktury nawigacyjnej, w tym pozyskiwanie środków pomocowych Unii Europejskiej na powyższe cele przez państwowy organ zarządzania ruchem lotniczym.

Działanie dotyczy:

- rozbudowy terminali i infrastruktury lotniskowej portów lotniczych znajdujących się w sieci TEN-T,
- przygotowania do budowy drugiego centralnego portu lotniczego dla Polski,
- rozbudowy infrastruktury nawigacyjnej.

Rodzaje projektów

Przedkładane w ramach działania projekty dotyczą:

- budowy i modernizacji terminali pasażerskich,
- budowy i modernizacji infrastruktury lotniskowej: pasów startowych, dróg kołowania, płyty lotniska, stanowisk postojowych,
- wsparcia działań zmierzających do przygotowania budowy drugiego lotniska centralnego,
- rozbudowy infrastruktury nawigacyjnej.

Rodzaje beneficjentów

- spółki zarządzające sześcioma portami lotniczymi (Kraków – Balice, Gdańsk – Rębiechowo, Katowice – Pyrzowice, Poznań – Ławica, Szczecin – Goleniów i Wrocław – Strachowice),
- Przedsiębiorstwo Państwowe „Porty Lotnicze” (Warszawa – Okęcie, Rzeszów – Jasionka)
- państwowy organ zarządzania ruchem lotniczym

Pomoc publiczna (do ostatecznego ustalenia z UOKiK i Komisją Europejską w dalszych pracach nad Programem):

Działanie może być objęte zasadami pomocy publicznej.

Wartość projektu

Wartość projektu nie może być mniejsza niż 10 mln euro.

Poziom dofinansowania

Dla projektów dotyczących rozbudowy infrastruktury lotniskowej i przygotowania do budowy drugiego centralnego portu lotniczego dla Polski maksymalna wielkość współfinansowania wynosi 50%, a dla projektów w zakresie infrastruktury nawigacyjnej – do 85%. W przypadku projektów objętych zasadami pomocy publicznej poziom dofinansowania wynikać będzie z dopuszczalnego pułapu tej pomocy.

Priorytet VII : Transport przyjazny środowisku

PRIORYTET VII

DZIAŁANIE 7.1. : ROZWÓJ TRANSPORTU KOLEJOWEGO

FINANSOWANIE: FUNDUSZ SPÓJNOŚCI, BUDŻET PAŃSTWA

KATEGORIA INTERWENCJI:

- 16 – Linie kolejowe,
- 17 – Linie kolejowe (TEN-T),
- 19 – Tabor kolejowy (TEN-T).

Cel Działania

Poprawa stanu połączeń kolejowych wchodzących w skład sieci TEN-T, a także wybranych odcinków znajdujących się poza tą siecią, oraz poprawa obsługi pasażerów w międzynarodowym i międzyregionalnym transporcie kolejowym.

Opis Działania

Działanie to pozwoli na polepszenie parametrów technicznych linii kolejowych, w tym zwiększenie prędkości pociągów i zwiększeniu nośności torów. Poprawa stanu technicznego linii kolejowych zwiększy dostępność transportu kolejowego w wymiarze międzynarodowym i usprawni połączenia między największymi miastami kraju. Cel ten obejmuje powstrzymanie degradacji infrastruktury kolejowej, likwidację ograniczeń prędkości, modernizację części sieci kolejowej tworzącej układ AGC/AGTC i dostosowanie linii kolejowych do wymogów interoperacyjności transeuropejskiego systemu kolejowego.

Poprawa obsługi pasażerów posłuży zwiększeniu udziału transportu kolejowego w pracy przewozowej transportu publicznego. Cel obejmuje również zapewnienie nowoczesnego taboru kolejowego do przewozów pasażerskich, w tym zakup lokomotyw.

Działanie dotyczy modernizacji najważniejszych linii kolejowych, zarówno zlokalizowanych w sieci TEN-T jak i poza tą siecią, oraz zakup nowoczesnego taboru kolejowego i modernizacji taboru istniejącego, wykorzystywanego w międzynarodowych i regionalnych przewozach pasażerskich.

Efektem modernizacji będzie poprawa standardu technicznego linii, w tym zwiększenie nośności do 22,5 ton/oś, zmniejszenie kosztów eksploatacji i utrzymania oraz poprawa szybkości i jakości usług kolejowych.

W ramach działania przewiduje się realizację między innymi następujących projektów:

- Modernizacji linii E20/CE20 (Rzepin – Terespol),
- Modernizacja linii E59 (Wrocław – Poznań – Świnoujście),
- Modernizacja linii E30/CE30 (Opole – Gliwice).

Szczególny nacisk będzie położony na realizację projektów priorytetowych o znaczeniu ogólnoeuropejskim:

- Modernizację linii E65 (Gdynia – Warszawa – Zebrzydowice),
- Modernizację linii E75 (Warszawa – Sokółka) – Rail Baltica.

W ramach tego działania będą też finansowane prace przygotowawcze do budowy w Polsce linii dużych prędkości. Finansowane też będą działania w zakresie interoperacyjności kolei. Dzięki unowocześnieniu taboru, zarówno lokomotyw jak i wagonów pasażerskich, możliwe będzie zwiększenie prędkości handlowej, poprawa komfortu podróżowania i częstotliwości kursowania pociągów oraz uzyskanie dostępności pociągów dla osób niepełnosprawnych.

Rodzaje projektów:

- modernizacja linii kolejowych,
- interoperacyjność linii kolejowych,
- prace przygotowawcze do budowy linii dużych prędkości,
- zakup nowych wagonów pasażerskich do przewozów międzynarodowych i międzyregionalnych,
- zakup nowych lokomotyw pasażerskich jedno i wielosystemowych,
- modernizacja istniejących wagonów pasażerskich i elektrycznych zespołów trakcyjnych.

Rodzaje beneficjentów:

- PKP PLK S.A.,
- przedsiębiorstwa kolejowych przewozów pasażerskich

Pomoc publiczna (do ostatecznego ustalenia z UOKiK i Komisją Europejską w dalszych pracach nad Programem):

Finansowanie infrastruktury publicznej związanej z zadaniami użyteczności publicznej nie będzie stanowiło pomocy publicznej pod warunkiem, że infrastruktura będzie dostępna na niedyskryminujących warunkach dla wszystkich podmiotów.

Wartość projektu (do ostatecznego ustalenia z UOKiK i Komisją Europejską w dalszych pracach nad Programem):

Wartość projektu nie może być mniejsza niż 10 mln euro.

Poziom dofinansowania

Dofinansowanie projektów infrastrukturalnych wynosi maksymalnie 85% kwalifikujących się wydatków. W przypadku zakupu i modernizacji taboru maksymalne dofinansowanie wynosi 50%. W przypadku projektów objętych zasadami pomocy publicznej poziom dofinansowania wynikać będzie z dopuszczalnego pułapu tej pomocy.

PRIORYTET VII

DZIAŁANIE 7.2. : ROZWÓJ TRANSPORTU MORSKIEGO

FINANSOWANIE: FUNDUSZ SPÓJNOŚCI, BUDŻET PAŃSTWA, JEDNOSTKI SAMORZĄDU TERYTORIALNEGO

KATEGORIA INTERWENCJI:

- 16 – Linie kolejowe
- 17 – Linie kolejowe (TEN-T)
- 22 – Drogi krajowe
- 26 – Transport intermodalny
- 27 – Transport intermodalny (TEN-T)
- 30 – Porty

Cel Działania

Zwiększenie konkurencyjności polskich portów morskich w regionie Morza Bałtyckiego.

Opis Działania

Działaniem objęte będą cztery porty o podstawowym znaczeniu dla gospodarki narodowej (Gdańsk, Gdynia, Szczecin i Świnoujście), wchodzące w skład sieci TEN-T, oraz cztery porty znajdujące się poza tą siecią (Police, Elbląg, Darłowo, Kołobrzeg).

Działanie dotyczy:

- budowy, przebudowy i modernizacji dróg i linii kolejowych, łączących porty morskie z krajową siecią transportową oraz infrastruktury drogowej i kolejowej na terenie portów,
- budowy i przebudowy nabrzeży, basenów i kanałów w portach morskich,
- modernizacji torów wodnych, falochronów i wejść do portów morskich,
- zakupu sprzętu i taboru związanego z obsługą i poprawą bezpieczeństwa polskiego obszaru morskiego.

Rodzaje projektów:

- budowa i przebudowa dróg,
- modernizacja linii kolejowych,
- budowa i przebudowa nabrzeży portowych,
- budowa i przebudowa basenów portowych,
- budowa i przebudowa kanałów portowych,
- budowa, przebudowa i modernizacja falochronów portowych,
- modernizacja wejść do portów,
- modernizacja torów wodnych,
- zakup taboru, sprzętu i wyposażenia związanego z poprawą stanu bezpieczeństwa.
- utworzenia systemu łączności operacyjnej i śledzenia jednostek ratowniczych,
- utworzenie krajowego systemu bezpieczeństwa żegluga,
- budowa infrastruktury terminali portowych,
- budowa i modernizacja dróg kołowych i kolejowych w portach.

Rodzaje beneficjentów:

- porty morskie – Gdańsk, Gdynia, Szczecin, Świnoujście, Police, Elbląg, Darłowo, Kołobrzeg,
- urzędy morskie w Gdyni, Słupsku i Szczecinie,
- Służba SAR,
- ww. miasta portowe,
- armatorzy morscy w zakresie projektów związanych z rozwojem żegluga bliskiego zasięgu,
- PKP PLK SA,
- GDDKiA.

Pomoc publiczna (do ostatecznego ustalenia z UOKiK i Komisją Europejską w dalszych pracach nad Programem):

Finansowanie infrastruktury publicznej związanej z zadaniami użyteczności publicznej nie będzie stanowiło pomocy publicznej pod warunkiem, że infrastruktura będzie dostępna na niedyskryminujących warunkach dla wszystkich podmiotów.

Wartość projektu:

Wartość projektu nie może być mniejsza niż 5 mln euro.

Poziom dofinansowania

Dofinansowanie projektów wynosi maksymalnie 85% kwalifikujących się wydatków. W przypadku projektów objętych zasadami pomocy publicznej poziom dofinansowania wynikać będzie z dopuszczalnego pułapu tej pomocy.

PRIORYTET VII

DZIAŁANIE 7.3. : TRANSPORT MIEJSKI W OBSZARACH METROPOLITALNYCH
FINANSOWANIE: FUNDUSZ SPÓJNOŚCI, JEDNOSTKI SAMORZĄDU
TERYTORYALNEGO, SPÓŁKI PRAWA HANDLOWEGO JEDNOSTEK SAMORZĄDU
TERYTORYALNEGO.

KATEGORIA INTERWENCJI: 52 – Promocja czystego miejskiego transportu publicznego.

Cel Działania

Zwiększenie udziału ekologicznego transportu publicznego w obsłudze mieszkańców obszarów metropolitalnych.

Opis Działania

Działanie jest otwarte dla 9 obszarów metropolitalnych: katowickiego, trójmiejskiego, warszawskiego, wrocławskiego, toruńsko-bydgoskiego, łódzkiego, krakowskiego, szczecińskiego i poznańskiego.

W ramach działania wspierane będą kompleksowe projekty o wielkości co najmniej 25 mln euro całkowitych kosztów kwalifikowalnych promujące ekologiczny system transportu publicznego. Projekty te powinny wynikać z aktualnych⁹⁵ Zrównoważonych⁹⁶ Planów Rozwoju Transportu Publicznego⁹⁷. Preferowane będą projekty dzięki, którym nastąpi integracja infrastrukturalna wszystkich form (środków) transportu funkcjonujących na terenie obszaru metropolitalnego (np. trolejbus, autobus, lotnisko, transport indywidualny, kolej).

Zrównoważony Plan Rozwoju Transportu Publicznego obejmujący zasięgiem działania cały obszar zurbanizowany ma na celu zmniejszenie negatywnych skutków transportu na środowisko. Powinien dotyczyć rozwiązania problemów związanych z wzrastającą intensywnością ruchu i ulicznymi korkami. Musi nawiązywać do regionalnych i krajowych strategii (rozwoju województwa oraz transportu). Plan powinien obejmować wszystkie środki (formy) transportu występujące na terenie metropolii i powinien przyczyniać się do zmiany proporcji między środkami transportu na korzyść bardziej efektywnych rozwiązań, takich jak transport publiczny, rowerowy lub ruch pieszy. Jednym z jego podstawowych celów jest stworzenie bardziej efektywnego pod względem środowiskowym systemu transportu, służącego wszystkim mieszkańcom obszarów metropolitalnych.

Plan musi się skupiać na bezpieczeństwie, sprawności działań środowiskowych i zwiększaniu atrakcyjności terenów publicznych. Musi także zawierać mechanizmy zachęcające do korzystania z pojazdów o niskiej emisji spalin oraz sposób integracji

⁹⁵ Aktualny Zrównoważony Plan Rozwoju Transportu Publicznego oznacza, iż został przygotowany dla realizacji projektów w ramach tego działania. Plan taki musi być ważny co najmniej w latach 2007-2015.

⁹⁶ Dokument Zrównoważony Plan Rozwoju Transportu Publicznego oznacza integrację infrastrukturalną wszystkich form (środków) transportu funkcjonujących na terenie obszaru metropolitalnego (np. tramwaj, trolejbus, autobus, kolej, dojazd do dworców przesiadkowych, transport indywidualny). Wsparcie w ramach działania mogą otrzymać wyłącznie systemy ekologicznego transportu publicznego, takie jak transport szynowy: szybka kolej miejska, tramwaj, metro oraz z uwagi na wymiar ekologiczny - trolejbus.

⁹⁷ Dokument taki powinien zostać przygotowany i zatwierdzony przez Radę Miasta / Związek / Porozumienie Międzygminne / Metropolitalne. Zgodnie z komunikatem Komisji do Rady i Parlamentu Europejskiego dotyczącym strategii tematycznej w sprawie środowiska miejskiego z 11.01.2006 r. (COM (2005) 718 wersja ostateczna) Komisja Europejska wyda w 2006 r. Wytyczne o charakterze technicznym dotyczące głównych aspektów planów transportowych. Wytyczne te zostaną oparte na zaleceniach ekspertów z 2004 r. Projekt tych zaleceń jest dostępny pod adresem.: http://europa.eu.int/comm/environment/urban/pdf/final_report050128.pdf

biletowo-taryfowej różnych form transportu, sposób ograniczenia miejsc parkingowych oraz zjawiska kongestii.

Zasadniczym elementem planu jest zintegrowanie transportu z planami przestrzennego zagospodarowania. Konkretnie cele krótko, średnio i długookresowe oraz zadania muszą być podejmowane przy uwzględnieniu miejscowych warunków w porozumieniu z opinią publiczną, podmiotami gospodarczymi i innymi zainteresowanymi stronami.

Działania w zakresie promowania transportu publicznego w znacznym stopniu powinny przyczynić się do zmniejszenia hałasu ulicznego oraz emisji spalin pochodzących od środków transportu.

Wsparcie w ramach działania mogą otrzymać wyłącznie systemy ekologicznego transportu publicznego, wynikające ze Zrównoważonego Planu Rozwoju Transportu Publicznego, takie jak szybka kolej miejska, tramwaj, metro, czy trolejbus⁹⁸.

Rodzaje projektów:

1. Adaptacja, budowa, przebudowa, rozbudowa sieci: szynowych (w tym szybkiej kolei miejskiej, tramwaju, metra), trolejbusowych (w tym zakup taboru):
 - budowa, przebudowa, rozbudowa układu torowego na trasach, pętlach, bocznicach oraz zajezdniach,
 - adaptacja sieci kolejowej do potrzeb miejskiego transportu publicznego,
 - budowa, przebudowa, rozbudowa linii metra,
 - budowa, przebudowa, rozbudowa sieci energetycznej i podstacji trakcyjnych tramwajowych, trolejbusowych,
 - wyposażenie dróg, ulic, torowisk w obiekty inżynieryjne i niezbędne urządzenia drogowe służące bezpieczeństwu ruchu pojazdów transportu publicznego,
 - wyposażenie dróg, ulic w infrastrukturą służącą obsłudze transportu publicznego (np. zatoczki, podjazdy, zjazdy) oraz pasażerów (np. przystanki, wysepki),
 - zakup taboru szynowego,
 - zakup taboru trolejbusowego.
2. Budowa, przebudowa, rozbudowa przystanków, stacji i węzłów przesiadkowych – zintegrowanych z różnymi rodzajami systemów transportu, w tym:
 - systemy parkingów dla samochodów „Parkuj i Jedź” („Park & Ride”) oraz dla rowerów („Bike & Park”) przy krańcowych przystankach komunikacji zbiorowej wraz z towarzyszącą infrastrukturą służącą obsłudze pasażerów.
3. Projekty z zakresu telematiki poprawiające funkcjonowanie transportu publicznego:
 - systemy sygnalizacji akustycznej,
 - systemy sygnalizacji świetlnej wzbudzonej przez autobusy, trolejbusy, tramwaje (sygnalizacja akomodacyjna),
 - systemy dystrybucji i identyfikacji biletów,
 - systemy nawigacji satelitarnej dla usprawnienia ruchu i podniesienia bezpieczeństwa transportu publicznego,
 - systemy informacji dla podróżnych – elektroniczne tablice informacyjne, w tym systemy on-line,
 - systemy monitorowania bezpieczeństwa montowane na przystankach, peronach, stacjach, węzłach przesiadkowych, parkingach oraz w taborze.

Rodzaje beneficjentów:

⁹⁸ Zakup taboru autobusowego będzie możliwy w ramach Regionalnych Programów Operacyjnych.

- gminy, miasta na prawach powiatu lub działające w ich imieniu jednostki organizacyjne,
- związki, porozumienia jednostek samorządu terytorialnego,
- podmioty wykonujące usługi publiczne na zlecenie gminy/powiatu grodzkiego/związku międzygminnego - w których większość udziałów lub akcji posiada gmina, powiat grodzki, związek międzygminny/Skarb Państwa - na podstawie aktualnej umowy dotyczącej świadczenia usług z zakresu transportu publicznego.

Pomoc publiczna (do ostatecznego ustalenia z UOKiK i Komisją Europejską w dalszych pracach nad Programem):

Finansowanie infrastruktury publicznej związanej z zadaniami użyteczności publicznej nie będzie stanowiło pomocy publicznej pod warunkiem, że infrastruktura będzie dostępna na niedyskryminujących warunkach dla wszystkich podmiotów.

Finansowanie zakupu taboru szynowego lub trolejbusowego może być objęte pomocą publiczną.

Wartość projektu:

Co najmniej 25 mln euro całkowitych kosztów kwalifikowanych.

Poziom dofinansowania

Dofinansowanie wynosi maksymalnie do 50% kosztów kwalifikowalnych. W przypadku projektów objętych zasadami pomocy publicznej poziom dofinansowania wynikać będzie z dopuszczalnego pułapu tej pomocy.

**PRIORYTET VII
DZIAŁANIE 7.4. : ROZWÓJ TRANSPORTU INTERMODALNEGO
FINANSOWANIE: FUNDUSZ SPÓJNOŚCI,**

KATEGORIA INTERWENCJI: 27 – Transport intermodalny

Cel Działania

Zwiększenie udziału transportu intermodalnego w ogólnych przewozach ładunków.

Opis Działania

Działanie dotyczy:

- budowy ogólnodostępnych terminali kontenerowych i centrów logistycznych na liniach kolejowych i w portach morskich⁹⁹,
- zwiększenia dostępności komunikacyjnej do ww. terminali i centrów,
- wprowadzenia nowoczesnych technik zarządzania w terminalach i centrach.

Działanie to pozwoli na zwiększenie udziału transportu intermodalnego w przewozach ładunków ogółem z obecnych 1,5% do 5% w 2015 r.

Rodzaje projektów:

- budowa i rozbudowa infrastruktury wchodzącej w skład kolejowych lub morskich terminali kontenerowych,

⁹⁹ Gdańsk, Gdynia, Szczecin, Świnoujście oraz Police, Darłowo, Kołobrzeg, Elbląg.

- budowa i rozbudowa infrastruktury wchodzącej w skład centrum logistycznego, zlokalizowanego w porcie morskim lub na linii kolejowej,
- zakup wyposażenia terminala/centrum służącego zarządzaniu.

Rodzaje beneficjentów

Operatorzy terminali kontenerowych i centrów logistycznych, zarządy portów morskich (Gdańsk, Gdynia, Szczecin, Świnoujście oraz Police, Darłowo, Kołobrzeg, Elbląg).

Pomoc publiczna (do ostatecznego ustalenia z UOKiK i Komisją Europejską w dalszych pracach nad Programem):

Działanie może być objęte zasadami pomocy publicznej.

Wartość projektu:

Całkowita wartość projektu wynosi nie mniej niż 5 mln euro.

Poziom dofinansowania

Dofinansowanie projektów wynosi maksymalnie 50% kwalifikujących się wydatków. W przypadku projektów objętych zasadami pomocy publicznej poziom dofinansowania wynikać będzie z dopuszczalnego pułapu tej pomocy.

PRIORYTET VII

DZIAŁANIE 7.5.: POPRAWA STANU ŚRÓDLĄDOWYCH DRÓG WODNYCH

FINANSOWANIE: FUNDUSZ SPÓJNOŚCI, BUDŻET PAŃSTWA

KATEGORIA INTERWENCJI:

32 – Drogi śródlądowe (TEN-T)

Cel Działania

Powstrzymanie regresu żeglugi śródlądowej poprzez inwestycje na drogach wodnych i poprawa warunków na istniejących drogach wodnych.

Opis Działania

W ramach działania przewiduje się realizację inwestycji żeglugowych na dolnej Odrze, która jest zaliczona do sieci TEN-T. Rzeka Odra ma wymiar ponadregionalny ponieważ, obejmuje połączenie Górnego Śląska poprzez Opolszczyznę, Dolny Śląsk z kompleksem portów Szczecin-Świnoujście, a także poprzez system kanałów z Berlinem i Europą Zachodnią. Śródlądowy transport wodny na rzece Odrze ma charakter ponadregionalny, gdyż pozwala na transport ładunku (np. węgla) z Górnego Śląska do portów w Szczecinie i Świnoujściu i dalej do krajów skandynawskich i zachodnioeuropejskich.

Rodzaje projektów:

- modernizacja istniejącej zabudowy regulacyjnej rzeki Odry,
- przebudowa przejść żeglownych,
- ubezpieczenie brzegów wraz z robotami pogłębiarskimi,
- zakup sprzętu do monitorowania ruchu statków uprawiających żeglugę na śródlądowych drogach wodnych.

Rodzaje beneficjentów:

- Regionalny Zarząd Gospodarki Wodnej w Szczecinie,
- urzędy żeglugi śródlądowej.

Pomoc publiczna (do ostatecznego ustalenia z UOKiK i Komisją Europejską w dalszych pracach nad Programem):

Działanie nie stanowi pomocy publicznej.

Wartość projektu:

Całkowita wartość projektu wynosi co najmniej 5 mln euro.

Poziom dofinansowania (do ostatecznego ustalenia z UOKiK i Komisją Europejską w dalszych pracach nad Programem):

Dofinansowanie projektów wynosi maksymalnie 85% kwalifikujących się wydatków.

Priorytet VIII: Bezpieczeństwo transportu i krajowe sieci transportowe

PRIORYTET VIII:

DZIAŁANIE 8.1. : BEZPIECZEŃSTWO RUCHU DROGOWEGO

FINANSOWANIE: EUROPEJSKI FUNDUSZ ROZWOJU REGIONALNEGO, BUDŻET PAŃSTWA, JEDNOSTKI SAMORZĄDU TERYTORIALNEGO

KATEGORIA INTERWENCJI:

22 – Drogi krajowe

Cel Działania

Poprawa stanu bezpieczeństwa w ruchu drogowym.

Opis Działania

Działanie obejmuje:

- wzmocnienie prewencji i kontroli w ruchu drogowym,
- przebudowę miejsc szczególnie niebezpiecznych na drogach krajowych, w tym uspokojenie ruchu na obszarach zurbanizowanych,
- usprawnienie ratownictwa drogowego,
- śledzenie stanu bezpieczeństwa ruchu drogowego,
- prowadzenie kampanii medialnych.

Działanie obejmuje projekty o charakterze inwestycyjnym na drogach krajowych, zakupy sprzętu i wyposażenia, jak i działania o charakterze promocyjnym.

Rodzaje projektów:

Projekty realizowane w ramach tego działania obejmą:

- przebudowę miejsc szczególnie niebezpiecznych,
- zakup sprzętu,
- kampanie medialne.

Rodzaje beneficjentów:

- Generalna Dyrekcja Dróg Krajowych i Autostrad,
- Komenda Główna Policji,
- Państwowa Straż Pożarna,
- Główny Inspektorat Transportu Drogowego,
- podmioty odpowiedzialne za bezpieczeństwo ruchu drogowego,
- miasta na prawach powiatu.

Pomoc publiczna (do ostatecznego ustalenia z UOKiK i Komisją Europejską w dalszych pracach nad Programem):

Działanie nie podlega pomocy publicznej.

Wartość projektu

Całkowita wartość projektu wynosi:

- dla projektów inwestycyjnych na drogach krajowych ponad 5 mln euro,
- dla zakupu sprzętu i projektów nieinwestycyjnych ponad 1 mln euro.

Poziom dofinansowania

Dofinansowanie wynosi maksymalnie 85% kwalifikujących się wydatków.

PRIORYTET VIII

DZIAŁANIE 8.2. : DROGI KRAJOWE POZA SIECIĄ TEN-T

FINANSOWANIE: EUROPEJSKI FUNDUSZ ROZWOJU REGIONALNEGO, BUDŻET PAŃSTWA, JEDNOSTKI SAMORZĄDU TERYTORIALNEGO

KATEGORIA INTERWENCJI:

22 – Drogi krajowe

Cel Działania

Poprawa stanu dróg krajowych położonych poza siecią TEN-T

Opis Działania

Działanie realizowane będzie poprzez budowę i przebudowę dróg krajowych, położonych poza siecią TEN-T, w zakresie:

- budowy odcinków dróg ekspresowych,
- przebudowy dróg krajowych, z dostosowaniem do nośności 11,5 t/oś,
- przebudowa i budowa ulic miejskich leżących w ciągach dróg krajowych, przebiegających przez miasta na prawach powiatu,
- budowy obwodnic miast w ciągach dróg krajowych.

W skład tego działania wchodzi również projekty budowy mostów położonych w ciągach dróg krajowych.

Rodzaje projektów

- budowa dróg ekspresowych,
- przebudowa dróg krajowych,
- przebudowa i budowa ulic miejskich leżących w ciągach dróg krajowych, przebiegających przez miasta na prawach powiatu,
- budowa obwodnic w ciągu dróg krajowych.

Rodzaje beneficjentów:

- Generalna Dyrekcja Dróg Krajowych i Autostrad,
- miasta na prawach powiatu,
- spółki specjalnego przeznaczenia.

Pomoc publiczna (do ostatecznego ustalenia z UOKiK i Komisją Europejską w dalszych pracach nad Programem):

Działanie nie podlega pomocy publicznej.

Wartość projektu

Całkowita wartość projektu wynosi nie mniej niż 10 mln euro.

Poziom dofinansowania

Dofinansowanie projektów wynosi maksymalnie do 85% kwalifikujących się wydatków.

PRIORYTET VIII

**DZIAŁANIE 8.3. : ROZWÓJ INTELIGENTNYCH SYSTEMÓW TRANSPORTOWYCH
FINANSOWANIE: EUROPEJSKI FUNDUSZ ROZWOJU REGIONALNEGO, BUDŻET
PAŃSTWA, JEDNOSTKI SAMORZĄDU TERYTORIALNEGO**

KATEGORIA INTERWENCJI: 28 - Inteligentne Systemy Transportowe

Cel Działania

Usprawnienie zarządzania ruchem.

Opis Działania

Cel realizowany będzie poprzez wdrażanie Inteligentnych Systemów Transportowych w transporcie drogowym, morskim i miejskim oraz w transporcie intermodalnym i logistyce.

W zakresie transportu drogowego, morskiego, intermodalnego realizowane będą projekty związane z:

- zarządzaniem ruchem,
- obsługą podróżnych,
- poborem opłat,
- zarządzaniem flotą pojazdów,
- zarządzaniem kryzysowym w transporcie,
- bezpieczeństwem ruchu,
- informacją dla podróżnych,
- logistyką,
- zbieraniem i przetwarzaniem danych.

W zakresie transportu miejskiego będą realizowane projekty obejmujące zakup oraz montaż urządzeń z zakresu systemów zarządzania ruchem, w tym:

- systemy centralnego sterowania sygnalizacją i ruchem,
- systemy monitorowania ruchu na kluczowych trasach, w tunelach, newralgicznych punktach miasta wraz z informowaniem o aktualnej sytuacji ruchowej.

Rodzaje projektów

Projekty realizowane w ramach tego działania dotyczą:

- studiów wykonalności ITS,
- projektów pilotażowych,
- projektów wdrożeniowych

w wymienionych wyżej obszarach.

Rodzaje beneficjentów

Podmioty publiczne i prywatne, zaangażowane w działalność transportową, związane z obsługą podróżnych, zarządzaniem transportem publicznym, poborem opłat, zarządzaniem

flotą pojazdów, zarządzaniem kryzysowym w transporcie i z bezpieczeństwem ruchu, jednostki samorządu terytorialnego

Pomoc publiczna (do ostatecznego ustalenia z UOKiK i Komisją Europejską w dalszych pracach nad Programem):

Finansowanie infrastruktury publicznej związanej z zadaniami użyteczności publicznej nie będzie stanowiło pomocy publicznej pod warunkiem, że infrastruktura będzie dostępna na niedyskryminujących warunkach dla wszystkich podmiotów.

Wartość projektu

Całkowita wartość projektu wynosi:

- dla projektów studiów wykonalności ponad 0,5 mln euro,
- dla projektów pilotażowych i wdrożeniowych ponad 2 mln euro.

Poziom dofinansowania

Dofinansowanie projektów wynosi maksymalnie 85% kwalifikujących się wydatków. W przypadku projektów objętych zasadami pomocy publicznej poziom dofinansowania wynikać będzie z dopuszczalnego pułapu tej pomocy.

PRIORYTET VIII

DZIAŁANIE 8.4.: BEZPIECZEŃSTWO I OCHRONA TRANSPORTU LOTNICZEGO

FINANSOWANIE: EUROPEJSKI FUNDUSZ ROZWOJU REGIONALNEGO, BUDŻET PAŃSTWA

KATEGORIA INTERWENCJI:

29 - Lotniska

Cel Działania

Poprawa stanu bezpieczeństwa w transporcie lotniczym.

Opis Działania

Cel działania realizowany będzie poprzez dostosowanie systemów bezpieczeństwa i ochrony we wszystkich portach lotniczych obsługujących ruch międzynarodowy (również nie należących do sieci TEN-T) do standardów wynikających z obowiązujących aktów prawnych (krajowych i wynikających z przyjętego zobowiązania państwa polskiego do respektowania dorobku prawnego Wspólnoty Europejskiej).

Działanie obejmuje:

- dostosowanie systemów ochrony bezpieczeństwa lotniska do standardów wynikających z Krajowego Programu Ochrony Lotnictwa Cywilnego,
- wzmocnienie systemów ochrony przeciwpożarowej obiektów, w tym techniczne środki operacyjne Lotniskowej Straży Pożarnej,
- dostosowanie systemów kontroli bezpieczeństwa osób i bagażu do nowych standardów Komisji Europejskiej,
- wzmocnienie bezpieczeństwa obiektów infrastruktury lotniskowej.

Beneficjenci tego działania nie mogą ubiegać się o finansowanie z 16 Regionalnych Programów Operacyjnych projektów obejmujących przedsięwzięcia dotyczące poprawy bezpieczeństwa i ochrony transportu lotniczego.

Rodzaje projektów:

- rozbudowa systemów bezpieczeństwa lotnisk,
- zakup systemów ICE-ALERT,
- budowa stanowisk do odladzania samolotów, zakup sprzętu zimowego utrzymania lotnisk,
- instalacja systemów zabezpieczeń przeciwpożarowych obiektów, budowa strażnic Lotniskowych Straży Pożarnej, zakup pojazdów bojowych Lotniskowej Straży Pożarnej,
- rozbudowa infrastruktury stref kontroli bezpieczeństwa, zakup urządzeń do kontroli bezpieczeństwa osób i bagażu
- budowa stanowisk postojowych samolotu zagrożonego,
- rozbudowa i budowa ogrodzeń aktywnych, również z systemem zabezpieczenia przed wtargnięciem osób nieuprawnionych.

Rodzaje beneficjentów:

- Spółki zarządzające portami lotniczymi obsługującymi ruch międzynarodowy,
- Przedsiębiorstwo Państwowe „Porty Lotnicze”.

Pomoc publiczna (do ostatecznego ustalenia z UOKiK i Komisją Europejską w dalszych pracach nad Programem):

Działanie nie stanowi pomocy publicznej.

Wartość projektu:

Wartość projektu nie może być niższa niż 200 tys. euro.

Poziom dofinansowania (do ostatecznego ustalenia z UOKiK i Komisją Europejską w dalszych pracach nad Programem):

Dofinansowanie wynosi maksymalnie 85% kwalifikujących się wydatków.

Priorytet IX : Infrastruktura drogowa w Polsce wschodniej

PRIORYTET IX

DZIAŁANIE 9.1: ZAPEWNIENIE SPRAWNEGO DOSTĘPU DROGOWEGO DO NAJWIĘKSZYCH OŚRODKÓW MIEJSKICH NA TERENIE WSCHODNIEJ POLSKI

FINANSOWANIE: FUNDUSZ SPÓJNOŚCI, BUDŻET PAŃSTWA

KATEGORIA INTERWENCJI: 22 – Drogi krajowe

Cel Działania

Poprawa połączeń komunikacyjnych głównych miast województw wschodniej Polski z pozostałą częścią kraju poprzez rozwój sieci drogowej na terenie tych województw.

Opis Działania

Poprzez realizację działania oraz komplementarnych działań objętych priorytetem „Transeuropejskie sieci transportowe TEN-T” w zakresie transportu drogowego nastąpi rozbudowa i unowocześnienie wszystkich znajdujących się na terenie Polski sieci TEN-T. Przyczyni się to do poprawy spójności terytorialnej Unii Europejskiej i do zwiększenia wymiany handlowej pomiędzy Polską i pozostałymi krajami Unii.

Wsparcie w ramach działania uzyska przebudowa dróg krajowych łączących Białystok (odcinek Wyszaków-Białystok) oraz Lublin z Warszawą (odcinek m. Zakręt-Lublin) do parametrów dróg ekspresowych.

Przewiduje się, iż w latach 2007-2013 wybudowanych zostanie około 290 km dróg dla zapewnienia lepszej dostępności komunikacyjnej ośrodków Polski wschodniej.

Rodzaje projektów:

W ramach działania realizowane będzie następujące przedsięwzięcia:

- przebudowa drogi krajowej S 17 Warszawa – Lublin do parametrów dwujezdniowej drogi ekspresowej (odc. Zakręt-Lublin),
- przebudowa odcinka drogi krajowej S 8 Warszawa – Białystok do parametrów dwujezdniowej drogi ekspresowej (odc. Wyszaków-Białystok).

Rodzaje beneficjentów:

- Generalna Dyrekcja Dróg Krajowych i Autostrad,
- Wyodrębnione ustawowo podmioty służące realizacji projektów drogowych (spółki specjalnego przeznaczenia - SSP).

Pomoc publiczna (do ostatecznego ustalenia z UOKiK i Komisją Europejską w dalszych pracach nad Programem):

Działanie nie podlega pomocy publicznej.

Wartość projektu:

Wartość projektu wynosi nie mniej niż 10 mln euro.

Poziom dofinansowania

Dofinansowanie projektów wynosi maksymalnie 85% kwalifikujących się wydatków.

Priorytet X: Infrastruktura energetyczna przyjazna środowisku

PRIORYTET X

DZIAŁANIE 10.1: ZWIĘKSZENIE STOPNIA WYKORZYSTANIA ENERGII PIERWOTNEJ W SEKTORZE ENERGETYCZNYM I OBNIŻENIE ENERGOCHŁONNOŚCI SEKTORA PUBLICZNEGO

FINANSOWANIE: FUNDUSZ SPÓJNOŚCI, BUDŻET PAŃSTWA, ŚRODKI PRYWATNE

KATEGORIA INTERWENCJI: 43 – efektywność energetyczna, kogeneracja, zarządzanie energią

Cel Działania

Podwyższenie sprawności wytwarzania, przesyłania, dystrybucji i użytkowania energii.

Opis Działania

Realizacja działania przyczyni się do poprawy sprawności wytwarzania energii elektrycznej, obniżenia strat w przesyłce i dystrybucji energii elektrycznej, zmniejszenia zużycia energii w sektorze publicznym.

W zakresie powyższego działania przewiduje się wsparcie w następujących obszarach:

- inwestycje sektora elektroenergetycznego,
- inwestycje sektora użyteczności publicznej z zakresu efektywności użytkowania energii.

Rodzaje projektów :

- rozbudowa lub modernizacja sieci średniego i niskiego napięcia mająca na celu ograniczenie strat sieciowych i ograniczenie czasu trwania przerw w zasilaniu odbiorców, głównie na terenach wiejskich i w małych społecznościach lokalnych,
- budowa i modernizacja jednostek wytwarzania energii elektrycznej i ciepła w skojarzeniu zgodnie z wymogami dyrektywy 2004/8/WE o promocji kogeneracji,
- budowa i modernizacja elektrowni kondensacyjnych poprzez stosowanie wysokosprawnych bloków energetycznych opalanych węglem na nadkrytyczne parametry pary oraz stosowanie obiegów parowo-gazowych,
- termomodernizacja obiektów użyteczności publicznej, wymiana wyposażenia na energooszczędne,
- budowa nowych oraz modernizacja istniejących sieci ciepłowniczych poprzez stosowanie rur preizolowanych,

Rodzaje beneficjentów:

- przedsiębiorstwa energetyczne zajmujące się wytwarzaniem, przesyłaniem i dystrybucją energii elektrycznej,
- przedsiębiorstwa gospodarki komunalnej i użyteczności publicznej,
- jednostki samorządu terytorialnego,
- jednostki administracji rządowej.

Pomoc publiczna (do ostatecznego ustalenia z UOKiK i Komisją Europejską w dalszych pracach nad Programem):

Jeśli udzielone wsparcie będzie miało charakter pomocy publicznej, to pomoc będzie udzielana w oparciu o wytyczne w sprawie pomocy regionalnej lub wytyczne w sprawie ochrony środowiska.

Wartość projektu:

Minimalna wartość projektu 5 mln euro.

Poziom dofinansowania

Poziom dofinansowania wynosi maksymalnie 85% kwalifikujących się wydatków. Jeśli udzielone wsparcie będzie miało charakter pomocy publicznej, to poziom dofinansowania zostanie ustalony zgodnie z jej dopuszczalnymi pułapami.

DZIAŁANIE 10.2: ZWIĘKSZENIE WYTWARZANIA ENERGII ZE ŹRÓDEŁ ODNAWIALNYCH, W TYM BIOPALIW

FINANSOWANIE: FUNDUSZ SPÓJNOŚCI, BUDŻET PAŃSTWA, ŚRODKI PRYWATNE

KATEGORIA INTERWENCJI: 39 – OZE: energia wiatrowa, 41 – OZE: biomasa, 42 – OZE: energia wodna, geotermalna i inne

Cel Działania

Rozwój wykorzystania odnawialnych źródeł energii w tym biopaliw.

Opis Działania

Działanie obejmować będzie budowę nowych mocy wytwórczych opartych na odnawialnych źródłach energii oraz instalacji do produkcji biokomponentów i biopaliw. Realizacja działania

przyczyni się do zwiększenia wykorzystania lokalnych źródeł energii odnawialnej w tym w szczególności upraw energetycznych, zwiększenia sprawności ich wykorzystania, zmniejszenia emisji gazów cieplarnianych oraz zmniejszenia importu gazu ziemnego i ropy naftowej.

W zakresie powyższego działania przewiduje się wsparcie w następujących obszarach:

- wytwarzanie energii elektrycznej i ciepła z OZE,
- produkcja biokomponentów i biopaliw ciekłych,
- wdrażanie produkcji urządzeń dla energetyki odnawialnej.

Rodzaje projektów:

- budowa jednostek wytwórczych energii elektrycznej wykorzystujących biomasę, biogaz, energię wiatru oraz wody w małych elektrowniach wodnych do 10 MW,
- budowa jednostek wytwórczych ciepła przy wykorzystaniu biomasy i energii geotermalnej,
- budowa jednostek wytwórczych energii elektrycznej i ciepła w skojarzeniu przy wykorzystaniu odnawialnych zasobów energii,
- budowa instalacji do produkcji biokomponentów, biopaliw i innych paliw odnawialnych dla transportu,
- inwestycje wykorzystujące nowoczesne technologie oraz know-how w zakresie produkcji: energii elektrycznej z wykorzystaniem odnawialnych zasobów energii, ciepła z wykorzystaniem odnawialnych zasobów energii, biopaliw drugiej generacji,
- budowa zakładów produkujących urządzenia do wytwarzania energii z OZE i do produkcji biokomponentów i biopaliw,
- budowa i modernizacja sieci elektroenergetycznych umożliwiającą przyłączenie jednostek wytwarzania energii elektrycznej ze źródeł odnawialnych.

Rodzaje beneficjentów:

- przedsiębiorstwa energetyczne zajmujące się wytwarzaniem, przesyłaniem, dystrybucją i obrotem energią elektryczną i ciepłem,
- małe i średnie przedsiębiorstwa zajmujące się produkcją urządzeń na potrzeby OZE, w tym biokomponentów,
- przedsiębiorstwa gospodarki komunalnej i użyteczności publicznej,
- jednostki samorządu terytorialnego,
- jednostki administracji rządowej.

Pomoc publiczna (do ostatecznego ustalenia z UOKiK i Komisją Europejską w dalszych pracach nad Programem):

Jeśli udzielone wsparcie będzie miało charakter pomocy publicznej, to pomoc może być udzielana w oparciu o:

- wytyczne w sprawie pomocy regionalnej, lub
- w sprawie ochrony środowiska.

Wartość projektu

Minimalna wartość projektu 5 mln euro.

Poziom dofinansowania

Poziom dofinansowania ustalany będzie zgodnie z dopuszczalnymi pułapami pomocy publicznej.

Priorytet XI: Bezpieczeństwo energetyczne

PRIORYTET XI

DZIAŁANIE 11.1: ROZWÓJ SYSTEMÓW PRZESYŁOWYCH ENERGII ELEKTRYCZNEJ, GAZU ZIEMNEGO I ROPY NAFTOWEJ ORAZ BUDOWA I ROZBUDOWA MAGAZYNÓW GAZU ZIEMNEGO

FINANSOWANIE: EUROPEJSKI FUNDUSZ ROZWOJU REGIONALNEGO, ŚRODKI PRYWATNE, INNY KRAJOWY WKŁAD PUBLICZNY

KATEGORIA INTERWENCJI: 33 - energia elektryczna, 34 – energia elektryczna (TEN-E), 35 – gaz ziemny, 37 - ropa naftowa i produkty ropopochodne

Cel Działania

Poprawa bezpieczeństwa energetycznego państwa poprzez tworzenie nowych zdolności przesyłowych i transportowych energii elektrycznej, gazu ziemnego i ropy naftowej oraz rozbudowa podziemnych magazynów gazu ziemnego.

Opis Działania

Działanie obejmować będzie budowę nowych lub rozbudowę już istniejących sieci przesyłowych w zakresie transportu energii elektrycznej, gazu ziemnego oraz ropy naftowej. Ponadto w ramach tego działania zostaną zrealizowane inwestycje związane z budową obiektów i urządzeń technicznych zapewniających prawidłową pracę systemów przesyłowych i podziemnych magazynów gazu ziemnego.

Rodzaje projektów:

W ramach działania będą współfinansowane nowe inwestycje w zakresie:

- budowy i modernizacji sieci przesyłowych energii elektrycznej, gazu ziemnego i ropy naftowej oraz urządzeń technicznych zapewniających prawidłową pracę systemów przesyłowych,
- budowy podziemnych magazynów gazu ziemnego,
- budowy infrastruktury zapewniającej dywersyfikację źródeł dostaw nośników energii do kraju.

Rodzaje beneficjentów:

przedsiębiorcy

Pomoc publiczna (do ostatecznego ustalenia z UOKiK i Komisją Europejską w dalszych pracach nad Programem):

W ramach Działania wsparcie może stanowić pomoc publiczną w rozumieniu art. 87 ust. 1 TWE.

Wartość projektu

Minimalna wartość projektu 5 mln euro.

Poziom dofinansowania

Poziom dofinansowania ustalany będzie zgodnie z dopuszczalnymi pułapami pomocy publicznej.

Priorytet XII: Kultura i dziedzictwo kulturowe

PRIORYTET XII

DZIAŁANIE 12.1.: OCHRONA I ZACHOWANIE DZIEDZICTWA KULTUROWEGO O ZNACZENIU PONADREGIONALNYM

FINANSOWANIE: EUROPEJSKI FUNDUSZ ROZWOJU REGIONALNEGO, BUDŻET PAŃSTWA, JEDNOSTKI SAMORZĄDU TERYTORIALNEGO

KATEGORIA INTERWENCJI:

58 - Ochrona i zachowanie dziedzictwa kulturowego,
59 - Rozwój infrastruktury kulturalnej.

Cel Działania

Ochrona i zachowanie dziedzictwa kulturowego o znaczeniu ponadregionalnym.

Opis Działania

W ramach działania wspierane będą projekty z zakresu ochrony i zachowania dziedzictwa kulturowego. Obszarem wsparcia objęte będą zabytki o znaczeniu ponadregionalnym, w tym zabytki wpisane na Listę Światowego Dziedzictwa Kulturalnego i Naturalnego UNESCO lub uznane przez Prezydenta RP za Pomniki Historii. Wsparciem objęte będą również projekty z zakresu ochrony i zachowania ruchomych obiektów dziedzictwa kulturowego. Działanie obejmuje także dofinansowanie działań z zakresu cyfryzacji (digitalizacji) zasobów bibliotecznych, archiwalnych i muzealnych, w tym tworzenie wirtualnych muzeów.

Efektem realizacji projektów będzie nie tylko poprawa stanu zabytków o znaczeniu europejskim i ogólnopolskim, ale także wzrost kultury w kreowaniu miejsc pracy i PKB oraz wzrost atrakcyjności kraju dla turystów, inwestorów i mieszkańców.

Rodzaje projektów:

- projekty związane z rewitalizacją, rewaloryzacją, konserwacją, renowacją, zachowaniem, modernizacją, adaptacją na cele kulturalne zabytkowych obiektów i zespołów obiektów wraz z ich otoczeniem,
- zakup i modernizacja trwałego wyposażenia do prowadzenia działalności kulturalnej w obiektach będących celem projektu (wyłącznie jako jeden z elementów projektu),
- konserwacja muzealiów, archiwaliów, starodruków, księgozbiorów, zbiorów filmowych oraz innych zabytków ruchomych,
- rozwój zasobów cyfrowych w dziedzinie zasobów bibliotecznych i archiwalnych oraz zasobów wirtualnych muzeów,
- przystosowanie obiektów zabytkowych do potrzeb osób niepełnosprawnych oraz specyficznych grup odwiedzających, m.in. osób starszych, dzieci i młodzieży,
- tworzenie kompleksowych systemów informacji oraz zabezpieczeń przed nielegalnym wywozem dzieł sztuki przez granice oraz zabezpieczenie zabytków ruchomych przed kradzieżą i zniszczeniem,
- przygotowanie dokumentacji niezbędnej do wnioskowania i realizacji przedsięwzięcia.

Rodzaje beneficjentów:

- jednostki samorządu terytorialnego,
- kościelne osoby prawne,

- instytucje kultury: samorządowe, państwowe oraz współprowadzone z ministrem właściwym ds. kultury i dziedzictwa narodowego,
- uczelnie publiczne,
- archiwa państwowe,
- Kopalnia Soli w Wieliczce i Bochni,
- organizacje pozarządowe ze sfery kultury działające w interesie publicznym.

Pomoc publiczna (do ostatecznego ustalenia z UOKiK i Komisją Europejską w dalszych pracach nad Programem):

W ramach Działania nie przewiduje się pomocy publicznej.

Wartość projektu

Minimalna wartość projektu 5 mln euro.

Dla projektów dotyczących:

- a) instytucji kultury: państwowych oraz współprowadzonych z ministrem właściwym ds. kultury i dziedzictwa narodowego,
- b) konserwacji zabytków ruchomych,
- c) rozwoju zasobów cyfrowych w dziedzinie zasobów bibliotecznych i archiwalnych oraz zasobów wirtualnych muzeów,
- d) tworzenia kompleksowych systemów informacji oraz zabezpieczeń przed nielegalnym wywozem dzieł sztuki przez granice oraz zabezpieczenie zabytków przed kradzieżą i zniszczeniem

minimalna wartość projektu wynosi 1 mln euro.

Dla projektów dotyczących przygotowania dokumentacji technicznej - wszystkie typy projektów kwalifikowalnych w ramach działania, niezależnie od ich wartości.

Poziom dofinansowania

Dofinansowanie z EFRR wynosi maksymalnie do 85% kwalifikujących się wydatków. Projekty w ramach działania nie będą realizowane w celach komercyjnych.

PRIORYTET XII

DZIAŁANIE 12.2. : ROZWÓJ ORAZ POPRAWA STANU INFRASTRUKTURY KULTURY O ZNACZENIU PONADREGIONALNYM

FINANSOWANIE: EUROPEJSKI FUNDUSZ ROZWOJU REGIONALNEGO, JEDNOSTKI SAMORZĄDU TERYTORIALNEGO, BUDŻET PAŃSTWA.

KATEGORIA INTERWENCJI:

58 - Ochrona i zachowanie dziedzictwa kulturowego
59 - Rozwój infrastruktury kulturalnej

Cel Działania

Rozwój oraz poprawa stanu infrastruktury kultury o znaczeniu ponadregionalnym oraz zwiększenie dostępu do kultury.

Opis Działania

W ramach działania wspierane będą projekty z zakresu rozwoju oraz poprawy stanu infrastruktury kultury o znaczeniu ponadregionalnym. Celem realizacji działania jest także zwiększenie dostępu do kultury i poprawa jakości oferty kulturalnej oraz wzrost atrakcyjności

kraju dla turystów, inwestorów i mieszkańców. Realizacja działania przyczyni się także do wzrostu kultury w kreowaniu miejsc pracy i PKB.

Rodzaje projektów:

- budowa, rozbudowa i modernizacja instytucji kultury,
- budowa, rozbudowa i modernizacja szkół i uczelni artystycznych,
- zakup i modernizacja trwałego wyposażenia do prowadzenia działalności kulturalnej, oraz szkół i uczelni artystycznych wyłącznie jako jeden z elementów projektu,
- przystosowanie instytucji kultury oraz szkół i uczelni artystycznych do potrzeb osób niepełnosprawnych,
- tworzenie systemów zabezpieczeń obiektu przed kradzieżą i zniszczeniem,
- przygotowanie dokumentacji niezbędnej do wnioskowania i realizacji przedsięwzięcia.

Rodzaje beneficjentów

- jednostki samorządu terytorialnego,
- instytucje kultury: samorządowe, państwowe oraz współprowadzone z ministrem właściwym ds. kultury i dziedzictwa narodowego,
- organizacje pozarządowe ze sfery kultury działające w interesie publicznym,
- szkoły i uczelnie artystyczne.

Pomoc publiczna (do ostatecznego ustalenia z UOKiK i Komisją Europejską w dalszych pracach nad Programem):

W ramach Działania nie przewiduje się pomocy publicznej.

Wartość projektu

Minimalna wartość projektu 5 mln euro. Dla projektów dotyczących:

- instytucji kultury: państwowych oraz współprowadzonych z ministrem właściwym ds. kultury i dziedzictwa narodowego,
 - tworzenia systemów zabezpieczeń obiektu i zbiorów przed kradzieżą i zniszczeniem,
 - szkół i uczelni artystycznych,
- minimalna wartość projektu wynosi 1 mln euro.

Dla projektów dotyczących przygotowania dokumentacji technicznej - wszystkie typy projektów kwalifikowalnych w ramach działania, niezależnie od ich wartości.

Poziom dofinansowania

Dofinansowanie z EFRR wynosi maksymalnie do 85% kwalifikujących się wydatków. Projekty w ramach działania nie będą realizowane w celach komercyjnych.

Priorytet XIII: Bezpieczeństwo zdrowotne i poprawa efektywności systemu ochrony zdrowia

PRIORYTET XIII

DZIAŁANIE 13.1. : ROZWÓJ SYSTEMU RATOWNICTWA MEDYCZNEGO

FINANSOWANIE: EUROPEJSKI FUNDUSZ ROZWOJU REGIONALNEGO, JEDNOSTKI SAMORZĄDU TERYTORIALNEGO, BUDŻET PAŃSTWA, INNY KRAJOWY WKŁAD PUBLICZNY

KATEGORIA INTERWENCJI:

76 – Infrastruktura zdrowia

Cel Działania

Obniżenie śmiertelności w wyniku wypadków i innych stanów nagłego zagrożenia zdrowia lub życia.

Opis Działania

W celu obniżenia nadumieralności osób, zwłaszcza w wieku produkcyjnym w wyniku wypadków i innych stanów nadzwyczajnych konieczne jest podejmowanie działań zmierzających do poprawy jakości i dostępności do systemu ratownictwa medycznego.

W ramach Działania wsparcie uzyskają projekty infrastrukturalne przyczyniające się do zapewnienia udzielania świadczeń zdrowotnych na wysokim poziomie, opartym o standardy obowiązujące w państwach Unii Europejskiej, w ramach ratownictwa przedszpitalnego oraz wyspecjalizowanych oddziałów szpitalnych. Realizowane projekty będą przyczyniać się do zapewnienia każdej osobie w stanie nagłego zagrożenia zdrowia lub życia możliwości niezwłocznego przybycia na miejsce zdarzenia właściwych podmiotów systemu oraz zapewnienia niezwłocznego przewiezienia i przyjęcia do najbliższego zakładu opieki zdrowotnej, udzielającego świadczeń zdrowotnych we właściwym zakresie. To sprawi, że potrzebujący specjalistycznej pomocy medycznej będą mogli ją otrzymać w odpowiednio krótkim czasie dającym szansę na zachowanie zdrowia lub życia. Działania zmierzające do podniesienia poziomu bezpieczeństwa ludności w sytuacjach zagrożenia zdrowia lub życia zostaną wsparte od 1 stycznia 2007 r. poprzez rozwiązania prawne (nowa ustawa o ratownictwie medycznym), które stworzą jednolite ramy funkcjonowania systemu.

Rodzaje projektów:

- przebudowa, modernizacja obiektów związanych z infrastrukturą ochrony zdrowia, w zakresie ratownictwa medycznego, w taki sposób aby dostosować je do wymogów określonych w obowiązujących przepisach prawa,
- zakup nowych wyrobów medycznych,
- adaptacja i wyposażenie jednostek organizacyjnych zakładów opieki zdrowotnej wyspecjalizowanych w udzielaniu świadczeń zdrowotnych niezbędnych dla ratownictwa medycznego w zakresie urazów, kardiologii inwazyjnej i udarów,
- zakup i wyposażenie środków transportu sanitarnego.

Rodzaje beneficjentów:

- publiczne zakłady opieki zdrowotnej udzielające świadczeń zdrowotnych osobom w stanie zagrożenia zdrowia lub życia, posiadające w swoich strukturach:
 - szpitalny oddział ratunkowy lub

- oddział wyspecjalizowany w udzielaniu świadczeń zdrowotnych niezbędnych dla ratownictwa medycznego w zakresie urazów, kardiologii inwazyjnej i udarów lub
- zespoły ratownictwa medycznego.
- niepubliczne zakłady opieki zdrowotnej, spełniające łącznie następujące warunki:
 - posiadające w swoich strukturach przynajmniej jedną z jednostek organizacyjnych wymienionych w pkt. 1.,
 - założone przez spółki prawa handlowego prowadzące działalność w zakresie ochrony zdrowia, w których większość udziałów należy do podmiotów publicznych,
- kolumny transportu sanitarnego.

Pomoc publiczna (do ostatecznego ustalenia z UOKiK i Komisją Europejską w dalszych pracach nad Programem):

W ramach Działania nie przewiduje się pomocy publicznej.

Poziom dofinansowania

Dofinansowanie wynosi 85% kwalifikujących się wydatków.

PRIORYTET XIII

DZIAŁANIE 13.2. : INWESTYCJE W INFRASTRUKTURĘ OCHRONY ZDROWIA O ZNACZENIU PONADREGIONALNYM

FINANSOWANIE: EUROPEJSKI FUNDUSZ ROZWOJU REGIONALNEGO, BUDŻET PAŃSTWA, INNY KRAJOWY WKŁAD PUBLICZNY

KATEGORIA INTERWENCJI:

76 – Infrastruktura zdrowia

Cel Działania

Poprawa jakości wykonywanych usług medycznych oraz zwiększenie dostępności do wysokospecjalistycznych świadczeń zdrowotnych.

Opis Działania

Najważniejszymi problemami zdrowotnymi populacji w przedziale lat 18-64 dla mężczyzn oraz 18-59 dla kobiet, powodującymi w 94,3% przypadków niezdolność do pracy¹⁰⁰, są głównie choroby: układu krążenia, nerwowego, zaburzenia psychiczne, kostno-stawowe oraz nowotwory. W celu zwiększenia liczby „zdrowych” lat pracy populacji w wieku produkcyjnym przewiduje się wsparcie podmiotów działających w obszarze ochrony zdrowia o znaczeniu ponadregionalnym.

Niniejsze Działanie jest skierowane na: przebudowę, modernizację i wyposażenie obiektów infrastruktury ochrony zdrowia o znaczeniu ponadregionalnym. Ponadto w ramach Działania wsparcie otrzymają projekty dotyczące zakupu nowoczesnego sprzętu spełniającego aktualne standardy ochrony zdrowia. Stanowi to warunek podniesienia jakości świadczeń i obniżenia kosztów świadczeń zdrowotnych. Nakłady na inwestycje, rozumiane w sposób wszechstronny i kompleksowy, będą ponoszone zarówno na poszczególne obiekty infrastruktury, jak też w ich wyposażenie.

¹⁰⁰ Orzeczona w 2004 r. w wyniku badań pierwszorazowych. ZUS 2005.

Rodzaje projektów:

- przebudowa i modernizacja obiektów związanych z infrastrukturą ochrony zdrowia o znaczeniu ponadregionalnym, w taki sposób, aby dostosować je do wymogów określonych w obowiązujących przepisach prawa.
- zakup nowych wyrobów medycznych
- dostosowanie stanu technicznego istniejącej infrastruktury do zakupu i użytkowania nowego sprzętu medycznego

Rodzaje beneficjentów

- zakłady opieki zdrowotnej, dla których podmiotami tworzącymi są: minister lub centralny organ administracji rządowej, publiczna uczelnia medyczna lub publiczna uczelnia prowadząca działalność dydaktyczną i badawczą w dziedzinie nauk medycznych,
- publiczne uczelnie medyczne lub publiczne uczelnie prowadzące działalność dydaktyczną i badawczą w dziedzinie nauk medycznych,
- spółki prawa handlowego, utworzone przez ministra właściwego ds. Skarbu Państwa i jednostki wymienione w punkcie 2, prowadzące działalność w zakresie ochrony zdrowia, w których większość udziałów należy odpowiednio do ministra właściwego ds. Skarbu Państwa, publicznej uczelni medycznej lub publicznej uczelni prowadzącej działalność dydaktyczną i badawczą w dziedzinie nauk medycznych.

Pomoc publiczna (do ostatecznego ustalenia z UOKiK i Komisją Europejską w dalszych pracach nad Programem):

Wsparcie udzielane w ramach działania nie będzie stanowiło pomocy publicznej.

Poziom dofinansowania

Dofinansowanie w ramach działania wynosi do 85% kwalifikujących się wydatków.

Priorytet XIV: Pomoc techniczna dla wsparcia procesu zarządzania Programem oraz upowszechniania wiedzy na temat wsparcia ze środków Unii Europejskiej

PRIORYTET XIV

**DZIAŁANIE 14.1. : WSPARCIE PROCESU ZARZĄDZANIA PROGRAMEM
FINANSOWANIE: EUROPEJSKI FUNDUSZ ROZWOJU REGIONALNEGO, BUDŻET
PAŃSTWA.**

KATEGORIA INTERWENCJI: 85 – Przygotowanie, wdrażanie, monitoring i kontrola

Cel Działania

Wsparcie systemu zarządzania programem.

Opis Działania

W ramach działania wsparcie otrzyma proces przygotowania i wyboru projektów, oceny i kontroli, które przyczyni się do służące sprawnej i efektywnej realizacji priorytetów współfinansowanych z EFRR. Poza tym wsparcie zostanie przeznaczone na rozwój potencjału administracyjnego instytucji zaangażowanych w realizację priorytetów

współfinansowanych z EFRR poprzez podnoszenie kwalifikacji pracowników oraz wyposażenie instytucji w niezbędny sprzęt i oprogramowanie wspierające realizację programu.

Poza tym wspierane będą zadania z zakresu oceny i wyboru projektów, zarządzania i kontroli finansowej (w tym certyfikacji wydatków oraz audytu).

Rodzaje projektów:

W ramach działania mogą być realizowane m.in. następujące rodzaje projektów:

- Instrumenty wsparcia finansowego dla zatrudnienia pracowników wypełniających zadania związane z przygotowaniem, wyborem, oceną, monitorowaniem projektów i programu, weryfikacją płatności i kontrolą – w zakresie priorytetów współfinansowanych z EFRR,
- organizacja i przeprowadzenie szkoleń dla pracowników zaangażowanych we wdrażanie priorytetów współfinansowanych z EFRR i członków Komitetów oraz jednostek ds. oceny projektów (np. udział w szkoleniach i innych formach kształcenia w zakresie związanym z problematyką wdrażania funduszy pracowników odpowiedzialnych za wdrażanie priorytetów współfinansowanych z EFRR, kursy językowe, studia podyplomowe o tematyce bezpośrednio związanej z programowaniem, zarządzaniem i wdrażaniem funduszy, staże krajowe i zagraniczne w zakresie tematyki związanej z programowaniem, zarządzaniem i wdrażaniem funduszy strukturalnych),
- warsztaty, konferencje, spotkania robocze poświęcone tematyce związanej z programowaniem, zarządzaniem i wdrażaniem funduszy,
- koszty podróży służbowych (kontrole projektów współfinansowanych z EFRR),
- obsługa Komitetu Monitorującego i innych komitetów (w tym koszty dojazdów i zakwaterowania członków Komitetów),
- obsługa jednostek ds. oceny projektów współfinansowanych z EFRR (w tym koszty dojazdów i zakwaterowania),
- ekspertyzy zewnętrzne w zakresie oceny i wyboru projektów współfinansowanych z EFRR,
- audyt zewnętrzny systemu realizacji programu,
- archiwizacja dokumentacji i koszt przekazywania jej do Komisji Europejskiej,
- tłumaczenia na potrzeby realizacji programu,
- organizacja lub udział w stażach i wyjazdach studyjnych dla pracowników uczestniczących we wdrażaniu priorytetów współfinansowanych przez EFRR,
- doradztwo i inne usługi zewnętrzne,
- zakup, opracowanie, publikacja i dystrybucja materiałów dydaktycznych,
- zakup i instalacja sprzętu komputerowego wraz z oprogramowaniem oraz innego sprzętu biurowego (np. komputery, serwery, monitory, projektory multimedialne, skanery, faksy, kopiarki, drukarki, telefony), wyposażenia i materiałów biurowych oraz eksploatacyjnych na potrzeby wdrażania priorytetów współfinansowanych z EFRR,
- rozbudowa systemu i sieci komputerowej,
- zamawianie usług na potrzeby wdrażania Programu (w tym usługi pocztowe),
- koszty komunikacji i wymiany informacji związane z realizacją programu (np. telefony komórkowe),
- koszty transportu (bilety lotnicze, kolejowe, inne), zakup środków transportu,
- stworzenie, wyposażenie i utrzymanie punktów informacyjnych,

- wynajem pomieszczeń dla Instytucji Zarządzającej i pozostałych instytucji, remonty, modernizacja i urządzenie miejsca pracy,
- projekty związane z zapewnieniem ciągłości programowania (przygotowanie analiz, dokumentacji i niezbędnych dokumentów programowych na lata 2014-2020).

Rodzaje beneficjentów

- Instytucja Zarządzająca Programem,
- Instytucje uczestniczące w imieniu Instytucji Zarządzającej Programem lub Instytucji Pośredniczącej w zarządzaniu elementami Programu;
- Beneficjenci realizujący projekty współfinansowane z EFRR w ramach Programu o wartości przekraczającej docelowo łącznie 500 mln €.

Poziom dofinansowania projektów

Dofinansowanie z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego wynosi maksymalnie 85% kwalifikujących się wydatków.

PRIORYTET XIV
DZIAŁANIE 14.2: PROMOCJA I INFORMACJA
FINANSOWANIE: EUROPEJSKI FUNDUSZ ROZWOJU REGIONALNEGO, BUDŻET PAŃSTWA
KATEGORIA INTERWENCJI: 86 – Ewaluacja, badania, komunikacja i informacja.

Cel Działania

Upowszechnienie wiedzy na temat wsparcia ze środków Unii Europejskiej.

Opis Działania

W ramach działania realizowane będą projekty służące promocji Programu Operacyjnego „Infrastruktura i Środowisko” oraz informowanie potencjalnych beneficjentów Programu jak i opinii publicznej na temat możliwości uzyskania wsparcia z funduszy UE. Adresatami działań promocyjnych i informacyjnych będą potencjalni beneficjenci wsparcia oraz opinia publiczna.

Rodzaje projektów:

W ramach działania mogą być realizowane m.in. następujące rodzaje projektów:

- przygotowanie, wydawanie i dystrybucja materiałów promocyjnych, informacyjnych i szkoleniowych (w tym wynajem firmy edytorsko-drukarskiej),
- współpraca z mediami, w tym konferencje i inne spotkania prasowe, promocja w prasie, radiu, telewizji, internecie, kampania zewnętrzna oraz monitoring mediów,
- system przepływu i wymiany informacji (utrzymanie infolinii i innych serwisów, zapewnienie komunikacji z regionalnymi punktami informacyjnymi),
- budowa i administrowanie serwisem internetowym, promocja portalu,
- udział/organizacja targów, wystaw i innych wydarzeń promocyjno-informacyjnych,
- wykonanie ekspertyz, studiów, i analiz,
- organizacja konferencji, seminariów i szkoleń dla beneficjentów,
- zatrudnienie pracowników kontraktowych zajmujących się informacją i promocją,
- obsługa i organizacja spotkań mających na celu uspołecznieniem procesu prac związanych z przygotowaniem do kolejnego okresu programowania.

Rodzaje beneficjentów:

- Instytucja Zarządzająca Programem,
- Instytucje uczestniczące w imieniu Instytucji Zarządzającej Programem w zarządzaniu elementami programu.

Poziom dofinansowania projektów

Dofinansowanie z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego wynosi maksymalnie 85% kwalifikujących się wydatków.

PRIORYTET XIV

DZIAŁANIE 14.3. : MONITORING I EWALUACJA PROGRAMU

FINANSOWANIE: EUROPEJSKI FUNDUSZ ROZWOJU REGIONALNEGO, BUDŻET PAŃSTWA.

KATEGORIA INTERWENCJI: 86 – Ewaluacja, badania, komunikacja i informacja

Cel Działania

Wsparcie procesu oceny i monitorowania programu.

Opis Działania

Wspierane będą projekty z zakresu oceny i ewaluacji programu oraz oceny wsparcia w ramach polityk horyzontalnych UE w tym ochrony środowiska, w różnych zakresach, obszarach i przekrojach tematycznych.

Rodzaje Projektów:

W ramach działania mogą być realizowane m.in. następujące rodzaje projektów:

- ekspertyzy i oceny, wraz z rekomendacją co do dalszych działań, z zakresu efektów wykorzystania środków w ramach programu, w szczególności w odniesieniu do: całości programu, poszczególnych priorytetów i działań,
- wsparcie procesu monitorowania programu,
- ewaluacja mid-term, interim, ad-hoc, ex-post,
- ewaluacja ex-ante na lata 2014-2020,
- ocena strategicznego oddziaływania programu na środowisko na lata 2014-2020.

Rodzaje beneficjentów:

- Instytucja Zarządzająca Programem,
- Instytucje uczestniczące w imieniu Instytucji Zarządzającej Programem w zarządzaniu elementami Programu.

Poziom dofinansowania projektów

Dofinansowanie z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego wynosi maksymalnie 85% kwalifikujących się wydatków.

Priorytet XV: Pomoc techniczna dla wsparcia zdolności instytucjonalnych w instytucjach uczestniczących we wdrażaniu priorytetów współfinansowanych z Funduszu Spójności

PRIORYTET XV

DZIAŁANIE 15.1. : WSPARCIE SYSTEMU ZARZĄDZANIA PROGRAMEM

FINANSOWANIE: FUNDUSZ SPÓJNOŚCI, BUDŻET PAŃSTWA.

KATEGORIA INTERWENCJI: 81 – zdolności instytucjonalne

Cel Działania

Poprawa zdolności instytucjonalnych w instytucjach uczestniczących we wdrażaniu Programu.

Opis Działania

Wsparcie zostanie przeznaczone na rozwój potencjału administracyjnego instytucji uczestniczących we wdrażaniu priorytetów współfinansowanych z Funduszu Spójności poprzez umożliwienie zatrudnienia odpowiedniej ilości pracowników o właściwych kompetencjach oraz podnoszenie kompetencji zatrudnionego personelu.

Rodzaje projektów:

W ramach działania mogą być realizowane w szczególności następujące rodzaje projektów:

- instrumenty wsparcia finansowego dla zatrudnienia pracowników wypełniających zadania związane z przygotowaniem, wyborem, oceną, monitorowaniem projektów i programu, weryfikacją płatności i kontrolą – w zakresie priorytetów współfinansowanych z Funduszu Spójności.
- organizacja i przeprowadzenie szkoleń dla pracowników zaangażowanych we wdrażanie priorytetów współfinansowanych z Funduszu Spójności jednostek ds. oceny projektów (np. udział w szkoleniach i innych formach kształcenia w zakresie związanym z problematyką wdrażania funduszy pracowników odpowiedzialnych za wdrażanie priorytetów współfinansowanych z Funduszu Spójności, kursy językowe, studia podyplomowe o tematyce bezpośrednio związanej z programowaniem, zarządzaniem i wdrażaniem funduszy, staże krajowej zagraniczne w zakresie tematyki związanej z programowaniem, zarządzaniem i wdrażaniem Funduszu Spójności),
- koszty podróży służbowych związanych z wdrażaniem priorytetów współfinansowanych z Funduszu Spójności),
- obsługa jednostek ds. oceny projektów współfinansowanych z Funduszu Spójności (w tym koszty dojazdów i zakwaterowania),
- ekspertyzy zewnętrzne w zakresie oceny i wyboru projektów współfinansowanych z Funduszu Spójności,
- organizacja lub udział w stażach i wyjazdach studyjnych dla pracowników zaangażowanych we wdrażanie priorytetów współfinansowanych przez Fundusz Spójności,
- zakup i instalacja sprzętu komputerowego wraz z oprogramowaniem oraz innego sprzętu biurowego (np. komputery, serwery, monitory, projektory multimedialne, skanery, faksy, kopiarki, drukarki, telefony), wyposażenia i materiałów biurowych oraz eksploatacyjnych na potrzeby wdrażania priorytetów współfinansowanych z Funduszu Spójności.

Rodzaje beneficjentów

- Instytucja Zarządzająca Programem,
- Instytucje uczestniczące w imieniu Instytucji Zarządzającej Programem lub Instytucji Pośredniczącej w zarządzaniu elementami Programu – w zakresie priorytetów współfinansowanych przez Fundusz Spójności;
- Beneficjenci realizujący projekty współfinansowane z Funduszu Spójności w ramach Programu o wartości przekraczającej docelowo łącznie 500 mln €.

Poziom dofinansowania projektów

Dofinansowanie z Funduszu Spójności wynosi maksymalnie 85% kwalifikujących się wydatków.

2. SZACUNKOWA TABELA FINANSOWA WEDŁUG PRIORYTETÓW I DZIAŁAŃ W PODZIALE NA LATA

Tabela 12. Podział środków Funduszu Spójności oraz Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w układzie priorytetów i działań.

	Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko	Kategorie interwencji	Kategoria „lizbońska” (T/N)	Szacunkowy podział pomiędzy kategorie	Wkład wspólnotowy [w mln euro]		%	
					EFRR	FS	EFRR	FS
P I	Gospodarka wodno-ściekowa					2 473,0		13,1%
1.1	Gospodarka wodno – ściekowa w aglomeracjach powyżej 15 tys. RLM	45	N	10%		1 978,4		80,0%
		46	N	90%				
1.2	Gospodarka wodno – ściekowa w aglomeracjach od 2 tys. do 15 tys. RLM	45	N	10%		494,6		20,0%
		46	N	90%				
P II	Gospodarka odpadami i ochrona powierzchni ziemi					973,0		5,1%
2.1	Kompleksowe przedsięwzięcia z zakresu gospodarki odpadami komunalnymi ze szczególnym uwzględnieniem odpadów niebezpiecznych	44	N	100%		827,0		85,0%
2.2	Przywracanie terenom zdegradowanym wartości przyrodniczych i ochrona brzegów morskich	50	N	80%		146,0		15,0%
		53	N	20%				
P III	Bezpieczeństwo ekologiczne					473,0		2,5%
3.1	Retencjonowanie wody i poprawa stanu bezpieczeństwa technicznego istniejących urządzeń wodnych oraz zapewnienie bezpiecznego przejścia wód powodziowych i lodów	53	N	100%		411,5		87,0%
3.2	Zapobieganie oraz ograniczanie skutków zagrożeń naturalnych oraz przeciwdziałanie poważnym awariom	53	N	100%		47,3		10,0%
3.3	Monitoring środowiska	53	N	100%		14,2		3,0%
P IV	Przedsięwzięcia dostosowujące przedsiębiorstwa do wymogów ochrony środowiska					200,0		8,5%
4.1	Wsparcie systemów zarządzania środowiskowego	55	N	100%	10,0		5,0%	
4.2	Racjonalizacja gospodarki zasobami i odpadami	44	N	100%	30,0		15,0%	
4.3	Wsparcie dla przedsiębiorstw w zakresie wdrażania najlepszych dostępnych technik (BAT)	48	N	100%	30,0		15,0%	

4.4	Wsparcie dla przedsiębiorstw w zakresie gospodarki wodno – ściekowej	46	N	100%	50,0		25,0%	
4.5	Wsparcie dla przedsiębiorstw w zakresie ochrony powietrza	47	N	100%	50,0		25,0%	
4.6	Wsparcie dla przedsiębiorstw w zakresie odzysku i unieszkodliwiania odpadów użytkowych lub niebezpiecznych	44	N	100%	30,0		15,0%	
P V	Ochrona przyrody i kształtowanie postaw ekologicznych				89,8		3,8%	
5.1	Wspieranie kompleksowych projektów z zakresu ochrony siedlisk przyrodniczych (ekosystemów) na obszarach chronionych oraz zachowanie różnorodności gatunkowej	51	N	100%	50,0		55,7%	
5.2	Zwiększenie drożności korytarzy ekologicznych	51	N	100%	20,0		22,3%	
5.3	Opracowanie planów ochrony	51	N	100%	10,0		11,1%	
5.4	Kształtowanie postaw społecznych sprzyjających ochronie środowiska, w tym różnorodności biologicznej	51	N	100%	9,8		10,9%	
P VI	Transeuropejskie sieci transportowe TEN-T					7 373,0		39,0%
6.1	Rozwój sieci drogowej TEN-T	21	T	32%		6 974,9		94,6%
		22	T	68%				
6.2	Rozwój sieci lotniczej TEN-T	29	T	100%		398,1		5,4%
P VII	Transport przyjazny środowisku					5 963,0		31,5%
7.1	Rozwój transportu kolejowego	16	T	10%		3 985,3		66,8%
		17	T	80%				
		19	N	10%				
7.2	Rozwój transportu morskiego	16	T	3%		597,3		10,0%
		17	T	2%				
		22	T	25%				
		30	T	70%				
7.3	Transport miejski w obszarach metropolitalnych	53	T	100%		1 193,6		20,0%
7.4	Rozwój transportu intermodalnego	27	T	100%		108,3		1,8%
7.5	Poprawa stanu śródlądowych dróg wodnych	32	T	100%		78,5		1,3%
P VIII	Bezpieczeństwo transportu i krajowe sieci transportowe				900,0		38,3%	
8.1	Bezpieczeństwo ruchu drogowego	22	T	100%	100,0		11,1%	
8.2	Drogi krajowe poza siecią TEN-T	22	T	100%	740,0		82,2%	
8.3	Rozwój Inteligentnych Systemów Transportowych	28	T	100%	60,0		6,7%	
8.4	Bezpieczeństwo i ochrona transportu lotniczego	29	T	100%	0,0		0,0%	
P IX	Infrastruktura drogowa w Polsce wschodniej					973,0		5,1%

9.1	Zapewnienie sprawnego dostępu drogowego do największych ośrodków miejskich na terenie wschodniej Polski	22	T	100%		973,0		100,0%
P X	Infrastruktura energetyczna przyjazna środowisku					510,6		2,7%
10.1	Zwiększenie stopnia wykorzystania energii pierwotnej w sektorze energetycznym i obniżenie energochłonności sektora publicznego	43	T	100%		189,9		37,2%
10.2	Zwiększenie wytwarzania energii ze źródeł odnawialnych, w tym biopaliw	39	T	40%		320,7		62,8%
		41	T	50%				
		42	T	10%				
P XI	Bezpieczeństwo energetyczne				470,0		20,0%	
11.1	Rozwój systemów przesyłowych energii elektrycznej, gazu ziemnego i ropy naftowej oraz budowa i rozbudowa podziemnych magazynów gazu ziemnego	33	N	10%	470,0		100,0%	
		34	T	10%				
		35	N	60%				
		37	N	20%				
P XII	Kultura i dziedzictwo kulturowe				350,0		14,9%	
12.1	Ochrona dziedzictwa kulturowego o znaczeniu ponadregionalnym	58	N	100%	140,0		40,0%	
12.2	Rozwój oraz poprawa stanu infrastruktury kultury o znaczeniu ponadregionalnym	59	N	100%	210,0		60,0%	
P XIII	Bezpieczeństwo zdrowotne i poprawa efektywności systemu ochrony zdrowia				150,0		6,4%	
13.1	Rozwój systemu ratownictwa medycznego	76	N	100%	60,0		40,0%	
13.2	Inwestycję w infrastrukturę ochrony zdrowia o znaczeniu ponadregionalnym	76	N	100%	90,0		60,0%	
P XIV	Pomoc techniczna dla wsparcia procesu zarządzania Programem oraz upowszechnienia wiedzy na temat wsparcia ze środków Unii Europejskiej				70,4		3,0%	
14.1	Wsparcie procesu zarządzania programem	85	N	100%	58,4		82,9%	
14.2	Promocja i informacja	86	N	100%	8,0		11,4%	
14.3	Monitoring i ewaluacja programu	86	N	100%	4,0		5,7%	
P XV	Pomoc techniczna dla wsparcia zdolności instytucjonalnych w instytucjach uczestniczących we wdrażaniu Programu					189,0		1,0%
15.1	Wsparcie zatrudnienia w instytucjach uczestniczących we wdrażaniu programu	81	N	100%		189,0		100%
	Rezerwa				117,4		5,0%	
	Razem alokacja 2007-2013				2 347,6	18 927,6	100,0%	100,0%
Razem wydatki realizujące strategię lizbońską		72,2%						

Tabela 13. Indykatywna tabela finansowa dla Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko w mln euro (podział wg działań).

Dane zawarte w poniższej tabeli nr 13 zostaną zweryfikowane w zakresie wysokości publicznego i prywatnego współfinansowania w wyniku dalszych prac nad Programem Operacyjnym Infrastruktura i Środowisko, ustaleń prac grupy roboczej Ministerstwa Finansów, procesu negocjacji z Komisją Europejską oraz konsultacji społeczno-gospodarczych Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko.

Szacunkowy plan finansowy Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko														
Lata	Ogółem	Środki publiczne (UE + współfinansowanie krajowe)	Wkład wspólnotowy						Krajowy wkład publiczny				Prywatne	Pożyczki EBI
			Ogółem	EFRR	EFS	FS	EFRROW	EFR	Ogółem	Budżet państwa	Budżet jednostek samorządu terytorialnego	Inne		
			1=2+13	2=3+9	3=4+5+6+7+8	4	5	6	7	8	9=10+11+12	10		
Priorytet I	2 909,4	2 909,4	2 473,0			2 473,0			436,4	43,6	371,0	21,8		
Działanie 1.1														
2007	224,8	224,8	191,1			191,1			33,7	3,4	28,7	1,7		
2008	263,5	263,5	224,0			224,0			39,5	4,0	33,6	2,0		
2009	302,1	302,1	256,8			256,8			45,3	4,5	38,5	2,3		
2010	328,6	328,6	279,4			279,4			49,3	4,9	41,9	2,5		
2011	366,8	366,8	311,8			311,8			55,0	5,5	46,8	2,8		
2012	402,9	402,9	342,5			342,5			60,4	6,0	51,4	3,0		
2013	438,7	438,7	372,9			372,9			65,8	6,6	55,9	3,3		
2007-2013	2 327,5	2 327,5	1 978,4			1 978,4			349,1	34,9	296,8	17,5		
Działanie 1.2														
2007	56,2	56,2	47,8			47,8			8,4	0,8	7,2	0,4		
2008	65,9	65,9	56,0			56,0			9,9	1,0	8,4	0,5		
2009	75,5	75,5	64,2			64,2			11,3	1,1	9,6	0,6		

2010	82,2	82,2	69,8		69,8		12,3	1,2	10,5	0,6	
2011	91,7	91,7	77,9		77,9		13,8	1,4	11,7	0,7	
2012	100,7	100,7	85,6		85,6		15,1	1,5	12,8	0,8	
2013	109,7	109,7	93,2		93,2		16,5	1,6	14,0	0,8	
2007-2013	581,9	581,9	494,6		494,6		87,3	8,7	74,2	4,4	
Priorytet II	1 144,7	1 144,7	973,0		973,0		171,7	51,5	120,2		
Działanie 2.1											
2007	94,0	94,0	79,9		79,9		14,1	4,2	9,9		
2008	110,1	110,1	93,6		93,6		16,5	5,0	11,6		
2009	126,3	126,3	107,3		107,3		18,9	5,7	13,3		
2010	137,4	137,4	116,8		116,8		20,6	6,2	14,4		
2011	153,3	153,3	130,3		130,3		23,0	6,9	16,1		
2012	168,4	168,4	143,2		143,2		25,3	7,6	17,7		
2013	183,4	183,4	155,9		155,9		27,5	8,3	19,3		
2007-2013	972,9	972,9	827,0		827,0		145,9	43,8	102,2		
Działanie 2.2											
2007	16,6	16,6	14,1		14,1		2,5	0,7	1,7		
2008	19,4	19,4	16,5		16,5		2,9	0,9	2,0		
2009	22,3	22,3	19,0		19,0		3,3	1,0	2,3		
2010	24,3	24,3	20,6		20,6		3,6	1,1	2,5		
2011	27,1	27,1	23,0		23,0		4,1	1,2	2,8		
2012	29,7	29,7	25,3		25,3		4,5	1,3	3,1		
2013	32,4	32,4	27,5		27,5		4,9	1,5	3,4		
2007-2013	171,8	171,8	146,0		146,0		25,8	7,7	18,0		
Priorytet III	556,5	556,5	473,0		473,0		83,5	66,8	16,7		
Działanie 3.1											
2007	46,8	46,8	39,8		39,8		7,0	5,6	1,4		

2008	54,8	54,8	46,6		46,6		8,2	6,6	1,6		
2009	62,8	62,8	53,4		53,4		9,4	7,5	1,9		
2010	68,4	68,4	58,1		58,1		10,3	8,2	2,1		
2011	76,3	76,3	64,9		64,9		11,4	9,2	2,3		
2012	83,8	83,8	71,2		71,2		12,6	10,1	2,5		
2013	91,3	91,3	77,6		77,6		13,7	11,0	2,7		
2007-2013	484,1	484,1	411,5		411,5		72,6	58,1	14,5		
Działanie 3.2											
2007	5,4	5,4	4,6		4,6		0,8	0,6	0,2		
2008	6,3	6,3	5,4		5,4		0,9	0,8	0,2		
2009	7,2	7,2	6,1		6,1		1,1	0,9	0,2		
2010	7,9	7,9	6,7		6,7		1,2	0,9	0,2		
2011	8,8	8,8	7,5		7,5		1,3	1,1	0,3		
2012	9,6	9,6	8,2		8,2		1,4	1,2	0,3		
2013	10,5	10,5	8,9		8,9		1,6	1,3	0,3		
2007-2013	55,6	55,6	47,3		47,3		8,3	6,7	1,7		
Działanie 3.3											
2007	1,6	1,6	1,4		1,4		0,2	0,2	0,0		
2008	1,9	1,9	1,6		1,6		0,3	0,2	0,1		
2009	2,2	2,2	1,8		1,8		0,3	0,3	0,1		
2010	2,4	2,4	2,0		2,0		0,4	0,3	0,1		
2011	2,6	2,6	2,2		2,2		0,4	0,3	0,1		
2012	2,9	2,9	2,5		2,5		0,4	0,3	0,1		
2013	3,1	3,1	2,7		2,7		0,5	0,4	0,1		
2007-2013	16,7	16,7	14,2		14,2		2,5	2,0	0,5		
Priorytet IV	250,3	235,3	200,0	200,0			35,3			35,3	15,0
Działanie 4.1											
2007	1,8	1,7	1,4	1,4			0,3			0,3	0,1

2008	1,8	1,7	1,4	1,4					0,3			0,3	0,1
2009	1,8	1,7	1,5	1,5					0,3			0,3	0,1
2010	1,8	1,7	1,4	1,4					0,2			0,2	0,1
2011	1,8	1,7	1,4	1,4					0,2			0,2	0,1
2012	1,8	1,7	1,4	1,4					0,2			0,2	0,1
2013	1,8	1,7	1,4	1,4					0,3			0,3	0,1
2007-2013	12,5	11,8	10,0	10,0					1,8			1,8	0,8
Działanie 4.2													
2007	5,4	5,1	4,3	4,3					0,8			0,8	0,3
2008	5,4	5,1	4,3	4,3					0,8			0,8	0,3
2009	5,5	5,1	4,4	4,4					0,8			0,8	0,3
2010	5,3	5,0	4,2	4,2					0,7			0,7	0,3
2011	5,3	5,0	4,2	4,2					0,7			0,7	0,3
2012	5,3	5,0	4,2	4,2					0,7			0,7	0,3
2013	5,3	5,0	4,3	4,3					0,8			0,8	0,3
2007-2013	37,5	35,3	30,0	30,0					5,3			5,3	2,3
Działanie 4.3													
2007	5,4	5,1	4,3	4,3					0,8			0,8	0,3
2008	5,4	5,1	4,3	4,3					0,8			0,8	0,3
2009	5,5	5,1	4,4	4,4					0,8			0,8	0,3
2010	5,3	5,0	4,2	4,2					0,7			0,7	0,3
2011	5,3	5,0	4,2	4,2					0,7			0,7	0,3
2012	5,3	5,0	4,2	4,2					0,7			0,7	0,3
2013	5,3	5,0	4,3	4,3					0,8			0,8	0,3
2007-2013	37,5	35,3	30,0	30,0					5,3			5,3	2,3
Działanie 4.4													
2007	9,0	8,5	7,2	7,2					1,3			1,3	0,5
2008	9,1	8,5	7,2	7,2					1,3			1,3	0,5
2009	9,1	8,5	7,3	7,3					1,3			1,3	0,5

2010	8,8	8,3	7,0	7,0					1,2			1,2	0,5
2011	8,8	8,3	7,1	7,1					1,2			1,2	0,5
2012	8,9	8,3	7,1	7,1					1,2			1,2	0,5
2013	8,9	8,4	7,1	7,1					1,3			1,3	0,5
2007-2013	62,6	58,8	50,0	50,0					8,8			8,8	3,8
Działanie 4.5													
2007	9,0	8,5	7,2	7,2					1,3			1,3	0,5
2008	9,1	8,5	7,2	7,2					1,3			1,3	0,5
2009	9,1	8,5	7,3	7,3					1,3			1,3	0,5
2010	8,8	8,3	7,0	7,0					1,2			1,2	0,5
2011	8,8	8,3	7,1	7,1					1,2			1,2	0,5
2012	8,9	8,3	7,1	7,1					1,2			1,2	0,5
2013	8,9	8,4	7,1	7,1					1,3			1,3	0,5
2007-2013	62,6	58,8	50,0	50,0					8,8			8,8	3,8
Działanie 4.6													
2007	5,4	5,1	4,3	4,3					0,8			0,8	0,3
2008	5,4	5,1	4,3	4,3					0,8			0,8	0,3
2009	5,5	5,1	4,4	4,4					0,8			0,8	0,3
2010	5,3	5,0	4,2	4,2					0,7			0,7	0,3
2011	5,3	5,0	4,2	4,2					0,7			0,7	0,3
2012	5,3	5,0	4,2	4,2					0,7			0,7	0,3
2013	5,3	5,0	4,3	4,3					0,8			0,8	0,3
2007-2013	37,5	35,3	30,0	30,0					5,3			5,3	2,3
Priorytet V	105,6	105,6	89,8	89,8					15,8	12,7	3,2		
Działanie 5.1													
2007	8,5	8,5	7,2	7,2					1,3	1,0	0,3		
2008	8,5	8,5	7,2	7,2					1,3	1,0	0,3		
2009	8,5	8,5	7,3	7,3					1,3	1,0	0,3		

2010	8,3	8,3	7,0	7,0					1,2	1,0	0,2		
2011	8,3	8,3	7,1	7,1					1,2	1,0	0,2		
2012	8,3	8,3	7,1	7,1					1,2	1,0	0,2		
2013	8,4	8,4	7,1	7,1					1,3	1,0	0,3		
2007-2013	58,8	58,8	50,0	50,0					8,8	7,1	1,8		
Działanie 5.2													
2007	3,4	3,4	2,9	2,9					0,5	0,4	0,1		
2008	3,4	3,4	2,9	2,9					0,5	0,4	0,1		
2009	3,4	3,4	2,9	2,9					0,5	0,4	0,1		
2010	3,3	3,3	2,8	2,8					0,5	0,4	0,1		
2011	3,3	3,3	2,8	2,8					0,5	0,4	0,1		
2012	3,3	3,3	2,8	2,8					0,5	0,4	0,1		
2013	3,3	3,3	2,8	2,8					0,5	0,4	0,1		
2007-2013	23,5	23,5	20,0	20,0					3,5	2,8	0,7		
Działanie 5.3													
2007	1,7	1,7	1,4	1,4					0,3	0,2	0,1		
2008	1,7	1,7	1,4	1,4					0,3	0,2	0,1		
2009	1,7	1,7	1,5	1,5					0,3	0,2	0,1		
2010	1,7	1,7	1,4	1,4					0,2	0,2	0,0		
2011	1,7	1,7	1,4	1,4					0,2	0,2	0,0		
2012	1,7	1,7	1,4	1,4					0,2	0,2	0,0		
2013	1,7	1,7	1,4	1,4					0,3	0,2	0,1		
2007-2013	11,8	11,8	10,0	10,0					1,8	1,4	0,4		
Działanie 5.4													
2007	1,7	1,7	1,4	1,4					0,2	0,2	0,0		
2008	1,7	1,7	1,4	1,4					0,3	0,2	0,1		
2009	1,7	1,7	1,4	1,4					0,3	0,2	0,1		
2010	1,6	1,6	1,4	1,4					0,2	0,2	0,0		
2011	1,6	1,6	1,4	1,4					0,2	0,2	0,0		

2012	1,6	1,6	1,4	1,4				0,2	0,2	0,0			
2013	1,6	1,6	1,4	1,4				0,2	0,2	0,0			
2007-2013	11,5	11,5	9,8	9,8				1,7	1,4	0,3			
Priorytet VI	8 874,1	8 674,1	7 373,0			7 373,0		1 301,1	1 040,9	130,1	130,1	200,0	
Działanie 6.1													
2007	792,7	792,7	673,8			673,8		118,9	94,4	12,6	11,9		
2008	928,9	928,9	789,6			789,6		139,3	110,7	14,7	13,9		
2009	1 065,1	1 065,1	905,3			905,3		159,8	126,9	16,9	16,0		
2010	1 158,7	1 158,7	984,8			984,8		173,8	138,1	18,4	17,4		
2011	1 293,2	1 293,2	1 099,2			1 099,2		194,0	154,1	20,5	19,4		
2012	1 420,4	1 420,4	1 207,3			1 207,3		213,1	169,2	22,5	21,3		
2013	1 546,8	1 546,8	1 314,8			1 314,8		232,0	184,3	24,5	23,2		
2007-2013	8 205,7	8 205,7	6 974,9			6 974,9		1 230,9	977,7	130,1	123,1		
Działanie 6.2													
2007	64,6	45,3	38,5			38,5		6,8	6,1		0,7	19,3	
2008	75,7	53,0	45,1			45,1		8,0	7,2		0,8	22,6	
2009	86,8	60,8	51,7			51,7		9,1	8,2		0,9	26,0	
2010	94,4	66,1	56,2			56,2		9,9	8,9		1,0	28,2	
2011	105,4	73,8	62,7			62,7		11,1	10,0		1,1	31,5	
2012	115,7	81,1	68,9			68,9		12,2	11,0		1,2	34,6	
2013	126,0	88,3	75,0			75,0		13,3	11,9		1,3	37,7	
2007-2013	668,4	468,4	398,1			398,1		70,3	63,3		7,0	200,0	
Priorytet VII	7 215,3	7 015,3	5 963,0			5 963,0		1 052,3	694,5	252,6	105,2	200,0	
Działanie 7.1													
2007	452,9	452,9	385,0			385,0		67,9	61,2		6,7		
2008	530,7	530,7	451,1			451,1		79,6	71,7		7,9		
2009	608,6	608,6	517,3			517,3		91,3	82,3		9,0		

2010	662,0	662,0	562,7		562,7		99,3	89,5		9,8	
2011	738,9	738,9	628,1		628,1		110,8	99,9		11,0	
2012	811,6	811,6	689,9		689,9		121,7	109,7		12,0	
2013	883,8	883,8	751,2		751,2		132,6	119,5		13,1	
2007-2013	4 688,6	4 688,6	3 985,3		3 985,3		703,3	633,8		69,5	
Działanie 7.2											
2007	67,9	67,9	57,7		57,7		10,2	4,8	4,9	0,5	
2008	79,5	79,5	67,6		67,6		11,9	5,6	5,7	0,6	
2009	91,2	91,2	77,5		77,5		13,7	6,5	6,6	0,7	
2010	99,2	99,2	84,3		84,3		14,9	7,0	7,1	0,7	
2011	110,7	110,7	94,1		94,1		16,6	7,8	8,0	0,8	
2012	121,6	121,6	103,4		103,4		18,2	8,6	8,7	0,9	
2013	132,5	132,5	112,6		112,6		19,9	9,4	9,5	1,0	
2007-2013	702,7	702,7	597,3		597,3		105,4	49,7	50,5	5,2	
Działanie 7.3											
2007	154,4	135,6	115,3		115,3		20,3		19,5	0,8	18,7
2008	180,9	159,0	135,1		135,1		23,8		22,9	1,0	22,0
2009	207,5	182,3	154,9		154,9		27,3		26,2	1,1	25,2
2010	225,7	198,3	168,5		168,5		29,7		28,5	1,2	27,4
2011	251,9	221,3	188,1		188,1		33,2		31,8	1,4	30,6
2012	276,7	243,1	206,6		206,6		36,5		35,0	1,5	33,6
2013	301,3	264,7	225,0		225,0		39,7		38,1	1,6	36,6
2007-2013	1 598,2	1 404,2	1 193,6		1 193,6		210,6		202,0	8,6	194,0
Działanie 7.4											
2007	12,9	12,3	10,5		10,5		1,8			1,8	0,6
2008	15,1	14,4	12,3		12,3		2,2			2,2	0,7
2009	17,3	16,5	14,1		14,1		2,5			2,5	0,8
2010	18,8	18,0	15,3		15,3		2,7			2,7	0,8
2011	21,0	20,1	17,1		17,1		3,0			3,0	0,9

2012	23,1	22,1	18,7			18,7			3,3		3,3	1,0
2013	25,1	24,0	20,4			20,4			3,6		3,6	1,1
2007-2013	133,4	127,4	108,3			108,3			19,1		19,1	6,0
Działanie 7.5												
2007	8,9	8,9	7,6			7,6			1,3	1,1	0,3	
2008	10,5	10,5	8,9			8,9			1,6	1,3	0,3	
2009	12,0	12,0	10,2			10,2			1,8	1,4	0,4	
2010	13,0	13,0	11,1			11,1			2,0	1,6	0,4	
2011	14,6	14,6	12,4			12,4			2,2	1,7	0,4	
2012	16,0	16,0	13,6			13,6			2,4	1,9	0,5	
2013	17,4	17,4	14,8			14,8			2,6	2,1	0,5	
2007-2013	92,4	92,4	78,5			78,5			13,9	11,1	2,8	
Priorytet VIII	1 068,8	1 058,8	900,0	900,0					158,8	127,1	31,8	10,0
Działanie 8.1												
2007	17,0	17,0	14,4	14,4					2,5	2,0	0,5	
2008	17,0	17,0	14,5	14,5					2,6	2,0	0,5	
2009	17,1	17,1	14,5	14,5					2,6	2,0	0,5	
2010	16,5	16,5	14,1	14,1					2,5	2,0	0,5	
2011	16,6	16,6	14,1	14,1					2,5	2,0	0,5	
2012	16,7	16,7	14,2	14,2					2,5	2,0	0,5	
2013	16,7	16,7	14,2	14,2					2,5	2,0	0,5	
2007-2013	117,6	117,6	100,0	100,0					17,6	14,1	3,5	
Działanie 8.2												
2007	125,7	125,7	106,9	106,9					18,9	15,1	3,8	
2008	126,1	126,1	107,2	107,2					18,9	15,1	3,8	
2009	126,5	126,5	107,5	107,5					19,0	15,2	3,8	
2010	122,3	122,3	104,0	104,0					18,3	14,7	3,7	
2011	122,8	122,8	104,4	104,4					18,4	14,7	3,7	

2012	123,3	123,3	104,8	104,8					18,5	14,8	3,7		
2013	123,8	123,8	105,2	105,2					18,6	14,9	3,7		
2007-2013	870,6	870,6	740,0	740,0					130,6	104,4	26,1		
Działanie 8.3													
2007	11,6	10,2	8,7	8,7					1,5	1,2	0,3		1,4
2008	11,7	10,2	8,7	8,7					1,5	1,2	0,3		1,4
2009	11,7	10,3	8,7	8,7					1,5	1,2	0,3		1,5
2010	11,3	9,9	8,4	8,4					1,5	1,2	0,3		1,4
2011	11,4	10,0	8,5	8,5					1,5	1,2	0,3		1,4
2012	11,4	10,0	8,5	8,5					1,5	1,2	0,3		1,4
2013	11,5	10,0	8,5	8,5					1,5	1,2	0,3		1,4
2007-2013	80,6	70,6	60,0	60,0					10,6	8,5	2,1		10,0
Działanie 8.4													
2007	0,0	0,0	0,0	0,0					0,0	0,0			0,0
2008	0,0	0,0	0,0	0,0					0,0	0,0			0,0
2009	0,0	0,0	0,0	0,0					0,0	0,0			0,0
2010	0,0	0,0	0,0	0,0					0,0	0,0			0,0
2011	0,0	0,0	0,0	0,0					0,0	0,0			0,0
2012	0,0	0,0	0,0	0,0					0,0	0,0			0,0
2013	0,0	0,0	0,0	0,0					0,0	0,0			0,0
2007-2013	0,0	0,0	0,0	0,0					0,0	0,0			0,0
Priorytet IX	1 144,7	1 144,7	973,0				973,0		171,7	171,7			
Działanie 9.1													
2007	110,6	110,6	94,0				94,0		16,6	16,6			
2008	129,6	129,6	110,1				110,1		19,4	19,4			
2009	148,6	148,6	126,3				126,3		22,3	22,3			
2010	161,6	161,6	137,4				137,4		24,2	24,2			
2011	180,4	180,4	153,3				153,3		27,1	27,1			

2012	198,1	198,1	168,4			168,4			29,7	29,7				
2013	215,8	215,8	183,4			183,4			32,4	32,4				
2007-2013	1 144,7	1 144,7	973,0			973,0			171,7	171,7				
Priorytet X	950,7	600,7	510,6			510,6			90,1	90,1				350,0
Działanie 10.1														
2007	34,2	21,6	18,3			18,3			3,2	3,2				12,6
2008	40,0	25,3	21,5			21,5			3,8	3,8				14,7
2009	45,9	29,0	24,6			24,6			4,4	4,4				16,9
2010	49,9	31,5	26,8			26,8			4,7	4,7				18,4
2011	55,7	35,2	29,9			29,9			5,3	5,3				20,5
2012	61,2	38,7	32,9			32,9			5,8	5,8				22,5
2013	66,7	42,1	35,8			35,8			6,3	6,3				24,5
2007-2013	353,6	223,4	189,9			189,9			33,5	33,5				130,2
Działanie 10.2														
2007	57,7	36,4	31,0			31,0			5,5	5,5				21,2
2008	67,6	42,7	36,3			36,3			6,4	6,4				24,9
2009	77,5	49,0	41,6			41,6			7,3	7,3				28,5
2010	84,3	53,3	45,3			45,3			8,0	8,0				31,0
2011	94,1	59,5	50,5			50,5			8,9	8,9				34,6
2012	103,4	65,3	55,5			55,5			9,8	9,8				38,0
2013	112,6	71,1	60,5			60,5			10,7	10,7				41,4
2007-2013	597,1	377,3	320,7			320,7			56,6	56,6				219,8
Priorytet XI	802,9	552,9	470,0	470,0					82,9				82,9	250,0
Działanie 11.1														
2007	115,9	79,8	67,9	67,9					12,0				12,0	36,1
2008	116,3	80,1	68,1	68,1					12,0				12,0	36,2
2009	116,7	80,3	68,3	68,3					12,1				12,1	36,3

2010	112,8	77,7	66,0	66,0					11,7			11,7	35,1	
2011	113,3	78,0	66,3	66,3					11,7			11,7	35,3	
2012	113,7	78,3	66,6	66,6					11,7			11,7	35,4	
2013	114,2	78,6	66,8	66,8					11,8			11,8	35,6	
2007-2013	802,9	552,9	470,0	470,0					82,9			82,9	250,0	
Priorytet XII	411,8	411,8	350,0	350,0					61,8	29,0	24,9	7,9		
Działanie 12.1														
2007	23,8	23,8	20,2	20,2					3,6	1,7	1,4	0,5		
2008	23,9	23,9	20,3	20,3					3,6	1,7	1,4	0,5		
2009	23,9	23,9	20,3	20,3					3,6	1,7	1,4	0,5		
2010	23,1	23,1	19,7	19,7					3,5	1,6	1,4	0,4		
2011	23,2	23,2	19,8	19,8					3,5	1,6	1,4	0,4		
2012	23,3	23,3	19,8	19,8					3,5	1,6	1,4	0,4		
2013	23,4	23,4	19,9	19,9					3,5	1,7	1,4	0,4		
2007-2013	164,7	164,7	140,0	140,0					24,7	11,6	10,0	3,2		
Działanie 12.2														
2007	35,7	35,7	30,3	30,3					5,4	2,5	2,2	0,7		
2008	35,8	35,8	30,4	30,4					5,4	2,5	2,2	0,7		
2009	35,9	35,9	30,5	30,5					5,4	2,5	2,2	0,7		
2010	34,7	34,7	29,5	29,5					5,2	2,4	2,1	0,7		
2011	34,9	34,9	29,6	29,6					5,2	2,5	2,1	0,7		
2012	35,0	35,0	29,7	29,7					5,3	2,5	2,1	0,7		
2013	35,1	35,1	29,9	29,9					5,3	2,5	2,1	0,7		
2007-2013	247,1	247,1	210,0	210,0					37,1	17,4	15,0	4,7		
Priorytet XIII	176,5	176,5	150,0	150,0					26,5	13,2	7,9	5,3		
Działanie 13.1														
2007	10,2	10,2	8,7	8,7					1,5	0,8	0,5	0,3		

2008	10,2	10,2	8,7	8,7					1,5	0,8	0,5	0,3		
2009	10,3	10,3	8,7	8,7					1,5	0,8	0,5	0,3		
2010	9,9	9,9	8,4	8,4					1,5	0,7	0,4	0,3		
2011	10,0	10,0	8,5	8,5					1,5	0,7	0,4	0,3		
2012	10,0	10,0	8,5	8,5					1,5	0,7	0,4	0,3		
2013	10,0	10,0	8,5	8,5					1,5	0,8	0,5	0,3		
2007-2013	70,6	70,6	60,0	60,0					10,6	5,3	3,2	2,1		
Działanie 13.2														
2007	15,3	15,3	13,0	13,0					2,3	1,1	0,7	0,5		
2008	15,3	15,3	13,0	13,0					2,3	1,2	0,7	0,5		
2009	15,4	15,4	13,1	13,1					2,3	1,2	0,7	0,5		
2010	14,9	14,9	12,6	12,6					2,2	1,1	0,7	0,4		
2011	14,9	14,9	12,7	12,7					2,2	1,1	0,7	0,4		
2012	15,0	15,0	12,7	12,7					2,2	1,1	0,7	0,4		
2013	15,1	15,1	12,8	12,8					2,3	1,1	0,7	0,5		
2007-2013	105,9	105,9	90,0	90,0					15,9	7,9	4,8	3,2		
Priorytet XIV	82,8	82,8	70,4	70,4					12,4	12,4				
Działanie 14.1														
2007	9,9	9,9	8,4	8,4					1,5	1,5				
2008	10,0	10,0	8,5	8,5					1,5	1,5				
2009	10,0	10,0	8,5	8,5					1,5	1,5				
2010	9,7	9,7	8,2	8,2					1,4	1,4				
2011	9,7	9,7	8,2	8,2					1,5	1,5				
2012	9,7	9,7	8,3	8,3					1,5	1,5				
2013	9,8	9,8	8,3	8,3					1,5	1,5				
2007-2013	68,7	68,7	58,4	58,4					10,3	10,3				
Działanie 14.2														
2007	1,4	1,4	1,2	1,2					0,2	0,2				

2008	1,4	1,4	1,2	1,2					0,2	0,2			
2009	1,4	1,4	1,2	1,2					0,2	0,2			
2010	1,3	1,3	1,1	1,1					0,2	0,2			
2011	1,3	1,3	1,1	1,1					0,2	0,2			
2012	1,3	1,3	1,1	1,1					0,2	0,2			
2013	1,3	1,3	1,1	1,1					0,2	0,2			
2007-2013	9,4	9,4	8,0	8,0					1,4	1,4			
Działanie 14.3													
2007	0,7	0,7	0,6	0,6					0,1	0,1			
2008	0,7	0,7	0,6	0,6					0,1	0,1			
2009	0,7	0,7	0,6	0,6					0,1	0,1			
2010	0,7	0,7	0,6	0,6					0,1	0,1			
2011	0,7	0,7	0,6	0,6					0,1	0,1			
2012	0,7	0,7	0,6	0,6					0,1	0,1			
2013	0,7	0,7	0,6	0,6					0,1	0,1			
2007-2013	4,7	4,7	4,0	4,0					0,7	0,7			
Priorytet XV	222,4	222,4	189,0			189,0			33,4	33,4			
Działanie 15.1													
2007	21,5	21,5	18,3			18,3			3,2	3,2			
2008	25,2	25,2	21,4			21,4			3,8	3,8			
2009	28,9	28,9	24,5			24,5			4,3	4,3			
2010	31,4	31,4	26,7			26,7			4,7	4,7			
2011	35,0	35,0	29,8			29,8			5,3	5,3			
2012	38,5	38,5	32,7			32,7			5,8	5,8			
2013	41,9	41,9	35,6			35,6			6,3	6,3			
2007-2013	222,4	222,4	189,0			189,0			33,4	33,4			
Rezerwa													

2007	19,9	19,9	17,0	17,0					3,0	3,0			
2008	20,0	20,0	17,0	17,0					3,0	3,0			
2009	20,1	20,1	17,1	17,1					3,0	3,0			
2010	19,4	19,4	16,5	16,5					2,9	2,9			
2011	19,5	19,5	16,6	16,6					2,9	2,9			
2012	19,6	19,6	16,6	16,6					2,9	2,9			
2013	19,6	19,6	16,7	16,7					2,9	2,9			
2007-2013	138,1	138,1	117,4	117,4					20,7	20,7			
Koszty ogółem													
2007	2 662,1	2 549,9	2 167,4	339,0		1 828,4			382,5	242,9	95,8	43,8	112,2
2008	3 045,7	2 920,9	2 482,8	340,2		2 142,6			438,2	279,4	110,6	48,1	124,7
2009	3 429,0	3 291,7	2 797,9	341,1		2 456,8			493,8	315,9	125,4	52,5	137,3
2010	3 676,8	3 532,3	3 002,4	329,8		2 672,6			529,9	339,8	135,3	54,8	144,5
2011	4 056,1	3 899,1	3 314,2	331,2		2 983,0			584,9	375,9	149,9	59,1	157,0
2012	4 414,4	4 245,7	3 608,8	332,4		3 276,4			636,9	410,0	163,7	63,1	168,8
2013	4 770,7	4 590,2	3 901,7	333,8		3 567,9			688,6	443,9	177,5	67,2	180,5
2007-2013	26 054,8	25 029,8	21 275,2	2 347,6		18 927,6			3 754,6	2 407,8	958,3	388,5	1 025,0

3. SŁOWNICZEK

Pojęcie	Objaśnienie
Analiza SWOT [SWOT analysis]	Metoda pozwalająca przeanalizować atuty i słabości regionu wobec szans i zagrożeń stwarzanych przez otoczenie. Skrót SWOT pochodzi od pierwszych liter angielskich słów: strengths (mocne strony), weaknesses (słabe strony), opportunities (szanse) i threats (zagrożenia).
Audyt	Ogół działań, poprzez które uzyskuje się niezależną ocenę funkcjonowania instytucji, legalności, gospodarności, celowości, rzetelności; audyt jest zazwyczaj wykonywany przez odrębną komórkę, podporządkowaną bezpośrednio kierownikowi instytucji lub przez podmiot zewnętrzny.
Beneficjent	Operator, podmiot lub przedsiębiorstwo, publiczne lub prywatne, odpowiedzialne za inicjowanie lub inicjujące i wykonujące przedsięwzięcia. W ramach programów pomocy objętych art. 87 Traktatu, beneficjentami mogą być przedsiębiorstwa publiczne lub prywatne, realizujące indywidualny projekt i będące odbiorcami pomocy publicznej.
Cele polityki strukturalnej UE [EU structural policy objectives]	Cele służące osiągnięciu spójności społeczno-gospodarczej Unii Europejskiej. W latach 2007-2013 są to: <ul style="list-style-type: none"> - Cel 1 – Konwergencja, - Cel 2 – Konkurencyjność i zatrudnienie w regionach, - Cel 3 – Współpraca terytorialna.
Dokumenty programowe (operacyjne) [Programming (operational) documents]	Dokumenty w postaci programów opracowywane dla potrzeb wydatkowania środków wstępnie przyznanych (alokowanych) danemu obszarowi lub sektorowi przez Komisję Europejską w ramach funduszy strukturalnych i Funduszu Spójności. Określają w szczególności cele i główne kierunki wydatkowania środków na podstawie analizy aktualnej sytuacji i trendów rozwojowych danego obszaru lub sektora, kryteria i sposoby realizacji projektów, osoby i instytucje odpowiedzialne za wykonanie określonych zadań oraz szacowaną wielkość i rozbieżność środków z uwzględnieniem współfinansowania ze wszystkich źródeł budżetowych.
Duże projekty [Major projects]	Projekty, których koszt realizacji został określony na poziomie 25 mln euro (sektor ochrony środowiska) i 50 mln euro dla pozostałych sektorów. Projekty takie są przekazywane do KE w celu potwierdzenia przez nią wysokości wkładu funduszu.
Efekt dźwigni [Leverage effect]	Efekt, który zachodzi wówczas, gdy wraz z uruchomieniem środków publicznych na realizację pewnych działań wzrasta również zaangażowanie sektora prywatnego w ich finansowanie. Efekt pożądaný z punktu widzenia interwencji funduszy strukturalnych.
Efekt makroekonomiczny	Efekt, jaki wywiera realizacja programów współfinansowanych z funduszy strukturalnych na podstawowe wskaźniki makroekonomiczne.

Pojęcie	Objaśnienie
Efektywność (wykorzystania środków) [Efficiency]	Kryterium ewaluacyjne porównujące wielkość nakładów na rzecz realizacji programu (np. finansowych, administracyjnych, ludzkich) z rzeczywistymi osiągnięciami programu na poziomie produktu, rezultatu lub oddziaływania.
Europejski Bank Inwestycyjny (EBI) [European Investment Bank]	Bank powołany na mocy Traktatu Rzymskiego mający służyć finansowaniu rozwoju gospodarczego Wspólnoty. Podstawowym zadaniem EBI jest równoważenie i stabilizacja wspólnego rynku poprzez udzielanie pożyczek i gwarancji kredytów, przyznawanych przez inne banki, które następnie są wykorzystywane we wszystkich sektorach gospodarczych (przede wszystkim w telekomunikacji, transporcie, przemyśle, energetyce oraz ochronie środowiska).
Europejski Bank Odbudowy i Rozwoju (EBOR) [European Bank for Reconstruction and Development (EBRD)]	Międzynarodowa organizacja finansowa utworzona w 1991 r. z siedzibą w Londynie skupiająca ok. 50 państw. Celem EBOR jest finansowe wspieranie przemian gospodarczych w państwach Europy Środkowej i Wschodniej (także w państwach byłego ZSRR). Warunkiem udzielenia pomocy jest rozwój demokracji i poszanowanie człowieka w danym państwie. Kredyty EBOR mogą być przekazywane zarówno rządowi, jak i podmiotom prywatnym.
Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego (EFRR) [European Regional Development Fund (ERDF)]	Jeden z funduszy strukturalnych, którego zadaniem jest zmniejszanie dysproporcji w poziomie rozwoju regionów należących do Unii. EFRR współfinansuje realizację Celów 1, 2 i 3 polityki spójności UE. W szczególności fundusz ten udziela wsparcia inwestycjom produkcyjnym, rozwojowi infrastruktury, lokalnym inicjatywom rozwojowym oraz małym i średnim przedsiębiorstwom.
Ewaluacja (ocena) programu	Oszacowanie oddziaływania pomocy strukturalnej Wspólnoty w odniesieniu do celów oraz analiza jej wpływu na specyficzne problemy strukturalne.
Ewaluacja (ocena) końcowa [Ex-post evaluation]	Ewaluacja dokonywana po zakończeniu realizacji programu, której głównym celem jest określenie jego długotrwałych efektów, w tym wielkości zaangażowanych środków, skuteczności i efektywności pomocy. Głównym celem ewaluacji końcowej jest przede wszystkim dostarczenie informacji na temat długotrwałych efektów, powstałych w wyniku wdrażania danego programu, wraz ze sformułowaniem wniosków dotyczących kierunku polityki strukturalnej.

Pojęcie	Objaśnienie
Ewaluacja (ocena) okresowa [Mid-term evaluation]	Ewaluacja dokonywana w trakcie realizowania programu. W przypadku programów strukturalnych przeprowadzana jest w połowie okresu programowania, a jej celem jest oszacowanie stopnia osiągnięcia zakładanych celów w świetle wcześniej przeprowadzonej ewaluacji wstępnej (ex-ante), zwłaszcza pod względem dostarczonych produktów i osiągniętych rezultatów oraz określenie trafności zamierzeń w stosunku do aktualnych trendów społeczno-gospodarczych. Wyniki ewaluacji okresowej służą ewentualnym modyfikacjom dokumentów programowych. Dostarczone za jej sprawą informacje powinny być wykorzystane przy przygotowaniu programu na następny okres programowania.
Ewaluacja (ocena) wstępna [Ex-ante evaluation]	Ewaluacja przeprowadzana przed rozpoczęciem realizacji programu. Jej podstawowym zadaniem jest zweryfikowanie długoterminowych efektów wsparcia, zawartych w przygotowanych dokumentach programowych. Zasadniczym celem ewaluacji wstępnej jest zwiększenie jakości dokumentów programowych poprzez udział w procesie programowania podmiotu niezależnego od instytucji programującej. Ewaluacja wstępna ma zapewnić, iż środki przeznaczane na realizację polityki zmniejszania różnic w poziomie rozwoju pomiędzy poszczególnymi regionami Unii Europejskiej zostaną wykorzystane w sposób gwarantujący osiągnięcie najlepszych efektów.
Fundusz Spójności (Kohezji) [Cohesion Fund]	Instrument ekonomiczno-polityczny Komisji Europejskiej, nie należący do funduszy strukturalnych i wdrażany na poziomie wybranych państw, a nie regionów. Jego celem jest ułatwienie integracji słabiej rozwiniętych krajów poprzez budowę m.in. wielkich sieci transportowych oraz obiektów infrastruktury ochrony środowiska o dużym obszarze oddziaływania.
Fundusze przedakcesyjne [Pre-accession Funds]	Środki bezzwrotnej pomocy finansowej udzielanej przez UE krajom kandydującym. Ich głównym celem jest przygotowanie tych krajów do członkostwa w UE oraz pomoc w wyrównywaniu różnic gospodarczych. Do instrumentów funkcjonujących w ramach tych funduszy zaliczone zostały: PHARE, ISPA, SAPARD.
Fundusze strukturalne [Structural Funds]	Zasób finansowy UE umożliwiający pomoc w restrukturyzacji i modernizacji gospodarki krajów członkowskich drogą interwencji w kluczowych sektorach i regionach (poprawa struktury). Na fundusze strukturalne w okresie programowania 2007-2013 składają się: Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego (EFRR) i Europejski Fundusz Społeczny (EFS).
Grant globalny (dotacja globalna) [Global grant]	Ta część pomocy, której wdrażanie i zarządzanie zostało powierzone jednemu lub kilku instytucjom pośredniczącym zgodnie z przepisami art. 41 i 42 rozporządzenia ogólnego.

Pojęcie	Objaśnienie
Innowacyjność	Zdolność przedsiębiorstw do tworzenia i wdrażania innowacji oraz faktyczna umiejętność wprowadzania nowych i zmodernizowanych wyrobów, nowych lub zmienionych procesów technologicznych lub organizacyjno - technicznych.
Instytucja pośrednicząca w zarządzaniu [Intermediate body]	Jednostka publiczna lub prywatna, na które instytucja zarządzająca deleguje część uprawnień.
Instytucja Wdrażająca [Implementing Authority]	Podmiot publiczny lub prywatny, odpowiedzialny za realizację działania w ramach programu operacyjnego na podstawie umowy z instytucją pośredniczącą.
Instytucja Zarządzająca [Managing Authority]	Instytucja lub organ publiczny lub prywatny, wyznaczony przez państwo członkowskie na poziomie krajowym, regionalnym lub lokalnym, lub też państwo członkowskie, o ile samo sprawuje funkcje zarządzania pomocą, odpowiedzialna za sterowanie i nadzorowanie procesu realizacji określonego dokumentu.
Komitet Monitorujący [Monitoring Committee]	Podmiot powoływany dla każdego programu operacyjnego przez państwo członkowskie w porozumieniu z Instytucją Zarządzającą zgodnie z art. 62 rozporządzenia ogólnego w celu zapewnienia skuteczności i jakości realizacji programu operacyjnego. Jego szczegółowe zadania określa art. 64 ww. rozporządzenia ogólnego.
Końcowa data kwalifikowania wydatków [Final date for the eligibility of expenditure]	Data określona w decyzji przyznającej środki z funduszy i odnosząca się do płatności dokonanych przez beneficjentów.
Kontrola finansowa	Mechanizmy i środki zapewniające prawidłowe funkcjonowanie procesu gromadzenia i dysponowania środkami publicznymi oraz gospodarowania mieniem.
Kontrola na miejscu [Check on site]	Kontrola prowadzona w zakresie operacji finansowanych przez fundusze strukturalne lub Fundusz Spójności w miejscu realizacji projektu.
Wydatki kwalifikowalne ogółem	Ogół kosztów, które kwalifikują się do refundacji ze środków funduszy strukturalnych lub Funduszu Spójności.
Koszty ogółem [Total cost]	Łączny koszt planowanych działań lub operacji, obejmujący zarówno koszty kwalifikowalne jak i niekwalifikowane.
Kryteria wyboru projektów [Project selection criteria]	Określony zestaw wymogów formalnych i merytorycznych, które muszą spełnić projekty, aby uzyskać dofinansowanie ze środków pomocowych.
Kwalifikowalność wydatków [Eligibility (of expenditure)]	Kryteria dotyczące wydatków ponoszonych w trakcie realizacji projektu oraz wdrażania, monitorowania programu, których spełnienie warunkuje otrzymanie refundacji ich części ze środków funduszy strukturalnych lub Funduszu Spójności.
Monitorowanie finansowe	Monitorowanie zarządzania środkami z funduszy strukturalnych i Funduszu Spójności przyznanymi na realizację programów i projektów. Jest podstawą oceny sprawności ich wydatkowania.

Pojęcie	Objaśnienie
Monitorowanie rzeczowe	Monitorowanie postępu realizacji programów i projektów poprzez system wskaźników określonych w dokumentach programowych.
Najlepsza dostępna technika [Best Available Technique (BAT)]	Najbardziej efektywny i zaawansowany etap rozwoju i metod prowadzenia danej działalności, który wskazuje możliwe wykorzystanie poszczególnych technik jako podstawy dla dopuszczalnych wartości emisji mający na celu zapobieganie powstawaniu, a jeżeli nie jest to możliwe, ogólne ograniczenie emisji i oddziaływania na środowisko naturalne jako całość.
Narodowa Strategia Spójności (Narodowe Strategiczne Ramy Odniesienia)	Dokument strategiczny określający priorytety i obszary wykorzystania oraz system wdrażania funduszy unijnych: Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (EFRR), Europejskiego Funduszu Społecznego (EFS) oraz Funduszu Spójności w ramach budżetu Wspólnoty na lata 2007–13. Wstępny projekt Narodowych Strategicznych Ram Odniesienia przyjęła Rada Ministrów w dn. 14 lutego 2006 r. Podczas pierwszych spotkań konsultacyjnych dotyczących NSRO, Ministerstwo Rozwoju Regionalnego otrzymywało liczne sygnały, iż dokładne tłumaczenie z języka angielskiego nie oddawało strategicznego znaczenia tego dokumentu dla Polski. W związku z tym w dokumencie w tym znaczeniu używa się nazwy Narodowa Strategia Spójności, która lepiej oddaje charakter tego dokumentu.
Nomenklatura Jednostek Terytorialnych do Celów Statystycznych (NTS) [The Nomenclature of Territorial Units for Statistics (NUTS)]	Jednolity schemat podziału terytorialnego krajów Unii Europejskiej. NUTS jest pięciostopniową klasyfikacją hierarchiczną, w której wyróżnia się trzy poziomy regionalne (NUTS 1-3) oraz dwa poziomy lokalne (NUTS 4 - 5). Ze względów praktycznych nomenklatura NUTS oparta jest przede wszystkim na podziałach administracyjnych istniejących w krajach członkowskich. Klasyfikacja NUTS jest podstawą prowadzenia regionalnych rachunków ekonomicznych i statystyki regionalnej w wymiarze społeczno-gospodarczym. W Polsce od przystąpienia do UE funkcjonuje klasyfikacja NTS, w której do poziomu pierwszego zalicza się cały kraj, do poziomu NTS 2 - 16 województw, do NTS 3 - podregiony, do NTS 4 - powiaty i miasta na prawach powiatu oraz do NTS 5 - gminy.
Ocena oddziaływania na środowisko (OOŚ) [Environmental Impact Assessment (EIA)]	Badanie polegające na określeniu, opisie i ocenie bezpośrednich i pośrednich skutków danego przedsięwzięcia dla: człowieka oraz komponentów środowiska przyrodniczego (fauny, flory, wód, gleb, powietrza, klimatu, krajobrazu), oddziaływania między tymi elementami; dóbr materialnych i dziedzictwa kultury; ocena wpływu na środowisko powinna być wykonana zgodnie z prawem polskim i odpowiednimi dyrektywami UE, dotyczącymi ochrony środowiska naturalnego.

Pojęcie	Objaśnienie
Oddziaływanie [Impact]	Konsekwencje dla bezpośrednich adresatów po zakończeniu ich udziału w projekcie lub po ukończeniu danej inwestycji, a także pośrednie konsekwencje dla innych adresatów, którzy skorzystali lub stracili w wyniku realizacji projektu.
Przedsięwzięcie [operation]	Projekt lub grupa projektów wybranych przez instytucję zarządzającą danym programem operacyjnym lub na jej odpowiedzialność, zgodnie z kryteriami ustanowionymi przez komitet monitorujący, i realizowanych przez jednego lub więcej beneficjentów, które umożliwiają osiągnięcie celów priorytetu związanego z danymi projektami.
Początek okresu kwalifikowalności [Starting point for the eligibility of expenditure]	Data stanowiąca punkt wyjścia do kwalifikowania wydatków do współfinansowania z funduszy pomocowych. Data ta odnosi się do płatności dokonywanych przez beneficjentów końcowych.
Polityka ochrony środowiska Wspólnoty Europejskiej	Polityka, której celem jest zachowanie, ochrona i poprawa jakości środowiska, przyczynianie się do ochrony zdrowia ludzkiego, a także zapewnienie racjonalnego korzystania z zasobów naturalnych.
Pomoc publiczna [State aid]	Pomoc spełniająca przesłanki z art. 87 Traktatu WE, tj. wsparcie udzielane przez państwo (organy administracji centralnej, regionalnej lub lokalnej) lub ze środków publicznych podmiotom prowadzącym działalność gospodarczą mające charakter selektywny (dotyczące wskazanych podmiotów albo produkcji określonych towarów), stanowiące dla tych podmiotów przysporzenie na warunkach korzystniejszych niż oferowane na rynku oraz zakłócające lub grożące zakłóceniem konkurencji i mające wpływ na wymianę handlową między państwami członkowskimi UE.
Priorytet [Priority axis]	Jeden z priorytetów strategii ujętej w programie operacyjnym, rozumianym jako grupa działań wzajemnie powiązanych, realizujących mierzalne cele szczegółowe.
Produkt Krajowy Brutto (PKB) [Gross Domestic Product (GDP)]	Miernik produkcji wytworzonej na obszarze danego kraju, który jest sumą wydatków gospodarstw domowych na zakup dóbr i usług konsumpcyjnych, wydatków sektora prywatnego na zakup dóbr i usług inwestycyjnych, wydatków państwa na zakup dóbr i usług oraz salda bilansu handlu zagranicznego.
Program operacyjny [Operational programme]	Dokument złożony przez Państwo Członkowskie i przyjęty przez Komisję jako część strategicznych ram odniesienia, określający strategię rozwoju, wykorzystującą spójny zestaw priorytetów do osiągnięcia których będzie się dążyć, za pomocą funduszu, lub jak w przypadku celu „Konwergencja”, Funduszu Spójności i EFRR.

Pojęcie	Objaśnienie
Projekty generujące dochody [revenue generating projects]	Przedsięwzięcia obejmujące inwestycje w infrastrukturę, której wykorzystanie pociąga za sobą opłaty ponoszone bezpośrednio przez użytkowników lub każde przedsięwzięcie obejmujące sprzedaż lub wynajem gruntu lub budynków lub jakiegokolwiek inne odpłatne świadczenie usług, z wyjątkiem projektów podlegających przepisom dotyczącym pomocy publicznej w rozumieniu art. 87 traktatu.
Rezultaty	Bezpośrednie i natychmiastowe efekty zrealizowanego programu lub projektu. Rezultaty dostarczają informacji o zmianach, jakie nastąpiły w wyniku wdrożenia programu lub projektu u beneficjentów pomocy, bezpośrednio po uzyskaniu przez nich wsparcia.
Rozporządzenie ogólne	Podstawowy akt prawny UE regulujący wykorzystanie funduszy strukturalnych i Funduszu Spójności: rozporządzenie Rady ustanawiające przepisy ogólne dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego i Funduszu Spójności ¹⁰¹ .
Rozwój regionalny	Wzrost potencjału gospodarczego regionów oraz trwała poprawa ich konkurencyjności i poziomu życia mieszkańców, co przyczynia się do rozwoju społeczno-gospodarczego kraju.
Rozwój zrównoważony [sustainable development]	Rozwój społeczno - ekonomiczny, zachowujący cechy trwałości w długim okresie oraz nie działający destrukcyjnie na środowisko, w którym zachodzi.
Równoważna liczba mieszkańców (RLM)	Umowny parametr określający wielkość urządzeń do oczyszczania ścieków. 1 RLM oznacza ładunek organiczny ulegający biodegradacji, wyrażony pięciodobowym biochemicznym zapotrzebowaniem tlenu (BZT ₅) w ilości 60 g tlenu na dzień (zgodnie z art. 43 ust. 2 ustawy z dnia 18 lipca 2001 r. Prawo wodne ¹⁰²).
Sektorowe programy operacyjne [Sectoral operational programmes]	Programy operacyjne przygotowywane i zarządzane przez właściwe organy administracji publicznej, realizujące zadania horyzontalne w odniesieniu do całych sektorów ekonomiczno-społecznych.
Sieci transeuropejskie TEN [Trans European Networks]	Sieć infrastruktury obejmujące połączenia transportowe (TEN-T), energetyczne (TEN-E) i telekomunikacyjne w ramach Unii.
Skuteczność [Effectiveness]	Przez skuteczność należy rozumieć skuteczność realizacji celów przez program, ocenia się ją na przykład przez porównanie tego, co zostało zrobione, z tym co było pierwotnie zaplanowane.

¹⁰¹ Dz. Urz. UE L ...

¹⁰² Dz. U. Nr 115, poz. 1229, z późn. zm.

Pojęcie	Objaśnienie
Studium wykonalności [Feasibility study]	Studium przeprowadzone w fazie przygotowania projektu, weryfikujące, czy dany projekt ma dobre podstawy do realizacji i czy odpowiada potrzebom przewidywanych beneficjentów; studium powinno stanowić plan projektu; muszą w nim zostać określone i krytycznie przeanalizowane wszystkie szczegóły operacyjne jego wdrażania, a więc uwarunkowania handlowe, techniczne, finansowe, ekonomiczne, instytucjonalne, społeczno-kulturowe oraz związane ze środowiskiem naturalnym; studium wykonalności pozwala na określenie rentowności finansowej i ekonomicznej, a w rezultacie jasne uzasadnienie celu realizacji projektu.
Wniosek/aplikacja	Standardowy formularz składany przez beneficjenta w celu uzyskania wsparcia ze środków pomocowych. Zakres informacji zawartych we wniosku obejmuje m.in.: informacje o podmiocie zgłaszającym wniosek, informacje na temat projektu, charakterystykę działań podejmowanych podczas realizacji projektu, planowane rezultaty i wydatki, wymagane dokumenty w formie załączników.
Wniosek o płatność	Wniosek o refundację wydatków/o rozliczenie projektu składany w celu refundacji/rozliczenia wydatków faktycznie poniesionych, potwierdzonych za pomocą faktur lub dokumentów księgowych o równoważnej wartości dowodowej i poświadczonych przez Instytucję Płatniczą.
Wskaźniki [Indicators]	Miara celów, jakie mają zostać osiągnięte, zaangażowanych zasobów, uzyskanych produktów, efektów oraz innych zmiennych (w szczególności ekonomicznych, społecznych, dotyczących ochrony środowiska).
Wskaźniki bazowe [Baseline indicators]	Wskaźniki opisujące sytuację społeczno-gospodarczą na obszarze realizacji projektu, mierzone przed rozpoczęciem oraz w trakcie jego wdrażania, w celu oszacowania zachodzących zmian, nie wynikających jednakże z realizacji inwestycji.
Wskaźniki wpływu, oddziaływania [Impact indicators]	Wskaźniki odnoszące się do skutków danego programu wykraczających poza natychmiastowe efekty dla beneficjentów (np. wpływ projektu na sytuację społeczno-gospodarczą w pewnym okresie od zakończenia jego realizacji). Oddziaływanie szczegółowe to te efekty, które pojawią się po pewnym okresie czasu, niemniej jednak są bezpośrednio powiązane z podjętym działaniem. Oddziaływanie globalne obejmuje efekty długookresowe dotyczące szerszej populacji.
Wskaźniki podstawowe [Core indicators]	Zestaw wskaźników bazujących na standardach unijnych, zalecanych do stosowania beneficjentom środków uruchamianych w ramach funduszy strukturalnych.
Wskaźniki produktu [Output indicators]	Wskaźniki odnoszące się do działalności. Liczone są w jednostkach materialnych lub monetarnych (np. długość zbudowanej drogi, ilość firm, które uzyskały pomoc).

Pojęcie	Objaśnienie
Wskaźniki programu [Programme indicators]	Wskaźniki ustalone przed lub we wczesnej fazie wdrażania projektu w celu monitorowania wdrażania programu oraz oceny jego wykonania w odniesieniu do wcześniejszych celów. Do wskaźników tych zaliczamy wskaźniki wkładu, wskaźniki produktu, wskaźniki rezultatu oraz wskaźniki oddziaływania.
Wskaźniki rezultatu [Result indicators]	Wskaźniki odpowiadające bezpośrednio z natychmiastowych efektów wynikających z programu. Dostarczają one informacji o zmianach np. zachowania, pojemności lub wykonania, dotyczących beneficjentów. Takie wskaźniki mogą przybierać formę wskaźników materialnych (skrócenie czasu podróży, liczba skutecznie przeszkolonych, liczba wypadków drogowych, itp.) lub finansowych (zwiększenie się środków finansowych sektora prywatnego, zmniejszenie kosztów transportu).
Wskaźniki wkładu [Input indicators]	Wskaźniki odnoszące się do budżetu przydzielonego dla kolejnych poziomów wsparcia. Wskaźniki te są wykorzystywane przy monitorowaniu postępu w odniesieniu do (rocznych) zobowiązań i płatności z funduszy dostępnych dla każdej operacji, działania lub programu w odniesieniu do jego kosztów.
Wydatki publiczne	Każdy publiczny wkład w finansowanie przedsięwzięć, pochodzący z budżetu państwa, władz regionalnych lub lokalnych, z budżetu ogólnego Wspólnot Europejskich związanego z funduszami strukturalnymi i Funduszem Spójności oraz wszelkie wydatki o podobnym charakterze. Każdy wkład w finansowanie przedsięwzięć, którego źródłem jest budżet jednostek prawa publicznego lub stowarzyszeń utworzonych przez jedną lub kilka jednostek władz regionalnych lub lokalnych lub też jednostek prawa publicznego zgodnie z dyrektywą 2004/18/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 31 marca 2004 r. w sprawie koordynacji procedur udzielania zamówień publicznych na roboty budowlane, dostawy i usługi ¹⁰³ jest uznawany za wydatek o podobnym charakterze.
Współfinansowanie ze źródeł krajowych	Wkład środków krajowych do programów lub projektów realizowanych przy udziale środków UE.
Zamówienia publiczne [Public procurement]	Zgodnie z art. 2 pkt 13 ustawy z dnia 29 stycznia 2004 r. Prawo zamówień publicznych ¹⁰⁴ należy przez to rozumieć umowy odpłatne zawierane między zamawiającym a wykonawcą, których przedmiotem są usługi, dostawy lub roboty budowlane.

¹⁰³ Dz. Urz. UE L 134 z dn. 30 kwietnia 2004 r., str. 114.

¹⁰⁴ Dz. U. Nr 19, poz. 177, z późn. zm.

Pojęcie	Objaśnienie
Zasada elastycznego, krzyżowego finansowania [crosss-financing rule]	Zasada mająca na celu ułatwienie wdrażania jednofunduszowych programów operacyjnych, polegająca na finansowaniu działań, które należą do obszaru interwencji innego funduszu strukturalnego, zgodnie z art. 33 rozporządzenia ogólnego. Zasada ta stosuje się jedynie do działań, które są zarówno niezbędne dla pomyślnej realizacji projektu lub grupy projektów jak i bezpośrednio powiązane z projektem lub grupą projektów. Udział środków możliwych do objęcia zasadą jest ograniczona do 10% na poziomie priorytetu.
Zasada de minimis [de minimis rule]	Zgodnie z zasadą de minimis, określoną w rozporządzeniu Komisji (WE) nr 69 z dn. 12 stycznia 2001 r. w sprawie zastosowania art. 87 i 88 Traktatu WE w odniesieniu do pomocy w ramach zasady de minimis (Dz. Urz. WE L 10 z dn. 13 stycznia 2001 r.), łączna wartość pomocy de minimis dla jednego przedsiębiorcy nie może przekroczyć 100 tys. euro brutto w okresie kolejnych trzech lat. Zgodnie z ww. rozporządzeniem pomoc de minimis nie może być udzielana w odniesieniu do sektora transportu ani produkcji, przetwarzania i wprowadzania do obrotu produktów wymienionych w załączniku I do Traktatu WE, nie może być również przeznaczana na wspieranie działalności eksportowej ani mieć na celu uprzywilejowanie produktów krajowych wobec zagranicznych. W przypadku nadużycia pomocy (przekroczenie wielkości 100 tys. euro w ciągu trzech lat) i o ile nie można 'nadwyżki' zakwalifikować do żadnego istniejącego programu pomocowego lub wyłączenia grupowego, przewidziane są procedury zwrotu. Pomoc udzielana w ramach zasady de minimis sumuje się tylko z inną pomocą de minimis, udzieloną jako pomoc indywidualna oraz w ramach programu pomocowego.

4. WYKAZ UŻYTYCH SKRÓTÓW

- AGC** – Umowa europejska o głównych międzynarodowych połączeniach sieci kolejowych
- AGTC** – Umowa europejska o ważniejszych liniach transportu kombinowanego i obiektach towarzyszących
- ARE S.A.** – Agencja Rynku Energii S.A.
- BAT** – najlepsze dostępne techniki [best available techniques]
- CITES** – konwencja o Międzynarodowym Handlu Dzikimi Zwierzętami i Roślinami Gatunków Zagrożonych, konwencja waszyngtońska [Convention on International Trade in Endangered Species of Wild Fauna and Flora]
- CSIOZ** – Centrum Systemów Informacyjnych Ochrony Zdrowia
- DG TREN** – Dyrekcja Generalna ds. Transportu i Energii
- EBI** – Europejski Bank Inwestycyjny
- EBOR** – Europejski Bank Odbudowy i Rozwoju
- EFI** – Europejski Fundusz Inwestycyjny
- EFR** – Europejski Fundusz Rybacki
- EFRR** – Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego
- EFROW** – Europejski Fundusz Rolny Rozwoju Obszarów Wiejskich
- EFS** – Europejski Fundusz Społeczny
- FS** – Fundusz Spójności
- GDDKiA** – Generalna Dyrekcja Dróg Krajowych i Autostrad
- GIOS** – Główny Inspektorat Ochrony Środowiska,
- GUS** – Główny Urząd Statystyczny
- IMD** – Międzynarodowy Instytut Zarządzania [International Institute for Management Development]
- IP** – Instytucja Pośrednicząca
- ISPA** – Instrument Przedakcesyjnej Polityki Strukturalnej [Instrument for Structural Policies for Pre-Accession]
- IUCN** – Światowa Unia Ochrony Przyrody [World Conservation Union]
- IW** – Instytucja Wdrażająca
- IZ** – Instytucja Zarządzająca
- IST** – Inteligentne Systemy Transportowe
- JST** – jednostki samorządu terytorialnego
- KE** – Komisja Europejska
- KGPSP** – Komenda Główna Państwowej Straży Pożarnej
- KM** – Komitet Monitorujący
- KOBIDZ** – Krajowy Ośrodek Badań i Dokumentacji Zabytków
- KPOŚK** – Krajowy Program Oczyszczania Ścieków Komunalnych
- LNG** – skroplony gaz ziemny [liquefied natural gas]
- MRR** – Ministerstwo Rozwoju Regionalnego
- MSP** – małe i średnie przedsiębiorstwa
- MŚ** – Ministerstwo Środowiska
- MZ** – Ministerstwo Zdrowia
- NFOŚiGW** – Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej
- NSRO** – Narodowe Strategiczne Ramy Odniesienia
- NSS** – Narodowa Strategia Spójności
- NUTS** – Nomenklatura Jednostek Terytorialnych do Celów Statystycznych
- OECD** – Organizacja Współpracy Gospodarczej i Rozwoju
- OOŚ** – ocena oddziaływania na środowisko

OZE – odnawialne źródła energii
PGNiG S.A. – Polskie Górnictwo Naftowe i Gazownictwo S.A.
PKB – produkt krajowy brutto
PKP PLK.S.A – PKP Polskie Linie Kolejowe S.A.
PMŚ – Państwowy Monitoring Środowiska
PO – Program Operacyjny
PO IIŚ – Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko
SSP – spółki specjalnego przeznaczenia
PTTK – Polskie Towarzystwo Turystyczno-Krajoznawcze
PZH – Państwowy Zakład Higieny
RLM – równoważna liczba mieszkańców
Służby SAR – Morskie Służby Poszukiwania i Ratownictwa
SGT – System Gazociągów Tranzytowych
SPO – sektorowy program operacyjny
SPOT – Sektorowy Program Operacyjny Transport 2004-2006
SPO WKP – Sektorowy Program Operacyjny Wzrost Konkurencyjności Przedsiębiorstw 2004-2006
SWW – Strategiczne Wytoczne Wspólnoty
TEN-E – transeuropejskie sieci energetyczne
TEN-T – transeuropejskie sieci transportowe
toe – tona ekwiwalentu ropy [ton of oil equivalent]
TWE – Traktat ustanawiający Wspólnotę Europejską
UCTE – Unia ds. Koordynacji Przesyłu Elektryczności w Europie [Union for the Coordination of Transmission of Electricity]
UD – umowa o dofinansowanie
UE-15 – 15 państw członkowskich Unii Europejskiej, które były członkami UE przez 1 maja 2004 r.
UE-25 – 25 państw członkowskich Unii Europejskiej po rozszerzeniu 1 maja 2004 r.
UE – Unia Europejska
UOKiK – Urząd Ochrony Konkurencji i Konsumentów
WFOŚiGW – wojewódzki fundusz ochrony środowiska i gospodarki wodnej
WHO – Światowa Organizacja Zdrowia
WNP – Wspólnota Niepodległych Państw
ZOZ – zakład opieki zdrowotnej
ZPORR – Zintegrowany Program Operacyjny Rozwoju Regionalnego 2004-2006
ZSRR – Związek Socjalistycznych Republik Radzieckich